

Hallituksen esitys eduskunnalle Rikosseuraamuslaitoksen organisaation ja rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmän uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Rikosseuraamuslaitoksesta annettua lakia sekä vankeuslakia, tutkintavankeuslakia, yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettua lakia ja eräitä muita rikosseuraamusten täytäntöönpanoa koskevia lakeja. Lisäksi ehdotetaan annettavaksi uusi laki rikosseuraamusalan tutkinnosta. Laki Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta kumottaisiin.

Esityksen mukaan Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain säännöksiä muutettaisiin vastaamaan Rikosseuraamuslaitoksessa toteutettavan kaksivaiheisen organisaatiouudistuksen toisen vaiheen tavoitteita. Uudistuksen tarkoituksena on kehittää Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisten tehtävien hoitamista niin, että järjestelyt olisivat yhdenmukaiset vuonna 2022 toteutetun organisaatiouudistuksen ensimmäisen vaiheen kanssa. Tavoitteena on, että näillä järjestelyillä kyettäisiin vastaamaan Rikosseuraamuslaitoksen muuttuneen toimintaympäristön vaatimuksiin. Pääosin kyse olisi siitä, että uudistetaan rikosseuraamuskeskusten johtamisjärjestelmää sekä vankiloiden ja yhdyskuntaseuraamustoimistojen sisäisiä rakenteita ja toimintoja. Uudistuksen keskeisiä tavoitteita ovat muun muassa Rikosseuraamuslaitoksen perustehtävän hoitamisen tukeminen ja yhdenmukaisten toimintatapojen varmistaminen. Muutos edellyttäisi Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain sekä rikosseuraamusten täytäntöönpanosta annettujen lakien muuttamista muun muassa siten, että rikosseuraamuskeskusten organisointi ja päätöksentekotoimivaltasääntely vastaisivat Rikosseuraamuslaitoksen rakenteita ja toimintojen järjestämistä koskevaa uudistuskokonaisuutta. Virkanimikkeitä ja erityisiä kelpoisuusvaatimuksia koskeva sääntely on Rikosseuraamuslaitoksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa. Pääosa uudistuksesta toteutettaisiin virkarakennetta, työjärjestyksiä, virkamiesten tehtäväkuvia, toimintaprosesseja ja toimintakäytäntöjä koskevilla muutoksilla, joista päättää Rikosseuraamuslaitos.

Esityksen mukaan rikosseuraamusalan koulutus vastaisi edelleen ammatillisten perustutkintojen ja ammattitutkintojen vaativuustasoa. Uudistuksella rikosseuraamusalan koulutuskäytänteitä lähennettäisiin joiltakin osin ammatilliseen koulutukseen. Rikosseuraamusalan tutkinnon nykyisten koulutusjärjestelyjen ohella otettaisiin käyttöön järjestely, jossa jonkin muun ammatillisen koulutuksen jo suorittaneet, Rikosseuraamuslaitoksessa vartijan määräaikaisessa virassa työskentelevät voisivat työn ohessa suorittaa kyseisen tutkinnon. Rikosseuraamusalan tutkinnon lisäksi soveltuva korkeakoulututkinto säilyisi vartijan tehtäviin kelpoisuuden antavana koulutuksena. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus kuuluu Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisen ja ohjauksen vastuualueeseen, joten koulutuskeskuksen hallintoa koskeva sääntely siirrettäisiin Rikosseuraamuslaitoksesta annettuun lakiin. Laintasoista sääntelyä edellyttävistä rikosseuraamusalan tutkintoon johtavan koulutuksen sisältöä ja järjestelyjä sekä opiskelijoiden oikeuksia ja velvollisuuksia koskevista asioista säädettäisiin uudessa rikosseuraamusalan tutkinnosta annettavassa laissa.

Esityksessä ehdotetaan myös säädettäväksi Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuudesta hankkia laissa säädetyin edellytyksin julkisia hallintotehtäviä sisältäviä ja rikosseuraamusten täytäntöönpanoon liittyviä Rikosseuraamuslaitoksen toimia tukevia ja avustavia toimintoja

yksityisiltä palvelutuottajilta. Kyse olisi esimerkiksi päihdehuollon järjestöjen tuottamista rikoksettoman elämän tukemisen toiminnoista. Rikosseuraamuslaitos tekee jo nykyisin tällaisia hankintoja. Tässä yhteydessä hankinnoista säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksesta annetussa laissa perustuslain 124 §:n tarkoittamalla tavalla.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2027.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	5
1 Asian tausta ja valmistelu	5
1.1 Tausta	5
1.1.1 Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisten tehtävien järjestäminen	5
1.1.2 Rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmä	5
1.1.3 Rikosseuraamusten täytäntöönpanoon liittyvien toimintojen hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta	6
1.2 Valmistelu	7
2 Nykytila ja sen arviointi	9
2.1 Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisten tehtävien järjestäminen	9
2.2 Rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmä	12
2.3 Rikosseuraamusten täytäntöönpanoon liittyvien toimintojen hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta	22
3 Tavoitteet	26
3.1 Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisten tehtävien järjestäminen	26
3.2 Rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmä	27
3.3 Rikosseuraamusten täytäntöönpanoon liittyvien toimintojen hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta	27
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	28
4.1 Keskeiset ehdotukset	28
4.1.1 Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisten tehtävien järjestäminen	28
4.1.2 Rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmä	28
4.1.3 Rikosseuraamusten täytäntöönpanoon liittyvien toimintojen hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta	31
4.2 Pääasialliset vaikutukset	32
4.2.1 Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisten tehtävien järjestäminen	32
4.2.2 Rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmä	33
4.2.3 Rikosseuraamusten täytäntöönpanoon liittyvien toimintojen hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta	35
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	36
5.1 Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisten tehtävien järjestäminen	36
5.2 Rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmä	38
5.3 Rikosseuraamusten täytäntöönpanoon liittyvien toimintojen hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta	39
6 Lausuntopalaute	40
7 Säännöskohtaiset perustelut	41
7.1 Laki Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain muuttamisesta	41
7.2 Laki rikosseuraamusalan tutkinnosta	53
7.3 Laki vankeuslain muuttamisesta	65
7.4 Laki tutkintavankeuslain muuttamisesta	68
7.5 Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	69
7.6 Laki valvotusta koevapaudesta annetun lain 13 ja 32 §:n muuttamisesta	70
7.7 Laki yhdistelmärankaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	70

7.8 Laki pakkokeinolain muuttamisesta	71
7.9 Laki Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta	71
7.10 Laki oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 6 §:n muuttamisesta	72
7.11 Laki Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain 6 §:n muuttamisesta	72
8 Lakia alemman asteinen sääntely	72
9 Voimaantulo	76
10 Toimeenpano ja seuranta	76
11 Suhde muihin esityksiin	76
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys	76
12.1 Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisten tehtävien järjestäminen	76
12.2 Rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmä	77
12.3 Rikosseuraamusten täytäntöönpanoon liittyvien toimintojen hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta	77
12.4 Henkilötietojen käsittely	85
12.5 Asetuksenantovaltuudet	86
LAKIEHDOTUKSET	87
1. Laki Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain muuttamisesta	87
2. Laki rikosseuraamusalan tutkinnosta	92
3. Laki vankeuslain muuttamisesta	101
4. Laki tutkintavankeuslain muuttamisesta	111
5. Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	116
6. Laki valvotusta koevapaudesta annetun lain 13 ja 32 §:n muuttamisesta	118
7. Laki yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	120
8. Laki pakkokeinolain muuttamisesta	122
9. Laki Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta	124
10. Laki oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 6 §:n muuttamisesta	126
11. Laki Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain 6 §:n muuttamisesta	127
LIITTEET	128
RINNAKKAISTEKSTIT	128
1. Laki Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain muuttamisesta	128
3. Laki vankeuslain muuttamisesta	137
4. Laki tutkintavankeuslain muuttamisesta	154
5. Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	162
6. Laki valvotusta koevapaudesta annetun lain 13 ja 32 §:n muuttamisesta	165
7. Laki yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	168
8. Laki pakkokeinolain muuttamisesta	171
9. Laki Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta	173
10. Laki oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 6 §:n muuttamisesta	177
11. Laki Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain 6 §:n muuttamisesta	178
ASETUSLUONNOKSET	179
Valtioneuvoston asetus Rikosseuraamuslaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta	179

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

1.1.1 Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisten tehtävien järjestäminen

Rikosseuraamuslaitoksessa tuli 1.9.2022 voimaan kaksivaiheisen organisaatiouudistuksen ensimmäinen vaihe, jossa sen yhteiset toiminnot järjestettiin matriisiorganisaatioksi. Organisaatiouudistuksen taustalla oli oikeusministeriön Rikosseuraamuslaitokselle asettama tulostavoite kehittää organisaatorakennetta. Uudistuksen tarkoituksena oli luoda aikaisempaa yhtenäisempi ja valtakunnallisesti toimiva virasto, jonka toimeenpanokyky olisi aikaisempaa parempi. Uudistuksen pitkäaikaisena tavoitteena oli lisätä toiminnan vaikuttavuutta ja yhdenmukaisuutta erityisesti vankeja ja yhdyskuntaseuraamusten suorittajia koskevissa ratkaisuissa ja rikosseuraamusten sisällöissä. Pyrkimyksenä oli organisoida Rikosseuraamuslaitos niin, että se olisi aikaisempaa joustavampi ja pystyisi aikaisempaa tehokkaammin vastaamaan yhteiskunnan ja toimintaympäristön muutoksiin. Uudistuksen tarkoituksena oli kehittää Rikosseuraamuslaitoksen verkostoyhteistyön edellytyksiä ja rikosseuraamuksen suorittajien palveluiden jatkuvuutta niin, että tarvittavat palvelut jatkuisivat keskeytyksettömästi seuraamuksen suorittamisen aikana ja sen jälkeen. Nyt käsiteltävänä oleva uudistus on vuonna 2022 aloitetun uudistuksen toinen ja viimeinen vaihe.

Vuoden 2022 organisaatiouudistuksessa Rikosseuraamuslaitoksen yhteiset toiminnot järjestettiin hoidettaviksi neljällä vastuualueella, jotka ovat kehittämisestä ja ohjauksesta, asiakasprosesseista, hallinto- ja tukipalveluista sekä operatiivisesta toiminnasta vastaavat vastuualueet. Operatiivisen toiminnan vastuualueelle perustettiin 11 rikosseuraamuskeskusta, jotka koostuvat vankiloista ja yhdyskuntaseuraamustoimistoista. Rikosseuraamuskeskukset vastaavat toimialueellaan rikosseuraamusten täytäntöönpanon ja tutkintavankeuden toimeenpanon käytännön toteutuksesta.

Edellä todetun uudistuksen toteuttamiseksi annettiin uusi laki Rikosseuraamuslaitoksesta (221/2022). Siinä säädetään Rikosseuraamuslaitoksen tehtävistä, organisaatiosta, johtamisesta ja asioiden ratkaisemisesta. Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 11 ja 12 §:n perusteella tarkemmin työskentelyn järjestämisestä säädetään valtioneuvoston asetuksella sekä määrätään Rikosseuraamuslaitoksen pääjohtajan vahvistamassa Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä ja operatiivisesta toiminnasta vastaavan vastuualueen johtajan vahvistamassa rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä.

Edellä todetun organisaatiouudistuksen toteutumisen seurannan ja siinä todettujen kehittämistarpeiden perusteella vuoden 2025 alusta lukien Rikosseuraamuslaitoksen operatiivista johtamisjärjestelmää uudistettiin yhdistämällä rikosseuraamuskeskuksia ja yhdyskuntaseuraamustoimistoja niin, että molempia on seitsemän.

Oikeusministeriön ja Rikosseuraamuslaitoksen välisen tulossopimuksen mukaisesti Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiouudistuksen toinen vaihe toteutetaan vuosina 2026–2027. Rikosseuraamuslaitos teki tätä koskevan esityksen oikeusministeriölle maaliskuussa 2025.

1.1.2 Rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmä

Valtioneuvoston vuonna 2022 antaman oikeudenhoidon selonteon (Valtioneuvoston julkaisuja 2022:67) mukaan Rikosseuraamuslaitoksen toimintakyvyn turvaamiseksi sekä toiminnan

tuloksellisuuden, turvallisuuden ja vaikuttavuuden ylläpitämiseksi Rikosseuraamuslaitokselle tulisi osoittaa yhteensä 400 henkilötyövuoden lisäresurssi vuoteen 2027 mennessä. Lisäksi selonteossa todetaan, että Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan tason nostaminen lainsäädännön vaatimusten edellyttämälle tasolle vaatisi arvion mukaan vielä merkittävästi suurempaa henkilöstömäärää vuoteen 2030 mennessä. Todennäköisesti merkittävä osa lisäresurssista kohdistuu ohjaus- ja valvontatehtäviin. Eduskunta antoi oikeudenhoidon selontekoon liittyen koulutusselvitystä koskevan lausuman, jossa se edellytti, että hallitus käynnistää välittömästi selvityksen lakimieskoulutuksen lisäämistarpeista ja -mahdollisuuksista sekä muunto- ja täydennyskoulutuksen kehittämisestä selonteosta ilmenevään oikeudenhoidon henkilöstön koulutus- ja rekrytointihaasteeseen vastaamiseksi. Myös rikosseuraamusalan koulutuksen kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia tulee selvittää samassa yhteydessä tai erikseen. (Eduskunnan kirjelmä EK 84/2022 vp – VNS 13/2022 vp)

Vankimäärä on viime vuosina kohonnut voimakkaasti edellisellä hallituskaudella toteutettujen rangaistusten kiristämisten (seksuaalirikos- ja tutkintavankilainsäädännön) ja tuomioistuinten nykyisen rangaistuskäytännön ankaroitumisen seurauksena, mikä on johtanut vankiluiden kasvavaan yliasutustilanteeseen. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman (Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58) mukaiset rangaistusten kiristykset lisäävät vankimäärää tulevina vuosina, mutta vankimäärän ennakoitaan nousevan myös ilman hallitusohjelman mukaisia toimia.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan hallituskaudella toteutetaan useita rikosoikeus- ja seuraamusjärjestelmän tiukennuksia, joiden on arvioitu nostavan päivittäistä vankilukua noin 300 vangilla. Nämä muutokset edellyttävät paitsi vankipaikkojen myös vankiloissa työskentelevän ammattitaitoisen henkilöstön määrän lisäämistä. Henkilöstötarve koskee erityisesti valvonta- ja ohjaushenkilöstöä. Jo ennen hallitusohjelman mukaisia uudistuksia vankipaikat ovat täyttyneet ja koulutetun valvontahenkilöstön määrä on riittämätön kasvavaan vankimäärään nähden.

Edellä mainittujen lisäresursseja edellyttävien tavoitteiden ohella hallitusohjelmassa on asetettu tuottavuusohjelman mukaisia kustannussäästötavoitteita, jotka koskevat myös Rikosseuraamuslaitosta. Nämä seikat edellyttävät Rikosseuraamuslaitoksen entistä selvemmin keskittyvän perustehtäväänsä hoitamiseen. Rikosseuraamusalan koulutuksen kannalta tämä tarkoittaa keskittymistä rikosseuraamusalan tutkinnon ja henkilöstön täydennyskoulutuksen järjestämiseen.

Rikosseuraamuslaitoksella on toiminnassa 27 vankilaa, jotka sijaitsevat laajasti hajautetusti eri puolilla Suomea. Vankien määrä on noussut viime vuosina. Vuonna 2025 vankeja oli päivittäin keskimäärin 3 545 eli vajaa 200 vankia enemmän kuin edellisenä vuonna (3 356). Vankeusvankeja oli 2 499, sakkovankeja 75 ja tutkintavankeja 782.

1.1.3 Rikosseuraamusten täytäntöönpanoon liittyvien toimintojen hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta

Rikosseuraamuslaitos hankkii erilaisia rikosseuraamusten täytäntöönpanoon liittyviä, omaa toimintaansa tukevia ja avustavia palveluita yksityisiltä palveluntuottajilta. Kyse on esimerkiksi vankien tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavien rangaistusajan suunnitelman mukaisista toiminnoista, kuten kuntouttavista toimista ja koulutuksesta sekä vankien ruokahuollosta, vankien elintarvikkeiden ja henkilökohtaisten käyttöesineiden ostomahdollisuudesta sekä vankien kuljettamiseen käytettävän ajoneuvon ja kuljettajan hankkimisesta. Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Voimassa olevassa

lainsäädännössä ei ole perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuja säännöksiä siitä, että Rikosseuraamuslaitos voi hankkia tiettyjä rikosseuraamusten täytäntöönpanoon ja tutkintavankeuden toimeenpanoon liittyviä avustavia palveluja yksityiseltä palveluntuottajalta. Esityksessä ehdotetaan täydennettäväksi sääntelyä tältä osin lisäämällä tarvittavat säännökset Rikosseuraamuslaitoksesta annettuun lakiin.

1.2 Valmistelu

Esitys perustuu Rikosseuraamuslaitoksen maaliskuussa 2025 oikeusministeriölle tekemään esitykseen Rikosseuraamuslaitoksen uudeksi organisaatorakenteeksi ja rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmäksi. Rikosseuraamuslaitoksessa kyseistä esitystä valmisteltiin seuraavasti.

Rikosseuraamuslaitoksen esityksen perustana on Rikosseuraamuslaitoksen vuonna 2023 asettama Rise 3.0 -hanke, jossa arvioitiin rikosseuraamuskeskusten, vankiloiden ja yhdyskuntaseuraamustoimistojen sekä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen sisäisiä rakenteita ja toimintojen järjestämistä. Lisäksi arvioitiin rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmän uudistamistarpeita.

Rikosseuraamuslaitoksen strateginen johtoryhmä asetti Rise 3.0 -hankkeelle ja organisaatiouudistukselle seuraavat tavoitteet: 1) organisaatorakenne, johtaminen ja ohjaus tukevat Rikosseuraamuslaitoksen perustehtävää ja strategiaa, 2) rangaistuksen suorittaminen on lainmukaista ja turvallista, 3) Rikosseuraamuslaitos toimii yhtenäisesti ja yhdenmukaisesti ja sen perustehtävää selkiinnytetään, 4) Rikosseuraamuslaitos kiinnittyy aikaisempaa tiiviimmin yhteiskunnan yleiseen palvelujärjestelmään ja turvaa asiakkaiden palvelujatkumot, 5) jokaiselle Rikosseuraamuslaitoksessa työskentelevälle varmistetaan turvallinen ja lainmukainen työskentely, tehtävänkuvan mukainen työ ja mahdollisuus kehittyä työssään, luottamukseen perustuvaa toimintakulttuuria vahvistetaan, 6) resurssit kohdennetaan oikein ottaen huomioon perustehtävän täyttäminen ja toimitaan vaikuttavuudeltaan näyttöön perustuvien toimintamallien mukaisesti sekä 7) rikosseuraamusalan joustavalla koulutusjärjestelmällä saadaan osaavaa henkilökuntaa perustehtäviin.

Rikosseuraamuslaitoksen organisaatorakenteen ja koulutusjärjestelmän muutostarpeiden arvioinnin pohjaksi Rise 3.0 -hankkeessa tehtiin kolme esiselvitystä, joissa laadittiin nykytilan kuvaukset sekä arviot nykytilanteen ongelmakohdista ja kehittämistarpeista. Ensimmäisessä esiselvityksessä¹ kartoitettiin rikosseuraamuskeskuksissa tarvittavan henkilöstön määrää ja osaamista sekä henkilöstörakenteen kehittämistarpeita. Lisäksi selvityksessä laadittiin tilannekuva lähityön toteutumisesta ja vastuuvirkamiesmallin toimivuudesta sekä arvioitiin nykytilanteen ongelmakohtia ja kehittämistarpeita. Toisessa esiselvityksessä² laadittiin nykytilan kuvaus rikosseuraamuskeskuksissa tehtävästä esihenkilö- ja johtamistyöstä sekä arvioitiin tähän työhön liittyviä ongelmakohtia ja kehittämistarpeita. Kolmannessa esiselvityksessä³ kartoitettiin ja arvioitiin eri vaihtoehtoja järjestää ja kehittää tutkinto- ja täydennyskoulutusta sekä eri koulutusvaihtoehtojen vastaavuutta Rikosseuraamuslaitoksen lähityötehtävien osaamistarpeisiin. Selvityksessä tarkasteltiin Rikosseuraamuslaitoksen pitkän ja lyhyen aikavälin työvoima- ja osaamistarpeita sekä ennakoitiin työvoiman ja koulutuksen kysynnän muutoksia. Näiden esiselvitysten lisäksi hankkeessa otettiin huomioon

¹ Kamppila, Eija–Kiuru, Petri: Lähityö ja rikosseuraamuskeskusten henkilöstörakenne.

² Kärkkäinen, Raimo–Schugk-Laulumaa, Susanna: Rikosseuraamuskeskusten johtamisjärjestelmä ja esihenkilötyö.

³ Sunimento, Kati–Tsharkov, Satu–Lindström, Anu: Rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmän kehittämistarpeet.

Rikosseuraamuslaitoksen aikaisemmassa organisaatiouudistusvaiheessa eli vuonna 2020 tehty esitys ja laaditut taustaselvitykset.

Edellä todetun esiselvitysaineiston perusteella Rikosseuraamuslaitos asetti neljä valmistelutyöryhmää, joiden tehtäväksi annettiin laatia Rise 3.0 -hankkeen ohjausryhmälle ehdotukset tarvittavista muutoksista. Työryhmien tehtävänä oli 1) laatia strateginen henkilöstösuunnitelma⁴, 2) laatia esitys operatiiviseksi johtamisjärjestelmäksi⁵, 3) laatia esitys vankiloiden ja yhdyskuntaseuraamustoimistojen tehtäväpaketeiksi sekä vankiloiden luokitteluksi⁶ sekä 4) laatia esitys rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmäksi ja Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen organisaatio- ja virkarakenteeksi⁷. Lisäksi Rikosseuraamuslaitoksessa toimivalle lähityön kehittämisryhmälle annettiin tehtäväksi laatia esitys vastuuvirkamiesmallin ja lähityötä koskevan toimintamallin uudistamiseksi.

Esiselvityksiä laadittaessa kuultiin laajasti Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstöä. Valmistelutyöryhmissä oli mukana rikosseuraamusalan henkilöstöjärjestöjen edustajat. Henkilöstön edustaja kuului hankkeen ohjausryhmään ja osallistui sen päätöksentekoon. Esiselvitys- ja valmisteluryhmien toimeksiannot ja selvitykset sekä Rikosseuraamuslaitoksen esityksen antamista koskevat ehdotukset käsiteltiin Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyötoimikunnassa.

Rise 3.0 -hankkeen ohjausryhmä käsittelee edellä todetut esiselvitykset ja työryhmien ehdotukset sekä päätti ehdotusten edistämisestä.

Rikosseuraamuslaitoksen tehtäviä tukevien ja avustavien toimintojen hankkimista yksityiseltä palveluntuottajalta koskevan sääntelyn valmistelu perustuu perustuslain 124 §:ään, jonka mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla sekä eduskunnan perustuslakivaliokunnan tästä asiasta antamiin lausuntoihin. Oikeusministeriö on saanut Rikosseuraamuslaitokselta esityksen siitä, mitä toimintaansa avustavia ja tukevia palveluita Rikosseuraamuslaitoksen on tarkoituksenmukaista hankkia yksityisiltä palveluntuottajilta.

Organisaatio- ja koulutus uudistusta koskevan säädösvalmistelun pohjana on Rikosseuraamuslaitoksessa tehty laaja selvitys- ja valmistelutyö sekä uudistusta koskeva esitys. Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä. Valmistelun tueksi on asetettu seurantaryhmä ajalle 7.10.2025-31.3.2026. Seurantaryhmään kuuluu oikeusministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön, Rikosseuraamuslaitoksen, Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen, Vankilavirkailijain Liitto VVL r.y:n, Rikosseuraamusalan Henkilöstöyhdistys RikHe r.y:n, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia r.y:n sekä Julkisan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO r.y:n edustus.

Virkatyönä valmisteltu hallituksen esityksen luonnos lähetettiin lausunnolle tammikuun 2026 alussa. Lakiesitys on viimeistelty oikeusministeriössä lausuntopalaute huomioon ottaen. Lausuntopalautetta ja lausuntojen huomioon ottamista jatkovalmistelussa on selostettu jäljempänä lausuntopalautetta koskevassa jaksossa.

⁴ Dnro RISE/5822/2023.

⁵ Dnro RISE/5409/2023.

⁶ Dnro RISE/5821/2023.

⁷ Dnro RISE/1255/2024.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisten tehtävien järjestäminen

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisten tehtävien järjestämistä koskeva lainsäädäntö

Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 3 §:ssä säädetään Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiosta. Pykälän 1 momentin mukaan oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluva, oikeusministeriön ohjauksessa ja valvonnassa toimiva Rikosseuraamuslaitos on valtakunnallisesti toimiva virasto, jonka toimialueena on koko maa.

Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 3 §:n 2 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitos muodostuu kehittämisestä ja ohjauksesta, asiakasprosesseista, hallinto- ja tukipalveluista sekä operatiivisesta toiminnasta vastaavista vastuualueista. Mainitun pykälän 3 momentin mukaan rangaistusten täytäntöönpanemiseksi ja tutkintavankeuden toimeenpanemiseksi Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisesta toiminnasta vastaavaan vastuualueeseen kuuluu rikosseuraamuskeskuksia. Rikosseuraamuskeskuksessa on yhdyskuntaseuraamustoimistoja, vankiloita ja muita yksiköitä. Rikosseuraamuskeskuksista ja niiden toimialueista annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella.

Lain 4 § koskee rikosseuraamuskeskusten tehtäviä. Pykälän 1 momentissa säädetään, että rikosseuraamuskeskus vastaa omalla toimialueellaan rangaistusten täytäntöönpanosta ja tutkintavankeuden toimeenpanosta sekä muista sille laissa säädettyistä ja Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrättyistä tehtävistä. Rikosseuraamuskeskus vastaa toimintansa laillisuudesta, yhdenmukaisuudesta ja tuloksellisuudesta sekä rangaistusten täytäntöönpanon ja tutkintavankeuden toimeenpanon kehittämisestä Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueiden ohjauksessa. Rikosseuraamuskeskus tekee toimialueellaan yhteistyötä muiden viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa. Pykälän 2 momentin mukaan rikosseuraamuskeskuksen tehtävänä on lisäksi suorittaa muut Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueiden sille erikseen määräämät tehtävät. Vastuualueet voivat määrätä rikosseuraamuskeskuksen tehtäväksi toisen rikosseuraamuskeskuksen tehtäviä, jos se on tarpeen rangaistusten täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon tavoitteiden saavuttamisen, työn tasaamisen, erityisosaamisen tai muun erityisen syyn vuoksi.

Lain 5 §:n mukaan Rikosseuraamuslaitosta johtaa pääjohtaja. Rikosseuraamuslaitoksen vastuualuetta johtaa vastuualueen johtaja. Vastuualueen yksikköä johtaa yksikönpäällikkö. Rikosseuraamuskeskusta johtaa rikosseuraamuskeskuksen johtaja. Yhdyskuntaseuraamustoimistoa, vankilaa ja rikosseuraamuskeskuksen muuta yksikköä johtaa yksikönpäällikkö.

Lain 6 §:ssä säädetään asioiden ratkaisemisesta. Pääjohtaja ratkaisee koko Rikosseuraamuslaitosta koskevat, vastuualueen johtaja vastuualuetta koskevat, rikosseuraamuskeskuksen johtaja rikosseuraamuskeskusta koskevat ja rikosseuraamuskeskuksen yksikönpäällikkö yksikköä koskevat asiat, jollei niitä ole säädetty taikka Rikosseuraamuslaitoksen tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty muun virkamiehen ratkaistaviksi. Pykälässä säädetään myös pääjohtajan, vastuualueen johtajan sekä rikosseuraamuskeskuksen johtajan ja yksikönpäällikön mahdollisuudesta yksittäistapauksessa pidättää itselleen päätösvalta asiassa, jonka ratkaiseminen on muualla kuin laissa uskottu hänen alaiselleen virkamiehelle.

Lain 11 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan säännökset muun muassa asioiden käsittelemisestä ja ratkaisemisesta, henkilöstöstä, virkamiesten erityisistä kelpoisuusvaatimuksista ja tehtävien järjestämisestä toimintayksiköiden välillä. Lain 12 §:ssä säädetään työskentelyn järjestämisestä työjärjestyksen määräyksiin. Kyse on muun muassa rikosseuraamuskeskusten, yhdyskuntaseuraamustoimistojen ja vankiloiden sisäistä organisaatiota, työnjakoa ja johtamista sekä tehtäviä ja niiden järjestämistä, virkamiesten tehtäviä, toimivallan jakoa sekä asioiden valmistelua ja ratkaisemista koskevista määräyksistä.

Rikosseuraamuslaitoksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (290/2022) säädetään nyt käsiteltävänä olevan organisaatiouudistuksen kannalta useista keskeisistä asioista, kuten henkilöstöstä (5 §), vankeuslaissa (767/2005) tarkoitetuista päätösvaltaa käyttävistä virkamiehistä (6 §) ja virkamiesten erityisistä kelpoisuusvaatimuksista (7 §).

Rikosseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa lainsäädännössä säädetään myös päätöksentekotoimivaltuuksista. Vankeuslain 1 luvun 8 §:ssä säädetään toimivallan määräytymisestä Rikosseuraamuslaitoksessa. Rikosseuraamuskeskusten osalta kyse on rikosseuraamuskeskuksen johtajan, vankilan yksikönpäällikön, yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikön, vankilan toimintojen järjestämisestä vastaavan virkamiehen, vankilan järjestyksestä ja turvallisuudesta vastaavan virkamiehen, ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimivan virkamiehen, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimivan virkamiehen sekä muun Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen päätösvalta. Edellä todettuja rikosseuraamuskeskuksen johtajaa ja yksikönpäälliköitä lukuun ottamatta päätösvalta ei ole vankeuslaissa säädetty liittäen päätösvalta tiettyyn virkanimikkeeseen. Vankeuslain 1 luvun 12 §:n 1 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitoksen virkamiesten virkanimikkeistä ja kelpoisuusvaatimuksista säädetään erikseen. Kuten edellä todetaan, kyseiset säännökset ovat Rikosseuraamuslaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 6 §:ssä. Vankeuslain kunkin luvun lopussa on luvussa käsiteltyä asiaa koskevat päätösvaltasäännökset. Esimerkiksi vankeuslain 13 luvun 17 §:ssä säädetään vankien tapaamista koskevasta päätösvallasta seuraavasti. Valvomattomasta tapaamisesta, asiamiehen tapaamisesta, lapsen tapaamisesta, vankien välisestä tapaamisesta, 3 §:n 2 momentissa tarkoitettu valvotusta tapaamisesta, yhteydenpidosta videoyhteyden välityksellä sekä niiden peruuttamisesta päättää toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Valvotun tapaamisen 2 §:n 3 momentin mukaisesta kuuntelusta teknisellä laitteella ja tallentamisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies. Tapaamiskiellon määräämisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö taikka toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies. Tapaamisen epäamisestä ja keskeyttämisestä päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Tutkintavankeuslaissa (768/2005) on vastaavan kaltaiset päätöksentekotoimivaltaa koskevat säännökset.

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (400/2015) 30 §:ssä, valvotusta koevapaudesta annetun lain (629/2013) 32 §:ssä ja yhdistelmärangeistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (801/2017) 29 §:ssä säädetään muun muassa yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikön, apulaisjohtajan, rikosseuraamuskeskusten johtajan ja täytäntöönpanosta vastaavan virkamiehen päätösvalta kyseistä seuraamusta täytäntöön pantaessa. Yksikönpäällikköä koskevia säännöksiä on myös pakkokeinolaissa (806/2011), Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetussa laissa (1635/2015), oikeudenkäymiskaareissa (4/1734) sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetussa laissa (1379/2010).

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisten tehtävien järjestämistä koskevat käytännöt ja niissä todetut ongelmat

Vankien määrä on lisääntynyt viime vuosina. Vuosina 2023 ja 2024 vankien päivittäinen keskimäärä oli 3 056 ja 3 143. Vuonna 2025 vankeja oli 3 545. Vankimäärän on arvioitu edelleen lisääntyvän lähivuosina. Vankimäärän on ennakoitu nousevan yli 4 000 vankiin jo vuonna 2029. Myös täytäntöön pantavana olevien yhdyskuntaseuraamusten määrä on lisääntynyt. Vuoden 2023 alkaessa yhdyskuntaseuraamusta suoritti 3 947 henkilöä. Vastaavat lukumäärät vuosina 2024 ja 2025 olivat 4 239 ja 4 330.

Vankien määrän selvä nousu on merkinnyt vankiloiden yliasutustilannetta ja sen vaikeutumista edelleen. Yliasutustilanteessa turvallisuuden varmistaminen korostuu. Suljettujen vankiloiden käyttöaste oli vuonna 2025 keskimäärin 113,6 prosenttia ja avovankiloiden 97,3 prosenttia. Kaikkien vankikoiden keskimääräinen käyttöaste oli 108,3 prosenttia. Julkisen talouden suunnitelman 2026–2029 mukaisella rahoituksella saadaan noin 450 vankipaikkaa lisää. Pirkanmaalle rakennetaan suljettu vankila, josta toteutetaan aluksi satapaikkainen osasto vuosina 2031–2033. Turun suljetun vankilan yhteyteen rakennetaan uudisosa (143 vankipaikkaa), jonka pitäisi olla käytössä viimeistään vuoden 2028 alusta. Lisäksi suljettuja vankipaikkoja saadaan lisää siirtämällä siirtokelpoinen selliosasto Pelson vankilasta (32 paikkaa) Hämeenlinnan vankilan yhteyteen sekä rakentamalla uusia moduulivankiloita (180 paikkaa) Helsingin ja Kylmäkosken vankiloiden yhteyteen. Uudenmaan vankilahankkeen suunnittelu on käynnissä.

Edellä todetuista ongelmista huolimatta Rikosseuraamuslaitokselle on asetettu velvollisuus laatia pitkän tähtäimen tuottavuusohjelma, jossa arvioidaan toimintakyvyn ja -edellytysten kehitystä sekä mahdollisia talouden sopeuttamistoimia. Heikentynyt taloustilanne edellyttää keskittymistä laitoksen ydintehtäviin.

Vuoden 2025 alusta lukien toteutetussa uudistuksessa siis yhdistettiin rikosseuraamuskeskuksia niin, että niitä on aikaisemman 11 sijasta seitsemän. Samalla selkiinnytettiin rikosseuraamuskeskusten johtajan tehtäviä suhteessa alaisiinsa yhdyskuntaseuraamustoimistojen ja vankiloiden yksikönpäälliköihin. Tässä järjestelyssä rikosseuraamuskeskuksen johtaja johtaa ja kehittää keskuksen toimintaa sekä vastaa sen toiminnan tuloksellisuudesta ja yhdenmukaisuudesta. Tehtävässä korostuu strateginen johtaminen, verkostojohtaminen ja henkilöstön osaamisen kehittäminen. Rikosseuraamuskeskuksen yksikönpäälliköt vastaavat yksikkönsä toiminnan lainmukaisuudesta ja tuloksellisuudesta sekä seuraavat ja valvovat toiminnan yhdenmukaisuutta.

Rikosseuraamuskeskusten johtamisjärjestelmä ei kuitenkaan ole täysin selkeä. Nykyiset rikosseuraamuskeskusten sisäiset ohjaus- ja johtamissuhteet ovat osittain epäyhtenäiset. Tähän vaikuttaa keskeisesti se, että yhdyskuntaseuraamustoimistojen ja vankiloiden yksikönpäälliköiden tehtävissä on eroja. Esimerkiksi pienen avovankilan ja suuren suljetun vankilan yksikönpäällikön tehtävät poikkeavat toisistaan paljonkin ja edellyttävät yksikönpäälliköiltä erilaisia valmiuksia. Muun muassa yksikönpäällikön päätettäviksi tulevien asioiden määrä ja laatu poikkeavat erityyppisissä yksiköissä huomattavasti. Johtamisjärjestelmässä keskeistä on toimiva ja riittävä lähiesihenkilötyö. Tämä korostuu merkittävää julkista valtaa käyttävän viranomaisen toiminnassa. Rikosseuraamuslaitoksessa on todettu lähiesihenkilöiden roolin vahvistamisen tarve.

Suljetuissa vankiloissa on johtoon luettavaksi olevaa henkilöstöä noin kolme prosenttia ja muita esihenkilöitä noin kymmenen prosenttia koko henkilöstöstä. Avovankiloissa vastaavat prosenttimäärät ovat noin kuusi ja yhdeksän. Yhdyskuntaseuraamustoimistoissa luvut ovat noin seitsemän ja kahdeksan.

Rikosseuraamusten täytäntöönpanosta annetuissa laeissa säädettyjen täytäntöönpanon tavoitteiden toteuttamisessa keskeistä on rikoksesta epäillyn, tutkintavangin, tuomitun ja vangin kanssa tehtävä lähityö. Tämän työn organisointi on johtamis- ja lähiesihenkilötyössä tärkeää. Rikosseuraamuslaitoksessa on käytössä vastuuvirkamiesmalli, jossa vangin asioiden hoitamiseen nimetty lähityötä tekevä vastuuvirkamies muun muassa perehdyttää vangin vankilan oloihin ja käytäntöihin, tekee tulohaastattelun, yhdessä vangin kanssa suunnittelee ja seuraa rangaistusajan suunnitelman toteutumista, valmistelee vangin erilaisia lupia koskevia asioita, on mukana valvottuun koevapauteen sijoittamisen valmistelussa sekä seuraa vangin hyvinvointia.

Johtamisen ja esihenkilötyön kannalta on keskeistä, millä organisaation tasolla ja millä valmiuksilla tehdään merkittävää julkista valtaa sisältäviä päätöksiä. Yhtäältä yksikön johdolla on kokonaisvastuu laitoksen tai sen tietyn osan toiminnan laillisuudesta ja muusta asianmukaisuudesta. Toisaalta erityisesti yksittäistä rikoksesta epäiltyä, tuomittua, tutkintavankia ja vankia koskevan päätöksenteon tulisi olla mahdollisimman lähellä kyseistä henkilöä. Rikosseuraamuslaitoksessa on todettu, että vankilan yksikönpäällikön ja apulaisjohtajan päätöksentekotehtäviä olisi tarpeen vähentää, jotta johtamis- ja esihenkilötyö olisi nykyistä selväpiirteisempää ja jotta yksikönpäällikkö, apulaisjohtaja ja lähiesihenkilöt voisivat nykyistä enemmän keskittyä nimenomaan esihenkilötyöhön. Toimivallan delegoimisen mahdollisuutta pohdittaessa voidaan todeta, että esimerkiksi poistumislupahakemuksia tehdään vuosittain noin 19 400, joista avovankiloissa noin 16 600 ja suljetuissa vankiloissa noin 2 800. Poistumislupa myönnetään avovankiloissa noin 90 prosentissa ja suljetuissa vankiloissa noin 55 prosentissa hakemuksista. Poistumislupaehdot rikotaan noin 1,5 prosentissa myönnettyistä luvista. Noin puolessa rikkomuksista on kyse määräaikana palaamatta jättämisestä.

Päätöksentekotoimivallan käyttämiseen liittyy kysymys virkamiehiltä edellytetyistä kelpoisuusvaatimuksista. Tarkoituksena on varmistaa, että merkittävää julkista valtaa käyttävillä virkamiehillä on riittävät valmiudet tehdä tällaisia tehtäviä. Myös virkanimikkeillä on tässä oma merkityksensä, koska lähtökohtaisesti päätösvalta säädetään tiettyihin virkanimikkeisiin liittyväksi. Valtioneuvoston asetuksessa säädettyä Rikosseuraamuslaitoksen virkanimikkeistöä on uudistettu laitoksen organisaatiouudistusten yhteydessä. Rikosseuraamuslaitoksessa on todettu, että nykyisessä tilanteessa virkanimikkeitä on liikaa eivätkä ne selkeästi kerro kyseiseen virkaan sisältyvistä tehtävistä eikä vastuista.

2.2 Rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmä

Rikosseuraamusalan koulutuskeskusta koskeva lainsäädäntö

Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 3 §:n 4 momentissa säädetään, että Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavaan vastuualueeseen kuuluu Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetussa laissa (1316/2006) tarkoitettu Rikosseuraamusalan koulutuskeskus.

Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 1 §:n mukaan Rikosseuraamusalan koulutuskeskus on Rikosseuraamuslaitoksen yksikkö. Koulutuskeskuksen tehtävänä on järjestää rikosseuraamusalan ammatilliseen tutkintoon johtavaa koulutusta ja täydennyskoulutusta sekä harjoittaa toimialaansa liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1448/2006) 1 §:ssä säädetään koulutuskeskuksen tehtäviksi myös muun muassa osallistua koulutusta ja työelämää palvelemaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan sekä kehittää alan henkilöstökoulutusta, tuottaa ja julkaista koulutukseen tarvittavaa opetusaineistoa sekä

osallistua rikosseuraamusalan ammattikorkeakouluopetuksen järjestämiseen. Lisäksi koulutuskeskus voi tuottaa rikosseuraamusalan opetuspalveluja muille oppilaitoksille.

Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 2 §:ssä säädetään koulutuskeskuksen johtokunnasta, jonka Rikosseuraamuslaitoksen pääjohtaja asettaa neljäksi vuodeksi kerrallaan. Johtokunnan tehtävänä on kehittää, seurata ja tukea koulutuskeskuksen toimintaa sekä ratkaista oikaisuvaatimukset ja muut sen toimivaltaan säädetyt asiat. Johtokuntaan kuuluu puheenjohtaja ja enintään yhdeksän muuta jäsentä, joista jokaisella on henkilökohtainen varajäsen. Jäsenet edustavat opetusala, rikosseuraamusalaa ja sen sidosryhmiä sekä muuta koulutuskeskuksen toiminnan kannalta keskeistä asiantuntemusta. Yksi jäsen ja hänen varajäsenensä edustaa koulutuskeskuksen henkilöstöä. Lain 3 §:ssä säädetään asioiden käsittelystä ja päätöksenteosta johtokunnassa.

Lain 4 §:n mukaan koulutuskeskuksella on yksikönpäällikkö, jonka Rikosseuraamuslaitoksen pääjohtaja nimittää. Yksikönpäällikön tehtävänä on johtaa ja kehittää koulutuskeskuksen toimintaa sekä vastata toiminnan tuloksellisuudesta, laadusta ja tavoitteiden saavuttamisesta. Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 4 §:ssä yksikönpäällikön tehtäviksi on lisäksi säädetty muun muassa tehdä esitys koulutuskeskuksen toiminta- ja taloussuunnitelmaksi ja talousarvioiksi sekä päättää koulutuskeskuksen resurssien käytöstä. Lain 5 §:ssä säädetään päätösvallasta: koulutuskeskukselle kuuluvat asiat ratkaisee yksikönpäällikkö, jollei kyseisessä laissa tai sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa toisin säädetä. Laissa säädetään koulutuskeskuksen johtokunnalle kuuluvasta päätösvallasta. Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä voidaan yksikönpäällikön toimivaltaan kuuluva asia antaa koulutuskeskuksen muun virkamiehen ratkaistavaksi lukuun ottamatta laissa tai valtioneuvoston asetuksessa yksikönpäällikön ratkaistavaksi säädettyjä asioita. Asiat ratkaistaan esittelystä, jollei työjärjestyksessä toisin määrätä.

Lain 6 §:n mukaan koulutuskeskus antaa rikosseuraamusalan ammatilliseen tutkintoon johtavaa koulutusta. Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisen ja ohjauksen vastuualue vahvistaa vuosittain tutkintoon johtavan koulutuksen aloituspaikkojen määrän koulutuskeskuksen yksikönpäällikön esityksestä. Lain 7 §:ssä säädetään koulutuksen perusteita ja opetussuunnitelmaa koskevasta alemmanasteisesta sääntelystä ja päätöksenteosta: tutkintoon johtavan koulutuksen tavoitteista, laajuudesta, rakenteesta ja muista koulutuksen perusteista säädetään valtioneuvoston asetuksella ja määrätään tarkemmin johtokunnan vahvistamassa tutkintosäännössä. Valtioneuvoston asetuksen 7 §:n mukaan rikosseuraamusalan tutkinto valmistaa rikosseuraamusalan ohjaus- ja valvontatehtäviin. Tutkinnon tavoitteena on antaa valmiudet rangaistusten tavoitteelliseen, turvalliseen, vaikuttavaan sekä yksilön ihmisarvoa ja -oikeuksia kunnioittavaan täytäntöönpanoon. Valtioneuvoston asetuksen 8 §:ssä säädetään tutkinnon laajuudeksi 90 opintopistettä. Tutkinto koostuu perusopinnoista, ammattiopinnoista, työssäoppimisesta, opinnäytetyöstä ja valinnaisista opinnoista. Keskeisinä osaamistavoitteina ovat laillisuus ja eettisyys, kuntoutus ja ohjaus sekä turvallisuus ja valvonta. Valtioneuvoston asetuksen 9 §:n mukaan koulutuskeskuksen tutkintosäännössä määrätään tarkemmin tutkinnosta, opetussuunnitelmasta, opetukseen osallistumisesta, muiden opintojen ja osaamisen hyväksi lukemisesta, työssäoppimisesta, opinnäytetyöstä, arvioinnista ja todistuksista. Valtioneuvoston asetuksen 10 §:ssä säädetään, että rikosseuraamusalan tutkinnon opetussuunnitelmassa määrätään opintojaksojen osaamistavoitteet, käsiteltävä asiakokonaisuus, laajuus opintopisteinä, opetuksen ja työssäoppimisen määrä opintopisteinä sekä vaadittavat suoritukset.

Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 4 luvussa säädetään opiskelijan oikeuksista ja velvollisuuksista. Lain 9 §:n mukaan opiskelijaksi ammatilliseen tutkintoon johtavaan koulutukseen voidaan ottaa 18 vuotta täyttänyt henkilö, joka on suorittanut vähintään

toisen asteen ammatillisen tutkinnon, lukion oppimäärän tai ylioppilastutkinnon tai niitä vastaavan aikaisemman tutkinnon taikka edellä tarkoitettuja tutkintoja vastaavat ulkomaiset opinnot. Lisäksi edellytetään, että henkilö on terveydentilaltaan ja muilta ominaisuuksiltaan rikosseuraamusalan työhön sopiva, että hän on suorittanut hyväksytysti valintakokeen ja että hänellä on vähintään B-luokan ajo-oikeus. Koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö voi myöntää poikkeuksen edellä todetuista vaatimuksista, jos hakijalla voidaan muuten katsoa olevan riittävät tiedot ja taidot asianomaisia opintoja varten.

Lain 10 §:n mukaan koulutuskeskuksen johtokunta päättää tutkintoon johtavan koulutuksen valintamenettelystä sekä valinnassa lisäpisteitä antavasta koulutuksesta ja työkokemuksesta. Koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö valitsee opiskelijat tutkintoon johtavaan koulutukseen. Lain 12 §:ssä säädetään koulutuskeskuksen mahdollisuudesta tutkintosäännön mukaisesti lukea opiskelijalle hyväksi opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöä keskeisiltä osiltaan vastaavat aikaisemmat opinnot tai muutoin hankittu osaaminen. Hyväksi lukemista koskevaan päätökseen tyytymätön opiskelija voi pyytää oikaisua päätöksen tehneeltä opettajalta.

Lain 13 §:n mukaan rikosseuraamusalan ammatilliseen tutkintoon johtava koulutus on opiskelijalle maksutonta. Pykälän mukaan opintososiaalisista eduista tutkintoon johtavassa koulutuksessa säädetään oikeusministeriön asetuksella. Oikeusministeriö on antanut asetuksen rikosseuraamusalan ammatilliseen tutkintoon johtavaan koulutukseen sisältyvistä opintososiaalisista eduista (501/2012). Asetuksen 1 §:n mukaan Rikosseuraamusalan koulutuskeskus korvaa opiskelijalle opiskeluun kuuluvien matkojen matkakustannukset valtion matkustussäännön mukaisesti työharjoittelujaksoja lukuun ottamatta. Työharjoittelujaksojen palkkauksesta säädetään Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetussa laissa. Asetuksen 2 §:n perusteella koulutuskeskus järjestää virkasuhdetta vailla olevalle opiskelijalle opetuspäivinä maksuttoman aterian sekä tarvittaessa maksuttoman majoituksen siten, että etusijalla ovat opiskelijat, joiden vakituinen asunto on yli 80 kilometrin päässä koulutuskeskuksesta. Asetuksen 3 §:ssä säädetään opiskelijan terveydenhuollosta sekä vamman ja sairauden korvaamisesta viittaussäännöksellä terveydenhuoltolakiin (1326/2010) sekä opiskeluun liittyvissä työhön rinnastettavissa olosuhteissa syntyneen vamman tai sairauden korvaamisesta annettuun lakiin (1318/2002). Virkasuhteessa oleva opiskelija on oikeutettu työterveyshuollon palveluihin.

Lain 15 §:ssä säädetään, että koulutuskeskus voi määrätä tutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskelevan suorittamaan koulutuksen aikana opintoihin liittyviä koulutuksellisia tehtäviä.

Lain 15 a ja 16 §:ssä säädetään opintosuoritusten arvioinnista. Opiskelijan opintosuoritusten arvioinnista päättää arvioitavien opintojen opetuksesta vastaava opettaja. Työssäoppimisjaksolla järjestettävän koulutuksen arviointiin osallistuu myös työpaikkaohjaaja. Opiskelijalla on oikeus saada tieto arviointiperusteiden soveltamisesta opintosuoritukseensa. Arviointiin tyytymätön opiskelija voi pyytää oikaisua arvioinnin suorittaneelta opettajalta.

Lain 17 §:n mukaan koulutuskeskus voi määrätä tutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskelevan päihdetestiin, jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija on päihtyneenä koulutuksessa tai työssäoppimisjakson aikana.

Lain 18 §:ssä säädetään työssäoppimisesta: opiskelija on velvollinen suorittamaan tutkintoon kuuluvat työssäoppimisjaksot hänelle osoitetussa Rikosseuraamuslaitoksen yksikössä. Työssäoppimisjaksoon voidaan sisällyttää työskentelyä myös muulla alalla. Työssäoppimisjakson ajalta maksettavasta palkkauksesta päättää Rikosseuraamuslaitoksen hallinto- ja tukipalveluista vastaava vastuualue.

Lain 19 §:ssä on opiskelijan työturvallisuutta koskeva viittaussäännös työturvallisuuslakiin (738/2002). Lain 20 §:ssä säädetään opiskelijan vaitiolovelvollisuudesta ja tietojen hyväksikäyttökiellosta.

Lain 21 §:ssä edellytetään, että tutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskeleva suorittaa opinnot opetussuunnitelmassa määritellyssä enimmäisajassa. Koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö voi opiskelijan pyynnöstä siirtää tämän opiskeluoikeutta siihen asti, kun kyseinen koulutus seuraavan kerran aloitetaan, kuitenkin enintään yhdellä vuodella.

Lain 22 §:n perusteella koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö voi määrätä opiskeluoikeuden tutkintoon johtavassa koulutuksessa menetetyksi, jos 1) opiskelijaksi hyväksytty ei ole ilmoittautunut koulutuskeskuksen opiskelijaksi säädetyllä tavalla eikä koulutuskeskus perustellusta syystä hyväksy asetetun määräajan jälkeen tapahtunutta ilmoittautumista, 2) opiskelijan sairaus tai vamma on ilmeisesti pysyvä estenä koulutukseen osallistumiselle ja tutkinnon suorittamiselle tai 3) opiskelija ei ole suorittanut opintojaan opetussuunnitelmassa määritellyssä enimmäisajassa eikä koulutuskeskus erityisestä syystä myönnä hänelle lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseen. Lain 23 §:ssä säädetään koulutuskeskuksen yksikönpäällikön mahdollisuudesta keskeyttää tutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskelevan opinnot joko opiskelijan hakemuksesta taikka yksikönpäällikön aloitteesta.

Lain 24 §:n mukaan koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö voi, jollei suullista huomautusta katsota riittäväksi seuraamukseksi, antaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskelevalle kirjallisen varoituksen, jos tämä on käyttäytynyt koulutuksen aikana Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle sopimattomalla tavalla, on laiminlyönyt opetukseen osallistumisen tai on rikkonut koulutuskeskuksen järjestyssääntöä. Edellä tarkoitettuna sopimattomana käytöksenä on pidettävä erityisesti tekoa tai käytöstä, joka on omiaan vaarantamaan luottamusta rikosseuraamusalalla toimivalle virkamiehelle kuuluvien tehtävien rehelliseen, luotettavaan ja oikeudenmukaiseen hoitoon. Yksikönpäällikkö voi antaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskelevalle kirjallisen varoituksen myös, jos tämä kieltäytyy päihdetestauksesta tai antaa päihteiden väärinkäytön osoittavan näytteen.

Lain 25 §:ssä säädetyn edellytyksin koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö voi erottaa tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijan koulutuksesta. Tämä on mahdollista, jos opiskelija 1) on koulutukseen pyrkiessään antanut sellaisia vääriä tai harhaanjohtavia tietoja taikka on jättänyt kertomatta sellaisen itseään koskevan olennaisen seikan, jotka olisivat voineet estää koulutukseen valinnan, 2) on syyllistynyt koulutuksen aikana rikokseen, joka osoittaa sopimattomuutta rikosseuraamusalalle taikka on muutoin käyttäytynyt Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle sopimattomalla tavalla eikä kirjallista varoitusta ole pidettävä riittävänä seuraamuksena, 3) tutkintoa suorittaessaan kieltäytyy päihdetestauksesta taikka antaa päihteiden väärinkäytön osoittavan näytteen eikä kirjallista varoitusta ole pidettävä riittävänä seuraamuksena, 4) ei jatka opiskeluaan 23 §:ssä tarkoitetun määräajan päätyttyä taikka perusteita koulutuksen jatkamiselle ei enää ole, 5) laiminlyö toistuvasti tai olennaisella tavalla opetukseen osallistumisen taikka 6) on toistuvasti tai olennaisella tavalla rikkonut koulutuskeskuksen järjestyssääntöä. Myös tässä yhteydessä rikoksena tai sopimattomana käytöksenä on pidettävä erityisesti tekoa tai käytöstä, joka on omiaan vaarantamaan luottamusta rikosseuraamusalalla toimivalle virkamiehelle kuuluvien tehtävien rehelliseen, luotettavaan ja oikeudenmukaiseen hoitoon. Erottamista koskeva päätös voidaan panna heti täytäntöön, jollei koulutuskeskus tai hallinto-oikeus toisin määrää.

Lain 26 §:n mukaan ennen opiskeluoikeuden menettämistä, keskeyttämispäätöksen tekemistä, huomautuksen tai varoituksen antamista taikka opiskelijan erottamista on päätöksen perusteena

oleva asia, teko tai laiminlyönti yksilöitävä, kuultava opiskelijaa sekä hankittava muu tarpeellinen selvitys.

Lain 27 §:ssä säädetään koulutuskeskuksen yksikönpäällikön vahvistamasta järjestyssäännöstä, jossa voidaan antaa koulutuskeskuksessa opiskeleville opiskeluyhteisön turvallisuuden ja viihtyvyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä järjestelyistä ja käyttäytymisestä koulutuskeskuksessa sekä suoritettaessa koulutukseen liittyviä tehtäviä. Opiskelijoilla on velvollisuus noudattaa järjestyssääntöä.

Lain 5 luvussa on säännökset ammattikorkeakoulututkinnosta. Lain 28 §:n mukaan ammattikorkeakoulututkintoon johtavan rikosseuraamusalan koulutuksen järjestää Laurea-ammattikorkeakoulu yhteistyössä koulutuskeskuksen kanssa. Koulutuksessa noudatetaan soveltuvin osin ammattikorkeakoululain (351/2003) säännöksiä. Opiskelijat ovat ammattikorkeakoulun opiskelijoita. Kyseiset oppilaitokset huolehtivat koulutuksesta siten kuin siitä tarvittaessa tarkemmin valtioneuvoston asetuksella säädetään ja oppilaitokset keskenään sopivat. Lain 29 §:ssä viitataan ammattikorkeakoululle maksettavasta rahoituksesta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin (635/1998). Ammattikorkeakoulu puolestaan maksaa koulutuskeskukselle korvauksen sen antamasta opetuksesta siten kuin ammattikorkeakoulu ja koulutuskeskus siitä sopivat.

Lain 5 luvussa säädetään myös oikaisuvaatimuksesta ja muutoksenhausta. Lain 30 §:n mukaan oikaisua voi hakea opiskelijavalintaa, aikaisempien opintojen ja osaamisen hyväksi lukemista, opintosuorituksen arviointia, opiskeluoikeuden menettämistä, opiskelun keskeyttämistä, varoituksen antamista tai koulutuksesta erottamista koskevaan päätökseen. Päätökseen, johon saa hakea oikaisua, ei saa hakea muutosta valittamalla. Lain 31 §:n mukaan opintosuorituksen arviointia tai aikaisempien opintojen ja osaamisen hyväksi lukemista koskevaan oikaisumenettelyssä annettuun päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta. Muutoin muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään. Hallinto-oikeuden tässä laissa tarkoitettussa asiassa antamaan päätökseen ei saa kuitenkaan hakea muutosta valittamalla.

Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annettu laki sisältää useita valtioneuvoston asetuksen antamisvaltuuksia, jotka koskevat muun muassa koulutuskeskuksen sekä sen johtokunnan ja yksikönpäällikön tehtäviä, ammatillisen tutkinnon tuottamaa kelpoisuutta, tutkintosäännön ja opetussuunnitelman tarkempaa sisältöä sekä koulutuskeskuksen organisaatiota, asioiden käsittelemistä, virkoja ja niiden kelpoisuusvaatimuksia sekä opetuksen antamista. Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 §:n mukaan Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätään tarkemmin koulutuskeskuksen tehtävistä, organisaatiosta, johtamisesta, virkamiesten tehtävistä ja sijaisista sekä asioiden valmistelusta ja ratkaisemisesta koulutuskeskuksessa.

Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen säännöksiä on käsitelty edellä kunkin laissa säädetyn asiakokonaisuuden yhteydessä. Lisäksi valtioneuvoston asetuksen 12 §:ssä säädetään koulutuskeskuksen henkilöstön erityisistä kelpoisuusvaatimuksista. Koulutuskeskuksen yksikönpäälliköltä edellytetään lisensiaatin tutkintoa tai tohtorin tutkintoa, perehtyneisyyttä henkilöstökoulutukseen ja koulutuskeskuksen toimialaan sekä käytännössä osoitettua johtamistaitoa ja johtamiskokemusta. Lisäksi erityisiä kelpoisuusvaatimuksia ovat yliopettajalla opetusalaan soveltuva ylempi korkeakoulututkinto, opettajalla opetustehtävään soveltuva korkeakoulututkinto tai vankeinhoitoalan tutkinto, koulutuspäälliköllä ja koulutussuunnittelijalla ylempi korkeakoulututkinto, kirjastonhoitajalla ylempi korkeakoulututkinto ja kirjasto- tai informaatioalan koulutus sekä talousjohtajalla korkeakoulututkinto. Yliopettajan ja opettajan virkaan pysyvästi nimitettävältä edellytetään

lisäksi vähintään 35 opintoviikon laajuisen opettajankoulutuksen suorittamista niin, että koulutus tulee suoritettua viimeistään kolmen vuoden kuluessa virkasuhteen alkamisesta. Valtioneuvoston asetuksessa säädetään lisäksi muun muassa virkojen täyttämisestä ja muun henkilöstön ottamisesta (13 §) sekä virkavapauden myöntämisestä (14 §).

Rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmää koskevat käytännöt ja niissä todetut ongelmat

Rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmän tilannetta ja uudistamistarpeita on selvitetty useita kertoja 2000-luvulla.⁸ Vuosina 2007 ja 2009 valmistuneet selvitykset käsittelivät erityisesti sitä, kuinka valvontahenkilöstön tutkintokoulutus tulisi rakenteellisesti järjestää. Vuonna 2007 toimineen työryhmän näkemyksen mukaan ammattitaitoisten vartijoiden saatavuus oli parhaiten turvattavissa joko jatkamalla omaa tutkintokoulutusta tai järjestämällä vartijan tehtäviin pätevöittävä koulutus opetushallinnon alaisen sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon tai turvallisuusalan perustutkinnon koulutusohjelmalla.⁹

Vuonna 2009 valmistuneessa selvityksessä opetusministeriön näkemys oli, että vankeinhoidon perustutkinnon kehittäminen osana opetusministeriön alaista yleistä koulutusjärjestelmää ei ollut luontevaa. Selvitykseen sisältyi kuitenkin kehittämisehdotuksia, joiden avulla vankeinhoidon ammatillinen koulutus olisi voitu kytkeä tiiviimmin opetusministeriön alaiseen yleiseen koulutusjärjestelmään. Selvityksessä katsottiin, että vankeinhoidon tulevaisuuden osaamistarpeisiin vastaamisen näkökulmasta vartijoiden koulutusta olisi luontevaa kehittää niin, että vartijan tehtäviin pätevöittävään koulutukseen valitaan sellaisen yleisen koulutusjärjestelmän tutkinnon suorittaneita henkilöitä, joiden aikaisempaa osaamista voidaan hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla vartijan työssä. Selvityksen mukaan vankeinhoitotyötä tukevaa turvallisuus- ja kuntoutusosaamista tuottavat erityisesti turvallisuusalan ja sosiaali- ja terveysalan ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot sekä ammattikorkeakoulututkinnot.¹⁰

Vuonna 2011 valmistunut selvitys käsitteli laajasti rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmän kehittämistarpeita sekä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen asemaa. Näitä asioita selvittänyt työryhmä esitti Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen hallinnollisen aseman muutettavaksi siten, että siitä muodostettiin Rikosseuraamuslaitoksen valtakunnallinen yksikkö.¹¹

⁸ Rikosseuraamusalan koulutuksesta viime aikoina tehtyjä taustaselvityksiä ovat erityisesti Jyri Paasosen tekemä Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuuden ja valvontatyön ulkoinen arviointi (Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 2/2021), Jussi Pajuojaan tekemä Rikosseuraamuslaitoksen valvontaja ohjaustehtävissä toimivan henkilökunnan rekrytointi- ja koulutusjärjestelmän kehittämistarpeita koskeva selvitys 12.1.2022 sekä Kati Sunimenton, Satu Tsharkovin ja Anu Lindströmin tekemä rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmän uudistamistarpeita koskeva esiselvitys (Dnro RISE/3240/2023) ja siinä mainitut muut selvitykset. Keskeisiä johtopäätöksiä sisältyy Eija Kamppilan ja Petri Kiurun henkilöstörakennetta sekä lähityötä ja vastuuvirkamiesmallia koskeviin esiselvitysraportteihin vuodelta 2023. Kyseiset raportit ovat usean vuoden vanhoja, joten niissä esitetyt tilasto- ja havaintotiedot eivät kaikilta osin ole täysin ajantasaisia.

⁹ Rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmän uudistamistarpeita koskeva esiselvitys. Anu Lindström, Kati Sunimento, Satu Tsharkov. Raportti. Julkinen. RISE/3240/2023. 31.1.2024.

¹⁰ Rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmän uudistamistarpeita koskeva esiselvitys. Anu Lindström, Kati Sunimento, Satu Tsharkov. Raportti. Julkinen. RISE/3240/2023. 31.1.2024.

¹¹ Rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmän uudistamistarpeita koskeva esiselvitys. Anu Lindström, Kati Sunimento, Satu Tsharkov. Raportti. Julkinen. RISE/3240/2023. 31.1.2024.

Koulutuskeskuksen antaman opetuksen sisältöä on 2000-luvulla kehitetty vastaamaan rikosseuraamusalan laajentuvia tehtäviä ja henkilöstön osaamisvaatimuksia. Vuonna 2007 vankeinhoidon perustutkinnon sisältö uudistettiin perusteellisesti. Koulutuksen tavoitteena oli tarjota opiskelijoille aikaisempaa laajempaa osaamista ja valmiuksia rikosseuraamusalan muuttuvassa toimintaympäristössä. Koulutukseen sisällytettiin perus- ja ammattiopintojen lisäksi työssäoppiminen ja opinnäytetyö. Uudistetun koulutuksen kestoksi määritettiin 13 kuukautta. Vuonna 2013 tutkintokoulutus yhdistettiin aikaisempaa tiiviimmin Laurea-ammattikorkeakoulun järjestämään sosionomitutkintoon. Koulutuskeskuksen ja Laurea-ammattikorkeakoulun yhteistyössä koulutuksen sisältöä kehitettiin vastaamaan Rikosseuraamuslaitoksen tarvetta saada korkeakoulutettua henkilöstöä. Tavoitteena on ollut, että yhä useampi Rikosseuraamuslaitoksen valvonnan ja ohjauksen tehtävissä toimiva virkamies olisi suorittanut korkeakoulututkinnon.

Vuonna 2022 voimaan tulleessa Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiouudistuksen ensimmäisessä vaiheessa tavoitteena oli, että Rikosseuraamusalan koulutuskeskus ei enää olisi muusta Rikosseuraamuslaitoksen toiminnasta erillinen toimintakokonaisuus, vaan sen tulisi toimia aikaisempaa kiinteämmässä yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen kehittämistoiminnan kanssa. Tavoitteena oli, että koulutuskeskus osallistuisi rikosseuraamusalan kehittämistyöhön muun muassa ennakoimalla tulevaisuuden osaamistarpeita ja varmistamalla tarpeiden mukainen koulutustarjonta. Siksi koulutuskeskus liitettiin osaksi Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisen ja ohjauksen vastuualuetta. Tällä toimella koulutuskeskus kytkettiin aikaisempaa tiiviimmin Rikosseuraamuslaitoksen strategiseen ja operatiiviseen johtamiseen. Tarkoituksena oli varmistaa koulutuskeskuksen toiminnan ja koko viraston tavoitteiden yhdenmukaisuus. Uudistuksessa koulutuskeskuksen henkilöstö- ja taloushallinnon tukipalvelujen järjestäminen siirrettiin Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueille.

Rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmän kehittäminen edellyttää koulutuskeskuksen toiminnan uudistamista. Koulutuskeskusta koskeva voimassa oleva sääntely on osittain hyvin yksityiskohtaista.

Koulutuskeskuksen organisaation ja toiminnan eräänlaisena jäänteinä voitaneen pitää johtokuntaa, joka käyttää julkista valtaa, esimerkiksi ratkaisee oikaisuvaatimuksia sekä päättää opiskeluoikeuden menettämisestä, opiskeluoikeuden keskeyttämisestä, varoituksen antamisesta ja koulutuksesta erottamisesta. Johtokunta toimii kollegiona ja äänestää ratkaisuista. Rikosseuraamuslaitoksessa ei mikään muu kollegiomuotoinen toimielin käytä päätösvaltaa hallintoasioissa. Näin ollen Rikosseuraamuslaitoksen johtamisjärjestelmän yhdenmukaisuuden takia kollegiomuotoista päätöksentekoa ei voitane pitää tarkoituksenmukaisena viranomaisen päätösvallan käyttämisen järjestelynä myöskään rikosseuraamusalan koulutusta järjestettäessä.

Rikosseuraamuslaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 7 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan erityisenä kelpoisuusvaatimuksena vartijan virkaan on rikosseuraamusalan ammatillinen tutkinto tai soveltuva korkeakoulututkinto. Kyseisen ammatillisen tutkinnon suorittamismahdollisuus on ainoastaan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksessa. Mainitun pykälän 2 momentin mukaan vartijan kelpoisuusvaatimuksesta voidaan työharjoittelun turvaamiseksi, työvoiman kausiluonteisen saatavuuden varmistamiseksi tai muusta vastaavasta syystä poiketa määräaikaisessa, yhteensä enintään kahden vuoden pituisessa virkasuhteessa. Tällöinkin vartijalta vaaditaan sellainen taito ja kyky, jota tehtävän menestyksellinen hoitaminen edellyttää. Kahden vuoden määräaikaan ei lueta määräaikaisessa vartijan virkasuhteessa toteutettavaa rikosseuraamusalan tutkinnon suorittamiseen liittyvää työssäoppimista eikä työharjoittelua. Näin ollen erityisiä kelpoisuusvaatimuksia koskevan sääntelyn perusteella vakituiseen vartijan virkaan voidaan nimittää korkeakoulututkinnon suorittanut henkilö, jolla ei ole turvallisuuden tai ohjauksen tehtävien koulutusta tai kokemusta

ja kahden vuoden pituiseen vartijan määräaikaiseen virkasuhteeseen voidaan nimittää alan koulutusta vailla oleva henkilö.

Viimeaikaisissa rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmää koskevissa selvityksissä on todettu järjestelmän kehittämistarpeita. Valvonta- ja ohjaushenkilöstön lisääntyvä tarve, kouluttamattoman henkilöstön kasvanut määrä sekä henkilöstön vaihtuvuus ja eläköityminen edellyttävät koulutettavien määrän lisäämistä. Tämä vähentää vakituisten virkamiesten määrää erityisesti valvontatehtävissä, joissa on työvoimapulaa ja tilanteen arvioidaan vaikeutuvan entisestään. Vartijan tehtävissä vaihtuvuus on keskimäärin kahdeksan prosenttia, mikä nykyisellä henkilöstömäärällä tarkoittaa keskimäärin 120–130 vartijaa vuosittain. Tulevina vuosina vartijoita arvioidaan siirtyvän eläkkeelle noin 30–45 henkilöä vuosittain. Tällä hetkellä jo päätettyjen lisävangipaikkojen myötä alustava arvio on, että Rikosseuraamuslaitos rekrytoi vuosina 2027 ja 2028 noin 200 uutta vartijaa. Pirkanmaalle rakennetaan suljettu vankila, josta toteutetaan aluksi satapaikkainen osasto vuosina 2031–2033. Vankilaan arvioidaan rekrytoitavan noin 60–70 vartijaa. Rikosseuraamuslaitoksen kysyntäennuste eli uusien vartijoiden arvioitu tarve on tulevina vuosina noin 200 vartijaa vuosittain. Tutkintokoulutuksesta valmistuu keskimäärin 154 vartijaa vuosittain. Vuosien 2023–2026 aikana on lisätty vartijahenkilöstön määrää noin 170 henkilötyövuodella. Vuonna 2026 Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksessa koulutettavien vartijoiden määrä on nostettu 160 opiskelijaan.

Koulutuksen järjestämistä koskeva yhteistyö Laurean kanssa on tuonut hyötyä henkilöstön osaamisen kehittämisessä korkeakoulutasolle, mutta se on myös siirtänyt painopistettä pois ammatillisesta koulutuksesta. On todettu, että Rikosseuraamuslaitoksen rajalliset koulutusresurssit olisi kohdennettava täysimääräisesti ammatilliseen tutkintokoulutukseen ja henkilöstön täydennyskoulutukseen.

Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuuden ja valvontatyön ulkoista arviointia koskevassa raportissa kuvattiin vankiloiden valvontatyön nykytilanne, haasteet, riskit ja toimivat käytännöt sekä annettiin suositukset turvallisuuden ja valvontatyön kehittämiseksi. Keskeisenä johtopäätöksenä todettiin tarve lisätä valvontahenkilöstön määrää ja turvallisuutta koskevaa henkilöstökoulutusta.¹²

Rikosseuraamuslaitoksen valvonta- ja ohjaustehtävissä toimivan henkilökunnan rekrytointi- ja koulutusjärjestelmän kehittämistarpeita koskeva selvitys keskittyi erityisesti tilanteeseen, jossa valvonta- ja ohjaustehtävissä on yhä enemmän kouluttamatonta henkilöstöä. Vuonna 2021 kouluttamattomien osuus valvontahenkilöstöstä oli 10,3 prosenttia. Vuonna 2023 vastaava osuus oli 13,6 prosenttia ja vuonna 2025 se oli 13,1 prosenttia. Valvontahenkilöstön ikäjakauma on melko tasainen, mutta arvioitavissa olevat muutokset edellyttävät ennakoivaa suunnittelua ja toimenpiteitä koulutuskapasiteetin varmistamiseksi. Tämä on välttämätöntä, jotta voidaan saada riittävä ja kelpoisuusvaatimukset täyttävä valvontahenkilöstö sekä nykyisin jo olemassa olevan henkilöstövajauksen korjaamiseksi että tulevaisuudessa lisääntyvän vankimäärän edellyttämän valvontahenkilöstön määrän saamiseksi.¹³

Edellä todetun raportin mukaan rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmä vastaa hyvin kansainvälisiä sopimuksia ja suosituksia eli Euroopan neuvoston vankilasääntöjä, CDPC-

¹² Jyri Paasosen tekemä Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuuden ja valvontatyön ulkoinen arviointi (Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 2/2021),

¹³ Jussi Pajuojan tekemä Rikosseuraamuslaitoksen valvonta- ja ohjaustehtävissä toimivan henkilökunnan rekrytointi- ja koulutusjärjestelmän kehittämistarpeita koskeva selvitys 12.1.2022.

komiteansuosituksia ja Yhdistyneiden kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissääntöjä. Esimerkiksi Euroopan neuvoston CDPC-komitean suosituksissa rikosseuraamusalan valvontahenkilöstön koulutuksesta esitetään luettelo osa-alueista, jotka valvontahenkilöstön koulutukseen tulisi sisältyä¹⁴. Osa-alueet ovat: rikosseuraamusalan tavoitteet, oikeudellinen viitekehys, toimintakäytännöt ja niitä koskevat säännökset, perus- ja ihmisoikeudet, ammatillinen etiikka, vankilaturvallisuus, voimankäyttö, itsemurhat ja itsensä vahingoittaminen, psykologiset, sosiaaliset ja kriminologiset näkökohdat, riskinarviointi, rangaistusajan suunnittelu ja toteutus, raporttien kirjoittaminen, luottamuksellisuus, sosiaalisen median käyttö ja tietosuojat, tietojärjestelmien käyttäminen, työskentely nuorten vankien kanssa, sukupuolivaikutusten tunnistaminen, mielenterveyteen, heikkolahjaisuuteen ja päihderiippuvuuteen liittyvien ongelmien tunnistaminen, syrjivien käytäntöjen tunnistaminen sekä ammatillisen tuen merkitys henkilöstölle.

Tutkintokoulutuksena järjestetyn koulutuksen sisältöön ei tältä kannalta ole nähtävissä tarvetta tehdä olennaisia muutoksia. Kuitenkin käytäntö on osoittanut, että koulutuksen järjestäminen, houkuttelevuutta ja saavutettavuutta tulisi kehittää, jotta Rikosseuraamuslaitos voisi saada riittävän määrän asianmukaisesti koulutettua valvontahenkilöstöä. Raportissa korostetaan tarvetta järjestää rikosseuraamusalan tutkintokoulutus joustavalla tavalla, jotta sekä vankiloiden nykyinen kyseistä tutkintoa suorittamaton henkilökunta että uudet rikosseuraamusalasta kiinnostuneet hakeutuisivat koulutukseen. Raportissa painotetaan sitä, että valvontahenkilöstön tehtävien asianmukainen hoitaminen edellyttää erityistä rikosseuraamusalan koulutusta. Yleinen koulutus ei yksin anna riittäviä valmiuksia hoitaa rikosseuraamusalan vaativia valvontatehtäviä.¹⁵

Vierailtuaan Suomessa syksyllä 2020 Euroopan neuvoston kidutuksen vastainen komitea (CPT) suositteli raportissaan Suomea tehostamaan toimia henkilöstön ja vankien välisen vuorovaikutuksen lisäämiseksi ja tarjoamaan tässä yhteydessä henkilöstölle asianmukaista perehdytys- ja jatkokoulutusta (raportin kohta 37). Niin ikään komitea suositteli Suomen viranomaisia varmistamaan muun muassa riittävän rahoituksen avulla, että kaikissa vankiloissa on riittävästi asianmukaisen koulutuksen saanutta henkilökuntaa, erityisesti valvontahenkilöstöä (raportin kohta 57).¹⁶

Rikosseuraamusalan tutkintokoulutukseen voi nykyisin hakea kahdesti vuodessa. Rikosseuraamusalan tutkintokoulutukseen jätettiin vuoden 2023 kahdessa haussa yhteensä 664 hakemusta. Vuonna 2024 hakemuksia jätettiin 743. Vuonna 2022 järjestettiin vain yksi haku, jossa hakijoita oli 393. Hakuajan päätyttyä kutsutaan joka vuosi erikseen päätettävä määrä hakijoita kuntokokeeseen. Kuntokokeen läpäisseet kutsutaan soveltuvuuskokeeseen ja lopullinen valinta tehdään Suojelupoliisin laatiman turvallisuusselvityksen jälkeen. Hakijoita tutkintokoulutukseen on ollut runsaasti, mutta valintakokeisiin osallistuneiden lukumäärä on ollut merkittävästi hakijamäärää alempi. Vuosina 2000–2009 valintakokeisiin osallistui keskimäärin 65 prosenttia hakijoista, mutta vuosina 2010–2019 enää vain 41 prosenttia. Vuonna 2020 valintakokeisiin osallistui 53 prosenttia hakijoista ja 51 prosenttia vuonna 2021. Vuonna 2023 tutkintokoulutukseen hakijoista 33–35 prosenttia osallistui valintakokeeseen. Vuonna

¹⁴ European Committee on Crime Problems. CM(2019)111 Guidelines regarding recruitment, selection, education, training and professional development of prison and probation staff.

¹⁵ Jussi Pajuoja tekemä Rikosseuraamuslaitoksen valvonta- ja ohjaustehtävissä toimivan henkilökunnan rekrytointi- ja koulutusjärjestelmän kehittämistarpeita koskeva selvitys 12.1.2022.

¹⁶ Raportti Suomen hallitukselle vierailusta, jonka kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi toimiva eurooppalainen komitea (CPT) teki Suomeen 7.–18. syyskuuta 2020 Strasbourg, 26. maaliskuuta 2021, CPT (2021).

2023 aloituspaikkoja oli 120 jakautuen puoliksi kahteen hakukertaan ollen siten 60 ja 60 aloituspaikkaa. Kumpaankin valintakokeeseen saapui 114 hakijaa. Koulutukseen hyväksymisprosentti on siten hieman yli 50. Vuosien 2001–2020 aikana opiskelun aloittaneista keskimäärin kahdeksan prosenttia ei valmistunut. Tällä hetkellä keskeyttämisprosentti on noin 4 prosenttia. Karsinta alalle on siis vähäistä. Voidaan päätellä, että käytännössä tutkinnon suorittaja saa vakituisen viran Rikosseuraamuslaitoksesta. Se, että kaikki hakijat eivät läpäise pääsyvaatimuksiin kuuluvaa kuntokoetta, vähentää osaltaan potentiaalista sisään pääsevien joukkoa karsien yksittäisen fyysisen suorituksen perusteella valittavien joukkoa entisestään. Toisaalta voidaan todeta, että kuntokokeen läpäisseiden osuus on korkea (85–90 prosenttia). Selvityksissä kuntokoetta on yleisesti pidetty suhteellisen helppona. Kuntokoetta ei vaadita korkeakoulututkintotauksilta virkaan nimitettäviltä eikä määräaikaan virkasuhteeseen nimitettäviltä.

Rikosseuraamuslaitoksen ja Laurea-ammattikorkeakoulun yhteistyönä järjestettävän sosionomitutkinnon järjestelyt poikkeavat tavanomaisista ammattikorkeakoulututkinnon suorittamisen järjestelyistä. Rikosseuraamuslaitoksen tekemä sopimus Laureaan kanssa erillisestä, yhteishakua helpommin saavutettavasta väylästä rikosseuraamusalan sosionomiopintoihin voi tarkoittaa rikosseuraamusalan ammatillisen tutkinnon suorittaneista vartijoista korkeintaan 40 henkilön vuosittaista hakeutumista työn ohella hoidettaviin rikosseuraamusalan ammattikorkeakouluopintoihin. Vuonna 2025 toteutunut vastaava määrä oli 20.

Myös Savonia-ammattikorkeakoulu on erillishakujärjestelyin järjestänyt rikosseuraamusalainnosta sosionomitutkintoon johtavaa koulutusta. Koulutettavien määrät ovat kuitenkin olleet varsin vähäiset, 0–12 vuodessa. Vuonna 2025 Savonia-ammattikorkeakoulussa on käytössä ainoastaan yhteishaku, joten opetus ei vaikuta Rikosseuraamuslaitoksen resursseihin.

Rikosseuraamuslaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 7 §:n 1 momentin 6 ja 7 kohdan mukaan erityisenä kelpoisuusvaatimuksena vartijan virkaan on siis vankeinhoitoalan ammatillinen tutkinto tai soveltuva korkeakoulututkinto ja ohjaajan virkaan soveltuva toisen asteen ammatillinen tutkinto tai soveltuva korkeakoulututkinto. Vartijan virkaan säädetty erityinen kelpoisuusvaatimus on tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (120/2017) mukainen tason 4 tutkinto. Myös kansainvälisissä suosituksissa vartijan osaamis- tai koulutustaso olisi 4. Taso 6, mihin ammattikorkeakoulututkinto sijoittuu, ei ole esiselvitysten mukaan ehdoton koulutustasovaatimus valvonnan tehtävissä, ei myöskään kaikissa valvontaa ja ohjausta yhdistävissä tai kaikissa ohjauksellisissa tehtävissä.

Tehtyjen selvitysten perusteella ei ole nähtävissä sellaista muutostarvetta, että Rikosseuraamuslaitoksen valvonta- ja ohjaustehtävien ainoaksi erityiseksi kelpoisuusvaatimukseksi säädettäisiin korkeakoulututkinto. Pikemminkin on nähtävissä, että nimenomaan ammatillisen koulutuksen saaneita virkamiehiä tarvitaan sekä nyt että tulevaisuudessa yhä enemmän. Rikosseuraamuslaitoksen koulutusresurssien riittävyyden turvaamisen näkökulmasta on huomionarvoista, että ammattikorkeakoulutasoisen sosionomitutkinnon tutkinnon suorittaneita henkilöitä valmistuu vuosittain 2 300–2 500. Heitä on työmarkkinoilla hyvin saatavilla, mikä ei puolla tarvetta kohdentaa Rikosseuraamuslaitoksen koulutusresurssia sosionomikoulutuksen järjestämiseen.

Nyt käsiteltävänä olevan uudistuksen valmistelua varten laaditun rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmän uudistamistarpeita koskevan esiselvityksen mukaan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen järjestämän opetuksen erityinen vahvuus on laadukas teoriaopetus ja

käytännön opetusharjoitteet. Useimmilla opettajilla on työkokemusta vankilasta tai yhdyskuntaseuraamustoimistosta, joten he tuntevat laajasti rikosseuraamusalaa. Esiselvityksen mukaan nykyinen koulutusmalli ei kuitenkaan vastaa tulevaisuuden tarpeisiin, vaikka se tuottaa tasalaatua osaamista, täyttää kansainväliset suositukset ja opetus on laadukasta. Rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmän uudistustarve korostuu, jotta voidaan varmistaa tulevaisuudessa vaadittava koulutettujen vartijoiden määrä. Koulutusjärjestelyissä keskeisiä seikkoja ovat joustavuus sekä opiskelijoiden yksilöllisten osaamistarpeiden ja työelämän vaatimusten huomioon ottaminen. Rikosseuraamusalan lainsäädäntökoulutusta ja turvallisuuskoulutusta pidettiin esiselvityksessä tutkintokoulutuksen tärkeimpinä osa-alueina. Myös täydennyskoulutuksen merkitys korostuu osaamisen ylläpitämisessä ja kehittämisessä.¹⁷

Edellä kuvattujen selvitysten perusteella voidaan todeta, että nykyisellä rikosseuraamusalan koulutusmallilla alan tutkintokoulutuksesta ei valmistu riittävästi kelpoisuusvaatimukset täyttävää henkilöstöä vastaamaan Rikosseuraamuslaitoksen tulevaisuuden henkilöstötarpeisiin. Huomioon tulisi ottaa myös se, että vankimäärän on arvioitu edelleen nousevan. Tässä tilanteessa Rikosseuraamuslaitoksen tulee keskittyä perustehtäviensä hoitamiseen. Tämä edellyttää sitä, että alan koulutusjärjestelmässä painottuu aikaisempaa enemmän ammatillinen tutkintokoulutus ja henkilöstön täydennyskoulutus.

2.3 Rikosseuraamusten täytäntöönpanoon liittyvien toimintojen hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta

Rikosseuraamusten täytäntöönpanoon liittyvien toimintojen hankkimista yksityiseltä palveluntuottajalta koskeva lainsäädäntö

Rikosseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa lainsäädännössä on säännöksiä, joilla tehdään mahdolliseksi tuomitun täyttää osallistumis- tai toimintavelvollisuutensa taikka osallistua vapaa-ajan toimintaan tai uskonnolliseen toimintaan yksityisen palveluntuottajan toteuttamassa toiminnassa. Sekä julkisyhteisöt että yksityiset palveluntuottajat järjestävät toimintoja näiden säännösten nojalla. Tällaisia säännöksiä ovat esimerkiksi seuraavat.

Vankeuslain 8 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan vangille voidaan antaa lupa varsinaisena työaikana tehdä työtä tai osallistua työharjoitteluun vankilan ulkopuolella. Vankeuslain 8 luvun 8 §:n 1 momentin nojalla vanki voi osallistua vankilassa tai sen ulkopuolella järjestettävään koulutukseen. Rikosseuraamuskeskus tai vankila sopii vankilassa toteutettavasta tutkintoon johtavasta tai muusta koulutuksesta koulutuksen järjestäjien kanssa. Vankeuslain 8 luvun 9 §:ssä säädetään toimintaan osallistumisesta vankilan ulkopuolella. Ensinnäkin vangille voidaan antaa lupa opiskella vankilan ulkopuolella. Lisäksi vanki, jolla on päihdeongelma tai jolla arvioidaan olevan erityisiä vaikeuksia selviytyä vapaudessa, voidaan sijoittaa määräajaksi vankilan ulkopuoliseen laitokseen tai vastaavaan yksikköön, jossa hän osallistuu päihdehuoltoon tai hänen selviytymismahdollisuuksiaan parantavaan muuhun tavoitteelliseen toimintaan. Vangille voidaan myös antaa lupa osallistua vankilan ulkopuolella riittävän valvonnan alaisena vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaan, joka tukee vangin kuntoutumista, yhteyksiä ja sijoittumista yhteiskuntaan.

Vankeuslain 8 luvun 10 §:n mukaan luvun 6 §:n mukainen lupa voidaan antaa tai 9 §:n mukainen päätös voidaan tehdä muun muassa, jos lupa tai sijoitus edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista, jos päihdeettömyyttä, liikkumisrajoituksia ja toimintaan osallistumista koskevien

¹⁷ Kati Sunimenton, Satu Tsharkovin ja Anu Lindströmin tekemä rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmän uudistamistarpeita koskeva esiselvitys (Dnro RISE/3240/2023).

ehtojen noudattamista voidaan pitää todennäköisenä ja jos ehtojen noudattamista voidaan soveltuvin tavoin valvoa. Ulkopuoliseen laitokseen sijoituksen edellytyksenä on lisäksi, että vankila, sijoituspaikka ja vanki ovat tehneet kirjallisen sijoitussopimuksen. Sijoituksen edellytyksenä on myös, että vanki suostuu siihen, että vankeinhoitoviranomaiset saavat antaa sijoituksen kannalta tarpeellisia tietoja sijoituspaikalle ja että sijoituspaikka saa ilmoittaa vankeinhoitoviranomaisille ehtojen rikkomisesta.

Vankeuslain 11 luku koskee vapaa-ajan toimintaa. Luvun 1 §:n mukaan vankilassa on järjestettävä vankilan oloihin soveltuvaa vapaa-ajan toimintaa. Vankilan ulkopuolisille henkilöille, yhteisöille ja säätiöille voidaan antaa lupa järjestää vankilan oloihin soveltuvaa vapaa-ajan toimintaa. Luvun 3 § koskee vankien uskonnonharjoitusta: vankilassa on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä vankien tarpeiden mukaan jumalanpalveluksia, hartaushetkiä ja muita uskonnollisia tilaisuuksia. Vangeille on annettava mahdollisuus tavata oman uskontokuntansa sielunhoitajaa tai muuta edustajaa.

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 37 §:n 2 momentin mukaan enintään 30 tuntia yhdyskuntapalvelurangaistuksesta voidaan suorittaa osallistumalla Rikosseuraamuslaitoksen järjestämään tai hyväksymään toimintaan taikka sosiaali- tai terveydenhuollon julkisen tai yksityisen palveluntuottajan järjestämään avohoitoon. Tämän toiminnan tai hoidon tarkoituksena on vähentää tuomitun uusintarikollisuuden riskiä tai päihdeongelmia sekä lisätä tuomitun edellytyksiä suorittaa yhdyskuntapalvelurangaistus. Lain 41 §:n 3 momentin mukaan valvontarangaistuksen sisältämä toimintavelvollisuus on Rikosseuraamuslaitoksen järjestämää tai hyväksymää toimintaa taikka sosiaali- tai terveydenhuollon julkisen tai yksityisen palveluntuottajan järjestämää, laitoksessa tai avohoitona toteutettavaa hoitoa. Lain 60 §:n 3 momentin mukaan rikoksen 21 vuotta täytettyään tehneen ehdollisen vankeuden tehosteeksi määrätty valvonta voi sisältää enintään 30 tuntia osallistumista Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymällä tavalla julkisen tai yksityisen palveluntuottajan järjestämään kuntoutukseen tai avohoitoon.

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun valtioneuvoston asetuksen (551/2015) 15 §:n 2 momentissa säädetään, että jos toimintavelvollisuuden sisältönä on tuomitun tekemä palkaton työ, Rikosseuraamuslaitoksen on tehtävä toimintavelvollisuuden suorittamispaikan edustajan kanssa toimintavelvollisuuden toteuttamisesta sopimus. Sopimuksessa määritellään osapuolten oikeudet ja velvollisuudet sekä toimintavelvollisuuspaikan yhdyshenkilö. Asetuksen 26 §:n mukaan yhdyskuntapalvelupaikan järjestäjänä voi olla julkisyhteisö tai julkisoikeudellinen yhdistys taikka muu voittoa tavoittelematon yhteisö tai säätiö. Palvelupaikan järjestäjänä voi lisäksi olla sellainen yhteisö tai säätiö, joka julkisen valvonnan alaisena tuottaa palveluja julkisyhteisölle, vaikka yhteisö tai säätiö tavoittelisi voittoa. Palvelupaikan järjestäjänä voi olla myös sosiaalisista yrityksistä annetussa laissa (1351/2003) tarkoitettu elinkeinonharjoittaja. Rikosseuraamuslaitoksen yhdyskuntaseuraamustoimisto hyväksyy palvelupaikan järjestäjän.

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun valtioneuvoston asetuksen 34 §:n mukaan nuorisorangaistukseen tuomittu perehtyy työelämään ja työn tekemiseen julkisyhteisön tai julkisoikeudellisen yhdistyksen taikka muun voittoa tavoittelemattoman yhteisön tai säätiön tehtävissä. Perehtymispaikan järjestäjänä voi lisäksi olla sellainen yhteisö tai säätiö, joka julkisen valvonnan alaisena tuottaa palveluja julkisyhteisölle, vaikka yhteisö tai säätiö tavoittelisi voittoa. Rikosseuraamuslaitoksen yhdyskuntaseuraamustoimisto hyväksyy perehtymispaikan järjestäjän. Rikosseuraamuslaitoksen yhdyskuntaseuraamustoimisto tekee 1 momentissa tarkoitetun yhteisön tai säätiön kanssa työelämään ja työn tekemiseen perehtymisestä sopimuksen, jossa määritellään osapuolten oikeudet ja velvollisuudet sekä perehtymispaikan yhdyshenkilö.

Valvotusta koevapaudesta annetun lain 2 §:n 2 momentin mukaan koevapaus voidaan panna täytäntöön koevapauteen sijoitetun asunnon sijasta muussakin sopivassa paikassa, johon koevapauteen sijoitettu hoidon, kuntoutuksen tai muun vastaavan syyn perusteella sijoitetaan. Lain 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa, 12 §:n 1 momentissa ja 13 §:n 2 momentissa viitataan Rikosseuraamuslaitoksen ja tässä tarkoitettujen yksityisten tahojen väliseen yhteydenpitoon tällaisia järjestelyjä toteutettaessa.

Yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain 4 §:n 2 momentin mukaan yhdistelmärangaistuksen valvonta-aika voidaan panna täytäntöön paitsi tuomitun asunnossa myös muussa sopivassa paikassa, johon valvottava hoidon, kuntoutuksen tai muun vastaavan syyn perusteella sijoitetaan. Lain 8 §:n 4 momentissa, 9 §:n 2 momentissa ja 18 §:n 2 momentissa viitataan Rikosseuraamuslaitoksen ja tässä tarkoitettujen yksityisten tahojen väliseen yhteydenpitoon tällaisia järjestelyjä toteutettaessa.

Edellä kuvattua lainsäädäntöä ei kaikilta osiltaan voida pitää perustuslain 124 §:n mukaisesti riittävänä sääntelynä Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuudesta hankkia palveluita yksityisiltä palveluntuottajilta.

Rikosseuraamusten täytäntöönpanoon liittyvien toimintojen hankkimista yksityiseltä palveluntuottajalta koskevat käytännöt

Rikosseuraamuslaitos hankkii nykyisin erilaisia rikosseuraamusten täytäntöönpanoon liittyviä palveluita yksityisiltä palveluntuottajilta. Kyse on rikosseuraamusta suorittavien rikoksettoman elämän valmiuksien parantamiseen tähtäävistä, Rikosseuraamuslaitoksen itsensä järjestämiä toimia tukevasta ja avustavasta toiminnasta. Kyse on rikosseuraamusta suorittavan henkilön rangaistusajan suunnitelman mukaisesta toiminnasta, esimerkiksi päihdekuntoutuksesta, psykologisesta ja sosiaalisesta kuntoutuksesta, terveyden ja hyvinvoinnin tuesta, hengellisestä tuesta, koulutuksesta, työelämän ja arkielämän taitojen valmennuksesta sekä lasten ja perheiden tuesta.

Rikosseuraamuslaitoksen tekemän luokittelun mukaan yksityisten palveluntuottajien toteuttamat toiminnot jakautuvat tällä hetkellä seitsemään työskentelyalueeseen: 1) päihde- ja riippuvuudet, toimintamuotoina esimerkiksi päihdekuntoutus, peliriippuvuuksien käsittely ja vertaistoiminta; 2) arvot, ajattelu ja toiminta, toimintamuotoina esimerkiksi väkivaltatyö, seksuaalikasvatus ja -terapia, neuropsykiatriset palvelut, hengellinen toiminta ja psykologiset palvelut; 3) arkielämän taidot, toimintamuotoina esimerkiksi talous- ja velkaneuvonta, asumisen taidot, ystävätoiminta ja sosiaalinen kuntoutus; 4) koulutus ja työelämän taidot, toimintamuotoina esimerkiksi oppimisvalmennus, työpajatoiminta, tutkintoon valmentava koulutus sekä taide- ja kulttuuritoiminta; 5) terveys ja hyvinvointi, toimintamuotoina esimerkiksi mielenterveyden ensiapu -kurssit, seksuaaliterveys, kriisityö sekä liikunta- ja hyvinvointipalvelut; 6) lapset, vanhemmuus ja ihmissuhteet, toimintamuotoina esimerkiksi vanhemmuuden tuki sekä perhe-, parisuhde- ja lapsityö sekä 6) yhteiskuntaan integroituminen ja rikoksettomuus, toimintamuotoina esimerkiksi kokemusasiantuntijapalvelut, tukihenkilötoiminta, erityisryhmien tukeminen sekä asumiseen, kuntoutukseen, työllistymiseen ja vastaaviin liittyvät palvelujatkumot.

Vuonna 2023 kartoitettiin Rikosseuraamuslaitoksen yksityisiltä palveluntuottajilta vangeille hankkimia toimintoja ja palveluita. Päihteisiin ja riippuvuuksiin liittyviä toimintoja järjesti 54 yksityistä palveluntuottajaa. Näistä 34:ssä toiminta järjestettiin palveluntuottajan yksikössä vankilan ulkopuolella. Arvoihin, ajatteluun ja käyttäytymiseen liittyviä toimintoja järjesti 27 palveluntuottajaa. Arjen taitoja koski 11 palveluntuottajan toiminta. Koulutusta ja työtä koskevia yksilöityjä palveluntuottajia oli 37. Terveysteen ja hyvinvointiin liittyi 10

palveluntuottajan palvelut. Lapsiin, vanhemmuuteen ja ihmissuhteisiin liittyviä toimintoja järjesti kuusi palveluntuottajaa. Yhteiskuntaan integroitumista ja rikoksettomuutta koski 15 palveluntuottajan järjestämät palvelut.

Rikosseuraamuslaitos hankkii myös valvotun koevapauden toimintavelvoitteen järjestämiseksi toimintoja yksityisiltä palveluntuottajilta. Vuoden 2023 kartoituksen mukaan tällaisia palveluntuottajia oli 56. Lisäksi Rikosseuraamuslaitos hankkii yksityisiltä palveluntuottajilta yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoon liittyviä toimintoja. Esimerkiksi osa yhdyskuntapalvelun palvelupaikoista on yksityisten palveluntuottajien järjestämiä. Rikosseuraamuslaitoksen mukaan vuonna 2023 tällaisia palveluntuottajia oli 36.

Edellä kuvattu yksityisen palveluntuottajan toiminta tapahtuu vankilassa, yhdyskuntaseuraamustoimistossa, palveluntuottajan toimipaikassa tai videoyhteyden välityksellä. Palveluita toteutetaan sekä yksilö- että ryhmämuotoisesti.

Suurin osa rangaistusajan suunnitelman mukaisesta toiminnasta on kuitenkin Rikosseuraamuslaitoksen virkamiesten järjestämää.

Edellä mainittuja palveluita hankitaan useilta kolmannen sektorin järjestöiltä, säätiöiltä, seurakunnilta ja oppilaitoksilta sekä joiltakin yksityisiltä yrityksiltä. Osa vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon aikana toteutetuista, yksityisten palveluntuottajien järjestämistä päihdehuollon palveluista toteutetaan vankilan ulkopuolisessa päihdekuntoutuslaitoksessa. Kyse on kuntoutus- ja hoitojatkumoiden luomisesta.

Pääosa hankituista palveluista on Rikosseuraamuslaitokselle maksuttomia.

Rikosseuraamuslaitos hankkii myös vankiloiden ruokahuollon, vankien elintarvikkeiden ja henkilökohtaisten käyttöesineiden ostomahdollisuuden sekä yhden vankilan vanginkuljetuksen ajoneuvon ja kuljettajapalvelun yksityiseltä palveluntuottajalta.

Edellä todetut tehtävät eivät sisällä merkittävää julkisen vallan käyttöä, vaan ne ovat luonteeltaan julkisia hallintotehtäviä tai julkisen hallintotehtävän piirteitä sisältäviä, Rikosseuraamuslaitoksen omaa työtä avustavia ja tukevia tehtäviä.

Rikosseuraamuslaitoksessa toimii valtakunnallinen työryhmä, joka arvioi yhteistyökumppanuuksia ja niiden tarjoaman toiminnan soveltumista Rikosseuraamuslaitokselle. Rikosseuraamuslaitoksen yksiköillä on kuitenkin itsenäistä päätäntävaltaa ulkopuolisten palvelujen käytössä.

Suurin osa Rikosseuraamuslaitoksen ja yksityisten palveluntuottajien tässä tarkoitettusta yhteistyöstä perustuu sopimuksiin. Paikallistasolla sopimuksia on tehty paitsi kirjallisesti myös suullisesti. Valtakunnallisista palveluista on pääsääntöisesti sovittu kirjallisesti. Tällaisia sopimuksia on tehty esimerkiksi A-klinikkasäätiön, Autismisäätiön, Kriminaalihuollon tukisäätiön, Marttojen, Siltavalmennuksen ja Suomen punaisen ristin kanssa.

Rikosseuraamuslaitoksen ohjeistuksen mukaan, kun hankitaan palvelua yksityiseltä palveluntuottajalta, tälle selvitetään rikosseuraamusalalla noudatettavat lainsäädännön vaatimukset esimerkiksi salassapitovelvollisuudesta ja turvallisuusnäkökohdista. Lähtökohtaisesti kaikista ulkopuolisen palveluntuottajan työntekijöistä, jotka käyvät vankilassa, tehdään turvallisuusselvityslain (726/2014) mukainen turvallisuusselvitys.

Täyttääkseen laissa säädetyn rikoksettoman elämän valmiuksien parantamisen tehtävänsä Rikosseuraamuslaitos siis hankkii oman toimintansa tueksi palveluita yksityisiltä palveluntuottajilta. Tätä on pidetty välttämättömänä, koska Rikosseuraamuslaitoksen resurssit eivät ole kaikilta osin riittävät järjestämään sen lakisääteisen tehtävän täyttämiseksi tarvittavaa monipuolista toimintaa ja osaamista. Yleinen palvelujärjestelmä on keskittynyt omaan tehtäväalueeseensa ja pystyy toteuttamaan sen mukaiset toimet erityisellä ammattitaidollaan. Myös rikosseuraamusta suorittavien on syytä päästä näistä toiminnoista osallisiksi. Yksityiset järjestöt ovat täydentäneet palveluntuotantoa siltä osin kuin julkinen sektori ei ole kyennyt järjestämään rikoksista vapautuneiden jälkihuoltoa. Näiden palvelujen käyttö jo rangaistusaikana edistää vangin palvelujen jatkumista vapautumisen jälkeen. Kyse on myös siitä, että tarvittavat toiminnot pitää järjestää alueellisesti mahdollisimman yhdenvertaisesti. Merkittävä yksityisten palveluntuottajien käytön peruste on myös se, että niiden järjestäessä toimintoja jo seuraamuksen täytäntöönpanon aikana, edistetään seuraamusta suorittavan henkilön integroitumista yhteiskuntaan ja sen tavanomaisten palveluiden käyttäjäksi. Tuomitulla voi myös olla käynnissä yksityisen palveluntuottajan järjestämä toiminta, kun hän alkaa suorittaa rangaistusta. Kyse on myös sidosryhmyhteistyön lisäämisestä.

Rikosseuraamuslaitoksen tarkoituksena on edelleen hankkia edellä kuvattua kaltaisia palveluita yksityisiltä palveluntuottajilta.

3 Tavoitteet

3.1 Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisten tehtävien järjestäminen

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisten tehtävien järjestämisessä on kyse rikosseuraamuskeskusten, vankiloiden, yhdyskuntaseuraamustoimistojen ja muiden yksiköiden sisäisten rakenteiden ja toimintojen järjestämisestä.

Uudistuksen tavoitteena on ensinnäkin kehittää Rikosseuraamuslaitoksen operatiivista johtamisjärjestelmää niin, että rikosseuraamuskeskusten toiminnan suunnittelu, kehittäminen ja ohjaus toteutettaisiin nykyistä kiinteämmässä yhteydessä Rikosseuraamuslaitoksen kaikkien neljän vastualueen kanssa.

Uudistuksen toisena tavoitteena on selkiinnuttaa rikosseuraamusten täytäntöönpanon perustehtävää sekä varmistaa, että täytäntöönpanon kaikissa vaiheissa toimitaan yhtenäisesti ja yhdenmukaisesti. Tähän liittyen rikosseuraamuskeskusten organisaatorakennetta, johtamista, ohjausta ja tehtävärakennetta tulisi kehittää niin, että ne tukevat Rikosseuraamuslaitoksen perustehtävän hoitamista. Vankiloissa ja yhdyskuntaseuraamustoimistoissa on paljon yhtäläisyyksiä, mutta niissä on myös eroja. Yhdenmukaisuuden saavuttamisessa olennaisia tavoitteita ovat toimivien rakenteiden vahvistaminen sekä eri toimijoiden organisatorisen aseman ja tehtävien selkiyttäminen. Kyse on myös virkoihin liitettävien toimivaltuuksien määrittämisestä niin, että ne vastaisivat viran asemaa organisaatiossa ja virkaan kuuluvia tehtäviä. Näihin tavoitteisiin liittyvät myös selkeät virkanimikkeet ja virkamiesten kelpoisuusvaatimukset.

Uudistuksen kolmantena tavoitteena on turvata Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstölle tehtävänsä kuvaansa vastaava työ ja mahdollisuus kehittyä työssään. Tähän liittyen tavoitteena on myös esihenkilötyön kehittäminen. Neljänneksi pyritään edistämään Rikosseuraamuslaitoksen kiinnittymistä aikaisempaa tiiviimmin yhteiskunnan muuhun palvelujärjestelmään. Tällä tuettaisiin muun muassa palvelujatkumoiden tosiasiallista toteutumista.

Rikosseuraamuslaitoksen taloustilanne ja ennakoitu edelleen lisääntyvä vankien ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavien määrä ovat edellyttäneet ja edellyttävät edelleen toiminnan sopeuttamista. Uudistuksen viidentenä, toiminnan sopeuttamiseen liittyvänä tavoitteena on, että yhdyskuntaseuraamustoimistoissa ja vankiloissa kyetään keskittymään laissa säädettyjen perustehtävien tekemiseen. Kyse on turvallisesta ja rikoksettoman elämän valmiuksia lisäävästä seuraamusten täytäntöönpanosta. Siksi Rikosseuraamuslaitoksen johtamisjärjestelmää tulisi kehittää niin, että rikosseuraamuskeskukset voivat keskittyä hoitamaan seuraamusten lainmukaisen täytäntöönpanon. Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueiden tehtävänä puolestaan on tukea ja ohjata rikosseuraamuskeskusten työtä niin, että niillä on tässä työssä tarvittavat resurssit ja että työ on valtakunnallisesti yhdenmukaista. Olennaisena tavoitteena on luoda järjestelyt, joilla voidaan varmistaa, että valvonnan ja ohjauksen tehtäviin saadaan tarvittava määrä koulutettua henkilökuntaa. Myös Rikosseuraamuslaitoksen virkarakenteessa tämä tulisi ottaa huomioon. Tavoitteena on myös resurssien tehokas käyttö.

3.2 Rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmä

Rikosseuraamuslaitoksen valvontahenkilöstön työssä tarvittavaa osaamista määrittävät muun muassa kansainväliset ja kansalliset säädökset ja suositukset, Rikosseuraamuslaitoksen strategia ja vankien tarpeet.

Rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmää koskevan uudistuksen tavoitteena on, että Rikosseuraamuslaitos saa riittävästi koulutettua, säädetty kelpoisuusvaatimukset täyttävää henkilöstöä erityisesti vartijan tehtäviin. Koulutusjärjestelmää kehitettäessä tavoitteena on myös ottaa huomioon Rikosseuraamuslaitoksen muuttunut ja muuttuva toimintaympäristö, kuten yhä lisääntyvän vankimäärän mukaiset henkilöstön osaamisvaatimukset. Tavoitteena on lisätä vartijan kelpoisuusvaatimuksen mukaisen rikosseuraamusalan tutkinnon suorittaneiden määrää niin, että tutkinnon voisi suorittaa myös työn ohella opiskellen. Tarkoituksena on edelleen lisätä opiskelun saavutettavuutta ja joustavuutta sekä opintojen suorittamisen monimuotoisuutta, kuten etäopiskelua ja jo hankitun osaamisen hyväksi lukemisen mahdollisuuksia. Yhä lisääntyviin turvallisuusvaatimuksiin vastaamiseksi tavoitteena on myös rikosseuraamusalan täydennyskoulutuksen lisääminen ja koulutussisältöjen kehittäminen.

Uudistuksen tarkoituksena on rikosseuraamusalan koulutuksen järjestämisen ja Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueiden yhteyden lisääminen. Tavoitteena on varmistaa koulutuskeskuksen toiminnan ja koko viraston tavoitteiden yhdenmukaisuus ja hyödyntää resursseja aikaisempaa tehokkaammin. Tavoitteena on myös selkiinnyttää Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavan vastuualueen ja Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen välistä sääntelyä.

3.3 Rikosseuraamusten täytäntöönpanoon liittyvien toimintojen hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta

Esityksen tavoitteena on saada aikaan perustuslain 124 §:n edellyttämä sääntely, jonka perusteella Rikosseuraamuslaitos voisi rikosseuraamusten täytäntöönpano- ja tutkintavankeuden toimeenpanotehtäviensä hoitamisen avuksi ja tueksi hankkia laissa yksilöitäviä julkisia hallintotehtäviä ja julkisen hallintotehtävän piirteitä sisältäviä tehtäviä yksityisiltä palveluntuottajilta. Laissa säädettäisiin hankinnan edellytyksistä ja järjestelyistä.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

4.1.1 Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisten tehtävien järjestäminen

Rikosseuraamuslaitoksesta annetussa laissa säädetään rikosseuraamuskeskuksen yksiköiden johtamisesta ja asioiden ratkaisemisesta toteamalla kyseisten johtajien virkanimike. Uudistuksen tavoitteena olevaan rikosseuraamuskeskusten johtamistehtävien selkiinnyttämiseen liittyy ehdotus rikosseuraamuskeskuksen yksikköjen ylimmän johdon virkanimikkeiden muuttamisesta ilmaisemaan nykyistä paremmin kyseisen johtamistehtävän. Ehdotuksen mukaan vankilan yksikönpäällikön virkanimike muutettaisiin vankilan johtajaksi ja yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikön virkanimike yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajaksi. Rikosseuraamuskeskuksen muun yksikön yksikönpäällikkö-virkanimike säilytettäisiin. Kyseiset virkanimikemuutokset tehtäisiin myös vankeuslakiin, tutkintavankeuslakiin, yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettuun lakiin sekä eräisiin muihin rikosseuraamusten täytäntöönpanoon liittyviin lakeihin, joissa nykyisin säädetään vankilan tai yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäälliköstä.

Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 4 §:n 2 momentin mukaisesti Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueet voivat tehtävien asianmukaiseksi järjestämiseksi määrätä, että rikosseuraamuskeskus tekee toisen rikosseuraamuskeskuksen tehtäviä. Esityksessä ehdotetaan, että tällainen järjestely olisi mahdollista myös rikosseuraamuskeskusten ja vastuualueiden välillä. Siksi esityksessä ehdotetaan, että lain 4 §:n 2 momenttiin lisätään säännös, jonka mukaan vastuualueet voisivat määrätä rikosseuraamuskeskuksen tehtäväksi myös vastuualueen tehtäviä ja vastuualueen tehtäväksi rikosseuraamuskeskuksen tehtäviä edellä todettujen edellytysten täytyessä.

Uudistuksen tavoitteet kehittää Rikosseuraamuslaitoksen operatiivista toimintaa toteutettaisiin lain muutoksia laajemmin Rikosseuraamuslaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen muutoksilla. Nämä muutokset koskisivat virkanimikkeitä ja virkamiesten erityisiä kelpoisuusvaatimuksia. Pääosin uudistuksen tavoitteet toteutettaisiin kuitenkin Rikosseuraamuslaitoksen sisäisillä järjestelyillä, kuten työjärjestysten määräyksillä sekä virkarakenteen, virkamiesten tehtäväkuvien, toimintaprosessien ja toimintakäytäntöjen muutoksilla.

4.1.2 Rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmä

Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen organisaatio, hallinto ja toiminta

Rikosseuraamusalan koulutuskeskus säilyisi vuoden 2022 organisaatiouudistuksen mukaisesti edelleen Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavan vastuualueen yksikkönä. Tuo uudistus merkitsi myös sitä, että koulutuskeskuksella ei enää ole omaa hallintoa, vaan koulutuskeskuksen hallinto hoidetaan Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueilla. Jotta koulutuskeskuksen ja Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavan vastuualueen tehtävät ja niitä koskeva sääntely olisivat nykyistä selkeämmät ja jotta tehtävien ja sääntelyn osittainen päällekkäisyys voitaisiin välttää, koulutuskeskuksen hallintoa koskeva sääntely ehdotetaan siirrettäväksi Rikosseuraamuslaitoksesta annettuun lakiin ja valtioneuvoston asetukseen. Tällä muutoksella Rikosseuraamuslaitoksen keskeinen tehtäviä, päätösvaltaa, virkanimikkeitä ja erityisiä kelpoisuusvaatimuksia koskeva lainsäädäntö olisi yhtenäinen. Rikosseuraamusalan tutkintoon johtavasta koulutuksesta annettaisiin oma lakinsa ja valtioneuvoston asetuksensa. Niissä säädettäisiin muun muassa koulutuksen yleisistä

järjestelyistä, koulutukseen hyväksymisen perusteista sekä opiskelijan oikeuksista ja velvollisuuksista.

Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen organisaatiosta ehdotetaan poistettavaksi johtokunta, koska sille säädetty, esimerkiksi opiskelijoiden oikaisuvaatimuksia, opiskeluoikeuden menettämistä, opiskeluoikeuden keskeyttämistä, varoituksen antamista ja koulutuksesta erottamista koskeva kollegiaalinen päätöksentekotoimivalta ei vastaa nykyisiä Rikosseuraamuslaitoksen päätöksentekojärjestelyjä. Esityksessä ehdotetaan, että johtokunnan tehtävät siirrettäisiin toimivaltaisille virkamiehille. Johtokunnan tehtävät opiskelijavalintamenettelyä, oikaisuvaatimuksia, opiskelijavalintoja ja koulutuksesta erottamista koskevista asioista sekä tutkintosäännön ja opetussuunnitelman hyväksyminen esitetään siirrettäviksi Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavan vastuualueen johtajan päätösvaltaan. Kyseiset päätökset tehtäisiin koulutuskeskuksen yksikönpäällikön esityksestä. Yksikönpäällikön päätettäväksi siirrettäisiin opiskeluoikeuden menettämistä ja keskeyttämistä sekä varoituksen antamista koskevat asiat. Yksikönpäällikön tekemistä päätöksistä tehty oikaisuvaatimukset esittelisi vastuualueen johtajalle muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty virkamies, kuten nykyisinkin.

Esityksessä ehdotetaan, että Rikosseuraamuslaitos keskittyisi rikosseuraamusalan tutkintokoulutuksen ja täydennyskoulutuksen järjestämiseen ja luopuisi ammattikorkeakoulutasoisen, sosionomitutkintoon tähtäävän koulutuksen järjestämisestä. Järjestelystä luopuminen olisi Rikosseuraamuslaitoksen koulutusresurssien riittävyuden turvaamiseksi välttämätöntä. Erityisesti yhteistyö ammatillisten oppilaitosten kanssa lisäisi esimerkiksi turvallisuusalan opiskelijoiden tietämystä ja kiinnostusta rikosseuraamusalasta. Rikosseuraamuslaitos voisi esimerkiksi sopia oppilaitosten kanssa annettavasta rikosseuraamusalan opetuksesta. Yhteistyötä ammattikorkeakoulujen kanssa ei enää sidottaisi tiettyyn oppilaitokseen, vaan koulutuskeskus voisi sopimuksen perusteella tuottaa ammattikorkeakouluille nimenomaan rikosseuraamusalan opetus- ja koulutuspalveluita. Kyse ei siten olisi säädetystä tietyin ammattikorkeakoulun kanssa tehtävästä yhteistyöstä ja tiettyyn tutkintoon johtavan koulutuksen järjestämisvastuusta vaan sopimusperusteisesta rikosseuraamusalan koulutus- ja opetuspalvelujen myymisestä.

Se, että Rikosseuraamusalan koulutuskeskus keskittyisi jatkossa rikosseuraamusalan tutkinnon järjestämiseen ja täydennyskoulutukseen eikä nykyisin tavoin enää osallistuisi rikosseuraamusalan sosionomitutkinnon järjestämiseen, ei tarkoittaisi sitä, että alan koulutuksen yhteys ammattikorkeakoulutasoiseen rikosseuraamusalan opetukseen katkeaisi. Alan korkeakouluopetusta annettaisiin edelleen ammattikorkeakouluissa, mutta koulutuskeskuksen osuus tämän opetuksen järjestämisessä muuttuisi siis siten, että ammattikorkeakoulut voisivat hankkia omaa opetustaan täydentävää opetusta myös koulutuskeskukselta. Tätä kautta toteutuisi rikosseuraamusalan ja korkeakoulujen yhteistyö, myös alan tutkimuksen, kehittämisen ja innovaatiotoiminnan näkökulmasta. Näin kyettäisiin edelleen turvaamaan se, että rikosseuraamusalan koulutuksessa ja toiminnassa on käytettävissä alan viimeisin tutkimustieto sekä korkeakoulujen tuottamat kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tulokset. Kyse on esimerkiksi rikoksettoman elämän tukemista koskevasta tutkimustiedosta.

Koulutuksen sisältö ja tutkinnon tuoma kelpoisuus

Esityksessä ehdotetaan, että nykyinen rikosseuraamusalan tutkinto säilyisi ja sen järjestäisi edelleen Rikosseuraamuslaitos. Lisäksi koulutusjärjestelmää uudistettaisiin niin, että edellä todetun tutkintokoulutuksen rinnalle perustettaisiin työn ohessa opiskellen toteutettava työssäoppimisväylä. Ehdotus tarkoittaisi siis sitä, että tutkintokoulutuksessa olisi kaksi väylää: nykyistä vastaavasti opiskelijaväylä ja Rikosseuraamuslaitoksessa määräaikaaisessa vartijan

virassa työskenteleville tarkoitettu työssäoppimisväylä. Ehdotuksen mukaan rikosseuraamusalan tutkinto säilyisi sekä vartijan viran erityisen kelpoisuusvaatimuksen tuottavana tutkintona että ainoana ammatillisen koulutustason kelpoisuuden tuottavana tutkintona.

Ehdotuksen mukainen uusi työn ohessa opiskellen järjestettävä työssäoppimisväylä olisi tarkoitettu alkuvaiheessa ensisijassa hakijoille, jotka ovat jo suorittaneet 1) turvallisuusalan perustutkinnon, 2) sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon mielenterveys- ja päihdetyön osaamisalalta tai 3) soveltuvan ammatillisen toisen asteen perustutkinnon, jonka lisäksi on suoritettu turvallisuusalan ammattitutkinto. Tarkoituksena ei kuitenkaan olisi säädöstasolla rajata hakukelpoisuutta tiettyihin tutkintoihin vaan yleisesti toisen asteen tutkintoon, jotta työssäoppimisväylällä tutkintoa suorittavien saatavuutta ei rajoiteta liikaa ja joustavuus säilyy. Olisi tärkeää, että Rikosseuraamuslaitos voisi tällä tavoin tarvittaessa reagoida nopeasti ja ilman säädösmuutoksia laajentaa hakijakelpoisten joukkoa.

Ehdotettu työssäoppimisväylällä suoritettava tutkinto antaisi mahdollisuuden rekrytoida rikosseuraamusalalle henkilöstöä, jolla on monipuolinen koulutus- ja osaamistausta. Kyse olisi myös henkilöstön osaamisen kehittämisestä työuran aikana. Työssäoppimisväylällä tutkintoa suorittamaan valittavilta opiskelijoilta edellytettäisiin paitsi edellä todettua aikaisemmin suoritettua tutkintoa myös sitä, että henkilön todettaisiin soveltuvan Rikosseuraamuslaitoksen vartijan tehtäviin. Työssäoppimisväylällä tutkinnon suorittamiseen aikovat henkilöt olisivat määräaikaaisessa vartijan virkasuhteessa, jonka aikana heidän soveltuvuuttaan alalle arvioitaisiin yhteistyössä vankilan ja Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen kesken. Jos henkilö soveltuu tehtävään, kyseisen vankilan johtaja tekisi esityksen, että henkilö työn ohessa suorittaa rikosseuraamusalan tutkinnon. Koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö tekisi päätöksen opiskelijaksi ottamisesta. Valinnassa olisi mahdollista käyttää samaa valintamenettelyä kuin haettaessa suorittamaan tutkintoa opiskelijaväylällä, mutta valintamenettely opiskelijaväylässä ja työssäoppimisväylässä olisi mahdollista laatia myös toisistaan poikkeaviksi. Uudistus edellyttäisi opiskelijavalintaprosessin uudistamista, työssäoppimisen sisällyttämistä edelleen osaksi oppimisprosessia ja uusia menetelmiä koulutettavan soveltuvuuden arvioimiseksi.

Nykyinen rikosseuraamusalan tutkinto pysyisi keskeisiltä sisällöiltään pääosin ennallaan, mutta sen toteutustapaa ja rakennetta kehitettäisiin niin, että koulutuksesta tulisi joustavampi, saavutettavampi ja työelämälähtöisempi. Opetuksesta tehtäisiin nykyistä monimuotoisempaa, verkko-opintoja lisättäisiin merkittävästi ja opiskelijoiden aiemmin hankittu osaaminen tunnistettaisiin ja tunnustettaisiin nykyistä säännönmukaisemmin. Tutkintokoulutus alkaisi kahdesti vuodessa. Verkkoon soveltuvat opinnot toteutettaisiin pääsääntöisesti verkko-opintoina, jotta valtakunnallinen opiskelumahdollisuus toteutuisi. Kuitenkin läsnäolo-opetuksena järjestettäisiin lähikontaktia vaativat koulutuksen osat, käytännössä toiminnalliset oppiaineet, kuten tarkastustoiminta, palo- ja pelastuskoulutus, ensiapu ja voimakeinojen käyttö. Koulutusmoduuleja järjestettäisiin aikaisempaa joustavammin, tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan myös rikosseuraamuskeskusten toimipaikoilla. Työssäoppimisen ohjausta vankiloissa kehitettäisiin. Rikosseuraamuslaitoksen tulisi huolehtia myös opetushenkilöstön käytännön taitojen ajantasaisuudesta tarjoamalla heille mahdollisuus säännöllisiin työskentelyjaksoihin operatiivisessa yksikössä tai vastuualueella.

Tutkinnon laajuus ja rakenne säilytettäisiin pääosin nykyisinä. Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet säilytettäisiin pääosin nykyisinä. Niihin tehtäisiin lähinnä työssäoppimisväylän käyttöönoton edellyttämiä lisäyksiä ja lainsäädäntötekniisiä täsmennyksiä.

Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen johtokunta ehdotetaan lakkautettavaksi, koska sen kollegiaalinen toiminta ei vastaa rikosseuraamusalan koulutuksen järjestämisen tarpeita eikä

opiskelijoita koskevan päätöksenteon vaatimuksia. Johtokunnan nykyistä päätöksentekotoimivaltaa siirrettäisiin kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavan vastualueen johtajalle ja Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen yksikönpäällikölle.

Soveltuva korkeakoulututkinto siis säilytettäisiin erityisenä kelpoisuusvaatimuksena vartijan virkaan. Tässä yhteydessä korostuu rikosseuraamusalan täydennyskoulutuksen merkitys: täydennyskoulutuksella pitää varmistaa, että korkeakoulututkinnon suorittanut henkilö saa vartijan työssä tarvittavat tiedot ja taidot, kuten voimankäyttökoulutuksen. Täydennyskoulutusta ja perehdytystä järjestetään tarpeen mukaan niin, että alalle tuleva saa tarvittavat taidot joutuisasti. Lisäksi Rikosseuraamuslaitoksen täydennyskoulutusjärjestelmää kehitettäisiin niin, että varmistettaisiin koko henkilöstön tarvitseman koulutuksen järjestäminen. Kyse olisi erityisesti riittävästä turvallisuutta ja lainsäädäntöä koskevasta koulutuksesta. Täydennyskoulutuksella varmistettaisiin myös se, että jokaiselle virkamiehelle olisi mahdollista löytää tarkoituksenmukainen koulutuspolku.

Rikosseuraamuslaitoksen täydennyskoulutusjärjestelmän kehittäminen edellyttäisi, että koulutuksen järjestämisvastuut olisivat nykyistä selkeämmät ja koulutus olisi nykyistä suunnitelmallisempaa. Täydennyskoulutus toteutettaisiin jatkossa vuosisuunnitelman mukaisesti, jotta koulutusresurssit voitaisiin kohdentaa nykyistä tehokkaammin. Myös täydennyskoulutusta kehitettäisiin nykyistä monimuotoisemmaksi muun muassa verkko- ja etäopetusta lisäämällä. Jaksotyötä tekevien työntekijöiden kouluttautumismahdollisuuksia parannettaisiin työvuorosuunnittelussa. Lisäksi suunniteltaisiin yksikkö- ja yksilökohtaisia koulutuspolkuja, joilla varmistettaisiin, että jokainen työntekijä saa tarvitsemansa koulutuksen uransa eri vaiheissa. Pakollisten koulutusten, kuten voimakeinojen käytön ja turvaamistoimenpiteiden koulutuksen toteutusta tehostettaisiin. Esimerkiksi eduskunnan perustuslakivaliokunta on korostanut sitä, että voimankäyttöoikeuksia voidaan antaa vain henkilöille, joilla on asianmukainen koulutus ja että koulutuksessa on painotettava perus- ja ihmisoikeuksia voimankäyttöä rajoittavina ja ohjaavina tekijöinä. Muutosten toteuttaminen edellyttäisi koulutuksen koordinoinnin keskittämistä, koulutustarpeiden järjestelmällistä kartoittamista ja opetusmenetelmien kehittämistä.

4.1.3 Rikosseuraamusten täytäntöönpanoon liittyvien toimintojen hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta

Jotta Rikosseuraamuslaitoksen yksityisiltä palveluntuottajilta hankkimista palveluista säädettäisiin perustuslain 124 §:n edellyttämällä tavalla, Rikosseuraamuslaitoksesta annettuun lakiin lisättäisiin uusi 2 a luku, joka sisältäisi säännökset siitä, mitä palveluita hankinta voi koskea ja mitä hankinnalta edellytetään. Kyse olisi Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa tukevista ja avustavista tehtävistä, jotka liittyvät rikosseuraamusta suorittaville ja tutkintavangeille järjestettävään työhön, opiskeluun, kuntoutukseen, vapaa-ajantoimintaan tai muuhun vastaavaan toimintaan. Kyse voisi olla myös vankilan ruokahuollon, vankien elintarvikkeiden ja henkilökohtaisten käyttöesineiden ostomahdollisuuden sekä vankien ja tutkintavankien kuljettamisessa tarvittavan kuljetustehtävän ja ajoneuvon hankinnasta. Tässä tarkoitettuun tukevassa ja avustavassa toiminnassa ei hoidettaisi tehtäviä, joihin kuuluu rikosseuraamusten täytäntöönpanoa tai tutkintavankeuden toimeenpanoa koskevaa päätöksentekovaltaa. Lisäksi Rikosseuraamuslaitos voisi hankkia yksityiseltä palveluntuottajalta omaa toimintaansa tukevia ja avustavia hallinnollisia tehtäviä.

Palvelun hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta edellyttäisi sitä, että hankinta on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Palvelun hankkimisesta tehtäisiin sopimus. Vastikkeellisen palvelutoiminnan sopimusehdot olisivat laajemmat kuin vastikkeettoman toiminnan.

Ehdotetussa luvussa säädettäisiin myös Rikosseuraamuslaitoksen velvollisuudesta valvoa ja ohjata yksityiseltä palveluntuottajalta hankittua toimintaa, palveluntuottajalle asetettavista vaatimuksista, kuten toiminnan edellyttämästä osaamisesta, palveluntuottajan ja sen henkilöstön velvollisuuksista ja vastuusta, palvelun hankintaa koskevan sopimuksen ehdoista sekä Rikosseuraamuslaitoksen ja palveluntuottajan oikeudesta saada palvelun toteuttamisessa tarvittavia ja syntyneitä tietoja. Lisäksi säädettäisiin viittaussäännökset turvallisuusselvityslakiin, rikoslain (39/1889) rikosoikeudellista virkavastuuta koskevaan 40 lukuun sekä vahingonkorvauslakiin (412/1974). Niin ikään säädettäisiin hankintamenettelyistä viittaamalla julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin (1397/2016) sekä Rikosseuraamuslaitoksen hankintapäätöstä koskevasta päätöksentekotoimivallasta.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisten tehtävien järjestäminen

Taloudelliset vaikutukset

Esityksessä ehdotetut muutokset toteutettaisiin Rikosseuraamuslaitoksen määrärahojen puitteissa.

Kokonaisuudessaan operatiivisten tehtävien nimikkeiden ja toimivaltojen muutoksilla ei arvioida olevan merkittäviä kustannusvaikutuksia. Jonkin verran kustannusvaikutuksia arvioidaan aiheutuvan rikosseuraamuskeskuksen kattavien tehtävien perustamisesta, vaikka virat perustetaan nykyisiä virkoja muuttamalla, ei uusia virkoja perustamalla.

Esityksen mukaan nykyinen rikosseuraamustyöntekijän rooli poistuisi vankiloista ja heidän tehtävänsä muutettaisiin pääosin vartijan tehtäviksi, osin myös erityisohjaajien tehtäviksi. Muutoksella ei arvioida olevan merkittäviä kustannusvaikutuksia. Suurin osa nykyisistä vankilassa työskentelevistä rikosseuraamustyöntekijöistä työskentelee valvonnan tehtävissä.

Organisaatiouudistuksessa kevennettäisiin yhdyskuntaseuraamustoimiston organisaatiota niin, että apulaisjohtajataso poistetaan. Apulaisjohtajataso poistaminen kasvattaisi vastaavien rikosseuraamustyöntekijöiden tehtävien vaativuutta. Tämä saattaa aiheuttaa lisäkustannuksia, vaikkakin apulaisjohtajien tehtävien poistaminen pienentää yhdyskuntaseuraamustoimistojen johdon henkilöstökustannuksia. Nykyisten apulaisjohtajien tehtävät muutettaisiin pääsääntöisesti vastaaviksi rikosseuraamustyöntekijöiksi, mikä vahvistaisi yhdyskuntaseuraamustoimistojen lähiesihenkilötyötä. Takuupalkoista johtuvat kustannukset poistuisivat 24 kuukauden jälkeen.

Lisäksi eräiden erityisten kelpoisuusvaatimusten nostamisen arvioidaan lisäävän henkilöstökustannuksia pysyvästi jonkin verran.

Ehdotuksen edellyttämät Rikosseuraamuslaitoksen tehtävämuutokset ja eri henkilöstöryhmien määrällisten suhteiden muutokset toteutettaisiin valtakunnallisin sekä rikosseuraamuskeskusten ja niiden yksiköiden sisäisin järjestelyin.

Muutoksen jatkovalmistelusta ja toimeenpanosta syntyisi välittömiä kustannuksia ICT-toiminnoissa tarvittavien käyttöoikeus- ja käyttäjäryhmäpäivityksistä, arviolta noin 150 000 euroa. Töiden organisointiin ehdotetut uudistukset merkitsisivät Roti-tietojärjestelmään tehtäviä muutoksia, joiden kustannusten on arvioitu olevan alle 100 000 euroa.

Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin

Rikosseuraamusten täytäntöönpanotehtävässään Rikosseuraamuslaitos käyttää merkittävää julkista valtaa. Seuraamusten täytäntöönpanossa rajoitetaan merkittävästi yksilön vapautta ja muita perusoikeuksia. Rikosseuraamuslaitoksen toiminta on säännelty perus- ja ihmisoikeudet huomioon ottaen. Esimerkiksi yhdyskuntaseuraamusta suorittavan, vangin ja tutkintavangin vapautta rajoitetaan ainoastaan siinä määrin kuin seuraamuksen lainmukainen suorittaminen edellyttää. Sääntelyssä otetaan huomioon myös muiden perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Kyse on esimerkiksi yhdenvertaisuuden, yksityiselämän suojan, uskonnon ja omantunnon vapauden, kielellisten oikeuksien sekä oikeusturvan ja hyvän hallinnon toteuttamista koskevasta sääntelystä. Seuraamusten täytäntöönpanossa tarvittava perus- ja ihmisoikeuksien rajoittaminen toteutetaan perusoikeuksien rajoittamisedellytysten mukaisesti.

Esityksessä ehdotetuilla Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan selkiinnyttämiseen tähtäävillä muutoksilla tavoitellaan rikosseuraamusten täytäntöönpanon selkiinnyttämistä. Tällä arvioidaan olevan tuomittujen, vankien ja tutkintavankien perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta edistävä vaikutus.

Vaikutukset viranomaistoimintaan

Esityksessä ehdotetuilla rikosseuraamuskeskusten toiminnan sekä virkamiesten tehtävänkuvien ja vastuusuhteiden selkiinnyttämisillä voidaan arvioida olevan rikosseuraamusten täytäntöönpanoon liittyvien tehtävien lainmukaista ja tarkoituksenmukaista hoitamista edesauttavia vaikutuksia. Mainittujen muutosten voidaan myös arvioida kehittävän Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyön edellytyksiä muiden viranomaisten, kuten hyvinvointialueiden ja kuntien sekä järjestöjen kanssa.

Vaikutukset turvallisuuteen

Esityksen mukaisilla henkilöstö- ja tehtävärakenteen muutoksilla pystyttäisiin suuntaamaan Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstöresursseja nykyistä enemmän tuomittujen, vankien ja tutkintavankien kanssa tehtävään työhön, kuten vartiointiin ja rikoksettoman elämän valmiuksien parantamiseen. Tehtävänkuvien selkiinnyttämisellä varmistettaisiin se, että turvallisuuteen liittyvien eri osa-alueiden tehtäviä hoitavat virkamiehet voisivat keskittyä pääosin niihin tehtäviin, joiden tekemiseen heillä on parhaat valmiudet. Niin ikään kyettäisiin lisäämään suunnitelmallisen turvallisuus- ja varautumistyön osuutta. Lisäksi turvallisuustyö tulisi valtakunnallisesti nykyistä yhdenmukaisemmaksi. Näillä järjestelyillä olisi yksilöiden, vankiloiden ja yleistä turvallisuutta lisäävä vaikutus.

4.2.2 Rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmä

Taloudelliset vaikutukset

Esityksessä ehdotetut muutokset toteutettaisiin Rikosseuraamuslaitoksen määrärahojen puitteissa.

Nykyisessä rikosseuraamusalan tutkintokoulutuksessa yhden opiskelijan vuosi koulutuksessa maksaa keskimäärin 20 500 euroa. Tutkintokoulutus kestää puolitoista vuotta, jolloin tutkinnon hinta on noin 30 700 euroa. Kustannukset eivät sisällä opiskelijoiden työssäoppimisjaksoista aiheutuvia palkkakustannuksia. Kustannukset koostuvat muun muassa koulutuskeskuksen vuokrasta, henkilöstön palkkakustannuksista sekä nykyisistä opintososiaalisista eduista.

Voimassa olevan opintososiaalisista eduista rikosseuraamusalan ammatilliseen tutkintoon johtavassa koulutuksessa annetun oikeusministeriön asetuksen mukaisesti koulutuskeskus

järjestää tarvittaessa virkasuhdetta vailla olevalle opiskelijalle maksuttoman majoituksen siten, että etusijalla ovat opiskelijat, joiden vakituinen asunto on yli 80 kilometrin päässä koulutuskeskuksesta. Majoituskustannukset vuonna 2024 olivat laskennallisesti noin 100 000 euroa. Jos koulutuskeskuksen oma majoituskapasiteetti ei tulevaisuudessa riittäisi, olisi vaihtoehtona vuokrata opiskelijoiden majoitukseen lisätilaa ulkopuoliselta palveluntarjoajalta, mikä lisäisi majoituskustannuksia. Lisäksi koulutuskeskus järjestää virkasuhdetta vailla olevalle opiskelijalle opetuspäivinä maksuttoman aterian. Vuonna 2024 opiskelijoiden ateriakustannukset olivat noin 1 650 euroa opiskelijaa kohden (yhteensä noin 265 000 euroa). Ateriakustannukset ovat tämän jälkeen hieman nousseet. Oikeusministeriön asetuksen mukaan koulutuskeskus korvaa opiskelijalle opiskeluun kuuluvien matkojen matkakustannukset valtion matkustussäännön mukaisesti työharjoittelujaksoja lukuun ottamatta. Matkoja opiskelijan kotoa koulutuskeskukseen tai työharjoittelupaikkaan ei korvata.

Työssäoppimisväylän mukaisesti opiskeltaessa koulutuskustannusten arvioidaan olevan nykyistä opiskelijaväylää matalammat, koska opiskelu tapahtuu pääasiassa verkko-opintoina ja työpaikalla vankilassa virkatyön ohessa. Työssäoppimisväylän opiskelijat työskentelevät vartijan määräaikaaisessa virassa. Heidän palkkakustannuksiaan ei ole huomioitu tässä arvioissa. Työssäoppimisväylästä ei aiheudu vastaavia majoitus- ja ruokailukustannuksia kuin opiskelijaväylästä.

Vankiloissa työskentelevät harjoittelunohjaajat ottaisivat opiskelijoiden osaamisnäytöt vastaan sekä opiskelijaväylässä että uudessa työssäoppimisväylässä. Työssäoppimisväylän arvioidaan lisäävän harjoittelunohjaajien määrää ja vankiloiden perehdytysresurssitarvetta, mistä aiheutuu nykyistä enemmän henkilöstökustannuksia.

Lisäkustannuksia voi aiheutua koulutuskeskuksen lähiopetustyön toteutuessa nykyistä laajemmin Rikosseuraamuslaitoksen eri toimipisteissä nykyisen pääkaupunkiseudulla sijaitsevan koulutuskeskuksen tilojen sijaan.

Nykyisen lainsäädännön mukaan ammattikorkeakoulututkintoon johtavan rikosseuraamusalan koulutuksen järjestää Laurea-ammattikorkeakoulu yhteistyössä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen kanssa. Esityksen mukaan tämän koulutuksen järjestämisestä ei säädettäisi laissa ja yhteistyösopimus päättyisi. Laurean maksaman korvauksen suuruus Rikosseuraamusalan koulutuskeskukselle määritellystä yhteistyöstä rikosseuraamusalan sosionomikoulutukseen liittyen on vuonna 2025 ollut 225 000 euroa vuodessa. Kyseessä on kokonaiskorvaus. Opettajien laskennalliset työaikakustannukset sopimukseen määritellystä yhteistyöstä olivat vuonna 2024 Rikosseuraamuslaitokselle 170 000 euroa vuodessa. Sopimuksen mukaisesti korvaus perustuu opettajien osallistumisesta valintakokeisiin, opetussuunnitelmatyöstä, opiskelijoiden opetuksesta ja ohjauksesta, opinnäytetyön ohjauksesta sekä työharjoittelun ohjauksesta ja koordinoinnista. Laskennallisesti muutos pienentää hieman Rikosseuraamuslaitoksen tuottoja, mutta muutos on perusteltu, koska Rikosseuraamuslaitoksen rajalliset koulutusresurssit voidaan kohdentaa täysimääräisesti rikosseuraamusalan tutkintokoulutukseen ja henkilöstön täydennyskoulutukseen. Täydennyskoulutuksen kehittäminen on välttämätöntä Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstön osaamisen ylläpitämiseksi ja jotta voidaan vastata toimintaympäristön muutoksista aiheutuviin osaamistarpeisiin.

Kun vartijoita koulutetaan tulevina vuosina nykyistä enemmän, rikosseuraamusalan tutkintokoulutuksen kokonaiskustannukset kasvavat.

Vaikutukset viranomaistoimintaan

Rikosseuraamuslaitos tarvitsee merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältävän tehtävänsä suorittamiseen koulutetun henkilökunnan. Rikosseuraamuslaitoksen vartijoina työskentelee yhä enemmän kouluttamatonta henkilöstöä. Tilanteen ennakoidaan vaikeutuvan kaiken aikaa muun muassa lisääntyvän vankimäärän ja vartijahenkilöstön eläköitymisen vuoksi. Rikosseuraamuslaitoksen on välttämätöntä saada mahdollisimman pian lisää erityisesti vartijahenkilökuntaa. Tilanteen korjaamisella on merkittävä vaikutus viranomaistoimintaan.

Vaikutukset turvallisuuteen

Rikosseuraamuslaitoksen tehtävien lainmukaisella hoitamisella turvataan yksilöiden, vankilan ja yhteiskunnan turvallisuutta. Esityksen olennaisin turvallisuusvaikutus on pyrkimys turvata koulutetun valvontahenkilöstön riittävyys. Ehdotetun koulutusjärjestelmäuudistuksen voidaan arvioida lisäävän alan tutkintoa suorittamaan hakeutuvien, alan tutkinnon suorittaneiden ja alalle töihin jäävien määrää. Uudistuksella varmistettaisiin se, että tutkinnon suorittanut saa vartijan työssä tarvittavan osaamisen. Olennaista on myös rikosseuraamusalan täydennyskoulutuksen kehittäminen niin, että Rikosseuraamuslaitokseen tuleva ja siellä jo työssä oleva henkilöstö saa säännönmukaisen ja laadukkaan täydennyskoulutuksen.

Vaikutukset työllisyyteen ja työelämään

Sillä, että vaativia turvallisuustehtäviä tekevällä henkilökunnalla on tehtävien hoitamisessa tarvittava koulutus, on olennainen merkitys työelämässä. Rikosseuraamusalalla on erityisesti koulutetun vartijahenkilöstön työvoimapula. Näin ollen ehdotuksilla on vaikutusta sekä työvoimapulan helpottamiseen että työelämän toimivuuteen ja työhyvinvointiin Rikosseuraamuslaitoksen työpaikoilla.

4.2.3 Rikosseuraamusten täytäntöönpanoon liittyvien toimintojen hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta

Taloudelliset vaikutukset

Esityksessä ehdotetut muutokset toteutettaisiin Rikosseuraamuslaitoksen määrärahojen puitteissa.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi aikaisempaa tarkemmin Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuudesta hankkia yksityiseltä palveluntuottajalta julkisten hallintotehtävien hoitamista. Laissa säädettäisiin yksityistä palveluntuottajaa koskevista vaatimuksista sekä hankittavan palvelun sopimusehdoista. Esitetty sääntely kohdistuisi pääsääntöisesti palveluihin, joita Rikosseuraamuslaitos on jo aikaisemmin hankkinut yksityisiltä palveluntuottajilta ja joista Rikosseuraamuslaitoksella on tällä hetkellä voimassa olevia sopimuksia. Tarkempi sääntely muun muassa sopimusten sisällöstä sekä yksityisten palveluntuottajien valvonnasta todennäköisesti lisäisi hallinnollista työtä, mikä voi kasvattaa henkilöstökustannuksia.

Vuoden 2025 aikana Rikosseuraamuslaitos on hankkinut yksityisiltä palveluntuottajilta vankiloiden ja yhdyskuntaseuraamustoimintojen toimintaan palveluita noin 4,5 miljoonalla eurolla. Eri palveluntuottajia on ollut noin 700. Hankitut palvelut ovat olleet muun muassa vankien kuljetuspalveluita, vankien työtoimintaan liittyviä palveluita (esimerkiksi metalli-, maa- ja metsätalous-, puutyö- ja tekstiilityöaloilta) sekä vankien kouluttautumista tukevia palveluita. Palveluiden ostot yksityisiltä palveluntuottajilta ovat edellisinä vuosina olleet vastaavalla tasolla, vuonna 2023 noin 3,6 miljoonaa euroa ja vuonna 2024 noin 3 miljoonaa euroa.

Ihmisiin kohdistuvat ja yhteiskunnalliset vaikutukset

Ehdotetussa sääntelyssä selkiinnytettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen yksityisiltä palveluntuottajilta tekemien hankintojen menettelytapoja. Palveluntuottajille säädettäisiin tietyt vaatimukset ja heidän vastuustaan ja velvollisuuksistaan säädettäisiin selkeästi. Näiden seikkojen voidaan arvioida parantavan rikosseuraamusta suorittavien ja tutkintavankien perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista, kuten yhdenvertaisuutta, turvallisuutta, yksityisyydensuojaa sekä hyvinvoinnin edellytyksiä. Lisäksi nykyistä yksityiskohtaisemman toimintojen hankinnan edellytyksiä, valvontaa ja ohjausta koskevan sääntelyn voidaan arvioida kehittävän viranomaistoimintaa.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisten tehtävien järjestäminen

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisten tehtävien järjestäminen perustuu syyskuussa 2022 toteutettuun organisaatiouudistuksen ensimmäiseen vaiheeseen, jossa Rikosseuraamuslaitoksen yhteiset tehtävät organisoitiin neljällä vastuualueella tehtäviksi. Operatiiviselle vastuualueelle kuuluvat rikosseuraamuskeskukset huolehtivat rikosseuraamusten täytäntöönpanotehtävistä. Tuon uudistuksen mukaiset järjestelyt esitetään tehtäviksi nyt myös rikosseuraamuskeskustasolle, jotta Rikosseuraamuslaitoksen organisaatio olisi tasapainoinen kokonaisuus, jossa laitoksen tehtävät voidaan hoitaa lainmukaisesti ja tehokkaasti. Tämä korostuu nykyisessä tilanteessa, jossa vankimäärä on noussut huomattavasti ja nousupaineita on arvioitavissa olevan myös lähitulevaisuudessa.

Uudistuksessa keskeistä on esihenkilötyön kehittäminen muun muassa siten, että esihenkilöillä on tosiasialliset, kuten ajankäyttöä koskevat mahdollisuudet tehdä heille kuuluvat tehtävät. Uudistusta Rikosseuraamuslaitoksessa valmistellut operatiivisen johtamisjärjestelmän - valmistelutyöryhmä ehdotti, että yhdyskuntaseuraamustoimistojen ja avolaitosten johtamisjärjestelmä olisi kaksitasoinen ja suljettujen vankiloiden joko kaksi- tai kolmitasoinen vankilan koosta riippuen. Kaksitasoisessa johtamismallissa poistettaisiin nykyinen apulaisjohtajataso. Ehdotusta perusteltiin organisaation läpinäkyvyyden ja selkeyden lisäämisellä.¹⁸ Nyt käsiteltävänä olevassa esityksessä on kuitenkin päädytty kattavasti vankiloiden kolmiportaiseen johtamismalliin erityisesti, koska vankiloissa tehdään merkittävästi yksilön oikeusasemaan puuttuvia päätöksiä ja päätöksentekojärjestelmän tulee olla päätöksentekijä- ja sijaisketjun sekä päätöksentekijöiltä edellytettyjen valmiuksien osalta riittävä. Voimassa olevassa valtioneuvoston asetuksessa säädetty apulaisjohtajan erityinen kelpoisuusvaatimus on korkeakoulututkinto. Nyt käsiteltävänä olevassa uudistuksessa tuo kelpoisuusvaatimus on tarkoitus nostaa ylemmäksi korkeakoulututkinnoksi erityisesti siksi, että johtajan sijaisena päätöksiä tekevällä apulaisjohtajalla olisi samantasoinen koulutus kuin johtajalla. Vankiloiden kokoon ja avoimuuteen perustuva johtamismallin eroavaisuus olisi toiminnallisesti riittämätön ja säädoteknisesti sekava. Eriluonteisissa ja erikokoisissa vankiloissa johtoon kuuluvien virkamiesten tehtävänkuvat voisivat olla ja olisivatkin erilaisia sen mukaan, missä määrin tehtävät sisältävät johtamis- ja esihenkilötyötä ja missä määrin tehtäviin voidaan sisällyttää asiantuntijatehtäviä. Yhdyskuntaseuraamustoimistoissa kaksiportainen johtamismalli olisi toimiva henkilöstön vähäisemmän määrän ja tehtävien päätösten vähäisemmän yksilön oikeusasemaan puuttumisen perusteella.

¹⁸ Esitys operatiiviseksi johtamisjärjestelmäksi, valmistelutyöryhmän taustamuistio 3.6.2024.

Edellä todettu valmistelutyöryhmän ehdotus kaksitasoisesta johtamismallista merkitsisi myös sitä, että turvallisuudesta vastaavan virkamiehen ja toiminnoista vastaavan virkamiehen tehtävät lakkautettaisiin. Rikosseuraamuslaitos päätyi kuitenkin esittämään, että turvallisuudesta vastaavan virkamiehen ja toiminnoista vastaavan virkamiehen tehtävät säilytetään. Näitä tehtäviä hoitaisi apulaisjohtaja. Kummassakin näistä tehtävistä olisi samanlainen päätösvalta. Vankilan koosta, valvontatasosta ja muista vastaavista seikoista riippuen vankilassa voisi olla erilainen määrä apulaisjohtajia: suurimmissa vankiloissa, joissa henkilöstö- ja vankimäärä, turvallisuustaso tai vankilan sisäiset rakenteet tätä edellyttävät, olisi useita apulaisjohtajia. Heidän tehtävänkuvansa voisivat olla joko keskenään samanlaisia kohdistuen eri osastoihin tai toimintoihin taikka erilaisia päätöstyypin ja muiden vastuutehtävien mukaisesti.

Uudistukseen liittyvissä selvityksissä on todettu, ettei nykyisin käytössä oleva vastuuvirkamiesmalli toimi vankiloissa alkuperäisen tavoitteensa mukaisesti eli niin, että vangin rangaistusajan suunnitelman seuraamisesta ja toteutumisesta lähtökohtaisesti vastaisi vastuuvirkamies. Järjestely on osoittautunut toimimattomaksi muun muassa virkamiesten vaihtuvuuden, epäselvien ja laajojen tehtävänkuvien sekä tiedonkulun puutteiden vuoksi. Tilanteen korjaaminen edellyttäisi esityksen mukaisesti tehtävänkuvien selkiinnyttämisä sekä eräiltä osin virkamiesten nykyistä laajempaa keskittymistä oman erityisosaamisensa mukaisiin tehtäviin. Rikosseuraamuslaitoksen resurssitilanteen vuoksi vaihtoehtona ei olisi nykyisen tilanteen säilyttäminen. Tilanteen korjaaminen toteutettaisiin pääosin työjärjestyksen määräysten ja virkamiesten tehtävänkuvien tasolla.

Rikosseuraamuslaitoksesta annetussa laissa ja valtioneuvoston asetuksessa sekä rikosseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa lainsäädännössä säädetään muun muassa tuomittuja, vankeja ja tutkintavankeja koskevasta päätöksenteosta ja eräistä muista toimista todeten, minkä nimikkeiset virkamiehet ovat toimivaltaisia tekemään mitään päätöksiä ja hoitamaan mitään tehtäviä. Nykyisin rikosseuraamuskeskuksessa käytössä olevia kyseisiä virkanimikkeitä ovat rikosseuraamuskeskuksen johtaja, vankilan yksikönpäällikkö ja yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikkö. Edellä mainittujen virkanimikkeiden lisäksi rikosseuraamuskeskuksissa käytettävä päätösvalta ja eräät muut toimivallat on vankeuslain 1 luvun 8 §:ssä määritelty yleispiirteisesti siten, että toimivaltaisia ovat vankilan toimintojen järjestämisestä vastaava virkamies (toiminnoista vastaava virkamies), vankilan järjestyksestä ja turvallisuudesta vastaava virkamies (turvallisuudesta vastaava virkamies), ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies taikka ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Rikosseuraamuslaitoksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään, millä virkanimikkeillä hoidetaan edellä tarkoitettuja tehtäviä.

Ei ole todettu tarvetta muuttaa rikosseuraamuskeskuksen johtajan nimikettä. Uudistusta koskevassa esityksessään Rikosseuraamuslaitos esittää, että vankilan yksikönpäällikön virkanimike muutettaisiin päälliköksi. Kyse olisi kielellisestä selkiinnytyksestä. Lisäksi vankila voi koostua useammasta laitousyksiköstä, kuten Vanaja-Ojoisen vankila. Rikosseuraamuslaitoksen esityksen mukaan yhdyskuntaseuraamustoimistossa olisi edelleen käytössä yksikönpäällikkö-nimike. Kuitenkin uudistuksen valmistelun edetessä todettiin, että ennen vuoden 2022 organisaatiouudistusta käytössä olleiden vankilan johtaja ja yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja -virkanimikkeiden selkeys ja kyseisen tehtävän kuvaavuus puoltasivat sitä, että nämä nimikkeet palautettaisiin. Vuonna 2022 tehdyssä uudistuksessa mainituista johtaja-päätteisistä nimikkeistä luovuttiin, ja johtaja-nimike on nykyisin käytössä ainoastaan rikosseuraamuskeskuksen johtajalla. Tuota muutosta perusteltiin sillä, että voitaisiin korostaa rikosseuraamuskeskuksen asemaa täytäntöönpanotehtävistä vastaavana yksikkönä, johon vankilat ja yhdyskuntaseuraamukset kuuluvat. Nykyisessä tilanteessa tämän organisatorisen aselman voidaan arvioida olevan selkeä, vaikka rikosseuraamuskeskuksen lisäksi myös vankilaa ja yhdyskuntaseuraamustoimistoa johtaisi

johtaja-nimikkeinen virkamies. Lisäksi pelkkä päällikkö-nimike ei kertoisi edes yhtä selvästi kuin yksikönpäällikkö-nimike, että kyse on nimenomaan vankilan johtamisen tehtävästä. Vankilan ja yhdyskuntaseuraamustoimiston johdossa toimivien virkamiesten nimikkeiden tulisi olla toisiaan vastaavat. Lisäksi todetaan, että vankilan johtaja -nimikettä vastaava nimike on käytössä useissa keskeisissä yhteistyövaltioissa.

Nykyisin vankiloiden apulaisjohtajien työssä painottuu vangeille myönnettävistä erilaisista luvista päättäminen. Järjestely ei ole apulaisjohtajan tehtävänkuvan kannalta tarkoituksenmukainen, koska aikaa erityisesti esihenkilötyöhön ei jää riittävästi. Tilanteen korjaamiseksi Rikosseuraamuslaitos on esittänyt apulaisjohtajan hallinnollisten tehtävien vähentämistä lupaprosesseja sujuvoittamalla ja eräiden päätöstoimivaltojen siirtämistä organisaatiossa alaspäin. Päätöstoimivaltojen mahdollista siirtämistä valmistellaan myöhemmässä vaiheessa käynnistettävässä vankeuslain ja tutkintavankeuslain muuttamista koskevassa hankkeessa.

5.2 Rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmä

Esityksessä ehdotetun koulutusjärjestelmän vaihtoehtona on selvitetty myös mallia, jossa Rikosseuraamuslaitos ei enää järjestäisi rikosseuraamusalan tutkintoon johtavaa koulutusta, vaan vartijan työssä tarvittava koulutus toteutettaisiin henkilöstökoulutuksena jokaiselle vartijan virkaan tai virkasuhteeseen nimitetylle virkamiehelle. Tavoitteena oli, että Rikosseuraamuslaitoksen järjestämän koulutuksen painopiste siirtyisi omasta rikosseuraamusalan tutkinnon tuottamisesta yleistä tutkintokoulutusjärjestelmää täydentävään henkilöstön perehdyttämiseen, henkilöstökoulutukseen ja koko henkilöstön kattavaan täydennyskoulutusjärjestelmään. Tässä mallissa vartijan viran erityistä kelpoisuusvaatimusta olisi pitänyt muuttaa siten, että nyt säädettyjen lisäksi turvallisuusalan sekä sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon suorittanut olisi kelpoinen tehtävään. Molemmat koulutukset tarjoavat perusosaamisen joko turvallisuus- tai sosiaalialalta. Tuon koulutuksen suorittaneet olisivat olleet määräaikaisessa virkasuhteessa Rikosseuraamuslaitokseen, ja virkasuhteen koeaikana he olisivat suorittaneet vartijan tehtävään kelpoisuuden antavan henkilöstökoulutuksen. Henkilöstökoulutuksen olisi järjestänyt edelleen Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Tarkoitus oli erityisesti kiinnittää huomiota voimakeinojen käytön koulutuksen laajentamiseen. Tämän mallin etuna olisi vahva kiinnittyminen yleiseen koulutusjärjestelmään. Kuitenkin rikosseuraamusalan erityisten osaamisvaatimusten perusteella on pidetty tärkeänä sitä, että Rikosseuraamuslaitos edelleen antaisi koulutusta vartijan tehtäviin. Tämän koulutuksen järjestäminen tukee myös alan täydennyskoulutuksen järjestämistä. Esityksessä ehdotetussa työssäoppimismallissa yleisen koulutusjärjestelmän tarjoama koulutus yhdistettäisiin rikosseuraamusalan koulutukseen tarkoituksenmukaisella tavalla.

Ylä-Savon ammattiopisto YSAO ja Rikosseuraamuslaitos aloittivat keväällä 2022 yhteisen suunnittelun vankiloissa toteutettavasta oppisopimuskoulutuksesta. Tavoitteena oli tarjota turvallisuusalan perustutkintokoulutus (turvallisuusvalvoja) vankiloissa työskenteleville rikosseuraamusalalle kouluttamattomille ja rekrytointitilanteissa uusille määräaikaisille vartijoille verkko-opintoja hyödyntäen. Oppisopimuskoulutus käynnistyi toukokuussa 2023. Koulutuksen aloitti 19 opiskelijaa ja ryhmää täydennettiin syksyllä 2023 neljällä uudella opiskelijalla. Opiskelijat ovat seitsemästä eri vankilasta. Kokeilu ei kuitenkaan ole ollut onnistunut, koska koulutukseen osallistuneet eivät valmistuessaan saavuta vartijan virkaan edellytettyä erityistä kelpoisuusvaatimusta. Näin ollen oppisopimuskoulutus on ainoastaan pidentänyt mahdollisuutta työskennellä määräaikaisena vartijana. Järjestely on sitonut muun valvontahenkilöstön aikaa työpaikalla tapahtuvaan ohjaukseen. Nyt ehdotettua työssäoppimisena toteutettavaa mallia voitaneen pitää oppisopimuskoulutusta tehokkaampana mallina.

Rikosseuraamuslaitoksessa kouluttamattomien vartijoiden määrä on suuri ja määrän on arvioitu edelleen kasvavan. Nykyinen koulutusjärjestelmä ei pysty tuottamaan läheskään riittävästi koulutettuja vartijoita. Ehdotetussa työn ohella suoritettavassa tutkintokoulutuksessa kyettäisiin tarkoituksenmukaisella tavalla hyödyntämään toisen asteen ammatillisen tutkinnon jo suorittaneiden henkilöiden osaamista, jota täydennettäisiin rikosseuraamusalan tehtäviin pätevöittävillä opinnoilla. Näin ollen pelkästään rikosseuraamusalan nykyisen koulutusjärjestelmän säilyttäminen ei olisi toteuttamiskelpoinen vaihtoehto.

Rikosseuraamuslaitoksen osallistuminen ammattikorkeakoulututkinnon järjestämiseen on merkinnyt sitä, että Rikosseuraamuslaitos osallistuu koulutuksen kustannuksiin, muttei juurikaan saa työhönsä kyseisen tutkinnon suorittaneita henkilöitä. Rikosseuraamuslaitoksen niukkojen koulutusresurssien vuoksi tämän järjestelyn jatkaminen olisi epätarkoituksenmukaista.

Koska Rikosseuraamusalan koulutuskeskus liitettiin vuoden 2022 Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavan vastuualueen yksiköksi, Rikosseuraamuslaitos esitti, että Rikosseuraamusalan koulutuskeskus nimettäisiin koulutusyksiköksi. Kuitenkin rikosseuraamusalan tutkintoon johtavan koulutuksen osalta, tunnettuuden ja koulutuksen markkinoinnin vuoksi se voisi käyttää tutkintokoulutusta koskeissa asioissa edelleen Rikosseuraamusalan koulutuskeskus -nimeä. Valmistelun edetessä todettiin, että selvyuden ja tunnettuuden vuoksi kuitenkin olisi perusteltua säilyttää Rikosseuraamusalan koulutuskeskus -nimi yksikön varsinaisena nimenä. Koulutuskeskuksen tehtävän kuvaavaa nimeä voitaneen pitää tärkeämpänä tavoitteena kuin organisaation sisäisen nimistön yhdenmukaisuutta. Koulutuskeskus on myös luonteeltaan hyvin erilainen kuin kyseisen vastuualueen muut yksiköt.

Esityksessä siis ehdotetaan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen johtokunnan lakkauttamista ja sille kuuluvien tehtävien siirtämistä pääosin Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavan vastuualueen johtajalle ja koulutuskeskuksen yksikönpäällikölle. Johtokunnan säilyttämistä ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena, koska sen kollegiaalinen luonne ei olisi tarkoituksenmukainen koulutuskeskuksen toiminnan kehittämisen kannalta ja koska virkamiehille säädetty päätösvalta yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia koskeissa asioissa on asianmukaisempi kuin kollegiaaliselle toimielimelle säädetty päätösvalta. Esimerkiksi koulutuskeskuksen toiminnan kehittämisessä tarvittava yhteistyö opetusalan muiden toimijoiden kanssa olisi toteuttavissa yhteistoimielimellä, josta ei olisi tarpeen säätää lain tasolla.

5.3 Rikosseuraamusten täytäntöönpanoon liittyvien toimintojen hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta

Perustuslain 124 § edellyttää, että Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuudesta hankkia yksityisiltä palveluntuottajilta julkisia hallintotehtäviä ja julkisen hallintotehtävän piirteitä sisältäviä, toimintaansa avustavia ja tukevia palveluita on säädettävä asianmukaisesti. Voimassa olevasta lainsäädännöstä puuttuu tätä asiaa koskeva selkeä sääntely. Se, että asiasta säätäminen jätettäisiin voimassa olevan, riittämättömän sääntelyn varaan, ei ole kestävä vaihtoehto.

Kyseiset säännökset olisi mahdollista säätää joko kussakin rikosseuraamusten täytäntöönpanoa koskevassa laissa ja tutkintavankeuslaissa tai vaihtoehtoisesti Rikosseuraamuslaitoksesta annetussa laissa. Ensiksi mainitussa vaihtoehdossa sääntely tarvittaisiin vankeuslakiin, tutkintavankeuslakiin, valvotusta koevapaudesta annettuun lakiin, yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettuun lakiin ja yhdistelmärangeaistuksen täytäntöönpanosta annettuun lakiin. Selkeänä ja tarkoituksenmukaisena sääntelytapana pidetään sitä, että sääntely tulisi ainoastaan yhteen lakiin, Rikosseuraamuslaitoksesta annettuun lakiin. Asiassa on pitkälti kyse

Rikosseuraamuslaitoksen hallinnollisesta sääntelystä, joten sekin seikka puoltaisi jälkimmäistä sääntämisen tapaa.

6 Lausuntopalaute

Oikeusministeriö pyysi hallituksen esitysluonnoksesta lausuntoa 15 taholta. Lausunnonantamisaika oli 8.1.–18.2.2026. Muillekin kuin jakelussa mainituilla annettiin mahdollisuus antaa lausunto lausuntopalvelu.fi-sivustolla. Lausunnon tai ilmoituksen, ettei lausuttavaa ole, antoi 22 tahoa: Erikoiskirjastojen neuvosto, Itä-Suomen yliopisto, Julkisalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Laurea-ammattikorkeakoulu Oy, opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ, Opetushallitus, Rikoksettoman elämän tukisäätiö RETS sr, Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen johtokunta, Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen opetushenkilöstö, Rikosseuraamusalan koulutuskeskus, Rikosseuraamuslaitos, sisäministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry, Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry, TEHY ry, tietosuojavaltuutetun toimisto, Vaasan yliopisto, valtiovarainministeriö ja Vankilavirkailijain Liitto VVL ry. Lisäksi seitsemän Rikosseuraamuslaitoksen virkamiestä ja yksi yksityishenkilö antoivat lausuntonsa.

Eräissä lausunnoissa todetaan yleisinä huomioina Rikosseuraamuslaitoksen useiden tiheästi toteutettujen organisaatiouudistusten henkilöstöä kuormittava vaikutus sekä vaikutus rikosseuraamuksen suorittajiin.

Lausunnoissa keskityttiin lähinnä ehdotetun koulutusuudistuksen arviointiin. Yleisesti pidettiin hyvänä uudistuksen tavoitetta varmistaa riittävä koulutetun valvontahenkilöstön saaminen rikosseuraamusalalle. Vankiloissa työskentelee valvontatehtävissä varsin paljon vartijan tehtävään kouluttamatonta henkilöstöä. Tätä pidettiin lausunnoissa erittäin huolestuttavana, sillä vartijan tehtävässä on kuitenkin kyse merkittävän julkisen vallan käytöstä. Esimerkiksi voimankäyttöoikeus edellyttää asianmukaista voimankäyttökoulutusta ja sitä koskevan lainsäädännön tuntemusta. Koulutuksen merkitys korostuu nykyisessä vankien määrän lisääntymisen ja vankiloiden yliasutuksen tilanteessa.

Useat lausunnonantajat totesivat Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen antaman opetuksen korkean laadun. Eräät lausunnonantajat kantoivat huolta siitä, että ehdotettu rikosseuraamusalan tutkinnon suorittamisen työssäoppimismalli mahdollisesti tekisi koulutukseen valinnan ja tutkinnon suorittamisen epäyhtenäiseksi sekä mahdollisesti heikentäisi koulutuksen laatua ja siten myös alan valvontahenkilöstön osaamista. On välttämätöntä varmistaa, että Rikosseuraamuslaitoksen valvontatehtävissä toimivilla virkamiehillä on riittävät valmiudet turvallisuuden ylläpitämiseksi ja vankien perusoikeuksien toteutumiseksi. Kyse on esimerkiksi vuorovaikutustaidoista, paineensietokyvystä, voimankäytöstä ja lainsäädännön tuntemuksesta. Rikosseuraamusalan koulutusjärjestelyissä tulee täyttää myös asiaa koskevat kansainväliset velvoitteet. Edellä todetuista syistä lausunnoissa korostettiin, että myös työssäoppimismallissa tulee järjestää riittävästi lähiopetusta. Keskeistä on myös, että työssäoppimismallissa tutkinnon suorittajan ohjaajina ja perehdyttäjinä toimivia työpaikkaohjaajia on riittävästi ja heillä on riittävät pedagogiset valmiudet hoitaa tätä vaativaa tehtävää. Uudistuksen toteuttaminen edellyttää siis ohjaustyön riittävää resurssointia. Edellä todettujen seikkojen perusteella eräät lausunnonantajat esittävät, että nykyisen tutkintokoulutuksen rinnalle perustettavan uuden tutkinnon suorittamisen mallin sijasta Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen resursseja lisättäisiin niin, että nykyisellä koulutusmallilla pystyttäisiin kouluttamaan tarvittava määrä vartijoita.

Eräät lausunnonantajat pitävät ongelmallisena ehdotusta, jonka mukaan Rikosseuraamusalan koulutuskeskus keskittyisi jatkossa alan tutkinto- ja täydennyskoulutukseen ja luopuisi ammattikorkeakoulutasoisen, sosionomitutkintoon tähtäävän koulutuksen järjestämisestä. Muutoksen uhkana nähtiin se, että rikosseuraamusalan opetus erkaantuu korkeakouluopetuksesta sekä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnasta. Lisäksi selkeän ura- ja koulutuspolun puuttumisen nähtiin voivan heikentää rikosseuraamusalan vetovoimaa.

Eräät lausunnonantajat pitävät huolestuttavana sitä, että Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen itsenäinen asema vaikuttaa heikentyvän uudistuksessa. Lisäksi koulutusta koskevaa ohjaus- ja määräysvaltaa siirrettäisiin pedagogisesti koulutetulta opetushenkilöstöltä Rikosseuraamuslaitoksen operatiiviselle johdolle. Eräät lausunnonantajat vastustavat koulutuskeskuksen johtokuntaa koskevan sääntelyn poistamista ja toteavat, että johtokunnalla on tärkeä merkitys opiskelijoiden oikeusturvan ja koulutuskeskuksen toiminnan kehittämisen kannalta.

Eräissä lausunnoissa todetaan koulutuskeskuksen yhteydessä toimivan kriminologisen kirjaston aseman turvaamisen tarkeys.

Esityksen koulutusuudistusta koskevia perusteluja on edellä todetuin osin täydennetty muun muassa täsmentäen työpaikkaohjaustehtävän resurssointia, rikosseuraamusalan koulutuksen kansainvälisiä vaatimuksia, alan tutkintokoulutuksen järjestämisen yhteyttä korkeakoulutukseen ja tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan sekä koulutukseen sisältyvää turvallisuus- ja perusoikeuspainotusta. Eräät esiin nostetut koulutusuudistuksen käytännön onnistumisen edellyttämät yksityiskohdat valmistellaan ja resurssointi varmistetaan Rikosseuraamuslaitoksessa ennen uudistuksen voimaantuloa. Lisäksi lausunnoissa todetaan useita esityksen yksityiskohtien muokkaustarpeita, jotka on esityksen jatkovalmistelussa pääosin otettu huomioon.

Rikosseuraamusten täytäntöönpanoon liittyvien toimintojen hankkimisesta yksityiseltä palveluntuottajalta todetaan eräissä lausunnoissa, että ehdotettu sääntely selkiinnyttää hankintojen tekemistä. Ehdotettu järjestely edistää Rikosseuraamuslaitoksen resurssien kohdentamista ydintehtäviin ja tukee toiminnan vaikuttavuutta erityisesti tilanteissa, joissa tarvitaan erityisosaamista ja joustavuutta. Selkeät palveluntuottajalle säädettävät velvollisuudet ja vaatimukset sekä sopimus- ja valvontasäännökset tukevat toimivaa sopimuskäytäntöä ja edistävät osapuolten välistä luottamusta. Lisäksi toiminnan suunnitelmallisuuden ja kustannustehokkuuden voidaan arvioida parantuvan.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain muuttamisesta

1 luku Rikosseuraamuslaitoksen tehtävät ja organisaatio

2 §. *Rikosseuraamuslaitoksen tehtävät.* Samanaikaisesti tämän esityksen kanssa eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys laiksi varmuusvankeudesta (HE 14/2026 vp). Kyse olisi ehdottoman vankeuden erityisestä järjestelystä, jossa kaikkein vaarallisimpien vankien vankeutta voitaisiin jatkaa niin pitkään kuin heidän arvioidaan edelleen olevan vaarallisia toisen hengelle tai terveydelle. Nyt käsiteltyssä olevassa esityksessä Rikosseuraamuslaitoksesta annettuun lakiin lisättäisiin Rikosseuraamuslaitoksen tehtäväksi myös varmuusvankeuden täytäntöönpano. Kyse olisi teknistyyppisestä lisäyksestä.

3 §. Rikosseuraamuslaitoksen organisaatio. Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiota koskevan 3 §:n 4 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavaan vastuualueeseen kuuluu Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetussa laissa (1316/2006) tarkoitettu Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Esityksessä ehdotetaan mainitun lain kumoamista, joten viittaus kyseiseen lakiin poistettaisiin. Esityksessä ehdotetaan, että kumottavan lain korvaisi rikosseuraamusalan tutkinnosta annettava laki siltä osin kuin kyse on koulutuksen järjestelyistä, sisällöstä, opiskelijan oikeuksista ja velvollisuuksista sekä muista laintasoista sääntelyä edellyttävistä seikoista. Koulutuskeskuksen hallintoa koskeva sääntely siirrettäisiin kumottavasta laista Rikosseuraamuslaitoksesta annettuun lakiin. Kumottavaksi ehdotetun Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 1 §:ssä säädetään koulutuskeskuksen tehtävistä. Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 3 §:n 2 momentin mukaan vastuualueista ja niiden tehtävistä annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella, joten mainittu säännös tulisi Rikosseuraamuslaitoksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen.

Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 3 §:n 4 momentissa todettaisiin erikseen, että Rikosseuraamusalan koulutuskeskus on Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavan vastuualueen yksikkö, jotta varmistettaisiin se, että koulutuskeskus rinnastetaan Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueiden muihin yksiköihin esimerkiksi yksikönpäällikön nimittämistä ja toimivaltaa koskevassa sääntelyssä. Koulutuskeskus on vastuualueen muihin yksiköihin verrattuna erityislaatuinen, joten siitä olisi siksikin perusteltua mainita laissa erikseen.

4 §. Rikosseuraamuskeskuksen tehtävät. Voimassa olevan lain 4 §:n 2 momentin mukaan pykälän 1 momentissa säädettyjen rikosseuraamuskeskuksen tehtävien lisäksi rikosseuraamuskeskuksen tehtävänä on suorittaa muut Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueiden sille erikseen määäämät tehtävät. Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueet voivat määrätä rikosseuraamuskeskuksen tehtäväksi toisen rikosseuraamuskeskuksen tehtäviä, jos se on tarpeen rangaistusten täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon tavoitteiden saavuttamisen, työn tasaamisen, erityisosaamisen tai muun erityisen syyn vuoksi. Edellä mainitussa tehtävän siirrossa voi olla kyse esimerkiksi erityisten turvallisuusvaatimusten huomioon ottamisesta vankeja sijoitettaessa tai erityisen toimintaohjelman toteutuksesta vain harvoissa rikosseuraamuskeskuksissa. Lisäksi toinen rikosseuraamuskeskus voi hoitaa toisen rikosseuraamuskeskuksen tehtäviin kuuluvia vankilan ulkopuolelle sijoittamisten valmistelutehtäviä, laatia ennen täytäntöönpanon alkua tehtäviä arviointeja ja seuraamusselvityksiä sekä huolehtia vapaudessa olevien rikosseuraamuksen suorittajien päihdevalvonnasta.

Esityksessä lain 4 §:n 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset, joiden perusteella vastuualueet voisivat määrätä rikosseuraamuskeskuksen tehtäväksi myös vastuualueen tehtäviä ja vastuualueen tehtäväksi rikosseuraamuskeskuksen tehtäviä. Tämä tehtävien siirron laajentamisen mahdollisuus olisi perusteltua, jotta yksiköiden välistä kuormitusta voitaisiin väliaikaisesti tasata tilanteen niin vaatiessa eli käsillä olevan työmäärän ja resurssien ollessa toisessa yksikössä riittämättömät ja toisen yksikön voidessa ottaa tehtäviä hoidettavakseen.

Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksen mukaan vastuualueiden yleisiä tehtäviä ovat muun muassa: 1) toiminnan ja talouden valvonta, suunnittelu ja raportointi, 2) rekrytointi ja palkkaus, 3) osaamisen kehittäminen, 4) yhteistoiminta henkilöstön kanssa yhteistoimintasopimuksen ja työsuojelusopimuksen mukaisesti, 5) viestintä toiminnasta, määräyksistä ja päätöksistä sekä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa tarkoitetun tiedonsaannin edistäminen, 6) palvelujen kehittäminen, 7) varautumisen suunnittelu ja kehittäminen, 8) kehityksensä olevien asiakirjojen ja tietojärjestelmien tietoturvallisuudesta ja tietosuojasta huolehtiminen sekä 9)

asiakaspalautteen käsittely. Edellä kuvattuja vastuualueen tehtäviä tai tehtäväkokonaisuuksien osia voitaisiin tarvittaessa hoitaa rikosseuraamuskeskuksissa. Konkreettisenä esimerkkinä olisi henkilökunnan kouluttamiseen liittyvät tehtävät, joita vastuualueen ohella tai sijaan voitaisiin toteuttaa rikosseuraamuskeskusten yksiköissä.

Rikosseuraamuskeskusten työjärjestyksessä painottuvat rangaistusten täytäntöönpanon operatiiviset tehtävät. Jo nykyisin tavoitteena on, että vastuualueen virkamiehet omia valtakunnallisia asiantuntija- ja kehittämistehtäviä tehdessään tekevät osan työajastaan operatiivisen vastuualueen yksiköissä eli vankiloissa ja yhdyskuntaseuraamustoimistoissa ja siellä käytännön asiakastyössä. Tällä varmistetaan se, että kehittämistyö ja ohjaus varmasti vastaavat operatiivisen toiminnan tarpeita. Osin se auttaa myös resurssipulasta kärsivän operatiivisen toiminnan järjestämistä. Tällaista toimintatapaa halutaan edistää jatkossakin. Keskusteluissa on ollut esillä myös uudenlaisen työnjaon löytäminen seuraamusselvitysten ja siviiliarviointien tekemiseen.

Ehdotetulla järjestelyllä voitaisiin turvata Rikosseuraamuslaitoksen lakisääteisten tehtävien hoitaminen sekä lisätä yksiköiden toiminnan joustavuutta ja yhdenvertaisuutta. Kyse olisi myös nykyistä tarkoituksenmukaisemmasta resurssien käytöstä yli vastuualue- ja yksikkörajojen. Tehtävien siirtämistä koskevien määräysten antamisen edellytyksiä ei muutettaisi eli myös ehdotetut määräykset voitaisiin antaa, jos se on tarpeen rangaistusten täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon tavoitteiden saavuttamisen, työn tasaamisen, erityisosaamisen tai muun erityisen syyn vuoksi. Tehtävien siirtämisestä päättäisi vastuualue.

2 luku **Rikosseuraamuslaitoksen johtaminen ja asioiden ratkaiseminen**

5 §. Johtaminen. Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 5 §:n 3 momentissa säädetään rikosseuraamuskeskuksen johtamisesta. Säännöksen mukaan rikosseuraamuskeskusta johtaa rikosseuraamuskeskuksen johtaja. Yhdyskuntaseuraamustoimistoa, vankilaa ja rikosseuraamuskeskuksen muuta yksikköä johtaa yksikönpäällikkö. Mainittu yksikönpäällikön virkanimike otettiin käyttöön nyt käsiteltävänä olevan organisaatiouudistuksen ensimmäisessä vaiheessa vuonna 2022. Sitä ennen käytössä oli yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajan ja vankilan johtajan virkanimikkeet. Muutoksen keskeinen sisältö oli Rikosseuraamuslaitoksen johtamisjärjestelmän uudistaminen. Siihen liittyen korostettiin sitä, että rikosseuraamuskeskus muodostuu yhdyskuntaseuraamustoimistoista, vankiloista ja muista yksiköistä ja että tämän kokonaisuuden johtamisvastuu on rikosseuraamuskeskuksen johtajalla. Siksi johtaja-nimike otettiin käyttöön yksinomaan rikosseuraamuskeskuksen johtajan nimikkeessä.

On todettu, että yksikönpäällikkö-virkanimike on erityisesti vankilan johtamisen tehtävässä epäselvä ja vakiintumaton. Virkanimikkeiden tulisi olla selkeitä ja kertoa kyseisen viran tehtävistä. Lisäksi vankilassa on useita osastoja ja muita yksiköitä, minkä perusteella on ajateltavissa, että vankilan yksikönpäällikkö ei johda koko vankilaa vaan ainoastaan jotakin sen osaa. Tässä yhteydessä yksikönpäällikön virkanimike aiheuttaa sekaannusta myös sikäli, että 5 §:n 2 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueen yksikköä johtaa yksikönpäällikkö. Vaikka yhdyskuntaseuraamustoimistot ovat organisaatioltaan, virkarakenteeltaan ja kooltaan erilaisia kuin vankilat, ne ovat kuitenkin rikosseuraamuskeskuksen organisaatiossa tasavertaisesti rikosseuraamusten täytäntöönpanosta vastaavia yksiköitä. Siksi yhdyskuntaseuraamustoimiston ja vankilan johtamista koskevien virkanimikkeiden tulisi olla verrannolliset. Yhdyskuntaseuraamustoimiston ja vankilan johtotehtävän asianmukaiseksi kuvaamiseksi esitetään, että yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajan ja vankilan johtajan virkanimikkeet otetaan jälleen käyttöön. Rikosseuraamuskeskuksen muun yksikön, esimerkiksi vapauttamisyksikön johdossa toimivan virkamiehen virkanimike olisi edelleen yksikönpäällikkö.

6 §. Asioiden ratkaiseminen. Edellä 5 §:n 3 momentin säännöskohtaisissa perusteluissa todettiin syin lain 6 §:ään tehtäisiin vastaavat yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikön ja vankilan yksikönpäällikön virkanimikkeiden muutokset: yksikönpäällikkö-virkanimike muutettaisiin yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajan ja vankilan johtajan virkanimikkeiksi.

2 a luku Julkisen hallintotehtävän siirtäminen yksityiselle palveluntuottajalle

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle. Perustuslain esitöiden mukaan perustuslaissa tarkoitettuihin julkisiin hallintotehtäviin kuuluu esimerkiksi lakien toimeenpanoon sekä yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen oikeuksia, velvollisuuksia ja etuja koskevaan päätöksentekoon liittyviä tehtäviä. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä ei perustuslain 124 §:n mukaan voida siirtää julkisen hallinnon ulkopuolelle. Merkittävää julkisen vallan käyttöä ovat esimerkiksi itsenäiseen harkintaan perustuva oikeus käyttää voimakeinoja tai puuttua muulla merkittävällä tavalla yksilön perusoikeuksiin.

Perustuslain esitöiden mukaan perustuslain 124 §:n lähtökohtana olisi, että julkisen hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle säädetään lailla. Koska etenkin julkisten palvelutehtävien hoitaminen on kuitenkin voitava järjestää joustavasti eikä tällaisten tehtävien siirtämisestä ole tarpeen edellyttää säädettäväksi yksityiskohtaisesti lailla, voitaisiin hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle säätää tai päättää myös lain nojalla. Arvioitaessa perustuslain 124 §:ssä edellytettyä tehtävän siirron tarkoituksenmukaisuutta tulee kiinnittää erityistä huomiota sekä yksityisten henkilöiden että yhteisöjen tarpeisiin sekä sisäisiin tarpeisiin, kuten hallinnon tehokkuuteen.

7 a §. Palvelun hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta. Ehdotetun 7 a §:n 1 momentissa säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuudesta sopimuksella siirtää omaa toimintaansa tukevia ja avustavia tehtäviä yksityiselle palveluntuottajalle. Siirrettävät tehtävät yksilöitäisiin viittauksilla rikosseuraamusten täytäntöönpanosta ja tutkintavankeuden toimeenpanosta annetuissa laeissa olevaan sääntelyyn, joka koskee Rikosseuraamuslaitoksen järjestämisvastuulla olevia vangeille, yhdyskuntaseuraamusta suorittaville ja tutkintavangeille järjestettäviä toimintoja. Kyse olisi työhön, opiskeluun, kuntoutukseen, vapaa-ajantoimintaan tai muuhun vastaavaan toimintaan liittyvistä palveluista. Rikosseuraamusta suorittavien osalta kyse olisi rangaistusajan suunnitelman tavoitteiden toteutumisen edistämisestä. Rikosseuraamuslaitos hankkii kaikkiin edellä mainittuihin toimintoihin liittyviä palveluita paitsi julkisoikeudellisilta myös yksityisiltä toimijoilta. Esimerkiksi järjestöjen toteuttamat päihde- ja muun kuntoutuksen toiminnot ovat erittäin tärkeitä Rikosseuraamuslaitoksen täyttäessä tehtävänsä tukea rikoksesta tuomittua rikoksettoman elämän valmiuksien parantamisessa. Kyseisiä toimintoja järjestetään vangeille ja tutkintavangeille vankiloissa ja vankilan ulkopuolella sekä valvottuun koevapauteen sijoitetuille ja yhdyskuntaseuraamusta suorittaville omassa yhteisössään. Kyse voisi olla myös esimerkiksi suljetussa päihdehuollon laitoksessa saatavasta päihdekuntoutuksesta.

Ehdotetun 1 momentin mukaan kyse olisi Rikosseuraamuslaitoksen omaa toimintaa tukevista ja avustavista tehtävistä, esimerkiksi säätiömuotoisen oppilaitoksen opettajan antamasta opetuksesta, kolmannen sektorin järjestön toteuttamasta kuntoutuksesta, urheiluseuran järjestämistä liikuntakerhoista, muun kuin julkisoikeudellisen uskonnollisen yhdyskunnan järjestämistä hartaushetkistä ja järjestön järjestämistä ruuanlaittokursseista. Mainitun kaltaiset toiminnot ovat rikoksettoman elämän valmiuksien parantamisessa tärkeitä.

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole riittävästi resursseja eikä kaikilta osin riittävää osaamistakaan kyseisten toimintojen järjestämiseen, joten toimintojen hankkiminen yksityisiltä palveluntuottajilta täyttäisi perustuslain 124 §:ssä edellytetyn tarkoituksenmukaisuusvaatimuksen. Momentin lopussa todettaisiin vielä selkeyden vuoksi se, ettei yksityisen palveluntuottajan tehtäviin voisi kuulua rikosseuraamusten täytäntöönpanoa tai tutkintavankeuden toimeenpanoa koskevaa päätöksentekovaltaa. Siten esimerkiksi rangaistusajansuunnitelman laatimisesta, toteuttamisen tavoista ja seurannasta vastaisi Rikosseuraamuslaitos.

Ehdotetun 7 a §:n 1 momentin ulkopuolelle rajautuisivat yksityisen palveluntuottajan järjestämät tavanomaiset toiminnot, joihin vangit ja tutkintavangit osallistuvat vankilan ulkopuolella Rikosseuraamuslaitoksen myöntämän luvan perusteella. Kyse on esimerkiksi urheiluseuran järjestämään harrastukseen osallistumisesta, kirkossa käymisestä sekä vankeuslaissa säädetyn siviilityöluvan mukaisesta työssä käymisestä ja opintoluvan mukaisesta opiskelusta. Rikosseuraamuslaitos ei siis hanki tätä toimintaa, vaan myöntää luvan poistua vankilasta ja osallistua kyseiseen toimintaan. Kyseinen säännös ei koskisi myöskään yhdyskuntapalvelun palvelupaikkaa, koska siinä on kyse yhdyskuntapalvelun nimenomaisesta sisällöstä, josta on yksityiskohtaisesti säädetty yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa lainsäädännössä. Siinä kyse ei ole rangaistusajan suunnitelman edistämisestä siinä merkityksessä kuin mitä edellä tarkoitetaan. Yhdyskuntapalveluun voi muun kuin työpalvelun toimintana sisältyä esimerkiksi päihdehuollon palveluita, jotka voisivat olla tässä tarkoitettuja hankintoja.

Ehdotetun 7 a §:n 2 momentin perusteella Rikosseuraamuslaitos voisi hankkia vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa tarkoitetun ruokahuollon, vankien elintarvikkeiden ja henkilökohtaisten käyttöesineiden ostamismahdollisuuden sekä vankien ja tutkintavankien kuljettamisessa tarvittavan kuljetuspalvelun ja ajoneuvon yksityiseltä palveluntuottajalta. Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehet osallistuisivat edellä tarkoitettuun vanginkuljetukseen, vastaisivat kuljetuksen valvonnasta ja vartioinnista sekä käyttäisivät heille laissa säädettyjä toimivaltuuksia, joilla varmistetaan kuljetuksen asianmukainen sujuminen. Toimivaltuuksissa olisi kyse esimerkiksi turvatarkastuksen tai henkilöntarkastuksen tekemisestä, sijoittamisesta kuljetusvälineessä, säilytystilojen tarkastamisesta, kuljetettavan sitomisesta, esineiden tai aineiden hallussapidon rajoittamisesta, kuljetettavan terveydentilan valvonnasta ja sairaanhoitoon toimittamisesta sekä kuljetettavan ravinnosta, vaatetuksesta ja ulkoilusta päättämisestä. Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehet siis käyttäisivät kuljetuksessa tarvittavaa merkittävää julkista valtaa. Yksityinen palveluntuottaja puolestaan vastaisi siitä, että kyseisiä vanginkuljetustehtäviä hoitavilla työntekijöillä on näissä tehtävissä tarvittava ajotaito ja että palveluun kuuluva kuljetuskalusto täyttää tehtävän edellyttämät turvallisuustekniset vaatimukset. Turun seudulla vanginkuljetus on nykyisin osittain järjestetty niin, että ajoneuvo ja kuljettaja hankitaan yksityiseltä liikennöitsijältä ja Rikosseuraamuslaitos vastaa kuljetuksen vartioinnista ja muista toimista. Tällainen yksityiseltä palveluntuottajalta hankittava Rikosseuraamuslaitoksen vanginkuljetustoimintaa täydentävä ja avustava palvelu olisi Rikosseuraamuslaitokselle tarpeen tilanteissa, joissa sillä ei olisi mahdollisuutta esimerkiksi omien kuljettajaresurssien vähäisyyden vuoksi järjestää kuljettamistyötä virkamiestensä tekemänä työnä. Rikosseuraamuslaitos on nykyisin järjestänyt vankien ruokahuollon ja vankien elintarvikkeiden ja henkilökohtaisten käyttöesineiden ostamismahdollisuuden hankkimalla nämä palvelut yksityisiltä palveluntuottajilta. Tämä järjestely on vakiintunut. Myös 2 momentissa tarkoitetut järjestelyt perustuisivat tarkoituksenmukaisuuteen: Rikosseuraamuslaitoksella ei ole riittävästi resursseja kyseisten toimintojen järjestämiseen, kun otetaan huomioon sen tarve keskittyä ydintehtäviinsä.

Rikosseuraamuslaitoksella olisi tarve hankkia yksityiseltä palveluntuottajalta myös hallinnollisten tehtäviensä hoitamista tukevia ja avustavia toimia. Kyse olisi esimerkiksi hallinto- ja tukipalveluissa tarvittavasta assistenttitehtävistä tai erilaisissa hankkeissa tarvittavista erityisasiantuntemusta edellyttävistä asiantuntijatehtävistä. Näiltäkin hankinnoilta edellytettäisiin, että tehtävissä ei käytetä julkista valtaa ja että järjestely olisi tarkoituksenmukaista ja sopimukseen perustuvaa. Näihin tehtäviin olisi mahdollista käyttää myös vuokrattua henkilöstöä.

Edellä 1–3 momentissa todettuja tehtäviä voitaisiin tehtäväkokonaisuuksina pitää julkisina hallintotehtävinä, vaikka kaikki kokonaisuuteen sisältyvät tehtävät eivät välttämättä olisikaan yksiselitteisesti julkisen hallintotehtävän hoitamista. Esimerkiksi yksityiseltä palveluntuottajalta hankittu vapaa-ajantoiminnan toteuttaminen vankilassa ei mahdollisesti sellaisenaan olisi julkinen hallintotehtävä, mutta se liittyisi osaltaan Rikosseuraamuslaitoksen laissa säädettyyn tehtävään järjestää vankilan oloihin soveltuvaa vapaa-ajantoimintaa.

Ehdotetun 4 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitos ohjaisi ja valvoisi yksityiseltä palveluntuottajalta hankkimaansa palvelua. Tämä olisi välttämätöntä, jotta palveluntuottajan toimet sujuisivat rikosseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lainsäädännön mukaisesti. Kyse on esimerkiksi erityisistä yksityisyyden suojaa ja turvallisuutta koskevista asioista. Lisäksi Rikosseuraamuslaitoksen edellytettäisiin pitävän luetteloa tässä luvussa tarkoitetuista palveluntuottajista, jotta sillä olisi ajantasainen tieto palveluntuottajista ja niiden tehtävistä.

Pykälässä tarkoitettujen järjestelyjen asianmukainen toteutuminen edellyttää yksityisen palveluntuottajan vastuuta tehtävänsä suorittamisessa. Ehdotetun 5 momentin mukaan yksityinen palveluntuottaja vastaisi tuottamansa palvelun lainmukaisesta sekä Rikosseuraamuslaitoksen kanssa palvelun hankinnasta tekemänsä sopimuksen ja Rikosseuraamuslaitoksen ohjeiden mukaisesta tuottamisesta.

7 b §. *Yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset.* Ehdotetussa 7 b §:ssä säädettäisiin siitä, mitkä vaatimukset yksityisen palveluntuottajan olisi täytettävä, jotta Rikosseuraamuslaitos voisi siirtää sille 7 a §:ssä tarkoitettuja tehtäviä. Ensinnäkin yksityisellä palveluntuottajalla olisi oltava palvelun sisältöön ja laajuuteen nähden riittävä osaaminen, palveluksessaan toiminnan edellyttämä ammattihenkilöstö sekä muut riittävät toimintaedellytykset. Yksityisellä palveluntuottajalla olisi näin ollen oltava sellaiset toimintaedellytykset, että se pystyy huolehtimaan siltä hankittavien palvelujen asianmukaisesta tuottamisesta. Vaikka kyse olisi Rikosseuraamuslaitoksen omaa toimintaa täydentävistä ja avustavista tehtävistä, kyse olisi monin osin erityistä ammattitaitoa edellyttävistä tehtävistä – erityisen asiantuntemuksen tarvehan eräs tehtävän siirron tarkoituksenmukaisuutta osoittava seikka. Esimerkiksi päihdekuntoutuksen järjestäminen tai linja-auton kuljettaminen ovat riittävää osaamista edellyttävää toimintaa, johon tarvitaan kyseisen alan ammattihenkilöstöä. Muiden riittävien toimintaedellytysten esimerkkinä voidaan todeta ruokahuollossa tarvittavat laitteet ja välineet siltä osin kuin vankila ei niitä järjestä. Palveluntuottajan riittäviin toimintaedellytyksiin sisältyisi myös toiminnan laajuuteen ja laatuun nähden riittävä vakavaraisuus, jotta se pystyy huolehtimaan toiminnasta, sen jatkuvuudesta sekä lakisääteisten ja palveluiden hankinnasta tehdyn sopimuksen mukaisten velvollisuuksiensa täyttämisestä. Ehdotetun 7 c §:n 5 kohdan mukaan Rikosseuraamuslaitoksen ja yksityisen palvelun tuottajan hankinnasta tekemässä sopimuksessa sovittaisiin yksityisen palveluntuottajan vakavaraisuuden ehdoista ja toteutamisesta. Vakavaraisuuden ehdoksi voitaisiin sopia esimerkiksi, että palveluntuottaja ei ole konkurssissa, ei ole viimeisten kolmen vuoden aikana laiminlyönyt veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin liittyviä velvollisuuksiaan eikä ole ulosotossa vähäistä suurempien velkojen takia. Sopimuksessa voitaisiin sopia vakavaraisuuden toteutuksen tapoina esimerkiksi, että palveluntuottaja toimittaa Rikosseuraamuslaitokselle tietyt

vakavaraisuuden osoittavat dokumentit, kuten yrityksen taloudellisesta tuloksesta kertovat asiakirjat tai ulosottorekisterin otteen.

Yksityisen palveluntuottajan olisi myös nimettävä toiminnasta vastaava vastuuhenkilö, jonka tehtävänä on varmistaa, että lain- ja sopimuksenmukaiset vaatimukset täyttyvät palvelua tuotettaessa. Ehdotetun 7 a §:n 4 momentin nojalla Rikosseuraamuslaitoksella olisi vastuu valvoa palveluntuottajan toimintaa. Mainitun pykälän 5 momentin mukaan palveluntuottajalla kuitenkin olisi kokonaisvastuu sopimuksella hankitun palvelun lainmukaisesta sekä hankinnasta tehdyn sopimuksen ja Rikosseuraamuslaitoksen ohjeiden mukaisesta tuottamisesta.

7 c §. Hankittavan palvelun sopimusehdot. Rikosseuraamuslaitos ja yksityinen palveluntuottaja tekisivät sopimuksen palvelun tuottamisen yksityiskohdista. Sopimuksessa sovittaisiin palvelun tuottamisen ehdoista ja mitä niiden toteuttaminen edellyttää. Sopimusehdoissa keskeistä olisi se, että niiden avulla voidaan mahdollisimman pitkälle varmistaa palvelun toteutuminen asianmukaisesti.

Ehdotettu 7 c §:n 1 momentti koskisi järjestelyjä, joissa Rikosseuraamuslaitos hankkii vastiketta vastaan palvelun yksityiseltä palveluntuottajalta. Momentissa säädettäisiin asioista, joiden ainakin tulisi sisältyä sopimukseen. Momentin 1 kohdan mukaan sopimuksessa olisi sovittava yksityiseltä palveluntuottajalta hankittavien palvelujen sisällöstä, määrästä, laadusta ja toteutuksesta. Kyse voisi olla esimerkiksi sopimusehdosta, jonka mukaan päihdehuoltoa järjestävän järjestön työntekijä tulisi kerran viikossa kahden tunnin ajaksi vankilaan toteuttamaan tietyn päihdehuollollisen toimintaohjelman mukaisen palvelun. Momentin 2 kohdan mukaan sopimuksessa todettaisiin, miten menetellään varmistettaessa, että yksityisen palveluntuottajan kyseistä palvelua toteuttavilla työntekijöillä on kyseisten tehtävien hoitamisessa tarvittava riittävä ammattitaito. Esimerkiksi vaativan päihdehuollollisen toimintaohjelman toteuttajalta voitaisiin edellyttää tietyn sosiaali- tai terveydenhuollon koulutuksen suorittamista.

Ehdotetun 7 c §:n 1 momentin 3 kohdassa edellytettäisiin, että sopimuksessa todettaisiin yksityiskohtaisesti, miten palveluntuottajan toiminnan yhteydessä syntyneitä henkilötietoja käsitellään lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Koska yksityisen palveluntuottajan toiminta olisi Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa tukevaa ja avustavaa, Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehet hoitaisivat henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain (1301/2021) mukaisen henkilötietojen käsittelyn. Palveluntuottajan työntekijät ilmoittaisivat rekisteriin merkittävät tiedot kyseisille virkamiehille, jotka veisivät tiedot Rikosseuraamuslaitoksen Roti-tietojärjestelmään edellä todetun lain mukaisesti. Esimerkiksi päihdehuollon toiminnassa voi olla kyse palvelun tuottamisen yhteydessä syntyvistä sosiaali- tai terveydenhuollon tiedoista, joita kyseisen palvelun toteuttava työntekijä on velvollinen käsittelemään kyseisen alan lainsäädännön mukaisesti ja joista voi olla säädettyä kyseisen alan salassapitovelvollisuus. Ammattitaitonsa perusteella työntekijä ilmaisee tiedot Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle sillä tavoin yleispiirteisesti, ettei kyse enää ole sosiaali- tai terveydenhuollollisista tiedoista. Kyse voisi olla myös tilanteesta, jossa esimerkiksi vanki olisi jo ennen vankeusrangaistuksen suorittamista ollut kyseisen palveluntuottajan asiakkaana ja toiminta jatkuisi vankeuden aikana. Silloin palveluntuottajan työntekijä käsitelisi syntyviä tietoja myös järjestön toimintaan liittyvinä tietoina.

Rikosseuraamuslaitos vastaa rikosseuraamusten täytäntöönpanon ja tutkintavankeuden toimeenpanon lainmukaisuudesta. Yksityisen palveluntuottajan toiminta olisi siis ainoastaan Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa tukevaa ja avustavaa. Rikosseuraamuslaitoksella tulisi olla tehokkaat ja tosiasialliset mahdollisuudet vaikuttaa siihen, miten palveluntuottaja toteuttaa siltä hankittua palvelua. Ehdotetun 7 c §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan Rikosseuraamuslaitoksen

ja yksityisen palveluntuottajan sopimuksen ehdoissa todettaisiin, mitkä ovat ne käytännön järjestelyt, joilla Rikosseuraamuslaitos huolehtii yksityisen palveluntuottajan toteuttaman toiminnan ohjaamisesta ja valvonnasta. Kyse olisi esimerkiksi palveluntuottajan ja palveluja toteuttavien työntekijöiden riittävästä ohjaamisesta työhön, jossa työskennellään rikosseuraamusta suorittavien kanssa. Erityinen ohjeistettava seikka olisi työskentely vankilassa. Rikosseuraamuslaitos valvoisi palvelun toteuttamista tavanomaisin havainnoin. Sopimuksessa voitaisiin sopia myös siitä, että palveluntuottajan työntekijä raportoi toiminnastaan Rikosseuraamuslaitokselle säännöllisin väliajoin. Jos valvonnassa havaitaan tehtävien hoidon vähäisiä puutteita, ne saattaisivat olla korjattavissa juuri ohjeistuksella.

Rikosseuraamuslaitoksen hankkiessa yksityisen palveluntuottajan palveluita vaativien täytäntöönpano- ja toimeenpanotehtäviensä tueksi ja avuksi, on tärkeää, että se voi luottaa palveluntuottajan toiminnan jatkuvuuteen. Tässä mielessä ehdotetun 7 b §:n mukaisesti palveluntuottajalta edellytettiin riittäviin toimintaedellytyksiin voisi toiminnan luonteen ja laajuuden perusteella kuulua myös vakavaraisuus. Esimerkiksi vankien ruokahuolto ei saa keskeytyä yllättäen. Lisäksi esimerkiksi, jos vankilassa järjestettävä pitkäkestoinen, strukturoitu toimintaohjelma jouduttaisiin lopettamaan kesken siksi, että toiminnan järjestäneellä yksityisellä palveluntuottajalla ei enää ole taloudellisia mahdollisuuksia jatkaa toimintaansa, tilanne olisi toimintaohjelmaan osallistuneiden vankien ja Rikosseuraamuslaitoksen kannalta hyvin vaikea. Toisaalta palveluntuottajan järjestämä toiminta voi olla luonteeltaan sellaista, ettei sen vakavaraisuutta olisi välttämätöntä kovin perusteellisesti selvittää. Ehdotetun 7 c §:n 1 momentin 5 kohdassa säädettäisiin, että sopimuksessa sovitaan yksityisen palveluntuottajan vakavaraisuuden ehdoista ja toteamisesta. Tämän perusteella osapuolet sopisivat, mitä juuri kyseisessä hankinnassa palveluntuottajan vakavaraisuudelta edellytetään ja miten vakavaraisuus todetaan.

Ehdotetun 7 c §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan Rikosseuraamuslaitoksen ja yksityisen palveluntuottajan välisessä sopimuksessa olisi sovittava sopimuksen mukaisesta korvauksesta sekä korvauksen alentamisesta ja sen maksamisesta pidättäytymisestä yksityisen palveluntuottajan virheen perusteella. Olisi välttämätöntä, että korvauksen maksamisen perusteet ja määrä kirjataan sopimukseen. Siltä osin kuin palveluntuottajan toiminta ei olisi lain, sopimuksen tai Rikosseuraamuslaitoksen ohjeiden mukaista eikä palveluntuottaja korjaisi toiminnassaan olevia puutteita asetetussa määräajassa, Rikosseuraamuslaitos voisi ainakin vähäistä vakavammissa virhe- tai laiminlyöntitapauksissa sopia mahdollisuudesta alentaa maksettavan korvauksen määrää tai pidättäytyä kokonaan korvauksen maksamisesta. Näistä tilanteista sovittaisiin sopimuksessa.

Ehdotetun 7 c §:n 1 momentin 7 kohdan mukaan sopimuksessa olisi sovittava myös Rikosseuraamuslaitoksen ja yksityisen palveluntuottajan velvollisuudesta ilmoittaa sellaisista palvelua koskevista muutoksista, joilla voi olla olennaista vaikutusta sopimuksen mukaisten tehtävien hoitamiseen. Kyse voisi olla Rikosseuraamuslaitoksen puolelta esimerkiksi vankilan tietyn osaston lakkauttamisesta, jolloin sopimuksen mukainen toimintakin lakkaisi. Yksityisen palveluntuottajan osalta kyse voisi olla esimerkiksi siitä, että sen palveluksesta olisi lähdessä vankilassa vaativaa toimintaohjelmaa toteuttanut ammattihenkilö eikä palveluntuottajalla ole mahdollisuutta saada palvelukseensa uutta kyseisen alan ammattihenkilöä. Sopimuksessa sovittaisiin, miten tällaisissa tilanteissa toimitaan.

Ehdotetussa 7 c §:n 1 momentin 8 kohdassa edellytettäisiin, että Rikosseuraamuslaitoksen ja yksityisen palveluntuottajan välisessä sopimuksessa sovittaisiin sopimuksen voimassaoloajasta. Sopimus voisi olla voimassa sovitus määräajan tai toistaiseksi. Niin ikään tulisi sopia sopimuksen irtisanomisesta. Toistaiseksi voimassa oleva sopimus voitaisiin irtisanoa esimerkiksi siksi, että Rikosseuraamuslaitoksella ei enää ole tarvetta järjestää kyseistä toimintaa

tai siksi, että palveluntuottaja ei enää olisi halukas tai sillä ei olisi enää valmiuksia toteuttaa kyseistä toimintaa. Sopimus voitaisiin irtisanoa myös sopimusmääräyksen rikkomisen perusteella. Kyse voisi olla esimerkiksi siitä, että strukturoidun toimintaohjelman ohjaaja ei olisi pätevä toteuttamaan ohjelmaa eikä palveluntuottaja Rikosseuraamuslaitoksen huomautettua asiasta pystyisi järjestämään pätevää ohjaajaa. Sopimuksessa määriteltäisiin sopimuksen irtisanomisaika. Sopimuksessa sovittaisiin myös siitä, millä edellytyksillä ja millä menettelyllä sopimus voitaisiin purkaa. Purkamistilanne voisi tulla kyseeseen esimerkiksi, jos vankilan ruokahuolto olisi toistuvasti selkeästi puutteellista eikä palveluntuottaja pystyisi korjaamaan tilannetta Rikosseuraamuslaitoksen esittämistä reklamaatioista huolimatta tai jos palveluntuottajan työntekijän todettaisiin tuoneen vankilaan luvattomia esineitä tai aineita.

Ehdotetun 7 c §:n 1 momentin 9 kohdan mukaan sopimuksessa olisi sovittava myös siitä, miten varaudutaan sopimuksen päättymiseen, sopimuksen rikkomis- ja häiriötilanteeseen, muihin häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin sekä miten näissä tilanteissa turvataan toiminnan jatkuvuus. Rikosseuraamuslaitoksen on pystyttävä järjestämään lainmukaiset tehtävänsä kaikissa tilanteissa. Rikosseuraamuslaitoksen olisi otettava huomioon erilaiset tilanteet, joissa sopimus voi päättyä tai joissa sopimukseen perustuva yksityisen palveluntuottajan palvelutoiminta voi päättyä tai häiriintyä. Sopimus voi päättyä sopimuksessa sovittuna ajankohtana tai osapuolet voivat sopimuksessa sovitulla tavalla irtisanoa sopimuksen. Sopimuksen irtisanomistilanteessa lähtökohtaisesti noudatetaan irtisanomisaikaa, jonka kuluessa on mahdollista pyrkiä järjestämään korvaava toiminta. Sopimus voitaisiin purkaa sopimusrikkomuksen perusteella. Sopimus saatetaan myös purkaa sopimuksen vastaisesti. Yksityinen palveluntuottaja voi myös menettää edellytyksensä hoitaa sovitut tehtävät. Rikosseuraamuslaitoksen olisi jo ennakollisesti sopimusehtojen avulla varmistuttava siitä, että rikosseuraamusta suorittavat saavat lainmukaiset palvelunsa ja että Rikosseuraamuslaitos pystyy huolehtimaan laissa säädetyistä velvoitteistaan. Yhtäkkiset häiriötilanteet ja poikkeusolot olisivat vaativia erityisesti vankilan ruokahuollon ja vankien elintarvikkeiden ja henkilökohtaisten käyttöesineiden ostamismahdollisuuden järjestämisen kannalta.

Ehdotetun 7 c §:n 2 momentin mukaan, kun Rikosseuraamuslaitos hankkii 7 a §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua palvelun vastikkeettomana tai 3 momentissa tarkoitettuna henkilöstön vuokrauksena, Rikosseuraamuslaitoksen ja palveluntuottajan väliseltä sopimukselta ei edellytettäisi kaikkia niitä yksityiskohtia, joista tulee sopia 1 momentissa tarkoitetuissa vastikkeellisissa palvelun hankinnoissa. Tämä jaottelu olisi perusteltu, koska vastikkeettomat ja henkilöstön vuokrauksena toteutetut palvelut eroavat luonteeltaan 1 momentin mukaisista palveluista. Pykälän 2 momentin mukaan näissä tilanteissa sopimuksessa olisi sovittava 1 momentin 1, 3, 4, 7 ja 8 kohtien mukaisista asioista.

Ehdotetun 7 c §:n 3 momentti koskisi Rikosseuraamuslaitoksen yksityiseltä palveluntuottajalta hankkimia vähäisinä pidettäviä hankintoja, joita Rikosseuraamuslaitos hankkisi vain kerran tai sillä tavoin satunnaisesti, että kyse olisi kertaluonteiseksi luonnehdittavasta hankinnasta. Tässä tarkoitettu hankinta voisi olla esimerkiksi vangille järjestettävä taksikyyti tai ulkopuolisen liikunnanohjaajan järjestämä yksittäinen liikuntatilaisuus. Näissä tilanteissa ei olisi tarpeen yhtä yksityiskohtaiset sopimusmääräykset kuin 1 ja 2 momentin hankinnoissa. Siten Rikosseuraamuslaitos sopisi palveluntuottajan kanssa juuri kyseisen palvelun järjestämisen kannalta riittävistä rikosseuraamusta suorittavien ja tutkintavankien valvontaa koskevista seikoista. Valvontaa koskevat seikat voisivat olla esimerkiksi yksittäisen kuljetustehtävän suorittamisessa sopimuksessa määrättävä velvollisuus ilmoittaa Rikosseuraamuslaitokselle kuljetuksessa mahdollisesti tapahtuvista ongelmista tai vankilassa järjestettävään liikuntatilaisuuteen liittyen sopimuksessa todettava velvollisuus noudattaa turvallisuuden varmistamisesta vankilassa annettuja sääntöjä. Lisäksi tulisi sopia riittävistä rikosseuraamusta

suorittavien ja tutkintavankien yksityisyydensuojaa koskevista seikoista, kuten esimerkiksi siitä, että tieto vankeusrangaistuksen suorittajista on salassa pidettävä tieto.

Rikosseuraamuslaitos voisi tässä tarkoitettuja sopimuksia tehdessään soveltuvin osin käyttää julkisten hankintojen yleisiä sopimusehtoja.

7 d §. Yksityisen palveluntuottajan ja sen henkilöstön velvollisuudet. Rikosseuraamusten täytäntöönpanotehtävissä Rikosseuraamuslaitos käyttää yksilön oikeusasemaan merkittävästi puuttuvaa julkista valtaa. Vaikka yksityisen palveluntuottajan toteuttamat palvelut olisivat siis Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa tukevia ja avustavia, olisi välttämätöntä varmistaa näiden palveluiden toteuttamisen asianmukaisuus. Tässä tarkoituksessa ehdotetussa 7 d §:ssä säädettäisiin palveluntuottajan ja sen palveluksessa olevan henkilöstön velvollisuuksista. Pykälän 1 momentin mukaan yksityisen palveluntuottajan ja sen henkilöstön olisi Rikosseuraamuslaitoksen hankkimaa palvelua toteuttaessaan noudatettava omaa toimialaansa, rikosseuraamusten täytäntöönpanoa, tutkintavankeuden toimeenpanoa ja henkilötietojen käsittelyä koskevassa sekä muussa lainsäädännössä säädettyjä toiminnan sisältö- ja laatuvaatimuksia. Palveluntuottajan oman toimialan sääntely voisi koskea esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon toteuttamisen sisältöä ja henkilötietojen käsittelyä tai ruokahuollon järjestämisessä noudatettavaa hygieniää. Henkilötietojen käsittelyssä olisi noudatettava esimerkiksi luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuojasetus) annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 sekä tietosuojalakia (1050/2018). Palveluntuottajan olisi noudatettava myös palvelujen tuottamisesta tehtyä sopimusta sekä Rikosseuraamuslaitoksen antamia ohjeita.

Ehdotetun pykälän 2 momentissa edellytettäisiin, että palveluntuottaja antaa Rikosseuraamuslaitokselle sopimuksen noudattamisen valvontaa varten tarpeelliset tiedot toiminnastaan. Tämä olisi välttämätöntä, jotta kyseisestä toiminnasta kokonaisvastuussa oleva Rikosseuraamuslaitos voisi asianmukaisesti valvoa hankkimansa ja vastuullaan olevan toiminnan toteuttamista. Ehdotetussa 3 momentissa säädettäisiin palveluntuottajan ja sen palveluksessa olevan henkilön salassapitovelvollisuudesta tässä luvussa tarkoitettua tehtävää hoidettaessa. Vaikka kyse olisi tukevista ja avustavista tehtävistä, niitä hoidettaessa voitaisiin saada esimerkiksi rikosseuraamusta suorittavia henkilöitä tai vankilan järjestystä koskevia salassa pidettäviksi säädettyjä tietoja.

7 e §. Oikeus saada tietoja. Rikosseuraamuslaitoksessa on kokonaisvastuu lainmukaisesta rikosseuraamusten täytäntöönpanosta ja tutkintavankeuden toimeenpanosta. Kun se velvollisuuksiensa täyttämiseksi hankkii toimintaansa tukevia ja avustavia tehtäviä yksityiseltä palveluntuottajalta, sillä tulee olla mahdollisuus saada palveluntuottajalta tiedot, jotka ovat tarpeen sen omien tehtäviensä hoitamiseksi. Tämän vuoksi ehdotetussa 7 e §:n 1 momentissa säädettäisiin, että Rikosseuraamuslaitoksella on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada yksityisen palveluntuottajan työntekijältä kyseiseen toimintaan osallistuvaa rikosseuraamusta suorittavaa henkilöä tai tutkintavankia koskevia tietoja, jotka ovat tarpeen Rikosseuraamuslaitoksen kyseiselle henkilölle järjestämän toiminnan toteuttamiseksi tai rikosseuraamuksen täytäntöönpanon taikka tutkintavankeuden toimeenpanon turvallisuuden varmistamiseksi. Näissä tiedoissa voisi olla kyse esimerkiksi palveluntuottajan toteuttamista kuntoutusohjelman osista, joiden toteutuksen sujumisesta yksittäisten vankien osalta palveluntuottajan työntekijän tulisi raportoida Rikosseuraamuslaitokselle. Kyse voisi olla sosiaalihuollollisista tai terveydenhuollollisista tiedoista, joista on kyseisten alojen omassa lainsäädännössä säädetty salassapitovelvollisuus. Näissä tapauksissa työntekijä ilmaisisi tiedot Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehille sellaisessa muodossa, jossa ne olisivat täytäntöönpanoa koskevia, eivät enää sosiaali- tai terveydenhuollon tietoja. Nämä tiedot olisivat

Rikosseuraamuslaitokselle tarpeen, jotta se voisi huolehtia esimerkiksi vangin rangaistusajan suunnitelman seurantatehtävästään.

Ehdotetussa 7 e §:n 2 momentissa säädettäisiin yksityisen palveluntuottajan työntekijän oikeudesta salassapitosäännösten estämättä saada Rikosseuraamuslaitokselta rikosseuraamusta suorittavaa henkilöä tai tutkintavankia koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä 7 a §:ssä tarkoitetun toiminnan toteuttamiseksi. Sinänsä jo tieto vangin vankilassa olosta on salassa pidettävä tieto. Kyse voisi olla myös esimerkiksi kuntoutusohjelman toteuttamisessa tarvittavista rikosta, vankilakertaisuutta tai rangaistusajan suunnitelman sisältöä koskevista tiedoista taikka ruokahuollon järjestämisessä ruoka-aineallergiaa koskevista tiedoista. Käytännössä vankilassa palveluntuottajan toimintaa toteuttava työntekijä saa pelkästään näkemällä ja kuulemalla tietoonsa salassa pidettäviä asioita.

7 f §. *Yksityiseltä palveluntuottajalta hankittavaa palvelua koskevat viittaussäännökset.* Ehdotetussa 7 f §:ssä säädettäisiin viittaussäännökset eräisiin lakeihin. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että yksityiselle palveluntuottajalle ja hänen palveluksessaan oleville, tässä luvussa tarkoitetuissa tehtävissä toimiville työntekijöille tehtävästä turvallisuus selvityksestä säädetään turvallisuus selvityslaisissa (726/2014). Yksityisen palveluntuottajan ja sen työntekijän työskentely rikosseuraamusta suorittavien ja tutkintavankien kanssa sekä vankilassa voisi sisältää sellaisia yksilön turvallisuuteen tai vankilan järjestykseen liittyviä seikkoja, joiden vuoksi olisi välttämätöntä selvittää palveluntuottajan ja sen työntekijän luotettavuus. Tässä tarkoitetun työskentelyn esteenä voisivat olla esimerkiksi vakavista rikoksista saadut tuomiot tai yhteydet rikollisjärjestöihin.

Perustuslain 124 §:n mukaan julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle ei saa vaarantaa perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutuminen varmistettaisiin muiden ehdotetun lain säännösten lisäksi siten, että yksityisen palveluntuottajan palveluksessa oleviin henkilöihin ulotettaisiin rikosoikeudellinen virkavastuu. Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan yksityisen palveluntuottajan palveluksessa olevien hoitaessa 7 a §:ssä tarkoitettuja tehtäviä heihin sovelletaan rikoslain (39/1889) 40 luvun rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä, viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta. Rikoslain 40 luvussa on rangaistussäännökset muun muassa lahjuksen ottamisesta, virkasalaisuuden rikkomisesta, virka-aseman väärinkäytännöstä ja virkavelvollisuuden rikkomisesta. Säännöksessä tarkoitettavat tehtävät voisivat olla paitsi kyseisen palvelun, esimerkiksi kuntoutuksen konkreettista järjestämistä, myös palvelun edellytysten järjestämistä, kuten varmistamista, että palvelua varsinaisesti hoitava henkilö on asianmukaisesti koulutettu kyseiseen tehtävään.

Ehdotetussa 3 momentissa olisi informatiivinen viittaus siitä, että vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974). Ehdotetussa 4 momentissa viitattaisiin palvelun hankinnan osalta julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin (1397/2016).

Perustuslain 124 §:n mukaan julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle ei saa vaarantaa perusoikeuksia, oikeusturvaa eikä muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Perustuslakivaliokunnan kannan mukaan hallinnon yleislakien soveltamisesta viranomaisen työtä tukevien ja avustavien yksityisten palveluntuottajien toimintaan ei kuitenkaan tarvitse erikseen säätää. Hallintoa koskevan lainsäädännön mukaisesti hyvän hallinnon noudattamista koskeva sääntely velvoittaa yksityisiäkin toimijoita kyseisten tehtävien luonteen perusteella. Siten yksityisen palveluntuottajan on ilman viittaussäännöstiäkin noudatettava muun muassa hallintolakia (434/2003), sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia (13/2003), kielilakia (423/2003), julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta

annettua lakia (424/2003) sekä julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia (1397/2016).

Edellä todetuin tavoin yksityisellä palveluntuottajalla on velvollisuus noudattaa myös viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999, jäljempänä julkisuuslaki). Julkisuuslaissa säädetään oikeudesta saada tieto viranomaisten julkisista asiakirjoista sekä vaitiolovelvollisuudesta, asiakirjojen salassapidosta ja muista tietojen saantia koskevista yleisten ja yksityisten etujen suojaamiseksi välttämättömistä rajoituksista samoin kuin viranomaisten velvollisuuksista lain tarkoituksen toteuttamiseksi. Julkisuuslakia sovelletaan yksityiseen palveluntuottajaan julkisuuslaissa säädettyjen toimeksiantoa koskevien säännösten perusteella. Julkisuuslain mukaan asiakirjan julkisuuteen ei vaikuta, käyttääkö viranomainen tehtäviä hoitaessaan ostopalveluja vai hoitavatko tehtäviä viranomaisen palveluksessa olevat henkilöt. Toimeksiantotehtävää suorittavaa ei kuitenkaan rinnasteta julkisuuslaissa viranomaiseen, vaan lain 5 §:n 2 momentissa säädetään, että viranomaisen laatimana pidetään myös asiakirjaa, joka on laadittu viranomaisen antaman toimeksiannon johdosta ja viranomaiselle toimitettuna asiakirjana asiakirjaa, joka on annettu viranomaisen toimeksiannosta tai muuten sen lukuun toimivalle toimeksiantotehtävän suorittamista varten. Myös julkisuuslain 14, 23 ja 26 §:ssä on toimeksiantotehtävää erityisesti koskevaa sääntelyä. Ehdotetun lain 7 a §:ssä tarkoitetussa yksityisen palveluntuottajan toiminnassa tuottamat asiakirjat ovat siis Rikosseuraamuslaitoksen asiakirjoja ja kuuluvat sillä perusteella julkisuuslain soveltamisalaan.

Julkisuuslain 23 §:n mukaan viranomaisen palveluksessa oleva samoin kuin luottamustehtävää hoitava ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä, eikä muutakaan viranomaisessa toimiessaan tietoonsa saamaa seikkaa, josta lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus. Julkisuuslain 26 §:n mukaan viranomainen voi antaa salassa pidettävästä viranomaisen asiakirjasta tiedon, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty tai se, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty, antaa siihen suostumuksensa. Tietosuoja sääntelyn kehityttyä suostumukseen perustuvaa tietojen antamista ei enää pidetä asianmukaisena.

Ilman viittaussäännöstään yksityisen palveluntuottajan toimintaan ehdotetun 7 a §:n mukaisten tehtävien hoitamisessa sovellettaisiin myös julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettua lakia (906/2019, jäljempänä tiedonhallintalaki) ja digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annettua lakia (306/2019, jäljempänä digipalvelulaki) mainittujen lakien soveltamisalojen mukaisesti. Tiedonhallintalaissa säädetään tiedonhallinnan järjestämisestä, tietoturvallisuudesta, tietoa-aineistojen sähköisestä luovutustavasta, asianhallinnasta ja palvelujen tiedonhallinnasta. Digipalvelulaissa säädetään digitaalisten palvelujen saavutettavuudesta ja viranomaisten digitaalisten palvelujen järjestämisestä.

7 g §. Palvelun hankkimisesta päättäminen. Ehdotetun 7 g §:n mukaan Rikosseuraamuslaitoksen puolesta päätöksen valtakunnallisen palvelun hankkimisesta yksityiseltä palveluntuottajalta tekisi asianomaisen vastuualueen johtaja ja rikosseuraamuskeskusta koskevan palvelun hankkimisesta kyseisen rikosseuraamuskeskuksen johtaja. Esimerkiksi vankilan ruokahuolto on valtakunnallisesti järjestettävä hankinta. Rikosseuraamuskeskuskohtaisia ovat esimerkiksi päihdekuntoutuksen tai koulutuksen hankinnat. Pykälän viimeisen virkkeen mukaan hankintapäätöksessä tulisi perustella palvelun hankinnan tarkoituksenmukaisuus. Hankinnan tarkoituksenmukaisuusvaatimuksesta säädetään perustuslain 124 §:ssä. Tämän vaatimuksen täyttymisen varmistamiseksi asiasta säädettäisiin myös ehdotetussa pykälässä.

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Voimaantulo. Laki tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2027.

Viittaussäännös. Tässä yhteydessä esitetään muutettavaksi rikosseuraamusten täytäntöönpanosta annettujen lakien säännöksiä, joissa säädetään yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäälliköstä ja vankilan yksikönpäälliköstä. Kyseisten virkanimikkeiden muutoksen huomioon ottamisen varmistamiseksi säädettäisiin viittaussäännös, jonka mukaan, mitä muualla laissa säädetään yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäälliköstä, koskee tässä laissa tarkoitettua yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajaa ja mitä muualla laissa säädetään vankilan yksikönpäälliköstä, koskee tässä laissa tarkoitettua vankilan johtajaa.

Siirtymäsäännökset. Yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikön ja vankilan yksikönpäällikön virkanimikkeiden muutoksen takia säädettäisiin siirtymäsäännös, jolla varmistettaisiin se, että lain voimaan tullessa mainitulla virkanimikkeellä toimivilla virkamiehillä käsiteltävinä olevat asiat siirtyvät yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajan tai vankilan johtajan käsiteltäviksi.

Siirtymäsäännöksissä säädettäisiin muutoksen edellyttämien virkojen muuttamisen ja henkilöstön sijoittamisen päätöksentekotoimivallasta ennen muutoslain voimaan tuloa niin, että kyseiset päätökset tekee Rikosseuraamuslaitoksen pääjohtaja tai Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty Rikosseuraamuslaitoksen muu virkamies.

Siirtymäsäännöksissä säädettäisiin myös siitä, että lain voimaan tullessa Rikosseuraamuslaitoksen yksityisten palveluntuottajien kanssa tekemät voimassa olevat sopimukset tulee tehdä ehdotetun 7 c §:n mukaisiksi vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Rikosseuraamuslaitoksella on suuri määrä tällaisia sopimuksia tehtyinä yksityisten palveluntuottajien kanssa. Niiden uusimisen on arvioitu vievän useiden kuukausien ajan.

7.2 Laki rikosseuraamusalan tutkinnosta

1 luku Yleiset säännökset

1 §. *Rikosseuraamusalan tutkinnon tarkoitus ja tavoitteet.* Vankeuslain 1 luvun 2 §:n mukaan vankeuden täytäntöönpanon tavoitteena on lisätä vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan edistämällä vangin elämänhallintaa ja sijoittumista yhteiskuntaan sekä estää rikosten tekeminen rangaistusaikana. Kyseisen luvun 3 §:n 2 momentin mukaan vankeus on pantava täytäntöön siten, että täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille. Rikoksettoman elämän valmiuksien lisäämisen ja turvallisuuden varmistamisen tavoitteista säädetään myös muissa rikosseuraamusten täytäntöönpanosta annetuissa laeissa ja tutkintavankeuslaissa.

Edellä todetut rikosseuraamusten täytäntöönpanolle säädetyt tavoitteet edellyttävät Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstöltä erityisiä valmiuksia ja taitoja, joita opiskellaan rikosseuraamusalan tutkintoa suoritettaessa. Ehdotetussa 1 §:n 1 momentissa säädettäisiin rikosseuraamusalan tutkinnon tarkoituksena olevan valmistaa opiskelija rikosseuraamusalan ohjaus- ja valvontatehtäviin. Tutkinnon tavoitteena olisi antaa ohjaus- ja valvontatehtävissä toimiville Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehille valmiudet rangaistusten tavoitteelliseen, turvalliseen, vaikuttavaan sekä yksilön ihmisarvoa ja -oikeuksia kunnioittavaan täytäntöönpanoon. Kyseiset virkamiehet työskentelevät täytäntöönpanolainsäädännön mukaisten vaativien tavoitteiden toteuttamiseksi rikoksesta epäiltyjen, tuomittujen ja vankien

kanssa tehtävässä lähityössä. Vastaava säännös on voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 7 §:ssä. Käsiteltävänä olevassa esityksessä ehdotetaan siis annettavaksi oma lakinsa rikosseuraamusalan tutkinnosta, joten kyseisen tutkinnon tarkoituksesta ja tavoitteista olisi perusteltua säätää tässä laissa.

Ehdotetun 1 §:n 2 momentissa viitattaisiin siihen, että rikosseuraamusalan tutkinto antaa Rikosseuraamuslaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (290/2022) 7 §:n 1 momentin 6 kohdassa säädetyn kelpoisuuden vartijan virkaan. Kyseisen kelpoisuusvaatimussäännöksen mukaan sen lisäksi, mitä valtion virkamieslain (750/1994) 8 §:ssä säädetään, vartijan kelpoisuusvaatimuksena on vankeinhoitoalan ammatillinen tutkinto tai soveltuva korkeakoulututkinto. Tässä yhteydessä muutettaisiin valtioneuvoston asetuksen kyseinen kohta vastaamaan esitettyä tutkinnon nimeä seuraavasti: vartijan kelpoisuusvaatimuksena on rikosseuraamusalan tutkinto tai soveltuva korkeakoulututkinto.

2 §. Koulutuksen järjestäminen. Lain 2 §:n 1 momentissa säädettäisiin, että rikosseuraamusalan tutkintoon johtavaa koulutusta järjestäisi Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisen ja ohjauksen vastuualueeseen kuuluva Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Säännös vastaisi voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 6 §:n 1 momenttia. Momentin jälkimmäisessä virkkeessä viitattaisiin siihen, että koulutuskeskuksen hallinnosta säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksesta annetussa laissa. Tämä olisi muutos verrattuna voimassa olevaan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annettuun lainsäädäntöön, jossa säädetään sekä alan koulutuksesta että koulutuskeskuksen hallinnosta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että Rikosseuraamusalan tutkintoon johtavaan koulutukseen sisältyvä työssäoppiminen järjestetään nimenomaan rikosseuraamuskeskuksen yksikössä, ei esimerkiksi turvallisuusalan muun viranomaisen palveluksessa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtaja vahvistaisi tutkintoon johtavan koulutuksen aloituspaikkamäärän vuosittain koulutuskeskuksen yksikönpäällikön esityksestä. Voimassa olevassa Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 6 §:n 1 momentissa aloituspaikkamäärän vahvistaminen on säädetty kyseisen vastuualueen päätettäväksi. Vahvistamistoimivallan säätäminen nimenomaan vastuualueen johtajan toimivaltaan kuuluvaksi selkiennyttäisi sääntelyä.

3 §. Opetuskieli. Lain 3 §:ssä säädettäisiin voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 8 §:n mukaisesti koulutuksen opetuskielestä. Pykälään tehtäisiin kuitenkin tarkennus, jonka mukaan tutkinnon opetuskieli on suomi, kun voimassa olevassa säännöksessä kyse on koulutuskeskuksen opetuskielestä. Voimassa olevan sääntelyn mukaisesti opetusta annettaisiin myös ruotsin kielellä ja tilapäisesti muullakin kielellä. Opiskelijavalinnassa ja kokeissa opiskelija saisi käyttää joko suomen tai ruotsin kieltä.

4 §. Opetuksen maksuttomuus. Rikosseuraamusalan tutkintoon johtava koulutus olisi opiskelijalle maksutonta. Voimassa olevassa Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 13 §:ssä on vastaava säännös. Kyseisessä 13 §:ssä säädetään myös, että tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijoiden opintososiaalisista eduista säädetään oikeusministeriön asetuksella. Vastaava säännös otettaisiin ehdotetun 4 §:n 2 momentiksi. Voimassa olevassa opintososiaalisista eduista rikosseuraamusalan ammatilliseen tutkintoon johtavassa koulutuksessa annetussa oikeusministeriön asetuksessa (501/2012) säädetään opiskelijoiden matkakustannusten korvaamisesta, palkkauksesta, työharjoittelujaksojen palkkauksesta, maksuttomista aterioista ja majoituksesta, terveydenhuollosta sekä vamman ja sairauden korvaamisesta.

5 §. Tutkinnon laajuus, rakenne ja tavoitteet. Koska ehdotetun lain mukainen tutkinto antaisi kelpoisuuden merkittävää julkista käytävään Rikosseuraamuslaitoksen vartijan virkaan, tutkinnon laajuudesta, rakenteesta ja keskeisistä osaamistavoitteista säädettäisiin kyseistä tutkintoa koskevassa laissa.

Ehdotetun 5 §:n 1 momentin mukaan rikosseuraamusalan tutkinnon laajuus olisi 90 opintopistettä. Säännös vastaisi voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 8 §:n 1 momenttia. Koulutusuudistuksen yhteydessä ei ole todettu tarvetta muuttaa tutkinnon laajuutta.

Lain 5 §:n 2 momentissa säädettäisiin rikosseuraamusalan tutkinnon rakenteeksi perusopinnot, ammattiopinnot ja työssäoppiminen sekä valinnaiset opinnot. Nykyiset rikosseuraamusalan tutkinnon perusopinnot ovat kymmenen opintopisteen laajuiset. Perusopinnot koostuvat orientoivista opinnoista, digiturvallisuutta, tietojärjestelmiä ja tutkimusmenetelmiä koskevista opinnoista sekä englannin kielen opinnoista. Ammattiopinnot ja työssäoppiminen ovat 72 opintopisteen laajuiset ja ne koostuvat rangaistuksia ja etiikkaa, turvallisuutta ja valvontaa sekä rikolliseen käyttäytymiseen vaikuttamista käsittelevistä opinnoista. Valinnaisiin opintoihin kuuluu muun muassa opinnäytetyö. Ehdotettua sääntelyä pääosiltaan vastaavat tutkintorakennetta koskevat säännökset ovat voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 8 §:n 2 momentissa.

Ehdotetun 5 §:n 3 momentissa säädettäisiin rikosseuraamusalan tutkinnon keskeisiksi osaamistavoitteiksi laillisuus ja eettisyys, kuntoutus ja ohjaus sekä turvallisuus ja valvonta. Näissä asioissa on kyse Rikosseuraamuslaitokselle säädettyjen, rikoksetoman elämän valmiuksien edistämisen ja turvallisuuden varmistamisen tehtävän toteuttamisen kokonaisuudesta. Kyseinen sääntely on nykyisin Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 8 §:n 3 momentissa.

6 §. Tutkinnon suoritus aika. Ehdotetun 6 §:n mukaan opiskelijalta edellytettäisiin, että hän suorittaa rikosseuraamusalan tutkintoon johtavat opinnot opetussuunnitelmassa määritellyssä enimmäisajassa ja opetussuunnitelman mukaisesti. Koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö voisi kuitenkin opiskelijan pyynnöstä siirtää tämän opiskeluoikeutta siihen asti, että kyseinen koulutus seuraavan kerran aloitetaan, kuitenkin enintään yhdellä vuodella. Rikosseuraamusalan tutkintokoulutuksen järjestelyjen lähtökohtana on, että samaan aikaan opinnot aloittaneet opiskelijat etenevät opinnoissa mahdollisimman tasatahtisesti. Säännöksen tarkoituksena olisi estää se, että opiskelija jäisi jälkeen opetuksen etenemisen tahdista ja että opintojen loppuun saattaminen viivästyisi. Säännös vastaisi voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 21 §:ää.

7 §. Tutkintosääntö ja opetussuunnitelma. Tutkintosääntö ja opetussuunnitelma ovat keskeiset asiakirjat määrittämään rikosseuraamusalan tutkinnon sisällön ja järjestämisen yksityiskohtia. Ehdotetun 7 §:n 1 momentissa säädettäisiin, mistä asioista tutkintosäännössä määrättäisiin. Kyse olisi opetussuunnitelmaa, opiskelijaksi ottamisessa käytettäviä valintaperusteita, valintamenettelyä sekä valinnassa lisäpisteitä antavaa koulutusta ja työkokemusta, opetukseen osallistumista, muiden opintojen ja osaamisen hyväksi lukemista, työssäoppimista, arviointia ja todistuksia koskevista asioista. Ehdotettu säännös vastaisi pääosin voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 9 §:ää.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan opetussuunnitelmassa määrättäisiin kunkin opintojakson osaamistavoitteet, käsiteltävä asiakokonaisuus, laajuus opintopisteinä, opetuksen

ja työssäoppimisen määrä opintopisteinä sekä vaadittavat suoritukset. Osa opetuksesta voitaisiin järjestää työpaikalla sen mukaan kuin koulutuskeskuksen tutkintosäännössä määrätään. Opetussuunnitelma olisi tutkintosääntöön nähden alemmanasteinen määräys. Se laadittaisiin rikosseuraamusalan tutkinnosta annetussa laissa ja valtioneuvoston asetuksessa säädettyjen sekä tutkintosäännössä määrättyjen tavoitteiden ja rakenteen perusteella. Säännös vastaisi voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 10 §:ää.

Ehdotetun 7 §:n 3 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavan vastuualueen johtaja päättäisi tutkintosäännöstä ja opetussuunnitelmasta koulutuskeskuksen yksikönpäällikön esityksestä. Voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 7 §:n 2 momentin mukaan koulutuskeskuksen johtokunta vahvistaa tutkintoon johtavaa koulutusta varten tutkintosäännön ja opetussuunnitelman. Nyt käsiteltävänä olevassa esityksessä ehdotetaan johtokunnan lakkauttamista, koska kollegiomuotoinen, myös julkista valtaa käyttävä toimielin ei vastaa nykyisiä hallinnon järjestämisen periaatteita. Koulutuskeskuksen johtokunta muun muassa ratkaisee oikaisuvaatimuksia sekä päättää opiskeluoikeuden menettämisestä, opiskeluoikeuden keskeyttämisestä, varoituksen antamisesta ja koulutuksesta erottamisesta. Tämän kaltainen päätöksentekotoimivalta on nykyisin säädetty lähtökohtaisesti viranhaltijoille. Rikosseuraamuslaitoksessa ei enää ole johtokuntia. Esityksessä ehdotetaan koulutuskeskuksen johtokunnalle kuuluvan toimivallan siirtämistä pääosin Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtajalle. Laissa olisi selkeyden vuoksi tarpeen säätää myös siitä, että kyseinen vastuualueen johtaja tekee tutkintosääntöä ja opetussuunnitelmaa koskevan päätöksen koulutuskeskuksen yksikönpäällikön esityksestä.

3 luku **Hakeutuminen ja opiskelijaksi ottaminen**

8 §. Hakumenettely. Hakumenettely vaikuttaa osaltaan siihen, että koulutukseen hakeutuisi opiskelijoita. Hakumenettelyn tulisi olla riittävän joustava ja kunkin hetkisen tilanteen huomioon ottava, joten ehdotetun 8 §:n mukaan hakuajoista ja -menettelyistä päättäisi Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö.

9 §. Opiskelijaksi ottamisen edellytykset. Esityksessä ehdotetaan, että rikosseuraamusalan tutkinnon suorittamiseksi otetaan nykyisen opiskelijaväylän rinnalle työssäoppimisväylä. Momentin 1 kohdan opiskelijaväylän mukaan opiskelijaksi rikosseuraamusalan tutkintoon johtavaan koulutukseen voitaisiin ottaa henkilö, joka on hakuajan päättymiseen mennessä suorittanut vähintään ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitetun toisen asteen ammatillisen tutkinnon (ammatillinen perustutkinto, ammattitutkinto tai erikoisammattitutkinto), lukiolaissa (714/2018) tarkoitetun lukion oppimäärän tai ylioppilastutkinnosta annetussa laissa (502/2019) tarkoitetun tutkinnon tai niitä vastaavan aikaisemman tutkinnon taikka edellä tarkoitettuja tutkintoja vastaavat ulkomaiset opinnot. Lisäksi edellytettäisiin, että hakija on suorittanut hyväksytysti valintamenettelyn mukaisen kokeen tai muun suorituksen. Säännös vastaisi voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 9 §:ää.

Ehdotetun 9 §:n 1 momentin 2 kohta koskisi työssäoppimisväylälle opiskelijaksi ottamista. Edellytyksenä olisi, että henkilö on suorittanut toisen asteen ammatillisen tutkinnon ja toimii Rikosseuraamuslaitoksen määräaikaisessa vartijan virkasuhteessa. Tutkinnon suorittamismahdollisuutta työssäoppimisväylällä perustellaan Rikosseuraamuslaitoksen tarpeella saada riittävästi valvontahenkilöstöä. Henkilöstön määrä on jo nykyisellään riittämätön ja lähivuosina esimerkiksi eläkkeelle siirtymisten takia tilanne vaikeutuu edelleen. Kyse on myös siitä, että rikosseuraamusalan valvontatehtävissä tarvitaan monipuolista osaamista. Siksiikin olisi välttämätöntä hyödyntää alalle aikovien jo hankkimaa osaamista.

Esimerkiksi turvallisuusalan tai sosiaali- ja terveysalan tutkinnon jo suorittaneilla henkilöillä on rikosseuraamusallalla välttämättä tarvittavaa osaamista. Tätä koulutusta ja osaamista täydennettäisiin rikosseuraamusalan koulutuksella. Jotta henkilö hyväksyttäisiin opiskelemaan työssäoppimismallin mukaisesti rikosseuraamusalan tutkintoa, hänen tulisi toimia määräaikaisessa Rikosseuraamuslaitoksen vartijan virkasuhteessa. Virkasuhteen aikana arvioitaisiin, soveltuuko henkilö vartijan tehtäviin. Opintojen alkaessa hänet nimitettäisiin määräaikaiseen vartijan virkaan, koska tässä tarkoitettujen opintojen suorittaminen ei täyttäisi valtion virkamieslain 9 §:ssä säädettyjä määräaikaiseen virkasuhteeseen nimittämisen edellytyksiä. Hänen tulisi olla koko opintojen ajan virkasuhteessa Rikosseuraamuslaitokseen. Jos virkasuhde lakkaisi esimerkiksi irtisanomisen takia, henkilöllä ei enää olisi mahdollisuutta suorittaa rikosseuraamusalan tutkinto työssäoppimismallin mukaisesti.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, mitä 1 momentissa säädetyn lisäksi edellytetään rikosseuraamusalan tutkintoon johtavaan koulutukseen valittavalta henkilöltä. Ehdotetut säännökset vaatimuksista, jotka koskisivat täysi-ikäisyyttä, terveydentilaa ja muuta rikosseuraamusalan työhön sopivuutta sekä vähintään B-luokan ajo-oikeutta, vastaisivat voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 9 §:n 1 momentin 1, 3 ja 5 kohtaa. Rikosseuraamusalan tutkinnon suorittaminen ja työskentely Rikosseuraamuslaitoksessa edellyttävät hyvää suomen kielen taitoa. Siksi opiskelijaksi hyväksymisen edellytykseksi lisättäisiin suomen kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito.

Ehdotetun 3 momentin mukaan koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö voisi myöntää poikkeuksen 1 momentin 1 kohdan mukaisista edellytyksistä, jos hakijalla voidaan muuten katsoa olevan riittävät tiedot ja taidot asianomaisia opintoja varten. Säännös vastaisi voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 9 §:n 2 momenttia. Poikkeusmahdollisuus ei siis koskisi 1 momentin 2 kohdassa säädettyä työssäoppimisväylän mukaista tutkinnon suorittamista.

Pykälän 4 momentin mukaan opiskelijaksi pyrkivän tulisi antaa koulutuskeskukselle opiskelijaksi ottamisen arvioinnissa tarvittavat terveydentilaansa koskevat tiedot. Säännös vastaisi Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 9 §:n 3 momenttia. Rikosseuraamusalan ohjaus- ja valvontatehtävien vaativuuden vuoksi terveydentilaa koskeva vaatimus olisi edelleen perusteltu. Momentissa edellytettäisiin lisäksi, että opiskelijaksi pyrkivän tulee pyynnöstä antaa tarvittavat tiedot, joiden perusteella voidaan arvioida, onko hän 2 momentin 2 kohdan edellyttämällä tavalla sopiva rikosseuraamusalan työhön. Säännöksen mukaan tällaisia tietoja olisivat tiedot henkilön yhteyksistä järjestäytyneeseen rikollisuuteen, rikollisryhmittymiin, vapautensa menettäneisiin tai rikosmyönteisiin henkilöihin, päihdeongelmasta sekä muista sellaisista seikoista, jotka voivat perustellusti vaikuttaa arvioon siitä, onko opiskelijaksi hakeutuva sopiva työskentelemään rikosseuraamusallalla. Käytännössä on todettu tilanteita, joissa esimerkiksi rikollisryhmiin kiinnittynyt henkilö on pyrkinyt suorittamaan rikosseuraamusalan tutkintoa. Edellä mainittujen tietojen saamista ja arvioimista pidetään välttämättömänä, jotta tältäkin osin voitaisiin varmistaa, että Rikosseuraamuslaitos voi tehdä vaativat rikosseuraamusten täytäntöönpanotehtävänsä asianmukaisesti.

Pykälän 5 momentin mukaan turvallisuus selvityksen hakemisesta säädettäisiin turvallisuus selvityslaisissa. Rikosseuraamusalan erityisen turvallisuutta koskevan luonteen vuoksi turvallisuus selvityksen hankkiminen olisi edelleen perusteltua. Ehdotettu momentti vastaisi voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 9 §:n 3 momenttia.

10 §. Opiskelijaksi ottaminen. Ehdotetun 10 §:n 1 momentin mukaan opiskelijaksi ottamisessa käytettävistä valintaperusteista, valintamenettelystä sekä valinnassa lisäpisteitä antavasta

koulutuksesta ja työkokemuksesta päättäisi Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavan vastuualueen johtaja koulutuskeskuksen yksikönpäällikön esityksestä. Kyseiset päätökset tehtäisiin siten ja niillä perusteilla, mitä niistä tutkintosäännössä määrätään. Voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 10 §:n 1 momentin mukaan kyseisen päätöksen tekee koulutuskeskuksen johtokunta. Kuten edellä on todettu, esityksessä ehdotetaan koulutuskeskuksen johtokunnan lakkauttamista. Pääosa muistakin johtokunnalle nykyisin kuuluvista tehtävistä siirtyisi Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavan vastuualueen johtajalle.

Pykälän 2 momentin mukaan koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö valitsisi opiskelijat tutkintoon johtavaan koulutukseen. Säännös vastaisi voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 10 §:n 2 momenttia.

Pykälään, sen 3 momentiksi lisättäisiin opiskelijan oikeusturvaa koskeva säännös, jonka mukaan opiskelijavalinnan tuloksia julkistettaessa olisi ilmoitettava, miten hakija voi saada tiedon valinnassa noudatettujen perusteiden soveltamisesta häneen ja miten valintaan voi hakea oikaisua.

11 §. Opiskelijaksi ilmoittautuminen. Ehdotetussa 11 §:ssä edellytettäisiin, että tutkintoon johtavaan koulutukseen opiskelijaksi hyväksytty ilmoittautuu koulutuskeskukseen siten kuin koulutuskeskus määrää. Ilmoittautumisen jälkeen hänet merkittäisiin opiskelijaksi. Säännös vastaisi voimassa olevaa Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 11 §:ää.

4 luku **Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet**

12 §. Opintojen ja osaamisen hyväksi lukeminen. Pykälän 1 momentin mukaan opiskelijan aikaisemmin suorittamat opinnot tai muulla tavoin hankkimansa osaaminen olisivat luettavissa kokonaan tai osin hyväksi rikosseuraamusalan tutkintoa suoritettaessa, jos ne keskeisiltä osiltaan vastaavat opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöä. Työn ohella tutkintoa suorittavien osalta työssäoppimisen hyväksiluku tapahtuu opetussuunnitelman ja tutkintosäännön mukaisesti vaihteittain, osaamisen osoittamiseen perustuen. Osaamisen osoittamiseen liittyvät näytöt annetaan työaikana. Päätöksen hyväksi lukemisesta tekisi kyseisen oppiaineen lehtori tai opettaja siten kuin siitä tutkintosäännössä tarkemmin määrätään. Tutkintosääntöä uudistettaisiin niin, että varmistettaisiin yhdenmukaiset hyväksi lukemisen periaatteet ja vaatimukset. Tutkintosäännön uudistamisessa olisi keskeistä ottaa huomioon 9 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun työssäoppimismallin mukaisesti opiskelevan opintojen ja osaamisen hyväksi lukeminen. Säännös vastaisi voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 12 §:n 1 momenttia paitsi, että hyväksi lukemista koskevaa päätöksentekoa täsmennettäisiin niin, että siitä päättäisi koulutuskeskuksen lehtori tai opettaja. Voimassa olevassa laissa päätöksentekijäksi on säädetty koulutuskeskus.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hyväksilukemispäätökseen tyytymättömän opiskelijan mahdollisuudesta pyytää päätökseen oikaisua suullisesti tai kirjallisesti. Pyyntö osoitettaisiin päätöksen tehneelle lehtorille tai opettajalle 14 päivän kuluessa siitä, kun opiskelija sai päätöksen tiedoksi. Lehtorin tai opettajan olisi ratkaistava asia viipymättä. Säännös vastaisi voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 12 §:n 2 momenttia paitsi, että oikaisuvaatimuksen ratkaisijaksi lisättäisiin opettajan ohelle lehtori.

Ehdotetun 24 §:n 3 momentissa säädettäisiin siitä, että aikaisempien opintojen ja osaamisen hyväksi lukemisen oikaisemista koskevaan lehtorin tai opettajan päätökseen tyytymätön opiskelija voisi hakea päätökseen kirjallisesti oikaisua koulutuskeskuksen yksikönpäälliköltä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

13 §. Työssäoppiminen. Ehdotetun 5 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan rikosseuraamusalan tutkintoon kuuluu työssäoppimisen osuus. Lain 13 §:n 1 momentissa säädettäisiin opiskelijan velvollisuudesta suorittaa tutkintoon sisältyvät työssäoppimisjaksot hänelle osoitetussa Rikosseuraamuslaitoksen yksikössä. Kyse olisi vankilassa suoritettavasta työssäoppimisesta. Ehdotetun lain 9 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti työn ohella tutkintoa suorittamaan otettu opiskelija ei suorittaisi erillistä työssäoppimisjaksoa, vaan hän suorittaisi työssäoppimisen siinä Rikosseuraamuslaitoksen yksikössä, jossa hänellä on määräaikainen vartijan virka. Kyseisen työssäoppimisen hyväksi lukemisessa noudatettaisiin ehdotetun 12 §:n säännöksiä. Lisäksi koulutuskeskus voisi määrätä tutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskelevan suorittamaan koulutuksen aikana päivystystehtäviä ja muita vastaavia opintoihin liittyviä koulutuksellisia tehtäviä. Tässä voisi olla kyse esimerkiksi koulutuskeskuksen toimitiloissa tehtävistä päivystystehtävistä. Säännökset vastaisivat voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 15 §:ää ja 18 §:n 1 momenttia sillä erolla, ettei työssäoppimiskseen enää voitaisi sisällyttää työskentelyä myös muulla alalla. Muutosta perustellaan sillä, että muulla alalla suoritettu työssäoppiminen ei riittävästi toteuta tutkinnon tarkoitusta päteväyttää nimenomaan Rikosseuraamuslaitoksen vartijan tehtäviin.

Ehdotetussa 13 §:n 2 momentissa edellytettäisiin, että työssäoppimisen järjestävä yksikkö nimeää opiskelijalle Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen kouluttaman työpaikkaohjaajan. Tästä nimenomaisesti säätämisellä korostettaisiin työssäoppimisen ohjauksen tärkeyttä.

Ehdotetun 13 §:n 3 momentin mukaan työssäoppimisen aikana opiskelija olisi virkasuhteessa asianomaiseen laitokseen. Voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 18 §:n 1 momentin mukaan työssäoppimisjakson aikana opiskelija voi olla virkasuhteessa asianomaiseen laitokseen. Muutosta eli virkasuhteen välttämätöntä käyttöä pidettäisiin perusteltuna, koska työssäoppimiseen voi sisältyä ja usein sisältäisikin tilanteita, joissa opiskelija voi käyttää merkittävää julkista valtaa, kuten yksilöön kohdistuvia voimakeinoja. Niin ikään Roti-tietojärjestelmän käyttö edellyttää virkasuhdetta.

Ehdotetun 13 §:n 4 momentin mukaan työssäoppimisen ajalta maksettavasta palkasta päättäisi Rikosseuraamuslaitoksen hallinto- ja tukipalveluista vastaava vastuualue. Vastaava säännös on voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 18 §:n 2 momentissa.

Ehdotetun 13 §:n 5 momentin mukaan opiskelijan työssäoppimisen aikana häneen sovellettaisiin tässä laissa säädettyjä opiskelijaa koskevia säännöksiä, ja hänen työssäoppimiseensa liittyvistä asioista päättää koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö.

14 §. Opintosuoritusten arviointi. Ehdotetun 14 §:n 1 momentin mukaan opiskelijan suorittamien opintojen arvioinnista päättäisi kyseisten opintojen opetuksesta vastaava lehtori tai opettaja. Työssäoppimisjaksolla järjestettävän koulutuksen arviointiin osallistuisi myös työnantajan nimeämä työpaikkaohjaaja. Pykälä vastaisi voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 15 a §:ää sillä erolla, että opintosuoritusten arvioijaksi lisättäisiin opettajan ohelle lehtori.

Ehdotetun 14 §:n 2 momentin mukaan opiskelijalla olisi oikeus saada tieto siitä, miten arviointiperusteita on sovellettu hänen opintosuoritukseensa. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että jos opiskelija on tyytymätön opintosuoritustensa arviointiin, hän voi pyytää suullisesti tai kirjallisesti oikaisua arvioinnin suorittaneelta lehtorilta tai opettajalta. Oikaisupyyntö olisi tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun opiskelijalla on ollut tilaisuus saada tieto arvioinnin tuloksesta ja arviointiperusteiden soveltamisesta opintosuoritukseensa. Lehtorin tai opettajan olisi ratkaistava asia viipymättä. Pykälän 2 ja 3 momentti vastaisivat voimassa olevan lain 16 §:ää sillä erolla, että 3 momenttiin opintosuoritusten arvioinnin oikaisijaksi

lisättäisiin opettajan ohelle lehtori. Ehdotetun 24 §:n 3 momentissa säädettäisiin siitä, että opintosuoritusten arviointia koskevaan lehtorin tai opettajan päätökseen tyytymätön opiskelija voisi hakea päätökseen kirjallisesti oikaisua koulutuskeskuksen yksikönpäälliköltä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

15 §. Työturvallisuus. Opiskelijan työturvallisuutta koskevissa asioissa sovellettaisiin yleistä lainsäädäntöä eli työturvallisuuslakia (738/2002). Pykälä vastaisi voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 19 §:ää.

16 §. Salassapitovelvollisuus ja tietojen hyväksikäyttökielto. Rikosseuraamusalan työssä käsitellään hyvin arkaluonteisia tietoja, jotka ovat esimerkiksi viranomaistoiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 5 ja 26–28 kohdan perusteella salassa pidettäviä. Kyse on muun muassa Rikosseuraamuslaitoksen taktisia ja teknisiä menetelmiä ja suunnitelmia koskevista tiedoista, jos tiedon antaminen niistä vaarantaisi rikosten ehkäisemistä ja selvittämistä tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden taikka rangaistuslaitoksen järjestyksen ylläpitämistä sekä hallintoviranomaisen asiakirjojen ja rekisterien tiedoista, jotka koskevat rikoksesta epäiltyä, tuomittua tai rikosseuraamusta suorittavaa henkilöä.

Ehdotetun 16 §:n 1 momentin mukaan rikosseuraamusalan tutkintoa suorittava opiskelija ei saisi paljastaa salassa pidettävää asiakirjan tietoa, ei myöskään koulutuksen yhteydessä muilla tavoin tietoon saamaansa seikkaa, josta lailla on säädetty salassapitovelvollisuus. Salassapitovelvollisuus säilyisi, kun koulutus tai toiminta viranomaisessa on päättynyt. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin salassa pidettävien tietojen hyväksikäyttökiellosta eli opiskelija ei saisi käyttää salassa pidettäviä tietoja omaksi tai toisen hyödyksi eikä toisen vahingoksi. Pykälän 3 momentti sisältäisi säännöksen, jonka mukaan salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain (39/1889) 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Mainituissa rikoslain säännöksissä on kyse salassapitorikoksesta, salassapitorikkomuksesta, virkasalaisuuden rikkomisesta ja tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta. Ehdotettu 16 § vastaisi voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 20 §:ää.

17 §. Päihdetestaus. Rikosseuraamusalan työskentelyn vaativuuteen liittyy päihteettömyysvaatimus. Ehdotetun 17 §:n 1 momentin perusteella opiskelija olisi koulutuskeskuksen määräyksestä velvollinen osallistumaan terveydenhuollon ammattihenkilön tekemään päihdetestiin, jos on perusteltua aiheuttaa epäillä, että opiskelija on päihtyneenä koulutuksen aikana. Päihdetestin tuloksessa on kyse terveystiedosta. Siksi momentissa säädettäisiin testin tehneen tai tulosta käsitelleen terveydenhuollon ammattihenkilön mahdollisuudesta luovuttaa koulutuskeskukselle opiskelijan päihdetestiä koskevan kirjallisen johtopäätöksen. Niin ikään säädettäisiin siitä, että Rikosseuraamuslaitoksessa kyseistä tietoa saavat käsitellä ainoastaan ne, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskelijan kurinpitoasiassa. Selvyiden vuoksi pykälän viimeisessä virkkeessä säädettäisiin koulutuskeskuksen velvollisuudesta maksaa päihdetestauksen kustannukset. Edellä todetut säännökset vastaisivat voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 17 §:ää sillä erolla, että 1 momentin oppilaitos-ilmaisua täsmennettäisiin niin, että päihdetestin johtopäätös luovutettaisiin nimenomaan koulutuskeskukselle. Lisäksi momentin lopussa oleva oppilas-ilmaisuu muutettaisiin opiskelijaksi. Pykälässä ei enää erikseen säädettäisi siitä, että koulutuskeskuksen on säilytettävä terveystilaa koskevat tiedot erillään muista henkilötiedoista, koska asiaan sovellettaisiin yleisiä henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä.

18 §. Järjestyssääntö. Koulutuksen järjestämisen toimivien käytäntöjen varmistamiseksi koulutuskeskuksella olisi järjestyssääntö, jossa voitaisiin antaa koulutuskeskuksessa opiskeleville opiskeluyhteisön turvallisuuden ja viihtyvyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä. Pykälän 1 momentin mukaan kyse olisi käytännön järjestelyistä ja käyttäytymisestä koulutuskeskuksessa sekä suoritettaessa koulutukseen liittyviä tehtäviä ja harjoituksia, esineistä tai aineista, joiden tuominen koulutuskeskukseen ja hallussapito työpäivän aikana on muussa laissa kielletty tai joilla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta taikka jotka erityisesti soveltuvat omaisuuden vahingoittamiseen ja joiden hallussapidolle ei ole hyväksyttävää syytä, aseistuksesta, koulutuskeskuksen omaisuuden käsittelystä sekä oleskelusta ja liikkumisesta koulutuskeskuksessa ja sen läheisyydessä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin koulutuskeskuksen opiskelijoiden velvollisuudesta noudattaa järjestyssääntöä heidän ollessaan koulutuskeskuksessa tai sen alueella taikka suorittaessaan koulutukseen liittyviä tehtäviä, harjoituksia ja tutustumiskäyntejä. Pykälän 3 momentin mukaan järjestyssäännön vahvistaisi koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö. Pykälä vastaisi voimassa olevan Rikosseuraamuslaitoksen koulutuskeskuksesta annetun lain 27 §:ää sillä erolla, että 1 momentin 2 kohdan säännös kielletyistä esineistä ja aineista olisi uusi.

5 luku Opiskelun keskeyttäminen, opiskeluoikeuden menettäminen ja kurinpito

19 §. Opiskelun keskeyttäminen. Rikosseuraamusalan tutkinnon suorittamisessa lähtökohtana olisi, että tutkinto suoritetaan opetussuunnitelman mukaisesti mahdollisimman joutuisasti. Joissakin tilanteissa olisi kuitenkin perusteltua keskeyttää opiskelu. Ehdotetun 19 §:n 1 momentin mukaan koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö voisi opiskelijan hakemuksesta keskeyttää tämän opiskelun enintään kahdeksi vuodeksi. Kyse voisi olla opiskelijan sairaudesta tai perhesyistä johtuvasta tai muusta vastaavankaltaisesta syystä hakea opiskelun keskeyttämistä.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan opiskelijan opintojen keskeyttäminen voisi tapahtua myös koulutuskeskuksen yksikönpäällikön aloitteesta tietyin edellytyksin. Keskeytys voisi tulla kyseeseen opiskelijan pitkäaikaisen sairauden vuoksi, opiskelijan ollessa kykenemätön suorittamaan opintojaan hyväksytysti opetussuunnitelman mukaisesti, opiskelijan tekemäksi epäillyn rikoksen esitutinnan ajaksi tai muusta vastaavasta painavasta syystä. Kun kyse olisi opiskelijan sairauteen liittyvästä keskeytyksestä, hänen tulisi pyydettyä antaa koulutuskeskukselle terveydentilansa arviointiin tarvittavat tiedot. Näissä tilanteissa kyseeseen voisi tulla enintään yhden vuoden pituinen keskeytys kerrallaan. Pykälän 3 momentin mukaan opiskelun keskeyttämistä koskeva päätös voitaisiin panna heti täytäntöön, jollei koulutuskeskus tai muutoksenhakutilanteissa hallinto-oikeus toisin määrää.

Ehdotetun 19 §:n 4 momentin mukaan, kun opiskelijan opinnot olisivat 1 tai 2 momentin nojalla keskeytettyinä, kyseisen oppiaineen lehtori tai opettaja päättäisi opiskelijan aikaisempien opintojen hyväksi lukemisesta opiskelijan tullessa jatkamaan opintojaan. Hyväksi lukemisesta määrättäisiin tarkemmin tutkintosäännössä. Sitä aikaa, jona opinnot olisivat keskeytyneinä, ei laskettaisi opintojen enimmäisaikaan.

Pykälä vastaisi voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 23 §:ää sillä erolla, että 4 momentin mukaista aikaisempien opintojen hyväksi lukemista koskevaa toimivaltasäännöstä täsmennettäisiin siten, että asiasta päättäisi kyseisen oppiaineen lehtori tai opettaja. Lisäksi kyseistä päätöksentekoa täsmennettäisiin niin, että päätöksen tulee perustua tutkintosäännön määräyksiin.

20 §. Opiskeluoikeuden menettäminen. Tietyissä säädettyissä tilanteissa saatu opiskelu-oikeus voitaisiin määrätä menetetyksi. Kyse olisi tilanteista, joissa opiskelijalla ei katsottaisi olevan edellytyksiä suorittaa rikosseuraamusalan tutkintoa. Pykälän 1 momentin mukaan tällainen tilanne olisi ensinnäkin, jos opiskelijaksi hyväksytty henkilö ei olisi ilmoittautunut koulutuskeskuksen opiskelijaksi siten kuin 11 §:ssä säädetään eikä koulutuskeskus perustellusta syystä olisi hyväksynyt asetetun määräajan jälkeen tapahtunutta ilmoittautumista. Toiseksi kyse voisi olla tilanteesta, jossa opiskelijalla on todettu sellainen sairaus tai vamma, joka voidaan perustellusti katsoa pysyväksi esteeksi osallistua koulutukseen ja suorittaa tutkinto. Kolmantena opiskelu-oikeuden menettämisen perusteena olisi se, että opiskelija ei ole suorittanut opintojaan opetussuunnitelmassa määritellyssä enimmäisajassa eikä koulutuskeskus erityisestä syystä myönnä hänelle lisää aikaa opintojen loppuun suorittamiseen. Edellä opiskelijan sairautteen tai vammaan liittyen pykälän 2 momentissa säädettäisiin opiskelijalle velvollisuus pyydettyä antaa koulutuskeskukselle terveydentilansa arvioinnissa tarvittavat tiedot. Pykälän 1 ja 2 momentti vastaisivat voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 22 §:ää. Lisäksi ehdotetun 9 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisen työssäoppimisväylän opiskelijan opiskelu-oikeus voitaisiin määrätä menetetyksi, jos hänen virkasuhteensa Rikosseuraamuslaitokseen päättyy. Tämäkin syy olisi harkinnanvarainen eli virkasuhteen päättyminen ei ilman muuta merkitsisi opiskelu-oikeuden menettämistä, jos opiskelija esimerkiksi perhesyistä, kuten perheenjäsenen pitkäaikaisen sairauden vuoksi joutuu luopumaan työskentelystä Rikosseuraamuslaitoksessa, mutta hän olisi rikosseuraamusalan työhön sopiva ja halukas työskentelemään alalla myöhemmässä vaiheessa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin opiskelijan mahdollisuudesta saada sairautta tai vammaa koskevalla perusteella menettämänsä opiskelu-oikeus palautettua. Kyse olisi tilanteesta, jossa opiskelu-oikeuden palauttamista hakeva henkilö pystyy osoittamaan, ettei opiskelu-oikeuden menettämisen aiheuttaneita syitä enää ole. Tilanteen muuttuminen osoitettaisiin esimerkiksi lääkärintodistuksella. Opiskelu-oikeuden palauttamista haettaisiin koulutuskeskuksen yksikönpäälliköltä.

21 §. Kirjallinen varoitus. Jos rikosseuraamusalan tutkintoa suorittava ei toimi asianmukaisella tavalla, tilanteeseen on voitava puuttua. Ensisijaisena puuttumiskeinona olisi huomautuksen antaminen. Jos sen ei katsota olevan tekoon tai laiminlyöntiin nähden riittävä toimenpide, asiaan puututtaisiin kurinpidon keinoin. Kurinpitokeinoja olisivat kirjallinen varoitus ja koulutuksesta erottaminen. Ehdotetun 21 §:n 1 momentin mukaan, jos huomautusta ei pidettäisi riittävänä seuraamuksena, kurinpitotoimena voitaisiin opiskelijalle antaa kirjallinen varoitus ensinnäkin, jos opiskelija on koulutuksen aikana käyttäytynyt Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle sopimattomalla tavalla. Pykälän 2 momentin mukaan sopimattomana käytöksenä olisi pidettävä erityisesti tekoa tai käytöstä, joka on omiaan vaarantamaan luottamusta rikosseuraamusalalla toimivalle virkamiehelle kuuluvien tehtävien rehelliseen, luotettavaan ja oikeudenmukaiseen hoitoon. Edelleen 1 momentissa säädettäisiin kirjallisen varoituksen antamisen perusteeksi opetukseen osallistumisen laiminlyönti ja koulutuskeskuksen järjestyssäännön rikkominen. Niin ikään kirjallinen varoitus olisi annettavissa tilanteessa, jossa opiskelija on kieltäytynyt 17 §:ssä tarkoitetusta päihdetestauksesta tai antanut näytteen, joka osoittaa päihteiden väärinkäytön. Kirjallisen varoituksen antaisi koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö. Ehdotetun pykälän 1 ja 2 momentti vastaisivat voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 24 §:ää.

22 §. Koulutuksesta erottaminen. Lain 22 §:n 1 momentissa säädettyin edellytyksin opiskelija voitaisiin kurinpitotoimena erottaa rikosseuraamusalan tutkintoon johtavasta koulutuksesta. Tällaisia tilanteita olisi seitsemän. Erottaminen voisi tulla kyseeseen ensinnäkin, jos opiskelija on koulutukseen pyrkiessään antanut sellaisia vääriä tai harhaanjohtavia tietoja, jotka olisivat voineet estää koulutukseen valinnan taikka on jättänyt kertomatta sellaisen itseään koskevan

olennaisen seikan, joka olisi voinut muodostua valinnan esteeksi. Kyse voisi olla esimerkiksi rikollisyhteyksistä kertomatta jättäminen. Toiseksi koulutuksesta erottaminen voisi tulla kyseeseen, jos opiskelija on syyllistynyt koulutuksen aikana sellaiseen rikokseen, joka osoittaa sopimattomuutta rikosseuraamusalalle taikka muutoin käyttäytynyt Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle sopimattomalla tavalla eikä kirjallista varoitusta ole pidettävä riittävänä seuraamuksena. Pykälän 2 momentissa todettaisiin, että tässä tarkoitettuna rikoksena tai sopimattomana käytöksenä on pidettävä erityisesti tekoa tai käytöstä, joka on omiaan vaarantamaan luottamusta rikosseuraamusalalla toimivalle virkamiehelle kuuluvien tehtävien rehelliseen, luotettavaan ja oikeudenmukaiseen hoitoon. Pykälän 1 momentin mukaan kolmantena koulutuksesta erottamisen perusteena voisi olla se, että opiskelija tutkintoa suorittaessaan kieltäytyy 17 §:ssä tarkoitetusta päihdetestauksesta taikka antaa päihteiden väärinkäytön osoittavan näytteen eikä kirjallista varoitusta ole pidettävä riittävänä seuraamuksena. Neljänneksi erottaminen voisi tulla kyseeseen, jos opiskelija ei jatka opiskeluaan 19 §:ssä tarkoitetun määräajan päätyttyä taikka perusteita koulutuksen jatkamiselle ei enää ole. Viidenneksi erottaminen olisi mahdollista, jos opiskelija laiminlyö toistuvasti tai olennaisella tavalla opetukseen osallistumisen. Kuudenneksi opiskelija voitaisiin erottaa koulutuksesta, jos hän on toistuvasti tai olennaisella tavalla rikkonut koulutuskeskuksen järjestyssääntöä. Momentin 7 kohta olisi voimassa olevaan lakiin nähden uusi. Siinä säädettäisiin koulutuksesta erottamisen perusteeksi rikosseuraamusalalle soveltumattomuus siksi, että opiskelijalla on rikollisyhteyksiä tai päihdeongelma tai hänen elämäntilanteessaan on muita vastaavia seikkoja, jotka voivat perustellusti vaikuttaa arvioon siitä, onko hän sopiva työskentelemään rikosseuraamusalalla. Säännöstä pidetään välttämättömänä, jotta voitaisiin tältäkin osin varmistaa Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuudet hoitaa lakisääteiset tehtävänsä asianmukaisesti. Koulutuksesta erottamisesta päättäisi koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö.

Ehdotetun 22 §:n 3 momentin mukaan erottamispäätös olisi pantavissa välittömästi täytäntöön, jollei koulutuskeskus tai opiskelijan haettua päätökseen muutosta hallinto-oikeus määrää toisin. Jos erottamispäätös kumottaisiin, kyseisen oppiaineen lehtori tai opettaja päättäisi, miten siihen mennessä suoritettut luetaan hyväksi opintojen jatkuessa.

Ehdotetun pykälän 4 momentissa säädettäisiin vielä siitä, että erotetulle, 9 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella opiskelijaksi otetulle opiskelijalle työssäoppimisen suorittamista varten osoitettu määräaikainen virkasuhde, päättyy ilman eri päätöstä siitä lukien, kun hänet on erotettu koulutuksesta.

Ehdotettu pykälä vastaisi voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 25 §:ää sillä erolla, että 1 momenttiin lisättäisiin 7 kohta rikosseuraamusalalle soveltumattomuudesta koulutuksesta erottamisen perusteena ja että 3 momentissa täsmennettäisiin jo suoritettujen opintojen hyväksi lukemista koskevaa päätösvaltaa niin, että se olisi kyseisen oppiaineen lehtorilla tai opettajalla.

23 §. *Menettely opiskeluoikeutta koskevassa asiassa ja kurinpitoasiassa.* Perustuslain (731/1999) 21 §:ssä ja hallintolaissa (434/2003) säädetään hyvän hallinnon periaatteiden noudattamisesta. Ehdotetun lain 23 §:ssä säädettäisiin asian selvittämisestä, päätöksen perustelemisesta ja opiskelijan kuulemisesta, kun kyse on opiskeluoikeuden menettämisestä tai keskeyttämisestä, kirjallisen varoituksen antamisesta tai opiskelijan erottamisesta. Pykälän 2 momentin mukaan opiskelijan oikeudesta käyttää suomen tai ruotsin kieltä 1 momentissa tarkoitetussa asiassa säädettäisiin kielilaissa (423/2003). Pykälä vastaisi voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 26 §:ää.

24 §. Oikaisuvaatimus. Ehdotetussa 24 §:n momentissa säädettäisiin opiskelijan mahdollisuudesta hakea oikaisua opiskelijaksi ottamista (10 §:n 2 momentti), opiskelun keskeyttämistä (19 §:n 2 momentti), opiskeluoikeuden menettämistä (20 §:n 1 momentti), kirjallisen varoituksen antamista (21 §:n 1 momentti) ja koulutuksesta erottamista (22 §:n 1 momentti) koskeviin koulutuskeskuksen yksikönpäällikön päätöksiin. Oikaisua haettaisiin kirjallisesti Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavan vastuualueen johtajalta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista, opiskelijavalinnassa valinnan julkaisemisesta. Momentti vastaisi voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 30 §:n 1 ja 3 momenttia sillä erolla, että koulutuskeskuksen johtokunnan oikaisuvaatimuksen ratkaisutoimivalta siirrettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavan vastuualueen johtajalle.

Ehdotettu 3 momentti koskisi oikaisun hakemista oppiaineen lehtorin tai opettajan tekemään aikaisempien opintojen ja osaamisen hyväksi lukemista (12 §:n 2 momentti) ja opintosuoritusten arviointia (14 §:n 3 momentti) koskeviin päätöksiin. Näissä tapauksissa oikaisua haettaisiin kirjallisesti koulutuskeskuksen yksikönpäälliköltä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Momentti vastaisi voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 30 §:n 2 momenttia sillä erolla, että momenttiin lisättäisiin lehtori hyväksi lukemista koskevaksi päätöksentekijäksi.

Ehdotetun 24 §:n 4 momentin mukaan päätökseen, johon saa hakea oikaisua, ei saisi hakea muutosta valittamalla. Säännös vastaisi voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 30 §:n 4 momenttia.

25 §. Muutoksenhaku. Ehdotettu 25 §:n 1 momentti sisältäisi muutoksenhakukieltoa koskevan säännöksen: aikaisempien opintojen ja osaamisen hyväksi lukemista tai opintosuorituksen arviointia koskevaan oikaisumenettelyssä annettuun päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta. Kyse olisi siis kyseisen oppiaineen lehtorin tai opettajan tekemästä päätöksestä, johon voitaisiin 23 §:n perusteella hakea oikaisua koulutuskeskuksen yksikönpäälliköltä. Pykälän 2 momentin mukaan muutoin muutoksenhaussa hallintotuomioistuimeen sovellettaisiin, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään. Hallinto-oikeuden tässä laissa tarkoitettussa asiassa antamaan päätökseen ei saa kuitenkaan hakea muutosta valittamalla. Kyse olisi siis valitusoikeuden rajoituksesta korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Pykälä vastaisi voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 31 §:ää.

7 luku **Erinäiset säännökset**

26 §. Tarkemmat säännökset. Ehdotettu 26 § sisältäisi toimivaltuuden antaa valtioneuvoston asetuksella tarkemmat säännökset koulutuksen tarkoituksesta, tavoitteista ja sisällöstä, tutkinnon rakenteesta, mitoituserusteista, laajuudesta ja suoritusajasta sekä tutkintosäännön ja opetussuunnitelman tarkemmasta sisällöstä. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin myös koulutukseen valitsemisen menettelystä ja opetuksen antamisesta. Momentin perusteella valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää myös rikosseuraamusalan tutkinnon tuottamasta kelpoisuudesta. Tästä säädetään nykyisin ja säädettäisiin myös jatkossa Rikosseuraamuslaitoksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa.

8 luku **Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset**

27 §. Voimaantulo. Ehdotettu rikosseuraamusalan koulutusuudistus tulisi voimaan vuoden 2027 alusta lukien. Ehdotettavalla lailla kumottaisiin voimassa oleva Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annettu laki 1316/2006.

28 §. Viittaussäännös. Ehdotetun 28 §:n mukaan, jos muussa laissa tai sen nojalla annetussa säännöksessä viitattaisiin kumottuun Rikosseuraamuslaitoksen koulutuskeskuksesta annettuun lakiin, viittauksen katsottaisiin tarkoittavan viittausta nyt ehdotettavan lain vastaavaan säännökseen.

29 §. Siirtymäsäännökset. Ehdotetun lain 29 §:ssä säädettäisiin koulutusuudistuksen yhteydessä tarvittavat siirtymäsäännökset. Pykälän 1 momentin mukaan ennen uuden lain voimaantuloa aloitetut rikosseuraamusalan tutkintoon tähtäävät opinnot suoritettaisiin loppuun uuden lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten ja määräysten mukaan. Pykälän 2 momentin mukaan, jos opiskelijaa koskeva päätös on tehty ennen lain voimaantuloa, sitä koskevan oikaisuvaatimuksen käsittelyssä ja muutoksenhaussa noudatettaisiin Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain säännöksiä.

7.3 Laki vankeuslain muuttamisesta

1 luku Yleiset säännökset vankeuden täytäntöönpanosta

8 §. Toimivallan määräytyminen Rikosseuraamuslaitoksessa. Pykälässä säädetään vankeuslaissa tarkoitettua päätösvaltaa käyttävistä Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehistä. Pykälän 1 momentin 5 ja 6 kohtaan tehtäisiin Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 5 §:n 3 momentin muuttamista koskevan ehdotuksen mukainen muutos, jossa vankilan yksikönpäällikön virkanimike muutettaisiin vankilan johtajaksi ja yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikön virkanimike muutettaisiin yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajaksi. Muutoksen perustelut on todettu edellä mainitun pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa. Lisäksi asiakasarvioinnin yksikön nimi muutettaisiin asiakasarviointiyksiköksi.

Sääntelyn selkiinnyttämiseksi pykälän 1 momentin 7 kohta ja 8 kohta yhdistettäisiin niin, että vankilan toimintojen järjestämisestä vastaava virkamies (*toiminnoista vastaava virkamies*) sekä vankilan järjestyksestä ja turvallisuudesta vastaava virkamies (*turvallisuudesta vastaava virkamies*) olisi jatkossa apulaisjohtaja. Nykyisin nimenomaan apulaisjohtajat toimivat kyseisissä tehtävissä. Lisäksi Rikosseuraamuslaitos on todennut, ettei olisi tarpeen jaotella toiminnoista vastaavaa virkamiestä ja turvallisuudesta vastaavaa virkamiestä. Erityisesti pienissä vankiloissa tämä jaottelu voi vaikeuttaa tehtävien tarkoituksenmukaista hoitamista. Suuremmissa vankiloissa voi olla useampia apulaisjohtajia, jolloin tämä jaottelu tehtäisiin rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä tarpeen mukaan. Vastaavalla tavalla muutettaisiin pykälän 2 momenttia sekä useita muitakin vankeuslain ja tutkintavankeuslain päätösvaltaa koskevia säännöksiä.

9 §. Toimivalta virka-ajan ulkopuolella

2 luku Täytäntöönpanon aloittaminen

10 §. Päätösvalta

5 luku Sijoittaminen vankilassa

9 §. Päätösvalta

6 luku **Siirtäminen vankilasta toiseen**

2 §. *Siirtäminen avolaitoksesta suljettuun vankilaan*

6 §. *Päätösvalta*

7 luku **Perushuolto ja asuminen**

7 §. *Päätösvalta*

8 luku **Toimintaan osallistuminen**

14 §. *Päätösvalta*

9 luku **Vangin omaisuus ja tulot**

9 §. *Päätösvalta*

10 luku **Sosiaali- ja terveydenhuolto**

10 §. *Päätösvalta*

11 luku **Vapaa-aika**

8 §. *Päätösvalta*

12 luku **Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä**

11 §. *Päätösvalta*

13 luku **Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle**

17 §. *Päätösvalta*

14 luku **Poistumislupa**

11 §. Päättövalta

15 luku **Vankilan järjestys ja kurinpito**

16 §. Päättövalta

16 luku **Vankilan tilojen ja vangin tarkastaminen**

10 §. Päättövalta

17 luku **Muun henkilön tarkastaminen**

8 §. Päättövalta

18 luku **Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö**

8 §. Päättövalta

19 luku **Ilmoitukset ja tiedon antaminen**

11 §. Päättövalta

20 luku **Muutoksenhaku**

3 §. Oikaisuvaatimuksen päätösvalta ja käsittely

21 luku **Vapauttaminen**

2 §. Päättövalta

Pykäliin tehtäisiin Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 5 §:n 3 momentin muuttamista koskevan ehdotuksen mukainen muutos, jossa vankilan yksikönpäällikön virkanimike muutettaisiin vankilan johtajaksi. Muutoksen perustelut on todettu edellä mainitun pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa. Osaan pykälistä tehtäisiin edellä 1 luvun 8 §:n muutoksen perusteluissa todettu toiminnoista vastaavan virkamiehen ja turvallisuudesta vastaavan virkamiehen muutos apulaisjohtajaksi. Lisäksi osassa näistä pykälistä asiakasarvioinnin yksikön nimi muutettaisiin asiakasarviointiyksiköksi.

4 luku **Saapuminen ja sijoittaminen vankilaan**

11 §. Päätösvalta. Pykälään tehtäisiin Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 5 §:n 3 momentin muuttamista koskevan ehdotuksen mukainen muutos, jossa yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikön virkanimike muutettaisiin yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajaksi. Lisäksi asiakasarvioinnin yksikön nimi muutettaisiin asiakasarviointiyksiköksi.

8 luku **Toimintaan osallistuminen**

8 §. Koulutus. Pykälän 1 momentista korjattaisiin Rikosseuraamuslaitoksen aikaisemman organisaatiorakenteen mukainen rikosseuraamusalue-käsite voimassa olevan organisaatiorakenteen mukaisella rikosseuraamuskeskus-käsitteellä.

7.4 Laki tutkintavankeuslain muuttamisesta

3 luku **Sijoittaminen vankilassa, perushuolto ja siirtäminen**

9 §. Päätösvalta

4 luku **Toiminta**

4 §. Päätösvalta

5 luku **Tutkintavangin omaisuus ja tulot**

8 §. Päätösvalta

6 luku **Sosiaali- ja terveydenhuolto**

7 §. Päätösvalta

8 luku **Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä**

9 §. Päätösvalta

9 luku **Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle**

15 §. Päätösvalta

10 luku **Vankilan järjestys ja kurinpito**

16 §. Pääösvalta

11 luku **Vankilan tilojen ja tutkintavangin tarkastaminen**

10 §. Pääösvalta

12 luku **Muun henkilön tarkastaminen**

6 §. Kiinniotaminen ja säilöissäpito

8 §. Pääösvalta

13 luku **Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö**

8 §. Pääösvalta

Pykäliin tehtäisiin Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 5 §:n 3 momentin muuttamista koskevan ehdotuksen mukainen muutos, jossa vankilan yksikönpäällikön virkanimike muutettaisiin vankilan johtajaksi. Muutoksen perustelut on todettu edellä mainitun pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa. Osaan pykälistä tehtäisiin edellä vankeuslain 1 luvun 8 §:n muutoksen perusteluissa todettu toiminnoista vastaavan virkamiehen ja turvallisuudesta vastaavan virkamiehen muutos apulaisjohtajaksi. Lisäksi osassa näistä pykälistä asiakasarvioinnin yksikön nimi muutettaisiin asiakasarviointiyksiköksi.

7.5 Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

30 §. Pääösvalta. Pykälään tehtäisiin Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 5 §:n 3 momentin muuttamista koskevan ehdotuksen mukainen muutos, jossa vankilan yksikönpäällikön virkanimike muutettaisiin vankilan johtajaksi ja yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikön virkanimike muutettaisiin yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajaksi. Muutoksen perustelut on todettu edellä mainitun pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa.

Pykälän voimassa oleva 2 momentti jaettaisiin 2 ja uudeksi 3 momentiksi, jotta vähemmän yksilön oikeusasemaan puuttuvat päätökset olisivat paitsi yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajan myös rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätyn vastaavan rikosseuraamustyöntekijän päätöksentekotoimivallassa. Yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajalla säilytettäisiin yksinomainen päätöksentekotoimivalta lain 16 §:ssä tarkoitetusta täytäntöönpanon lykkäyksestä ja keskeytyksestä sekä lykkäyksen ja keskeytyksen peruuttamisesta, 22 §:ssä tarkoitetun verinäytteen ottamisesta, 24 a §:n 1 momentissa tarkoitetusta huomautuksesta ja varoituksesta, 25 §:n 2 momentissa tarkoitetusta täytäntöönpanon aloittamisen kieltämisestä tai täytäntöönpanon keskeyttämisestä sekä 60 §:n 4 momentissa ja 76 §:ssä tarkoitetusta valvonnan lakkauttamisesta. Sen sijaan lain 15 §:ssä tarkoitetusta rangaistuksen suorittamisen alkamisajasta, 17 ja 46 §:ssä tarkoitetusta

täsmennetystä rangaistusajan suunnitelmasta sekä 24 §:ssä tarkoitetun noudon pyytämisestä voisi yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajan ohella päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty vastaava rikosseuraamustyöntekijä.

Edellä todetun uuden 3 momentin lisäämisen perusteella sitä seuraavat momentit siirtyisivät yhdellä eteenpäin. Pykälän 4 momentiksi siirrettävässä momentissa säädettäisiin yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajan päätösvaltaan kuuluvan asian ratkaisemisesta kiireellisissä tilanteissa. Säännöstä muutettaisiin niin, että apulaisjohtaja ja rikosseuraamusesimies poistettaisiin päätöksentekijöistä, koska yhdyskuntaseuraamustoimistoissa ei jatkossa enää olisi näitä virkoja. Niiden tilalle päätöksentekijäksi säädettäisiin rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätyn vankilan johtajan ohelle vastaava rikosseuraamustyöntekijä. Näistä molemmat, sekä johtaja että vastaava rikosseuraamustyöntekijä olisivat siis rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrättyjä.

87 §. *Oikaisuvaatimuksen päätösvalta ja käsittely.* Pykälään tehtäisiin Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 5 §:n 3 momentin muuttamista koskevan ehdotuksen mukainen muutos, jossa vankilan yksikönpäällikön virkanimike muutettaisiin vankilan johtajaksi ja yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikön virkanimike muutettaisiin yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajaksi. Muutoksen perustelut on todettu edellä mainitun pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa.

Voimassa olevan yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 87 §:n mukaan täytäntöönpanoyksikön yksikönpäällikkö käsittelee lain 47 §:n 2 momentissa tarkoitettua valvontarangaistuksen rangaistusaikaa koskevan oikaisuvaatimuksen. Rikosseuraamuslaitos pitää tarpeellisena keskittää yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoa koskevien oikaisuvaatimusten ratkaisutoimivalta kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavan vastuualueen johtajalle. Tätä voidaan pitää päätöksentekotoimivallan yhdenmukaisuuden varmistamisen kannalta perusteltuna. Pykälään tehtäisiin kyseiset muutokset.

91 §. *Oikaisuvaatimuksen ja valituksen vaikutus täytäntöönpanoon.* Edellä 87 §:n perusteluissa todetuin syin myöskään 91 §:ssä täytäntöönpanoyksikön yksikönpäällikkö ei olisi oikaisuvaatimuksen käsittelijä.

7.6 Laki valvotusta koevapaudesta annetun lain 13 ja 32 §:n muuttamisesta

13 §. *Elinkautisvangin koevapauden valmistelu.* Asiakasarvioinnin yksikön nimi muutettaisiin asiakasarviointiyksiköksi.

32 §. *Päätösvalta.* Pykälään tehtäisiin Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 5 §:n 3 momentin muuttamista koskevan ehdotuksen mukainen muutos, jossa vankilan yksikönpäällikön virkanimike muutettaisiin vankilan johtajaksi ja yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikön virkanimike muutettaisiin yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajaksi. Muutoksen perustelut on todettu edellä mainitun pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa. Lisäksi pykälän 4 momentissa rikosseuraamusesimiehelle säädetty toimivalta muutettaisiin ylivartijan toimivallaksi, koska Rikosseuraamuslaitos on pitänyt perusteltuna organisaatiouudistuksen yhteydessä muuttaa rikosseuraamusesimiehen virkanimike ylivartijaksi.

7.7 Laki yhdistelmä-rangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

9 §. *Valvonta-ajan täytäntöönpanoajan valmistelu*

28 §. *Vankeudeksi muunnetun valvonta-ajan suorittaminen*

29 §. *Päätösvalta*

35 §. *Muutoksenhaku*

Pykälään tehtäisiin Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 5 §:n 3 momentin muuttamista koskevan ehdotuksen mukainen muutos, jossa vankilan yksikönpäällikön virkanimike muutettaisiin vankilan johtajaksi ja yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikön virkanimike muutettaisiin yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajaksi. Muutoksen perustelut on todettu edellä mainitun pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa. Lisäksi päätösvaltaa koskevan 29 §:n 3 momentista poistettaisiin yhdyskuntaseuraamustoimiston päätöksentekijöistä rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja, koska organisaatiouudistuksessa kevennettäisiin yhdyskuntaseuraamustoimiston organisaatiota niin, että apulaisjohtajataso poistetaan. Apulaisjohtajan tilalle päätöksentekijäksi säädettäisiin rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty vastaava rikosseuraamustyöntekijä. Lisäksi 9 §:n 4 momentissa sekä 28 ja 29 §:ssä asiakasarvioinnin yksikön nimi muutettaisiin asiakasarviointiyksiköksi.

7.8 Laki pakkokeinolain muuttamisesta

2 luku Kiinniottaminen, pidättäminen, vangitseminen ja tutkinta-aresti

12 h §. *Poikkeuslupa ja tutkinta-arestin sisällön muuttaminen.* Pykälään tehtäisiin Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 5 §:n 3 momentin muuttamista koskevan ehdotuksen mukainen muutos, jossa vankilan yksikönpäällikön virkanimike muutettaisiin vankilan johtajaksi ja yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikön virkanimike muutettaisiin yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajaksi. Muutoksen perustelut on todettu edellä mainitun pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa.

12 i §. *Velvollisuuksien rikkominen.* Pykälään tehtäisiin Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 5 §:n 3 momentin muuttamista koskevan ehdotuksen mukainen muutos, jossa yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikön virkanimike muutettaisiin yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajaksi. Muutoksen perustelut on todettu edellä mainitun pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa.

4 luku Yhteydenpidon rajoittaminen

4 §. *Yhteydenpidon rajoittamisesta päättäminen.* Pykälään tehtäisiin Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 5 §:n 3 momentin muuttamista koskevan ehdotuksen mukainen muutos, jossa vankilan yksikönpäällikön virkanimike muutettaisiin vankilan johtajaksi. Muutoksen perustelut on todettu edellä mainitun pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa.

7.9 Laki Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

6 §. *Potilasrekisterissä olevien tietojen luovuttaminen.* Pykälään tehtäisiin Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 5 §:n 3 momentin muuttamista koskevan ehdotuksen mukainen muutos, jossa vankilan yksikönpäällikön virkanimike muutettaisiin vankilan johtajaksi ja yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikön virkanimike muutettaisiin yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajaksi. Muutoksen perustelut on todettu edellä mainitun pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa. Lisäksi asiakasarvioinnin yksikön nimi muutettaisiin asiakasarviointiyksiköksi.

7.10 Laki oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 6 §:n muuttamisesta

25 luku Muutoksenhaku käräjäoikeudesta hovioikeuteen

6 §. Pykälään tehtäisiin Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 5 §:n 3 momentin muuttamista koskevan ehdotuksen mukainen muutos, jossa vankilan yksikönpäällikön virkanimike muutettaisiin vankilan johtajaksi. Muutoksen perustelut on todettu edellä mainitun pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa.

7.11 Laki Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

6 §. *Yhteistyö Rikosseuraamuslaitoksen kanssa.* Pykälään tehtäisiin Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 5 §:n 3 momentin muuttamista koskevan ehdotuksen mukainen muutos, jossa vankilan yksikönpäällikön virkanimike muutettaisiin vankilan johtajaksi. Muutoksen perustelut on todettu edellä mainitun pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Valtioneuvoston asetus Rikosseuraamuslaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Esityksessä ehdotetun Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiouudistuksen edellyttämät säännösmuutokset tulisivat pääosin Rikosseuraamuslaitoksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen. Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 11 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan säännökset asioiden käsittelemisestä ja ratkaisemisesta, edustamisesta tuomioistuimissa ja muissa viranomaisissa, henkilöstöstä, virkamiesten erityisistä kelpoisuusvaatimuksista ja kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista, nimittämisestä virkaan tai virkasuhteeseen, virkavapauden myöntämisestä, tehtävien järjestämisestä toimintayksiköiden välillä sekä henkilökortista.

Organisaatio- ja koulutusuudistuksen toteuttaminen edellyttäisi muutoksia Rikosseuraamuslaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen seuraaviin säännöksiin.

Valtioneuvoston asetuksen 4 (edustus viranomaisissa), 9 (nimitystoimivalta) ja 12 § (virkavapauden myöntäminen) muutettaisiin vastaamaan Rikosseuraamuslaitoksesta annettuun lakiin ehdotettua muutosta, jossa vankilan yksikönpäällikön ja yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikön virkanimikkeet muutettaisiin vankilan johtajan ja yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajan virkanimikkeiksi.

Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 3 §:n 4 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavaan vastuualueeseen kuuluu Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Lain 3 §:n 2 momentin mukaan vastuualueista ja niiden tehtävistä annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella. Rikosseuraamuslaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:ssä säädetään Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueista, myös niiden tehtävistä. Voimassa olevassa asetuksessa ei kuitenkaan säädetä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen tehtävistä, vaan niitä koskevat säännökset ovat Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 1 §:ssä. Pykälän mukaan koulutuskeskuksen tehtävänä on järjestää rikosseuraamusalan tutkintoon johtavaa koulutusta ja täydennyskoulutusta sekä harjoittaa toimialaansa liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Koulutuskeskuksen tehtävä

harjoittaa toimialaansa liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa poistettaisiin lainsäädännöstä tarpeettomana, koska Rikosseuraamuslaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n 1 ja 2 momentin mukaan kyseinen tehtävä jo kuuluu kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavan vastuualueen tehtäviin. Koska uudistuksessa ehdotetaan, että koulutuskeskuksen hallintoa koskeva sääntely olisi Rikosseuraamuslaitoksesta annetussa lainsäädännössä, koulutuskeskuksen tehtäviä koskeva säännös lisättäisiin Rikosseuraamuslaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n 6 momenttiin. Edellä todetuista perusteista Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen tehtävänä olisi järjestää rikosseuraamusalan tutkintoon johtavaa koulutusta ja täydennyskoulutusta.

Valtioneuvoston asetuksen 5 §:n 1 momenttiin tehtäisiin edellä todettu muutos vankilan yksikönpäällikön ja yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikön virkanimikkeiden muuttamisesta vankilan johtajaksi ja yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajaksi. Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 4 §:n 2 momenttiin esitetään lisättäväksi Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueille mahdollisuus määrätä rikosseuraamuskeskuksen tehtäväksi vastuualueen tehtäviä sekä vastuualueen tehtäväksi rikosseuraamuskeskuksen tehtäviä. Valtioneuvoston asetuksen säännöstä tämän määräämistoimivallan käyttämisestä täydennettäisiin tältä osin.

Valtioneuvoston asetuksen 6 §:ssä säädetään, millä virkanimikkeillä hoidetaan tehtäviä, joihin sisältyy vankeuslaissa säädettyä päätösvaltaa. Pykälään tehtäisiin paitsi vankilan johtajan myös ylivartijan, työtoiminnan ohjaajan ja notaarin virkanimikemuutokset ja virkanimikelisäykset.

Rikosseuraamuslaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 7 §:ssä säädetään virkamiesten erityisistä kelpoisuusvaatimuksista. Pykälän 1 momentin 2 kohtaan tehtäisiin vankilan johtajan ja yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajan virkanimikemuutokset. Momentin 3 kohdassa säädetty apulaisjohtajan erityinen kelpoisuusvaatimus nostettaisiin korkeakoulututkinnosta yleemmäksi korkeakoulututkinnoksi, koska apulaisjohtaja toimii vankilan johtajan ensimmäisenä sijaisena ja tekee johtajan toimivaltaan kuuluvia päätöksiä. Tältä osin säädettäisiin apulaisjohtajan virassa valtioneuvoston asetuksen voimaan tullessa olevien apulaisjohtajien kelpoisuuden säilymisestä.

Rikosseuraamuslaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 7 §:ään lisättäisiin säännökset Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavaan vastuualueeseen kuuluvan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen tiettyjen virkojen erityisistä kelpoisuusvaatimuksista. Nykyisin kyseinen sääntely on Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa. Koska Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen hallinto ja toiminta ehdotetaan yhtenäistettäväksi Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueiden kanssa, myös koulutuskeskuksen yksikönpäällikön erityinen kelpoisuusvaatimus muutettaisiin vastaamaan vastuualueiden yksikönpäällikön erityistä kelpoisuusvaatimusta eli se olisi ylempi korkeakoulututkinto, käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus. Voimassa olevan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 12 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan yksikönpäällikön erityinen kelpoisuusvaatimus on lisensiaatin tutkinto tai tohtorin tutkinto, perehtyneisyys henkilöstökoulutukseen ja koulutuskeskuksen toimialaan sekä käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus. Edellä on todettu, että koulutuskeskuksen tehtävä harjoittaa toimialaansa liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa poistettaisiin lainsäädännöstä tarpeettomana, koska Rikosseuraamuslaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n 1 ja 2 momentin mukaan kyseinen tehtävä jo kuuluu kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavan vastuualueen tehtäviin. Rikosseuraamuslaitoksessa tutkimustyötä tekevät tutkijakoulutuksen saaneet henkilöt. Siksi koulutuskeskuksen yksikönpäällikölle olisi tarpeetonta säätää tutkijakoulutuksen suorittamista erityiseksi kelpoisuusvaatimukseksi.

Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen yliopettajan virkanimike ehdotetaan muutettavaksi lehtorin virkanimikkeeksi ja erityinen kelpoisuusvaatimus muuttuisi vastaavasti: erityisenä kelpoisuusvaatimuksena olisi opetettavan alan mukaan soveltuva ylempi korkeakoulututkinto. Opettajan erityisenä kelpoisuusvaatimuksena olisi opetettavan alan mukainen soveltuva korkeakoulututkinto. Lisäksi lehtorilta ja opettajalta vaadittaisiin, kuten yliopettajalta ja opettajalta nykyisin, vähintään 60 opintopisteen tai vähintään 35 opintoviikon laajuiset opettajan pedagogiset opinnot, jotka tuottavat opettajakelpoisuuden. Tämän säännöksen perusteella opettajan pedagogisia opintoja suorittamaton, esimerkiksi rikosseuraamusalalla käytännön tehtävissä toimiva virkamies voisi toimia koulutuskeskuksen opettajan määräaikaisessa virkasuhteessa enintään kolmen vuoden ajan.

Vankilassa toimivalla evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluvalla pastorille ei ole nykyisin säädetty erityistä kelpoisuusvaatimusta, vaan kelpoisuus on perustunut kirkon lainsäädäntöön siitä, mitä pappisvirkaan vihkeminen edellyttää. Kirkkohallitus on esittänyt ja Rikosseuraamuslaitos on puoltanut, että vankilassa toimivan papin viran erityisenä kelpoisuusvaatimuksena olisi pastoraalitutkinnon suorittaminen. Kirkkojärjestyksen (657/2023) 8 luvun 11 §:n 1 momentin mukaan pastoraalitutkinto on erityisenä kelpoisuusvaatimuksena kappalaisen ja kirkkoherran virkaan. Kirkkoherralta edellytetään lisäksi seurakuntatyön johtamisen tutkintoa. Kirkkojärjestyksen 8 luvun 12 §:n 1 momentin mukaan pastoraalitutkinnon suorittamisen edellytyksenä on, että pappi on vähintään kaksi vuotta hoitanut papin virkaa, toiminut teologisen tieteen opettajana yliopistossa tai uskonnonopettajana oppilaitoksessa tai tuomiokapitulin oikeuttamana pappina kristillisen yhdistyksen, yhteisön tai säätiön palveluksessa sekä käyttäytynyt moitteettomasti. Ehdotettavan erityisen kelpoisuusvaatimuksen tarkoituksena olisi varmistaa vankilapapin riittävä kokemus ja osaaminen, koska lähtökohtaisesti vankilapappi toimii vankilassa ainoana virassa olevana pappina ja tehtävänkuvana on varsin laaja. Kyse on vankilassa vangeille järjestettävästä uskonnonharjoituksesta ja sielunhoidosta. Evankelis-luterilaisen kirkon pappi hoitaa kyseisten toimintojen järjestelyjä myös muiden kirkkokuntien ja uskontokuntien vangeille. Siltä osin kuin muutoksen voimaan tullessa Rikosseuraamuslaitoksen vakituksessa pastorin virassa oleva henkilö ei täytä tätä erityistä kelpoisuusvaatimusta, hänen kelpoisuutensa säilymisestä säädettäisiin asetuksen siirtymäsäännöksessä.

Valtioneuvoston asetuksen 13 §:ään, joka koskee muiden toimintayksiköiden tehtävien hoitamista, lisättäisiin säännökset siitä, että rikosseuraamuskeskus voidaan määrätä hoitamaan paitsi toisen rikosseuraamuskeskuksen myös vastuualueen tehtäviä ja että vastuualueen virkamies voidaan määrätä hoitamaan paitsi toisen vastuualueen myös rikosseuraamuskeskuksen tehtäviä.

Luonnos kyseiseksi asetukseksi on tämän esityksen liitteenä.

Valtioneuvoston asetus rikosseuraamusalan tutkinnosta

Esityksessä ehdotetun rikosseuraamusalan tutkintoa koskevan lain 26 §:ssä säädettäisiin toimivaltuudesta antaa valtioneuvoston asetuksella tarkemmat säännökset koulutuksen tarkoituksesta, tavoitteista ja sisällöstä; tutkinnon rakenteesta, mitoitusperusteista, laajuudesta ja suoritusajasta; tutkintosäännön ja opetussuunnitelman tarkemmasta sisällöstä; koulutukseen valitsemisen menettelystä; opetuksen antamisesta sekä tutkinnon tuottamasta kelpoisuudesta. Tutkinnon tuottamasta kelpoisuudesta säädetään Rikosseuraamuslaitoksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa.

Oikeusministeriön asetukset

Oikeusministeriö antaisi asetuksen opintososiaalisista eduista rikosseuraamusalan tutkintoon johtavassa koulutuksessa.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiesten virkapuvusta sekä suoja- ja erityisvaatetuksesta annettuun oikeusministeriön asetukseen (1126/2026) lisättäisiin säännös, jonka mukaan Rikosseuraamuslaitoksen on lainattava opiskelijalle virkapuku silloin, kun työssäoppimisen työtehtävä edellyttää sen käyttämistä.

Rikosseuraamuslaitoksen ja rikosseuraamuskeskusten työjärjestykset sekä Rikosseuraamuslaitoksen muut päätökset

Ehdotetun organisaatiouudistuksen tavoitteet operatiivisen johtamisen ja esihenkilötyön kehittämisestä, perustehtävään keskittymisestä ja sen tukemisesta, tehtävärakenteiden selkiennyttämisestä, yhdenmukaisuuden ja yhtenäisyyden lisäämisestä sekä palvelujatkumoiden toteutumisen edistämisestä toteutettaisiin keskeisimmiltä osiltaan Rikosseuraamuslaitoksen ja rikosseuraamuskeskusten työjärjestysten muutoksilla sekä Rikosseuraamuslaitoksen toimivaltansa mukaisesti tekemillä muilla päätöksillä.

Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 12 §:ssä säädetään Rikosseuraamuslaitoksen ja rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksestä. Pykälän 1 momentin mukaan työskentelyn järjestämisestä Rikosseuraamuslaitoksessa määrätään Rikosseuraamuslaitoksen pääjohtajan vahvistamassa työjärjestyksessä. Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätään Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueen yksiköiden perustamisesta ja lakkauttamisesta, vastuualueiden ja niiden yksiköiden, rikosseuraamuskeskusten, yhdyskuntaseuraamustoimistojen ja vankiloiden sisäisestä organisaatiosta, työnjaosta ja johtamisesta sekä tehtävistä ja niiden järjestämisestä, virkamiesten tehtävistä, toimivallan jaosta ja sijaisista, asioiden valmistelusta ja ratkaisemisesta, ilman esittelyä ratkaistavista asioista, johtoryhmistä sekä muista hallintoon kuuluvista, toiminnan järjestämiseksi tarpeellisista asioista siltä osin kuin näistä asioista ei määrätä tarkemmin rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä. Pykälän 2 momentin mukaan työskentelyn järjestämisestä rikosseuraamuskeskuksessa määrätään operatiivisen toiminnan vastuualueen johtajan vahvistamassa rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä. Rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätään rikosseuraamuskeskuksen ja sen yksiköiden sisäisistä tehtävistä ja niiden järjestämisestä, virkamiesten tehtävistä, toimivallan jaosta ja sijaisista, asioiden valmistelusta ja ratkaisemisesta sekä muista rikosseuraamuskeskuksen sisäiseen hallintoon kuuluvista, toiminnan järjestämiseksi tarpeellisista asioista.

Esimerkkinä uudistuksen toteuttamisesta Rikosseuraamuslaitoksen päätöksiin todetaan se, että vangin tarvitseman tuen kannalta toimimattomaksi todetusta henkilöstöön laajasti ulottuvasta vastuuvirkamiesmallista luovuttaisiin vankiloissa. Vastuuvirkamiehen tehtävät siirrettäisiin osin sosiaalialan tai muun vastaavan koulutuksen saaneille virkamiehille, joilla on paras asiantuntemus arvioida vangin kuntoutuksen ja muiden palveluiden tarvetta. Näin varmistettaisiin se, että tehtävää hoitavat henkilöt, joilla on riittävät resurssit ja osaaminen vangin kokonaisvaltaiseen tukemiseen. Vastaavasti vartijoiden työpanos painottuisi vankilan päiväjärjestyksen mukaisiin tehtäviin. Näissä järjestelyissä ei juurikaan ole kyse lainsäädännöllä hoidettavasta asiasta, vaan tarvittavista toimista päättää Rikosseuraamuslaitos. Laintasoisilla säännöksillä säädetään eri tehtävissä tarvittavista toimivaltuuksista. Valtioneuvoston asetuksen säännöksillä puolestaan varmistetaan se, että tämän järjestelyn edellyttämä virkanimikkeistö ja erityiset kelpoisuusvaatimukset ovat virkatehtävien mukaiset.

9 Voimaantulo

Esityksessä ehdotettujen muutosten edellyttämät valmistelut ja järjestelyt saataisiin Rikosseuraamuslaitoksessa tehtyä siten, että uudistus voisi tulla voimaan 1.1.2027.

10 Toimeenpano ja seuranta

Ennen lakien voimaantuloa valmisteltaisiin valtioneuvoston asetus rikosseuraamusalan tutkinnosta sekä oikeusministeriön asetus opintososiaalisista eduista rikosseuraamusalan tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Lisäksi valmisteltaisiin tarvittavat muutokset Rikosseuraamuslaitoksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen sekä Rikosseuraamuslaitoksen virkamiesten virkapuvusta sekä suoja- ja erityisvaatetuksesta annettuun oikeusministeriön asetukseen.

Ennen lakien voimaantuloa oikeusministeriö ja Rikosseuraamuslaitos järjestäisivät henkilökunnalle koulutusta lainmuutoksista.

Lainmuutosten vaikutuksia seurataan oikeusministeriössä. Erityisesti seurataan ehdotetun koulutus uudistuksen toteutumista, jossa keskeinen uudistuksen tavoitteiden toteutumisen varmistava seikka on se, että työpaikalla tapahtuvaan ohjaukseen ja perehdytykseen pystytään osoittamaan riittävät henkilöstöresurssit ja työpaikkaohjaajilla on riittävät tehtävässä tarvittavat valmiudet.

11 Suhde muihin esityksiin

Eduskunnan käsiteltävänä on esitys laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE 149/2025 vp) ja esitys laiksi varmuusvankeuden käyttöön otosta (HE 14/2026 vp), joissa on ehdotettu säädettäväksi myös Rikosseuraamuslaitoksen päätöksentekotoimivallasta. Oikeusministeriössä on myös meneillään vankeuslain kehittämisen jatkohanke (OM085:00/2024), jossa ehdotettaneen muutoksia eräisiin nyt muutettaviksi ehdotettuihin säännöksiin.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

12.1 Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisten tehtävien järjestäminen

Perustuslain 119 §:n 2 momentin mukaan valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista on säädettävä lailla, kun niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä. Yleisillä perusteilla säännöksessä tarkoitetaan lähinnä toimielimen nimeä, toimialaa sekä pääasiallisia tehtäviä ja toimivaltuuksia (HE 1/1998 vp). Julkisen vallan käyttämisestä on kyse esimerkiksi silloin, kun voidaan tehdä päätöksiä yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista taikka käyttää pakkokeinoja tai puuttua muuten yksilön perusoikeuksiin. Rikosseuraamuslaitoksesta vuonna 2022 annetussa laissa on otettu huomioon perustuslain vaatimukset siitä, miten valtionhallinnon toimielimistä tulee säätää. Nyt esitettyjen muutosten mahdolliset vaikutukset edellä todettuihin seikkoihin olisivat lähinnä lainsäädännön täsmentämistä rikosseuraamuskeskusten osalta. Lailla ei muutettaisi Rikosseuraamuslaitokselle kuuluvia tehtäviä eikä rakenteita, ei myöskään laajennettaisi Rikosseuraamuslaitoksen toimivaltuuksia.

Perustuslain 21 §:ssä säädetään oikeusturvasta ja hyvästä hallinnosta muun muassa siten, että jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä

lain mukaan toimivaltaisessa viranomaisessa. Esityksessä ehdotetun organisaatiouudistuksen eräänä tavoitteena on edistää yhdenmukaisten toimintatapojen omaksumista Rikosseuraamuslaitoksen kaikissa yksiköissä ja näin parantaa rangaistusta suorittavien oikeusturvaa ja yhdenvertaista kohtelua. Tämä edesauttaa hyvän hallinnon toteutumista.

12.2 Rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmä

Ehdotettu rikosseuraamusalan tutkinnon suorittamismahdollisuuden laajennus lisäisi yhdenvertaisuuden ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumista. Rikosseuraamusalan tutkintoa suorittavien opiskelijoiden oikeuksia ja velvollisuuksia koskevat säännökset varmistaisivat opiskelijan oikeusturvan toteutuvan perustuslaissa edellytetyllä tavalla.

Siltä osin kuin ehdotettu muutos lisäisi Rikosseuraamuslaitoksen valvontatehtävissä toimivien koulutettujen vartijoiden määrää, kyse olisi vankien, Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunnan, muiden henkilöiden ja yleisen turvallisuuden lisääntymisestä. Ehdotetulla uudella tutkinnon suorittamisen mallilla, jossa hyödynnettäisiin jo suoritettua toisen asteen ammatillista tutkintoa, saataisiin rikosseuraamusten täytäntöönpanotehtävissä tarvittavaa monipuolista osaamista. Aikaisemmin suoritetusta tutkinnosta saatua osaamista täydennettäisiin rikosseuraamusalan opinnoilla niin, että opiskelija saa turvallisuuden varmistamisessa ja oikeusturvan toteuttamisessa tarvittavat valmiudet. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on korostanut sitä, että voimankäyttöoikeuksia voidaan antaa vain henkilöille, joilla on asianmukainen koulutus ja että koulutuksessa on painotettava perus- ja ihmisoikeuksia voimankäyttöä rajoittavina ja ohjaavina tekijöinä.

12.3 Rikosseuraamusten täytäntöönpanoon liittyvien toimintojen hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta

Perustuslain (731/1999) 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

Perustuslain esitöissä todetaan, että julkisten hallintotehtävien hoitaminen kuuluu viranomaisille ja että tällaisia tehtäviä voidaan antaa muille kuin viranomaisille vain rajoitetusti. Esitöiden mukaan perustuslaissa julkisella hallintotehtävällä viitataan verraten laajaan hallinnollisten tehtävien kokonaisuuteen, johon kuuluu esimerkiksi lakien toimeenpanoon sekä yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen oikeuksia, velvollisuuksia ja etuja koskevaan päätöksentekoon liittyviä tehtäviä. Julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle ei saa vaarantaa perusoikeuksia, oikeusturvaa eikä muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Säännös korostaa julkisia hallintotehtäviä hoitavien henkilöiden koulutuksen ja asiantuntemuksen merkitystä sekä sitä, että näiden henkilöiden julkisen valvonnan on oltava asianmukaista. Merkittävää julkisen vallan käyttöä, jota sisältäviä tehtäviä ei perustuslain 124 §:n mukaan voida antaa lainkaan julkisen hallinnon ulkopuolelle, on esimerkiksi itsenäiseen harkintaan perustuva oikeus käyttää voimakeinoja tai puuttua muulla merkittävällä tavalla yksilön perusoikeuksiin. (HE 1/1998 vp s. 178–179).

Perustuslain esitöiden mukaan perustuslain 124 §:n lähtökohtana olisi, että julkisen hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle säädetään lailla. Koska etenkin julkisten palvelutehtävien hoitaminen on kuitenkin voitava järjestää joustavasti eikä tällaisten tehtävien antamisesta ole sääntelyn tavoitteiden kannalta tarpeen edellyttää säädettäväksi yksityiskohtaisesti lailla, voitaisiin hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle

säättää tai päättää myös lain nojalla. Tehtävän antamiseen oikeuttavan toimivallan olisi tällöinkin perustuttava lakiin. Julkisen hallintotehtävän siirron tarkoituksenmukaisuus on siirron oikeudellinen edellytys, jonka täytyminen arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Tarkoituksenmukaisuusarvioinnissa tulee kiinnittää erityistä huomiota yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen tarpeisiin hallinnon tehokkuuden ja muiden hallinnon sisäisiksi luonnehdittavien tarpeiden ohella. Myös siirrettävän hallintotehtävän luonne on arvioinnin kannalta merkityksellinen. Tarkoituksenmukaisuuden vaatimus voi täytyä helpommin palvelujen tuottamiseen liittyvien tehtävien kohdalla kuin yksilön tai yhteisön keskeisiä oikeuksia koskevan päätöksenteon kohdalla (HE 1/1998 vp s. 179).

Perustuslakiehdotuksesta antamassaan mietinnössä eduskunnan perustuslakivaliokunta toteaa, että perustuslakiin ehdotetun 124 §:n tarkoituksena on perustellusti rajoittaa julkisten hallintotehtävien osoittamista varsinaisen viranomaiskoneiston ulkopuolelle. Valiokunta korostaa sitä, että myös uskottaessa hallintotehtävä suoraan laissa tai lain nojalla muulle kuin viranomaiselle, tulee säännöspäätöksellä taata oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten noudattaminen tässä toiminnassa. Siltä osin kuin tällainen hallintotehtävä saattaa pykälän rajoissa merkitä julkisen vallan käyttämistä, on erityisesti varmistuttava siitä, että valtaa käyttävät ovat virkamiehiä rikoslain mielessä. (PeVM 10/1998 vp, s. 35.)

Rikosseuraamuslaitoksen tehtävänä on ehdolliseen vankeusrangaistukseen tuomittujen valvonta, nuorisorangaistuksen, yhdyskuntapalvelun, valvontarangaistuksen, ehdottoman vankeusrangaistuksen, sakon muuntorangaistuksen ja yhdistelmärankaistuksen täytäntöönpano, ehdonalaista vapauteen päästettyjen valvonta sekä tutkintavankeuden toimeenpano. Lisäksi Rikosseuraamuslaitos hoitaa muut sille säädetty tehtävät.

Rikosseuraamuslaitoksen rikosseuraamusten täytäntöönpanon ja tutkintavankeuden toimeenpanon tehtäviin sisältyy yksilön vapautta merkittävästi rajoittavia toimia. Kyse on merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältävistä tehtävistä, joita ei siis perustuslain 124 §:n mukaan voida antaa muulle kuin viranomaiselle. Rikosseuraamuslaitoksen tehtäviin sisältyy myös toimenpiteitä, joissa ei ole kyse merkittävästä julkisen vallan käytöstä ja joita Rikosseuraamuslaitos hankkii yksityisiltä palveluntuottajilta. Osa näistä toimista on julkisia hallintotehtäviä. Näiden toimien antamisesta yksityiselle palveluntuottajalle tulee säätää lailla. Sääntely ei ole tällä hetkellä riittävä.

Perustuslakivaliokunnan kannanottoja, minkälaisia tehtäviä pidetään julkisina hallintotehtävinä

Perustuslakivaliokunta on todennut, minkälaisia tehtäviä voidaan pitää perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuina julkisina hallintotehtävinä, jotka voidaan siirtää yksityisen palveluntuottajan hoidettaviksi, kunhan asiasta säädetään asianmukaisesti. Kyseiset tehtävät ovat luonteeltaan viranomaistoimintaa avustavia tehtäviä, joihin liittyy oikeusvaikutuksia ja korkeat luotettavuusvaatimukset (PeVL 2/2002 vp, s. 2–3). Tällaisia tehtäviä ovat esimerkiksi viranomaistoimintaa avustava puhelinpalveluna annettava neuvonta, tietojen antaminen ja ilmoitusten vastaanottaminen (PeVL 11/2006 vp, s. 2), hakemusasiakirjojen ja rekisteri-ilmoitusten vastaanottaminen, tietojen tallentaminen rekisteriin, todistusten, asiakirjojen ja tunnistusten tuottaminen ja antaminen asiakkaalle sekä maksujen kerääminen ja välittäminen asianomaiselle viranomaiselle (PeVL 2/2018 vp, s. 3–4), ulkopuolisen asiantuntijan toimiminen viranomaisen apuna valvonta- ja tarkastustyössä (PeVL 42/2005 vp, s. 3; PeVL 4/2012 vp, s. 2–3), väestötietojärjestelmään talletettujen nimi-, osoite- ja yhteystietojen luovuttaminen (PeVL 3/2009 vp, s. 4) sekä passin toimittaminen ja luovuttaminen henkilölle, jolle viranomainen on myöntänyt passin (PeVL 6/2013 vp, s. 2).

Vuonna 2021 perustuslakivaliokunta käsitteli hallituksen esitystä koulutusta koskevan lainsäädännön muuttamisesta. Esitykseen sisältyi kurinpitoseuraamuksen määräämistä koskevia säännöksiä. Perustuslakivaliokunta kiinnitti kuitenkin huomiota siihen, että perustuslain 124 §:n mukaan merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan antaa vain viranomaiselle. Perustuslakiuudistuksen esitöiden mukaan merkittävänä julkisen vallan käyttämisenä on pidettävä esimerkiksi itsenäiseen harkintaan perustuvaa oikeutta puuttua merkittävällä tavalla yksilön perusoikeuksiin (HE 1/1998 vp, s. 179, PeVL 28/2001 vp, s. 5—6). Valiokunta viittasi lausuntoihinsa, joissa se on katsonut, että hallinnollisen seuraamuksen määräämiseen sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä (PeVL 57/2010 vp, s. 5, PeVL 32/2005 vp, s. 2, PeVL 55/2005 vp, s. 2). Valiokunta on pitänyt nimenomaisesti kurinpitorangeistuksen määräämistä merkittävänä julkisen vallan käyttönä (PeVL 18/2007 vp, s. 7). Perustuslakivaliokunnan mukaan kurinpitoseuraamusten määrääminen oppivelvollisuuskoulutuksen osalta on säädettävä viranomaiselle, jotta lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Muulle kuin viranomaiselle voidaan antaa seuraamuksen määräämisessä viranomaista avustava ja täydentävä rooli (ks. PeVL 57/2010 vp, s. 5). Päätöksenteko voidaan järjestää esimerkiksi siten, että ammattikoulun rehtori tekee viranomaiselle esityksen kurinpitoseuraamuksen määräämisestä. (PeVL 48/2021 vp, s. 4–5.)

Vuonna 2022 perustuslakivaliokunta antoi lausuntonsa hallituksen esityksestä laiksi Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä ja siihen liittyviksi laeiksi. Kyseisen osakeyhtiön tehtäväksi ehdotettiin muun muassa itsenäisesti valita työ- ja elinkeinotoimiston osoittamasta rajoitetusti työkykyisten henkilöiden ryhmästä työntekijät yksittäisiin työtehtäviin. Näillä päätöksillä on yksilöiden oikeutta ja etua koskevia vaikutuksia. Perustuslakivaliokunnan mukaan kyseiselle osakeyhtiölle säädettävät tehtävät liittyvät julkiselle vallalle perustuslain 18 §:n 2 momentissa säädettyihin työllistämisen velvoitteisiin. Osakeyhtiölle ehdotetut tehtävät olivat osittain lähellä työ- ja elinkeinotoimistoille säädettyjä viranomaistehtäviä. Tarkoituksena kuitenkin oli, että julkisen hallintotehtävän luonteisista toiminnoista huolehtii työ- ja elinkeinotoimisto eli viranomainen, ei kyseinen osakeyhtiö. Jos kyseiset tehtävät halutaan säätää yhtiön tehtäväksi, asiasta tulee säätää perustuslain 124 §:n edellyttämällä tavalla. Vaihtoehtona oli se, että kyseisen osakeyhtiön tehtävistä poistetaan julkista hallintotehtävää merkittävilta osin lähenyvät tehtävät, jollaisina pidettiin ennen kaikkea toimivaltaa arvioida ja valita työhön otettavia henkilöitä. Perustuslakivaliokunnan mukaan yhtiölle ehdotettu liikkumavara työllistettävien valinnassa viittaa siihen, ettei kyse ole yksinomaan teknisestä ja puolueettomasta järjestelyn toimivuuden arvioinnista. Lisäksi, jos Työkanava Oy voi valita työllistettävät työntekijät, työntekijöiden valintakriteerien ja -menettelyn perusteista olisi syytä säätää täsmällisesti. (PeVL 6/2022 vp, s. 4–5.)

Perustuslakivaliokunta antoi vuosina 2017 ja 2021 lausuntonsa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevasta sote-uudistuksesta. Vuoden 2017 hallituksen esitykseen sisältyi valinnanvapautta koskenut ehdotus, jonka mukaan julkiselta vallalta olisi siirretty yksityisoikeudellisessa yhteisömuodossa toimiville sote-keskuksille laaja sosiaali- ja terveyspalvelujen tuotannon tehtäväkokonaisuus. Perustuslakivaliokunta muistutti, että perustuslain 124 §:n mukaan julkisten hallintotehtävien hoitamisen kuuluu pääsääntöisesti viranomaisille ja että tällaisia tehtäviä voidaan antaa muille kuin viranomaisille vain rajoitetusti. Säännöstä ei ole lähtökohtaisesti tarkoitettu käytettäväksi laajojen hallinnollisten tehtäväkokonaisuuksien antamiseen viranomaiskoneiston ulkopuolisille tahoille. (PeVL 26/2017 vp, s. 8.) Sote-uudistusta koskeneessa uudessa, vuonna 2021 annetussa hallituksen esityksessä otettiin huomioon perustuslakivaliokunnan vuoden 2017 kannanotot. Esityksessä sääntely ehdotettiin toteutettavaksi siten, että hyvinvointialueen hankkiessa yksityiseltä palveluntuottajalta sosiaali- ja terveyspalveluja, on kaikkien yksityisen palveluntuottajan tuotettavaksi siirrettävien asiakkaalle annettavien palvelujen kohdalla täyttyttävä perustuslain 124 §:ssä asetetut edellytykset, vaikka kaikki yksityiseltä palveluntuottajalta hankittaviksi

tulevat palvelut eivät välttämättä olisi yksiselitteisesti julkisen hallintotehtävän hoitamista. Tätä pidettiin perusteltuna jo siitäkin syystä, että hankittavissa palveluissa on kaikilta osin kyse perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitettujen perusoikeuksien toteuttamisesta. (HE 241/2020 vp, s. 1113–1114.) Vuoden 2021 sote-esitystä käsitellessään perustuslakivaliokunta viittasi vuoden 2017 sote-esityksen käsittelyssä esittämiinsä seikkoihin ja totesi, että nyt ehdotettu sääntely täyttää perusratkaisuiltaan hyvin perustuslain 124 §:n vaatimukset. (PeVL 17/2021 vp, s. 19.)

Perustuslakivaliokunnan kannanottoja julkisen hallintotehtävän yksityiselle siirtämisen tarkoituksenmukaisuudesta

Perustuslakivaliokunta on ottanut kantaa siihen, mitkä seikat tulee ottaa huomioon, kun arvioidaan julkisen hallintotehtävän yksityiselle siirtämisen tarkoituksenmukaisuutta. Perustuslakivaliokunnan mukaan tarkoituksenmukaisuusvaatimuksen täyttymistä tulee arvioida tapauskohtaisesti kunkin viranomaisorganisaation ulkopuolelle annettavaksi ehdotetun julkisen hallintotehtävän kohdalla erikseen. Tarkoituksenmukaisuusarvioinnissa tulee ottaa huomioon hallintotehtävän luonne sekä hallinnon tehokkuus ja muut hallinnon sisäiset tarpeet. Erityistä huomiota tulee lisäksi kiinnittää yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen tarpeisiin. Kun kyse on palveluiden tuottamista koskevista tehtävistä, tarkoituksenmukaisuusvaatimus täyttyy helpommin kuin esimerkiksi yksilön tai yhteisön keskeisiä oikeuksia koskevassa päätöksenteossa. (PeVL 16/2016 vp, s. 3; PeVL 44/2016 vp, s. 5; PeVL 26/2017 vp, s. 49.)

Perustuslakivaliokunnan mukaan tarkoituksenmukaisuusvaatimus täyttyy tehtävissä, joissa tarvitaan ammatillista ja teknistä erityisosaamista. Kyse on esimerkiksi valvonta- tai tarkastustoimia suorittavien asiantuntijoiden suorittamista toimenpiteistä. Viranomaisella ei välttämättä ole, ainakaan riittävästi, resursseja tai osaamista tällaisten siirrettävien tehtävien hoitamiseen. (PeVL 42/2005 vp, s. 3; PeVL 6/2013 vp, s. 2; PeVL 44/2016 vp, s. 5; PeVL 26/2017 vp, s. 49.) Esimerkiksi käsitellessään ydinenergialain muutosta, jossa säädettiin muun muassa yksityisille tarkastuslaitoksille mahdollisuus tarkastaa ja testata ydinlaitosten mekaanisia laitteita sekä teräs- ja betonirakenteita, perustuslakivaliokunta piti tarkoituksenmukaisena kyseisten tarkastustehtävien antamista yksityiselle toimijalle. Kantaansa valiokunta perusteli sillä, että tehtävät ovat luonteeltaan yksityiskohtaiseen tekniseen asiantuntemukseen perustuvia ja ne kohdistuvat vain rajatusti ydinlaitosten laitteisiin ja rakenteisiin. (PeVL 4/2012 vp, s. 2–3.) Kun perustuslakivaliokunta otti kantaa Työkanava Oy:n tehtäväksi ehdotetusta tehtävästä valita työllistettävät henkilöt työ- ja elinkeinotoimiston sille osoittamista työnhakijoista, se totesi, että kyse oli paitsi toiminnan tehokkuuden, myös osatyökykyisten henkilöiden työllistämistä koskevan erityisasiantuntemuksen turvaamisesta. (PeVL 6/2022 vp, s. 4.)

Tarkoituksenmukaisuusvaatimus voi täytyä myös erilaisten palvelutehtävien hoitamisessa. Tällaisesta oli kyse esimerkiksi, kun yksityinen taho tuotti sähköisiin allekirjoituksiin liittyneitä, kansainvälisen standardoinnin mukaisia laatuvarmennepalveluita. (PeVL 2/2002 vp, s. 2–3; PeVL 11/2004 vp, s. 2; PeVL 3/2009 vp, s. 4.) Perustuslakivaliokunta on tarkoituksenmukaisuuskriteerin täyttymistä arvioidessaan kiinnittänyt huomiota myös tehtävissä tarvittavaan palvelutarpeen lisääntymiseen, palveluiden alueelliseen saatavuuteen ja joustavuuteen sekä toiminnan tehokkuuteen. (PeVL 11/2004 vp, s. 2; PeVL 6/2013 vp, s. 2; PeVL 16/2016 vp, s. 3; PeVL 26/2017 vp, s. 49.) Perustuslakivaliokunta piti tarkoituksenmukaisena esimerkiksi järjestelyä, jossa yksityiselle toimijalle voitiin siirtää viranomaiselle kuuluvia passin laadun ja oikeasisältöisyyden tarkastamista sekä passilähetyksen toimittamista koskevia tehtäviä. Perustuslakivaliokunta perusteli järjestelyn tarkoituksenmukaisuutta erityisesti passien määrän merkittävällä kasvulla. Tehtävien siirtämisellä voitiin turvata passin hakijoille aikaisempaa joustavammat ja kattavammat

mahdollisuudet saada palvelu. Lisäksi tehtävien siirtämisellä voitiin turvata poliisin lupahallinnon henkilöstöresursseja. (PeVL 6/2013 vp, s. 2.)

Perustuslakivaliokunnan kannanottoja perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten toteutumisen varmistamisesta julkista hallintotehtävää yksityiselle siirrettäessä

Perustuslakivaliokunta on edellä todetuissa lausunnoissaan todennut, että kun julkinen hallintotehtävä siirretään viranomaistoiminnan ulkopuolelle, tulee perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten varmistamiseksi ottaa huomioon seuraavat seikat.

Perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten turvaaminen edellyttää perustuslakivaliokunnan mukaan sitä, että siirrettävän palvelun sisällöstä, tarjonnasta ja toteutuksesta säädetään riittävän täsmällisesti. Lisäksi tulee säätää julkisia hallintotehtäviä hoitavan palveluntarjoajan henkilöstön pätevyydestä. Palveluntuottajan ja sen henkilöstön toimintaan tulee myös kohdistaa riittävä julkinen valvonta. Eräissä lausunnoissaan perustuslakivaliokunta piti asianmukaisena sitä, että lailla säädetään myös palveluntuottajana toimimisen yleisistä edellytyksistä, palveluntuottajan yleisistä velvollisuuksista ja vastuusta, henkilötietojen käsittelystä, salassapitovelvollisuudesta sekä tehtävän siirtoa koskevan sopimuksen sisällöstä. (PeVL 24/2001 vp, s. 4; PeVL 2/2002 vp, s. 2–3; PeVL 11/2002 vp, s. 5; PeVL 11/2004 vp, s. 2; PeVL 4/2012 vp, s. 2–3; PeVL 26/2017 vp, s. 49; PeVL 2/2018 vp, s. 3–4.) Palveluntuottajan yleisinä edellytyksinä perustuslakivaliokunta on todennut muun muassa, että palveluntuottajalla on tehtävään riittävä taito ja voimavarat eivätkä sen muut tehtävät tai toiminnan luonne ja tarkoitus vaaranna siirrettävän julkisen hallintotehtävän asianmukaista hoitamista. (PeVL 16/2016 vp, s. 2–3.)

Vuoden 2017 ja 2021 sote-uudistusehdotuksia käsitellessään perustuslakivaliokunta kiinnitti erityistä huomiota siihen, että osakeyhtiömuotoiseen toimintaan ei lähtökohtaisesti ole mahdollista kohdistaa samantasoista hallinnollista ohjausta ja yhtä tehokasta valvontaa kuin viranomaistoimintaan. Perustuslakivaliokunnan mukaan valvonnan ja ohjauksen järjestäminen on jossakin määrin helpompaa, kun kyseessä on voittoa tavoittelematon valtion kokonaan omistama osakeyhtiö verrattuna puhtaasti kaupalliseen yritykseen. (PeVL 26/2017 vp, 25; PeVL 17/2021 vp, s. 22.)

Perustuslakivaliokunnan mukaan oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten toteutumisen varmistaminen edellyttää sitä, että asian käsittelyssä noudatetaan hallinnon yleislakeja ja että asioita käsittelevät toimivat virkavastuulla. (PeVL 11/2002 vp, s. 5; PeVL 42/2005 vp, s. 3; PeVL 11/2006 vp, s. 3; PeVL 16/2016 vp, s. 2–3; PeVL 44/2016 vp, s. 6; PeVL 26/2017 vp, s. 55; PeVL 6/2022 vp, s. 5.) Oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimukset koskevat erityisesti julkiseen hallintotehtävään liittyvää päätöksentekoa. Tällöin on kiinnitettävä huomiota muun muassa yhdenvertaisuuteen, yksilön kielellisiin perusoikeuksiin, oikeuteen tulla kuulluksi, vaatimukseen päätösten perusteleminen ja oikeuteen hakea muutosta. (HE 1/1998 vp, s. 179.) Perustuslakivaliokunnan mukaan lakiin ei ole perustuslain 124 §:n takia välttämätöntä yleensä sisällyttää viittausta hallinnon yleislakeihin, sillä hallinnon yleislakeja sovelletaan niiden sisältämien soveltamisalaa, viranomaisten määritelmää tai yksityisen kielellistä palveluvelvollisuutta koskevien säännösten nojalla myös yksityisiin niiden hoitaessa julkisia hallintotehtäviä. (PeVL 42/2005 vp, s. 3; PeVL 16/2016 vp, s. 2–3; PeVL 26/2017 vp, s. 55.) Sen sijaan erikseen tulee säätää palveluntuottajan henkilöstön rikosoikeudellisesta virkavastuusta julkisia hallintotehtäviä hoidettaessa. (PeVL 16/2016 vp, s. 2–3; PeVL 6/2022 vp, s. 5; PeVL 49/2022 vp s. 4; PeVL 92/2022 vp, s. 4.)

Julkisen hallintotehtävän siirtäminen yksityiselle lakiin perustuvan sopimuksen nojalla

Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään todennut, että julkinen hallintotehtävä voidaan perustuslain 124 §:n perusteella antaa muulle kuin viranomaiselle paitsi lailla myös lain nojalla tehtävällä sopimuksella. (PeVL 11/2002 vp, s. 5; PeVL 11/2004 vp, s. 2; PeVL 26/2017 vp, s. 48; PeVL 17/2021 vp, s. 19.)

Perustuslakivaliokunta on viitannut perustuslain 124 §:n esitöissä ilmaistuun kantaan, että koska etenkin julkisten palvelutehtävien hoitaminen on voitava järjestää joustavasti eikä tällaisten tehtävien antamisesta ole sääntelyn tavoitteiden kannalta tarpeen edellyttää säädettäväksi yksityiskohtaisesti lailla, voidaan hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle säätää tai päättää myös lain nojalla. Tehtävän antamiseen oikeuttavan toimivallan on tällöinkin perustuttava lakiin. (HE 1/1998 vp, s. 179.) Perustuslakivaliokunta on todennut, että sopimuksella ei kuitenkaan voida sopia esimerkiksi palveluntarjoajan ilmoitusvelvollisuudesta sellaisista tehtävien hoitamisen muutoksista, joilla voi olla olennaista vaikutusta tehtävien asianmukaiseen hoitamiseen. Tämänkaltaiset valvonnasta, puutteista ja laiminlyönnistä aiheutuvat seuraamukset ovat sellaista julkisen vallan käyttöä, joka ei voi perustua pelkästään sopimuksen varaan. (PeVL 2/2018 vp, s. 4.)

Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön arviointia Rikosseuraamuslaitoksen tehtäviä yksityisille palveluntuottajille siirtämisen näkökulmasta

Siirrettävien tehtävien julkisen hallintotehtävän luonne

Edellä kuvatussa perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännöstä voidaan päätellä, että mitä selvemmin toiminnolla on yksilöiden oikeuksia, etuja tai velvollisuuksia koskevia vaikutuksia, sitä varmemmin kyse on julkisesta hallintotehtävästä. Rikosseuraamuslaitoksen hankkiessa palveluita yksityiseltä palveluntuottajalta, kyse on viranomaisen toimintaa tukevasta ja avustavasta työstä, joten kyse ei ole merkittävän julkisen vallan käyttämisestä. Kyseisiin tehtäviin liittyvää merkittävää julkista valtaa käyttää Rikosseuraamuslaitos.

Perustuslakivaliokunta on eräissä tapauksissa arvioinut lakiehdotusten sisältämiä tehtäviä kokonaisuuksina, joihin sisältyy yhtäältä viranomaiselle selvästi kuuluvia osia, kuten yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin vaikuttavaa päätöksentekoa, toisaalta yksityiselle palveluntuottajalle siirrettävissä olevia avustavia tai teknistyyppejä toimia. Tällaisissa tapauksissa valiokunta on todennut, että ainakin kokonaisuutena tarkastellen kyse on perustuslain 124 §:ssä tarkoitettusta julkisesta hallintotehtävästä ja edellyttänyt tämänmukaista tehtävien yksityiselle taholle siirtämisen sääntelyä. Tällainen tehtäväkokonaisuuden kaikkien osien määrittäminen julkiseksi hallintotehtäväksi on korostunut julkisten sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisessä. Näissä tapauksissa myös avustavien tehtävien luonnehdintaa julkiseksi hallintotehtäväksi on perusteltu sillä, että tehtäväkokonaisuudessa on kyse yksilön perusoikeuksien toteuttamisesta. Siten kaikkien yksityisen palveluntuottajan tuotettavaksi siirrettävien asiakkaalle annettavien sosiaali- ja terveyspalvelujen kohdalla on täytyttävä perustuslain 124 §:ssä asetetut edellytykset, vaikka kaikki yksityiseltä palveluntuottajalta hankittaviksi tulevat palvelut eivät välttämättä olisikaan yksiselitteisesti julkisen hallintotehtävän hoitamista. Sinänsä jo se, että tehtävä sisältää julkisen hallintotehtävän piirteitä, on edellyttänyt sääntelyn tarkastelua perustuslain 124 §:n kannalta. Tästä perustuslakivaliokunnan kannanotosta voitaneen päätellä, että jokseenkin vastaavanlainen julkisen hallintotehtävän luonteinen tehtävä olisi esimerkiksi rikosseuraamusta suorittavan henkilön rikoksettoman elämän valmiuksien parantamiseen tähtäävään kuntouttavan toiminnan asiantuntijatehtävä.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt avustavia tehtäviä julkisena hallintotehtävänä, jos kyse on viranomaisen lakisääteisiin palvelutehtäviin kuuluvista ja viranomaisen järjestämisvastuulla

olevista toiminnoista, esimerkiksi neuvonnasta, asiakirjojen ja tietojen vastaanottamisesta ja luovuttamisesta sekä tietojen tallentamisesta rekisteriin.

Kun viranomaiselle kuuluvassa valvontatehtävässä käytetään valvonnan kannalta merkityksellisen seikan selvittämisessä apuna ulkopuolista asiantuntijaa, kyse on julkisesta hallintotehtävästä. Toiminnan julkisen hallintotehtävän luonne korostuu, jos yksityinen taho tekee tarkastuksensa perusteella viranomaisen valvonta- ja tarkastustoimintaa tukevia tarkastuspäätöksiä. Tästä perustuslakivaliokunnan kannanotosta voitaneen päätellä, että jokseenkin vastaavanlainen julkisen hallintotehtävän luonteinen tehtävä olisi esimerkiksi vangin oikeusasemaa koskevan päätöksen tueksi tarvittavan asiantuntijalausunnan laatiminen. Tällainen lausunto voisi koskea esimerkiksi sitä, miten yksityisen palveluntuottajan toteuttama kuntoutus on edistänyt vangin rangaistusajan suunnitelman toteutumista.

Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön perusteella voidaan päätellä, että Rikosseuraamuslaitoksen järjestämisvastuulla olevia, rikosseuraamusta suorittavan henkilön esimerkiksi päihdekuntoutukseen, psykologiseen ja sosiaaliseen kuntoutukseen, terveyden ja hyvinvoinnin tukemiseen, hengelliseen tukemiseen, koulutukseen, työelämän ja arkielämän taitojen valmennukseen sekä lasten ja perheiden tukemiseen liittyviä ja muita vastaavanlaisia asiantuntijuutta edellyttäviä avustavia tehtäviä voidaan pitää julkisina hallintotehtävinä tai vähintään julkisen hallintotehtävän piirteitä sisältävinä tehtävinä. Näin ollen näiden toimintojen siirtämisestä yksityiselle palveluntuottajalle tulee säätää perustuslain 124 §:n edellyttämällä tavalla.

Perustuslakivaliokunnan mukaan, kun kyse on yksityisoikeudellisesta toiminnasta, jossa järjestämisvastuu on kuitenkin viranomaisella, toimintaa pidetään julkisena hallintotehtävänä. Sinänsä elinkeinotoimintana järjestettävää ruokahuoltoa, vankien elintarvikkeiden ja henkilökohtaisten käyttöesineiden ostamismahdollisuutta ja vankien kuljetustehtävää voidaan pitää julkisena hallintotehtävänä, koska näiden toimintojen järjestäminen on Rikosseuraamuslaitoksen vastuulla. Näiden toimintojen hankkimisesta yksityiseltä palveluntuottajalta tulee siis säätää perustuslain 124 §:n mukaisesti. Ehdotuksen mukaiset ruokahuollon, vankien elintarvikkeiden ja henkilökohtaisten käyttöesineiden ostamismahdollisuuden sekä vankien kuljettamista ja kuljetusajoneuvon järjestämistä koskevat tehtävät eivät sisältäisi vankeuden täytäntöönpanoon eikä tutkintavankeuden toimeenpanoa koskevia toimivaltuuksia eivätkä muutakaan merkittävää julkisen vallan käyttöä. Nämäkin toiminnot olisivat Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa tukevia ja avustavia. Hankitun toiminnan järjestämisvastuu, ohjaus ja valvonta kuuluisivat Rikosseuraamuslaitokselle. Vangeilla ja tutkintavangeilla on oikeus lainmukaiseen ruokahuoltoon ja ostosmahdollisuuteen sekä turvalliseen kuljetukseen. Kokonaisvastuu näiden järjestelyjen toteuttamisesta olisi Rikosseuraamuslaitoksella. Yksityinen palveluntuottaja vastaisi lain ja sopimuksen mukaisesti omasta toiminnastaan, johon ei siis kuuluisi merkittävää julkisen vallan käyttöä.

Julkisen hallintotehtävän määrittelyn rajanvetona pidettäisiin sitä, että Rikosseuraamuslaitoksen järjestämisvastuulla olevat kiinteistöhuolto- ja siivoustehtävät sekä maksukorttien, kalusteiden ja vastaavien hankinnat eivät kuitenkaan olisi julkista hallintotehtävää, vaikka Rikosseuraamuslaitos hankkisi niitä yksityiseltä palveluntuottajalta. Kyse on siinä määrin teknistyypisistä toiminnoista, ettei niitä voisi verrata ruokahuollon, vankien elintarvikkeiden ja henkilökohtaisten käyttöesineiden ostamismahdollisuuden ja kuljetustehtävän hoitamiseen.

Julkisen hallintotehtävän viranomaisorganisaation ulkopuolelle siirtämisen tarkoituksenmukaisuus

Perustuslakivaliokunta edellyttää julkista hallintotehtävää viranomaisorganisaation ulkopuolelle siirrettäessä, että siirto on tarkoituksenmukainen viranomaisen toiminnan järjestämisen kannalta. Perustuslakivaliokunnan mukaan tarkoituksenmukaisuusedellytys täyttyy, jos siirrolla pystytään järjestämään toiminta tehokkaasti sekä hallinnon sisäiset tarpeet huomioon ottaen. Erityistä huomiota tulee lisäksi kiinnittää yksityisten henkilöiden tarpeisiin.

Perustuslakivaliokunnan mukaan siirron tarkoituksenmukaisuusvaatimus täyttyy erityisesti tehtävissä, joissa tarvitaan ammatillista ja teknistä erityisosaamista. Viranomaisella ei välttämättä ole lainkaan tai ainakaan riittävästi resursseja tai osaamista tällaisten tehtävien hoitamiseen. Myös avustavien tehtävien siirtäminen voi olla tarkoituksenmukaista esimerkiksi palveluiden alueellisen saatavuuden varmistamiseksi sekä toiminnan joustavuuden ja tehokkuuden lisäämiseksi. Tällaisella tehtävien siirtämisellä voidaan turvata viranomaisten henkilöstöresurssien käyttö muihin tehtäviin.

Edellä olevan perusteella voidaan päätellä, että koska Rikosseuraamuslaitoksella ei ole riittäviä resursseja esityksessä tarkoitettujen, suurelta osin erityistä ammattitaitoa edellyttävien tehtävien hoitamiseen tarvittavissa määrin ja alueellisesti yhdenvertaisesti, ehdotetussa Rikosseuraamuslaitoksen kyseisten tehtävien yksityiselle palveluntuottajalle siirtämismahdollisuudessa täyttyy tarkoituksenmukaisuusvaatimus.

Perusoikeuksien, oikeusturvan ja muun hyvän hallinnon toteutumisen varmistaminen

Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan, kun julkinen hallintotehtävä siirretään viranomaistoiminnan ulkopuolelle, tulee perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten varmistamiseksi ottaa huomioon seuraavat seikat.

Siirrettävän palvelun sisällöstä, tarjonnasta ja toteutuksesta tulee säätää riittävän täsmällisesti. Lisäksi tulee säätää julkisia hallintotehtäviä hoitavan palveluntuottajan henkilöstön pätevyyydestä. Palveluntuottajan ja sen henkilöstön toimintaan tulee myös kohdistaa riittävä julkinen valvonta. Perustuslakivaliokunta on pitänyt asianmukaisena sitä, että lailla säädetään myös palveluntuottajana toimimisen yleisistä edellytyksistä, palveluntuottajan yleisistä velvollisuuksista ja vastuusta, henkilötietojen käsittelystä, salassapitovelvollisuudesta sekä tehtävän siirtoa koskevan sopimuksen sisällöstä.

Perustuslakivaliokunnan mukaan perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten toteutumisen varmistaminen edellyttää myös sitä, että asian käsittelyssä noudatetaan hallinnon yleislakeja ja että asioita käsittelevät toimivat virkavastuulla. Kun julkinen hallintotehtävä on siirretty yksityiselle toimijalle, toimintaan sovelletaan hallinnon yleislakeja ilman viittaussäännöistäkin. Palveluntuottajan henkilöstön rikosoikeudellisesta virkavastuusta julkisia hallintotehtäviä hoidettaessa tulee säätää tehtävien siirtämistä koskevassa lainsäädännössä.

Edellä olevan perusteella voidaan päätellä, että Rikosseuraamuslaitoksen yksityiselle palveluntuottajalle siirrettävien tehtävien hoitamisessa voidaan asianmukaisilla säännöksillä turvata perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon toteutuminen.

Edellä olevan perusteella voidaan päätellä, että Rikosseuraamuslaitokselle ehdotettu mahdollisuus hankkia lakisääteisten tehtäviensä hoitamista tukevia ja avustavia palveluita yksityiseltä palveluntuottajalta ei sisällä perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön kannalta tulkinnanvaraisia seikkoja.

12.4 Henkilötietojen käsittely

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.

Rikosseuraamuslaitoksesta annettuun lakiin ehdotetun 7 e §:n mukaan Rikosseuraamuslaitoksella olisi salassapitosäännösten estämättä oikeus saada yksityisen palveluntuottajan työntekijältä kyseiseen toimintaan osallistuvaa rikosseuraamusta suorittavaa henkilöä tai tutkintavankia koskevia tietoja, jotka ovat tarpeen Rikosseuraamuslaitoksen kyseiselle henkilölle järjestämän toiminnan toteuttamiseksi tai rikosseuraamuksen täytäntöönpanon taikka tutkintavankeuden toimeenpanon turvallisuuden varmistamiseksi. Yksityisen palveluntuottajan työntekijällä olisi salassapitosäännösten estämättä oikeus saada Rikosseuraamuslaitokselta rikosseuraamusta suorittavaa henkilöä tai tutkintavankia koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä 7 a §:ssä tarkoitetun toiminnan toteuttamiseksi.

Rikosseuraamusalan tutkinnosta ehdotetun lain 9 §:n 4 momentin mukaan opiskelijaksi pyrkivän tulisi antaa koulutuskeskukselle opiskelijaksi ottamisen arvioinnissa tarvittavat terveydentilaansa ja rikosseuraamusalan työhön sopivuuttaan koskevat tiedot. Lakiehdotuksen 17 §:ssä säädettäisiin terveydenhuollon ammattihenkilön mahdollisuudesta luovuttaa koulutuskeskukselle kirjallisen johtopäätöksen opiskelijalle tehdystä päihdetestistä. Lakiehdotuksen 19 §:n 2 momentin mukaan opiskelijan sairauteen liittyvissä opiskelun keskeyttämistilanteissa opiskelijan tulisi pyydettyä antaa koulutuskeskukselle terveydentilansa arviointiin tarvittavat tiedot. Opiskelu-oikeuden menettämistä koskeva vastaava säännös olisi 20 §:n 2 momentissa. Ehdotettu sääntely ei laajentaisi tietojensaantioikeutta nykyisestä.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ja kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen (PeVL 15/2018 vp). Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. PeVL 17/2016 vp, s. 2—3). Valiokunta on antanut erityistä merkitystä luovutettavien tietojen luonteelle arkaluonteisina tietoina arvioidessaan täsmällisyyttä ja sisältöä. Mikäli ehdotetut säännökset tietojen luovutuksesta ovat kohdistuneet myös arkaluonteisiin tietoihin, on tavallisen lain säätämisjärjestyksen käyttämisen edellytyksenä ollut sääntelyn täsmentäminen selostetun perustuslakivaliokunnan viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä koskevan käytännön mukaiseksi (PeVL 38/2016 vp, s. 3). Valiokunta ei toisaalta ole pitänyt hyvin väliä ja yksilöimättömiä tietojensaantioikeuksia perustuslain kannalta mahdollisina edes silloin, kun ne on sidottu välttämättömyyskriteeriin (ks. esim. PeVL 71/2014 vp, s. 3/I, PeVL 62/2010 vp, s. 4/I ja PeVL 59/2010 vp, s. 4/I). (PeVL 4/2021, s. 3—4).

Ehdotetut tietojen luovuttamista ja saamista koskevat säännökset olisivat perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla riittävän yksityiskohtaisia ja tarkkarajaisia. Luovutettavat tiedot on rajattu ehdotetun sääntelyn tavoitteen ja toisaalta tietoja koskevan salassapitointressin mukaisesti vain sellaisiin tietoihin, joiden luovuttaminen on tarkoituksenmukaista ja oikeasuhtaista tavoiteltuun päämäärään nähden.

12.5 Asetuksenantovaltuudet

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia tässä perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Jos asetuksen antajasta ei ole erikseen säädetty, asetuksen antaa valtioneuvosto.

Perustuslain 80 §:n johdosta asetuksenantovaltuuksiin on perustuslakivaliokunnan käytännössä kohdistettu vaatimuksia sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta (esim. PeVL 38/2013 vp, s. 3/II–4/I). Valiokunta on painottanut tämän merkitsevän sitä, että asetuksia voidaan antaa vain laissa säädetyn valtuuden nojalla eikä asetuksenantovaltaa voida antaa asioissa, joista perustuslain mukaan on säädettävä lailla, lakiin otettava asetuksenantovaltuus laadittava on laadittava niin, että valtuuden sisältö selvästi ilmenee laista ja että se rajataan riittävän tarkasti (ks. PeVL 26/2017 vp, s. 26). Perustuslain 80 §:n takia on olennaista, että säänneltävästä asiasta on riittävät perussäännökset laissa ja että valtuus on syytä sijoittaa pääsääntöisesti lain asianomaisen perussäännöksen yhteyteen (ks. PeVL 10/2016 vp, s. 5 ja PeVL 49/2014 vp, s. 6).

Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 11 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan säännökset asioiden käsittelemisestä ja ratkaisemisesta, edustamisesta tuomioistuimissa ja muissa viranomaisissa, henkilöstöstä, virkamiesten erityisistä kelpoisuusvaatimuksista ja kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista, nimittämisestä virkaan tai virkasuhteeseen, virkavapauden myöntämisestä, tehtävien järjestämisestä toimintayksiköiden välillä sekä henkilökortista. Lain 10 §:n 1 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitoksen tunnusluvasta, virkapuvusta ja sen käytöstä sekä suoja- ja erityisvaatetuksesta samoin kuin virkamerkistä säädetään oikeusministeriön asetuksella.

Rikosseuraamusalan tutkinnosta ehdotetun lain 26 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkemmat säännökset koulutuksen tarkoituksesta, tavoitteista ja sisällöstä; tutkinnon rakenteesta, mitoituserusteista, laajuudesta ja suoritusajasta; tutkintosäännön ja opetussuunnitelman tarkemmasta sisällöstä; koulutukseen valitsemisen menettelystä; opetuksen antamisesta sekä tutkinnon tuottamasta kelpoisuudesta.

Lakiehdotuksissa ehdotetut asetuksenantovaltuudet ovat perustuslaissa edellytetyllä tavalla tarkkarajaisia ja tarkentavat lakiehdotuksessa olevia säännöksiä. Ne eivät sellaisina muodosta ristiriitaa suhteessa perustuslain 80 §:ssä säädettyihin asetuksen antamisen edellytyksiin.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain (221/2022) 2 §, 3 §:n 4 momentti, 4 §:n 2 momentti, 5 §:n 3 momentti ja 6 §, sekä
lisätään lakiin uusi 2 a luku seuraavasti:

1 luku

Rikosseuraamuslaitoksen tehtävät ja organisaatio

2 §

Rikosseuraamuslaitoksen tehtävät

Rikosseuraamuslaitoksen tehtävänä on ehdolliseen vankeusrangaistukseen tuomittujen valvonta, nuorisorangaistuksen, yhdyskuntapalvelun, valvontarangaistuksen, ehdottoman vankeusrangaistuksen, sakon muuntorangaistuksen, yhdistelmärangaistuksen ja varmuusvankeuden täytäntöönpano, ehdonalaiseen vapauteen päästettyjen valvonta sekä tutkintavankeuden toimeenpano. Lisäksi Rikosseuraamuslaitos hoitaa muut sille säädetyt tehtävät.

3 §

Rikosseuraamuslaitoksen organisaatio

Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavaan vastuualueeseen kuuluu rikosseuraamusalan tutkintoon johtavaa koulutusta ja täydennyskoulutusta antava Rikosseuraamusalan koulutuskeskus -niminen yksikkö.

4 §

Rikosseuraamuskeskuksen tehtävät

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, rikosseuraamuskeskuksen tehtävänä on suorittaa muut Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueiden sille erikseen määräämät tehtävät. Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueet voivat määrätä rikosseuraamuskeskuksen tehtäväksi toisen rikosseuraamuskeskuksen tai vastuualueen tehtäviä sekä vastuualueen tehtäväksi rikosseuraamuskeskuksen tehtäviä, jos se on tarpeen rangaistusten täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon tavoitteiden saavuttamisen, työn tasaamisen, erityisosaamisen tai muun erityisen syyn vuoksi.

2 luku

Rikosseuraamuslaitoksen johtaminen ja asioiden ratkaiseminen

5 §

Johtaminen

Rikosseuraamuskeskusta johtaa rikosseuraamuskeskuksen johtaja.
Yhdyskuntaseuraamustoimistoa johtaa yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja. Vankilaa johtaa
vankilan johtaja. Rikosseuraamuskeskuksen muuta yksikköä johtaa yksikönpäällikkö.

6 §

Asioiden ratkaiseminen

Pääjohtaja ratkaisee koko Rikosseuraamuslaitosta koskevat, vastualueen johtaja vastuualuetta koskevat, rikosseuraamuskeskuksen johtaja rikosseuraamuskeskusta koskevat sekä yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja, vankilan johtaja ja rikosseuraamuskeskuksen muun yksikön yksikönpäällikkö omaa yksikköään koskevat asiat, jollei niitä ole säädetty taikka Rikosseuraamuslaitoksen tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty muun virkamiehen ratkaistaviksi.

Pääjohtaja voi yksittäistapauksessa pidättää itselleen päätösvalan asiassa, jonka ratkaiseminen on muualla kuin laissa uskottu laitoksen muulle virkamiehelle. Vastuualueen johtaja sekä rikosseuraamuskeskuksen johtaja sekä yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja, vankilan johtaja ja rikosseuraamuskeskuksen muun yksikön yksikönpäällikkö voivat yksittäistapauksessa pidättää itselleen päätösvalan asiassa, jonka ratkaiseminen on muualla kuin laissa uskottu hänen alaiselleen virkamiehelle.

2 a luku

Julkisen hallintotehtävän siirtäminen yksityiselle palveluntuottajalle

7 a §

Palvelun hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta

Rikosseuraamuslaitos voi hankkia vangin tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan vankeuslaissa (767/2005), valvotusta koevapaudesta annetussa laissa (629/2013), yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa (400/2015) ja yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetussa laissa (801/2017) tarkoitetun rangaistusajan suunnitelman tavoitteiden edistämiseksi sekä tutkintavangin tutkintavankeuslaissa (768/2005) tarkoitetun toimintamahdollisuuden järjestämisessä tarvittavia työhön, opiskeluun, kuntoutukseen, vapaa-ajantoimintaan tai muuhun vastaavaan toimintaan liittyviä, Rikosseuraamuslaitoksen omaa toimintaa tukevia ja avustavia palveluita yksityiseltä palveluntuottajalta sopimukseen perustuen, jos palvelun hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Tässä tarkoitetussa tukevassa ja avustavassa toiminnassa ei hoideta tehtäviä, joihin kuuluu rikosseuraamusten täytäntöönpanoa tai tutkintavankeuden toimeenpanoa koskevaa päätöksentekovaltaa.

Rikosseuraamuslaitos voi hankkia vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa tarkoitetun ruokahuollon ja elintarvikkeiden ja henkilökohtaisten käyttöesineiden ostamismahdollisuuden sekä vankien ja tutkintavankien kuljettamisessa tarvittavan kuljetuspalvelun ja ajoneuvon yksityiseltä palveluntuottajalta sopimukseen perustuen, jos palvelun hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehet osallistuvat edellä tarkoitettuun vanginkuljetukseen, vastaavat kuljetuksen valvonnasta ja vartioinnista sekä käyttävät heille laissa säädettyjä toimivaltuuksia, joilla varmistetaan kuljetuksen asianmukainen sujuminen. Yksityinen palveluntuottaja vastaa siitä, että tässä tarkoitettuja vanginkuljetustehtäviä hoitavat työntekijät täyttävät tehtävän edellyttämät ajotaitovaatimukset ja että palveluun kuuluva kuljetuskalusto täyttää tehtävän edellyttämät turvallisuustekniset vaatimukset.

Rikosseuraamuslaitos voi hankkia omaa toimintaansa tukevia ja avustavia hallinnollisia palveluita yksityiseltä palveluntuottajalta sopimukseen perustuen, jos palvelun hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Tässä tarkoitettu hankinta voi koskea myös vuokrattua henkilöstöä, joka ei ole työsuhteessa Rikosseuraamuslaitokseen, mutta joka toimii työsopimuslain (55/2001) 1 luvun 7 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla Rikosseuraamuslaitoksen johdon ja valvonnan alaisena.

Rikosseuraamuslaitos ohjaa ja valvoo yksityiseltä palveluntuottajalta hankkimaansa palvelua. Rikosseuraamuslaitos pitää luetteloa tässä luvussa tarkoitetuista palveluntuottajista.

Yksityinen palveluntuottaja vastaa palvelun lainmukaisesta sekä hankinnasta tehdyn sopimuksen ja Rikosseuraamuslaitoksen ohjeiden mukaisesta tuottamisesta.

7 b §

Yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset

Yksityisellä palveluntuottajalla on oltava palvelun sisältöön ja laajuuteen nähden riittävä osaaminen, palveluksessaan toiminnan edellyttämä ammattihenkilöstö sekä muut riittävät toimintaedellytykset. Yksityisen palveluntuottajan on nimettävä toiminnasta vastaava vastuuhenkilö, jonka tehtävänä on varmistaa, että lain- ja sopimuksenmukaiset vaatimukset täyttyvät palvelua tuotettaessa.

7 c §

Hankittavan palvelun sopimusehdot

Kun Rikosseuraamuslaitos hankkii 7 a §:n 1–3 momentissa tarkoitetun palvelun vastikkeellisena, Rikosseuraamuslaitoksen ja yksityisen palveluntuottajan välisessä sopimuksessa on sovittava:

- 1) hankittavien palvelujen sisällöstä, määrästä, laadusta ja toteutuksesta;
- 2) tehtäviä suorittavien henkilöiden riittävän ammattitaidon varmistavista menettelyistä;
- 3) palveluntuottajan toiminnan yhteydessä syntyneiden henkilötietojen lainmukaisen käsittelyn yksityiskohdista;
- 4) käytännön järjestelyistä, joilla Rikosseuraamuslaitos huolehtii yksityisen palveluntuottajan toteuttaman palvelun ohjaamisesta ja valvonnasta;
- 5) yksityisen palveluntuottajan vakavaraisuuden ehdoista ja toteamisesta;
- 6) sopimuksen mukaisesta korvauksesta sekä korvauksen alentamisesta ja sen maksamisesta pidättäytymisestä yksityisen palveluntuottajan virheen perusteella;
- 7) osapuolten velvollisuudesta ilmoittaa palvelua koskevista muutoksista, joilla voi olla olennaista vaikutusta sopimuksen mukaisten tehtävien hoitamiseen;
- 8) sopimuskaudesta sekä sopimuksen irtisanomisesta ja purkamisesta;

9) sopimuksen päättymiseen, sopimuksen rikkomis- ja häiriötilanteeseen, muihin häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin liittyvästä varautumisesta ja toiminnan jatkuvuudesta.

Kun Rikosseuraamuslaitos hankkii 7 a §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetun palvelun vastikkeettomana tai 3 momentissa tarkoitettuna henkilöstön vuokrauksena, Rikosseuraamuslaitoksen ja palveluntuottajan välisessä sopimuksessa on sovittava 1 momentin 1, 3, 4, 7 ja 8 kohtien mukaisista asioista.

Kun Rikosseuraamuslaitos hankkii 7 a §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetun vähäisenä pidettävän palvelun kertaluonteisesti tai satunnaisesti, Rikosseuraamuslaitoksen ja yksityisen palveluntuottajan välisessä sopimuksessa on sovittava palvelun sisältö huomioon ottaen riittävästä rikosseuraamusta suorittavien ja tutkintavankien valvontaa ja yksityisyydensuojaa koskevista seikoista.

7 d §

Yksityisen palveluntuottajan ja sen henkilöstön velvollisuudet

Edellä 7 a §:ssä tarkoitetun yksityisen palveluntuottajan ja sen henkilöstön on tämän lain mukaisessa toiminnassaan noudatettava:

1) omaa toimialaansa, rikosseuraamusten täytäntöönpanoa, tutkintavankeuden toimeenpanoa ja henkilötietojen käsittelyä koskevassa sekä muussa lainsäädännössä säädettyjä toiminnan sisältö- ja laatuvaatimuksia;

2) palvelujen tuottamisesta tehtyä sopimusta;

3) Rikosseuraamuslaitoksen antamia ohjeita.

Palveluntuottaja on velvollinen antamaan Rikosseuraamuslaitokselle sopimuksen noudattamisen valvontaa varten tarpeelliset tiedot toiminnastaan.

Palveluntuottaja eikä sen palveluksessa oleva henkilö saa ilmaista sivulliselle tässä luvussa tarkoitettua tehtävää hoitaessaan saamaansa salassa pidettävää tietoa.

7 e §

Oikeus saada tietoja

Rikosseuraamuslaitoksella on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada yksityisen palveluntuottajan työntekijältä kyseiseen toimintaan osallistuvaa rikosseuraamusta suorittavaa henkilöä tai tutkintavankia koskevia tietoja, jotka ovat tarpeen Rikosseuraamuslaitoksen kyseiselle henkilölle järjestämän toiminnan toteuttamiseksi tai rikosseuraamuksen täytäntöönpanon taikka tutkintavankeuden toimeenpanon turvallisuuden varmistamiseksi.

Yksityisen palveluntuottajan työntekijällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada Rikosseuraamuslaitokselta rikosseuraamusta suorittavaa henkilöä tai tutkintavankia koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä 7 a §:ssä tarkoitetun toiminnan toteuttamiseksi.

7 f §

Yksityiseltä palveluntuottajalta hankittavaa palvelua koskevat viittaussäännökset

Yksityisen palveluntuottajalle ja hänen palveluksessaan oleville, tässä luvussa tarkoitetuissa tehtävissä toimiville työntekijöille tehtävästä turvallisuusselvityksestä säädetään turvallisuusselvityslaisissa (726/2014).

Yksityisen palveluntuottajan palveluksessa olevien hoitaessa 7 a §:ssä tarkoitettuja tehtäviä heihin sovelletaan rikoslain (39/1889) 40 luvun rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä, viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta.

Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Yksityiseltä palveluntuottajalta hankittavien palvelujen hankintamenettelystä säädetään julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa (1397/2016).

7 g §

Palvelun hankkimisesta päättäminen

Rikosseuraamuslaitoksen puolesta päätöksen valtakunnallisen palvelun hankkimisesta yksityiseltä palveluntuottajalta tekee asianomaisen vastuualueen johtaja ja rikosseuraamuskeskusta koskevan palvelun hankkimisesta kyseisen rikosseuraamuskeskuksen johtaja. Hankintapäätöksessä tulee perustella palvelun hankinnan tarkoituksenmukaisuus.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Mitä muualla laissa säädetään yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäälliköstä, koskee tässä laissa tarkoitettua yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajaa ja mitä muualla laissa säädetään vankilan yksikönpäälliköstä, koskee tässä laissa tarkoitettua vankilan johtajaa.

Tämän lain tullessa voimaan yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikön käsiteltävinä olevat asiat siirtyvät yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajan ja vankilan yksikönpäällikön käsiteltävinä olevat asiat siirtyvät vankilan johtajan käsiteltäviksi.

Päätökset virkojen muuttamisesta ja henkilöstön sijoittamisesta tekee ennen lain voimaantuloa pääjohtaja tai Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty Rikosseuraamuslaitoksen muu virkamies.

Tämän lain voimaan tullessa Rikosseuraamuslaitoksen yksityisten palveluntuottajien kanssa tekemät voimassa olevat sopimukset tulee tehdä tämän lain 7 c §:n mukaisiksi vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

2.

Laki

rikosseuraamusalan tutkinnosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Rikosseuraamusalan tutkinnon tarkoitus ja tavoitteet

Rikosseuraamusalan tutkinto valmistaa opiskelijan rikosseuraamusalan ohjaus- ja valvontatehtäviin. Tutkinnon tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiudet rangaistusten tavoitteelliseen, turvalliseen, vaikuttavaan sekä yksilön ihmisarvoa ja -oikeuksia kunnioittavaan täytöntöönpanoon.

Rikosseuraamusalan tutkinto antaa Rikosseuraamuslaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (290/2022) 7 §:n 1 momentin 6 kohdassa säädetyn kelpoisuuden vartijan virkaan.

2 §

Koulutuksen järjestäminen

Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisen ja ohjauksen vastuualueeseen kuuluva Rikosseuraamusalan koulutuskeskus järjestää rikosseuraamusalan tutkintoon johtavaa koulutusta. Koulutuskeskuksen hallinnosta säädetään Rikosseuraamuslaitoksesta annetussa laissa (221/2022) ja valtioneuvoston asetuksessa.

Rikosseuraamusalan tutkintoon johtavaan koulutukseen sisältyvä työssäoppiminen järjestetään rikosseuraamuskeskuksen yksikössä.

Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtaja vahvistaa vuosittain tutkintoon johtavan koulutuksen aloituspaikkojen määrän koulutuskeskuksen yksikönpäällikön esityksestä.

3 §

Opetuskieli

Tutkinnon opetuskieli on suomi. Opetusta annetaan myös ruotsin kielellä ja tilapäisesti muullakin kielellä.

Opiskelija saa käyttää opiskelijavalinnassa ja kokeissa joko suomen tai ruotsin kieltä.

4 §

Opetuksen maksuttomuus

Rikosseuraamusalan tutkintoon johtava koulutus on opiskelijalle maksutonta. Opintososiaalisista eduista säädetään oikeusministeriön asetuksella.

2 luku

Rikosseuraamusalan tutkinto

5 §

Tutkinnon laajuus, rakenne ja tavoitteet

Rikosseuraamusalan tutkinnon laajuus on 90 opintopistettä.

Rikosseuraamusalan tutkintoon kuuluvat:

- 1) perusopinnot;
- 2) ammattiopinnot ja työssäoppiminen;
- 3) valinnaiset opinnot.

Tutkinnon tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa hyvän osaamisen laillisuutta ja eettisyyttä, kuntoutusta ja ohjausta sekä turvallisuutta ja valvontaa koskevissa asioissa.

6 §

Tutkinnon suoritus aika

Opiskelijan tulee suorittaa opinnot opetussuunnitelmassa määritellyssä enimmäisajassa voimassa olevan opetussuunnitelman mukaisesti. Koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö voi opiskelijan pyynnöstä siirtää tämän opiskeluoikeutta siihen asti, että kyseinen koulutus seuraavan kerran aloitetaan, kuitenkin enintään yhdellä vuodella.

7 §

Tutkintosääntö ja opetussuunnitelma

Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen tutkintosäännössä päätetään:

- 1) opetussuunnitelmasta;
- 2) opiskelijaksi ottamisesta käytettävistä valintaperusteista, valintamenettelystä sekä valinnassa lisäpisteitä antavasta koulutuksesta ja työkokemuksesta;
- 3) opetukseen osallistumisesta;
- 4) muiden opintojen ja osaamisen hyväksi lukemisesta;
- 5) työssäoppimisesta;
- 6) arvioinnista;
- 7) todistuksista.

Rikosseuraamusalan tutkinnon opetussuunnitelmassa päätetään:

- 1) kunkin opintojakson osaamistavoitteista, käsiteltävästä asiakokonaisuudesta ja laajuudesta opintopisteinä;
- 2) opetuksen ja työssäoppimisen määrästä opintopisteinä;
- 3) vaadittavista suorituksista.

Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavan vastualueen johtaja päättää tutkintosäännöstä ja opetussuunnitelmasta koulutuskeskuksen yksikönpäällikön esityksestä.

3 luku

Hakeutuminen ja opiskelijaksi ottaminen

8 §

Hakumenettely

Koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö päättää hakuajoista ja -menettelyistä.

9 §

Opiskelijaksi ottamisen edellytykset

Opiskelijaksi rikosseuraamusalan tutkintoon johtavaan koulutukseen voidaan ottaa henkilö, joka on hakuajan päättymiseen mennessä suorittanut vähintään:

1) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitetun toisen asteen ammatillisen tutkinnon (*ammatillinen perustutkinto, ammattitutkinto tai erikoisammattitutkinto*), lukiolaissa (714/2018) tarkoitetun lukion oppimäärän tai ylioppilastutkinnosta annetussa laissa (502/2019) tarkoitetun tutkinnon tai niitä vastaavan aikaisemman tutkinnon taikka edellä tarkoitettuja tutkintoja vastaavat ulkomaiset opinnot sekä suorittanut hyväksytysti valintamenettelyn mukaisen kokeen tai muun suorituksen; tai

2) toisen asteen ammatillisen tutkinnon ja toimii Rikosseuraamuslaitoksen määräaikaisessa vartijan virkasuhteessa.

Edellä 1 momentissa säädetyn lisäksi opiskelijaksi rikosseuraamusalan tutkintoon johtavaan koulutukseen otettavalta edellytetään, että:

- 1) hän on hakuajan päättymiseen mennessä täyttänyt 18 vuotta;
- 2) hän on terveydentilaltaan ja muilta ominaisuuksiltaan rikosseuraamusalan työhön sopiva;
- 3) hänellä on vähintään B-luokan ajo-oikeus;
- 4) hänellä on suomen kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito.

Koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö voi myöntää poikkeuksen 1 momentin 1 kohdan mukaisista edellytyksistä, jos hakijalla voidaan muuten katsoa olevan riittävät tiedot ja taidot asianomaisia opintoja varten.

Opiskelijaksi pyrkivän tulee antaa koulutuskeskukselle opiskelijaksi ottamisen arvioinnissa tarvittavat terveydentilaansa koskevat tiedot. Lisäksi opiskelijaksi pyrkivän tulee pyynnöstä antaa tarvittavat tiedot sen arvioimiseksi, onko hän 2 momentin 2 kohdan edellyttämällä tavalla sopiva rikosseuraamusalan työhön. Tällaisia tietoja ovat tiedot henkilön yhteyksistä järjestäytyneeseen rikollisuuteen, rikollisryhmittymiin, vapautensa menettäneisiin tai rikosmyönteisiin henkilöihin, päihdeongelmasta sekä muista sellaisista seikoista, jotka voivat perustellusti vaikuttaa arvioon siitä, onko opiskelijaksi hakeutuva sopiva työskentelemään rikosseuraamusalalla.

Turvallisuusselvityksen hakemisesta säädetään turvallisuusselvityslaisissa (726/2014).

10 §

Opiskelijaksi ottaminen

Opiskelijaksi ottamisessa käytettävistä valintaperusteista, valintamenettelystä sekä valinnassa lisäpisteitä antavasta koulutuksesta ja työkokemuksesta päättää Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavan vastuualueen johtaja koulutuskeskuksen yksikönpäällikön esityksestä siten kuin niistä tutkintosäännössä määrätään.

Opiskelijat valitsee koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö.

Opiskelijavalinnan tuloksia julkistettaessa on ilmoitettava, miten hakija voi saada tiedon valinnassa noudatettujen perusteiden soveltamisesta häneen ja miten valintaan voi hakea oikaisua.

11 §

Opiskelijaksi ilmoittautuminen

Tutkintoon johtavaan koulutukseen opiskelijaksi hyväksytyn tulee koulutuskeskuksen määräämällä tavalla ilmoittautua koulutuskeskukseen, minkä jälkeen hänet merkitään opiskelijaksi.

4 luku

Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet

12 §

Opintojen ja osaamisen hyväksi lukeminen

Opiskelijalle voidaan lukea hyväksi opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöä keskeisiltä osiltaan vastaavat aikaisemmat opinnot tai muutoin hankittu osaaminen. Päätöksen hyväksi lukemista koskevassa asiassa tekee kyseisen oppiaineen lehtori tai opettaja siten kuin siitä tutkintosäännössä tarkemmin määrätään.

Hyväksi lukemista koskevaan päätökseen tyytymätön opiskelija voi pyytää siihen suullisesti tai kirjallisesti oikaisua päätöksen tehneeltä lehtorilta tai opettajalta. Oikaisupyyntö on tehtävä 14 päivän kuluessa siitä ajankohdasta, jolloin opiskelija sai tiedon päätöksestä. Lehtorin tai opettajan on ratkaistava asia viipymättä.

13 §

Työssäoppiminen

Opiskelija on velvollinen suorittamaan tutkintoon kuuluvan työssäoppimisen hänelle osoitetussa Rikosseuraamuslaitoksen yksikössä. Lisäksi koulutuskeskus voi määrätä, että opiskelijan tulee suorittaa päivystystehtäviä koulutuskeskuksessa ja muita vastaavia opintoihin liittyviä koulutuksellisia tehtäviä.

Työssäoppimisen järjestävän laitoksen tulee nimetä opiskelijalle työpaikkaohjaaja.

Työssäoppimisen aikana opiskelija on virkasuhteessa asianomaiseen laitokseen.

Työssäoppimisen ajalta maksettavasta palkkauksesta päättää Rikosseuraamuslaitoksen hallinto- ja tukipalveluista vastaava vastuualue.

Työssäoppimisen aikana opiskelijaan sovelletaan tässä laissa säädettyjä opiskelijaa koskevia säännöksiä, ja hänen työssäoppimiseensa liittyvistä asioista päättää koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö.

14 §

Opintosuoritusten arviointi

Opiskelijan opintosuoritusten arvioinnista päättää arvioitavien opintojen opetuksesta vastaava lehtori tai opettaja. Työssäoppimisessa arviointiin osallistuu myös työnantajan nimeämä työpaikkaohjaaja.

Opiskelijalla on oikeus saada tieto arviointiperusteiden soveltamisesta opintosuoritukseensa. Opintosuoritusten arviointiin tyytymätön opiskelija voi pyytää suullisesti tai kirjallisesti oikaisua arvioinnin suorittaneelta lehtorilta tai opettajalta. Oikaisupyyntö on tehtävä 14 päivän kuluessa siitä ajankohdasta, jolloin opiskelijalla on ollut tilaisuus saada tieto arvioinnin tuloksesta ja arviointiperusteiden soveltamisesta opintosuoritukseensa. Lehtorin tai opettajan on ratkaistava asia viipymättä.

15 §

Työturvallisuus

Opiskelijan työturvallisuudesta säädetään työturvallisuuslaissa (738/2002).

16 §

Salassapitovelvollisuus ja tietojen hyväksikäyttökielto

Opiskelija ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä eikä muutakaan koulutuksen yhteydessä tietoon saamaansa seikkaa, josta lailla on säädetty salassapitovelvollisuus. Salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvaa tietoa ei saa paljastaa senkään jälkeen, kun koulutus tai toiminta viranomaisessa on päättynyt.

Opiskelija ei saa käyttää salassa pidettävää tietoa omaksi tai toisen hyödyksi eikä toisen vahingoksi.

Rangaistus salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain (39/1889) 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

17 §

Päihdetestaus

Opiskelija on velvollinen koulutuskeskuksen määräyksestä osallistumaan terveydenhuollon ammattihenkilön tekemään päihdetestiin, jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija on koulutuksen aikana päihtynyt. Terveydenhuollon ammattihenkilö voi luovuttaa koulutuskeskukselle kirjallisen johtopäätöksen päihdetestistä. Tätä tietoa saavat käsitellä vain ne, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskelijan kurinpidosta. Koulutuskeskus vastaa päihdetestauksesta aiheutuvista kustannuksista.

18 §

Järjestyssääntö

Koulutuskeskuksella on järjestyssääntö, jossa voidaan antaa koulutuskeskuksessa opiskeleville opiskeluyhteisön turvallisuuden ja viihtyvyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä:

1) käytännön järjestelyistä ja käyttäytymisestä koulutuskeskuksessa sekä suoritettaessa koulutukseen liittyviä tehtäviä ja harjoituksia;

2) esineistä tai aineista, joiden tuominen koulutuskeskukseen ja hallussapito työpäivän aikana on muussa laissa kielletty tai joilla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta taikka jotka erityisesti soveltuvat omaisuuden vahingoittamiseen ja joiden hallussapidolle ei ole hyväksyttävää syytä;

3) aseistuksesta;

- 4) koulutuskeskuksen omaisuuden käsittelystä; sekä
5) oleskelusta ja liikkumisesta koulutuskeskuksessa ja sen läheisyydessä.
Koulutuskeskuksen opiskelijat ovat koulutuskeskuksessa, sen alueella taikka suorittaessaan koulutukseen liittyviä tehtäviä, harjoituksia ja tutustumiskäyntejä velvollisia noudattamaan järjestyssääntöä.

Järjestyssäännön vahvistaa koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö.

5 luku

Opiskelun keskeyttäminen, opiskeluoikeuden menettäminen ja kurinpito

19 §

Opiskelun keskeyttäminen

Koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö voi opiskelijan hakemuksesta tämän sairauden, perhetilanteen tai muun vastaavan kaltaisen syyn perusteella keskeyttää opiskelun enintään kahden vuoden määräajaksi.

Koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö voi omasta aloitteestaan keskeyttää opiskelijan opiskelun enintään yhden vuoden määräajaksi kerrallaan opiskelijan pitkäaikaisen sairauden vuoksi tai jos opiskelija ei kykene suorittamaan opintojaan hyväksytysti opetussuunnitelman mukaisesti, opiskelijan tekemäksi epäillyn rikoksen esitutkinnan ajaksi tai muusta vastaavasta painavasta syystä. Opiskelijan tulee pyydetäessä antaa koulutuskeskukselle terveydentilansa arviointiin tarvittavat tiedot.

Opiskelun keskeyttämistä koskeva päätös voidaan panna heti täytäntöön, jollei koulutuskeskus tai hallinto-oikeus toisin määrää.

Kyseisen oppiaineen lehtori tai opettaja päättää opiskelijan aikaisempien opintojen hyväksi lukemisesta opiskelijan tullessa jatkamaan opintojaan siten kuin siitä tutkintosäännössä tarkemmin määrätään. Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua aikaa, jona opinnot ovat keskeytyneinä, ei lasketa opintojen enimmäisaikaan.

20 §

Opiskeluoikeuden menettäminen

Koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö voi määrätä opiskeluoikeuden menetetyksi:

1) jos opiskelijaksi hyväksytty ei ole ilmoittautunut koulutuskeskuksen opiskelijaksi 11 §:ssä säädetyllä tavalla eikä koulutuskeskus perustellusta syystä hyväksy asetetun määräajan jälkeen tapahtunutta ilmoittautumista;

2) jos opiskelijalla on todettu sellainen sairaus tai vamma, joka voidaan perustellusti katsoa pysyväksi esteeksi koulutukseen osallistumiselle ja tutkinnon suorittamiselle;

3) jollei opiskelija ole suorittanut opintojaan opetussuunnitelmassa määritellyssä enimmäisajassa eikä koulutuskeskus erityisestä syystä myönnä hänelle lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseen;

4) jos opiskelijaksi 9 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella hyväksytyn virkasuhde Rikosseuraamuslaitokseen päättyy.

Opiskelijan tulee pyydetäessä antaa koulutuskeskukselle 1 momentin 2 kohdan mukaiset terveydentilan arvioinnissa tarvittavat tiedot.

Opiskelija, joka on menettänyt opiskeluoikeutensa 1 momentin 2 kohdan perusteella, voi hakea koulutuskeskuksen yksikönpäälliköltä opiskeluoikeuden palauttamista. Opiskeluoikeus tulee palauttaa, jos sitä hakeva osoittaa, ettei opiskeluoikeuden menettämisen aiheuttaneita syitä enää ole.

21 §

Kirjallinen varoitus

Koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö voi, jollei huomautusta katsota riittäväksi seuraamukseksi, kurinpitotoimena antaa opiskelijalle kirjallisen varoituksen, jos tämä opetuksen aikana:

- 1) on käyttäytynyt Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle sopimattomalla tavalla;
- 2) on laiminlyönyt opetukseen osallistumisen;
- 3) on rikkonut koulutuskeskuksen järjestyssääntöä;
- 4) on kieltäytynyt 17 §:ssä tarkoitetusta päihdetestauksesta tai antanut päihteiden väärinkäytön osoittavan näytteen.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuna sopimattomana käytöksenä on pidettävä erityisesti tekoa tai käytöstä, joka on omiaan vaarantamaan luottamusta rikosseuraamusalalla toimivalle virkamiehelle kuuluvien tehtävien rehelliseen, luotettavaan ja oikeudenmukaiseen hoitoon.

22 §

Koulutuksesta erottaminen

Koulutuskeskuksen yksikönpäällikkö voi kurinpitotoimena erottaa opiskelijan koulutuksesta, jos tämä:

- 1) on antanut koulutukseen pyrkiessään sellaisia vääriä tai harhaanjohtavia tietoja, jotka olisivat voineet estää koulutukseen valinnan, taikka jättänyt kertomatta sellaisen itseään koskevan olennaisen seikan, joka olisi voinut muodostua valinnan esteeksi;
- 2) on syyllistynyt koulutuksen aikana sellaiseen rikokseen, joka osoittaa sopimattomuutta rikosseuraamusalalle taikka muutoin käyttäytynyt Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle sopimattomalla tavalla eikä kirjallista varoitusta ole pidettävä riittävänä seuraamuksena;
- 3) tutkintoa suorittaessaan kieltäytyy 17 §:ssä tarkoitetusta päihdetestauksesta taikka antaa päihteiden väärinkäytön osoittavan näytteen eikä kirjallista varoitusta ole pidettävä riittävänä seuraamuksena;
- 4) ei jatka opiskeluaan 19 §:ssä tarkoitetun määräajan päätyttyä taikka perusteita koulutuksen jatkamiselle ei enää ole;
- 5) laiminlyö toistuvasti tai olennaisella tavalla opetukseen osallistumisen;
- 6) on toistuvasti tai olennaisella tavalla rikkonut koulutuskeskuksen järjestyssääntöä;
- 7) todetaan rikosseuraamusalalle soveltumattomaksi, koska hänellä on yhteyksiä järjestäytyneeseen rikollisuuteen, rikollisryhmittymiin tai rikoksenteijöihin, hänellä on päihdeongelma tai hänen elämäntilanteessaan on muita vastaavia seikkoja, jotka voivat perustellusti vaikuttaa arvioon siitä, onko hän sopiva työskentelemään rikosseuraamusalalla.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuna rikoksena tai sopimattomana käytöksenä on pidettävä erityisesti tekoa tai käytöstä, joka on omiaan vaarantamaan luottamusta rikosseuraamusalalla toimivalle virkamiehelle kuuluvien tehtävien rehelliseen, luotettavaan ja oikeudenmukaiseen hoitoon.

Erottamista koskeva päätös voidaan panna heti täytäntöön, jollei koulutuskeskus tai hallinto-oikeus toisin määrää. Jos koulutuksesta erottamista koskeva päätös kumotaan, kyseisen oppiaineen lehtori tai opettaja päättää opiskelijan siihen mennessä suorittamien opintojen hyväksi luettavuudesta myöhempien vastaavien opintojen yhteydessä.

Erotetun, 9 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella opiskelijaksi otetun opiskelijan määräaikainen virkasuhde, johon hänet on nimitetty työssäoppimisen suorittamiseksi, päättyy ilman eri päätöstä siitä ajankohdasta, josta hänet on erotettu koulutuksesta.

23 §

Menettely opiskeluoikeutta koskevassa asiassa ja kurinpitoasiassa

Ennen opiskeluoikeuden menettämistä tai keskeyttämistä koskevan päätöksen tekemistä, kirjallisen varoituksen antamista tai opiskelijan erottamista on päätöksen perusteena oleva asia, teko tai laiminlyönti yksilöitävä, kuultava opiskelijaa sekä hankittava muu tarpeellinen selvitys.

Opiskelijan oikeudesta käyttää suomen tai ruotsin kieltä 1 momentissa tarkoitettussa asiassa säädetään kielilaissa (423/2003).

6 luku

Muutoksenhaku

24 §

Oikaisuvaatimus

Opiskelijaksi ottamista koskevaan 10 §:n 2 momentissa tarkoitettuun koulutuskeskuksen yksikönpäällikön päätökseen tyytymätön voi hakea siihen kirjallisesti oikaisua Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavan vastualueen johtajalta 14 päivän kuluessa valinnan julkistamisesta.

Opiskelun keskeyttämistä koskevaan 19 §:n 2 momentissa tarkoitettuun, opiskeluoikeuden menettämistä koskevaan 20 §:n 1 momentissa tarkoitettuun, kirjallisen varoituksen antamista koskevaan 21 §:n 1 momentissa tarkoitettuun ja koulutuksesta erottamista koskevaan 22 §:n 1 momentissa tarkoitettuun koulutuskeskuksen yksikönpäällikön päätökseen tyytymätön voi hakea siihen kirjallisesti oikaisua Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavan vastualueen johtajalta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Aikaisempien opintojen ja osaamisen hyväksi lukemisen oikaisemista koskevaan 12 §:n 2 momentissa tarkoitettuun tai opintosuoritusten arviointia koskevaan 14 §:n 3 momentissa tarkoitettuun lehtorin tai opettajan päätökseen tyytymätön voi hakea siihen kirjallisesti oikaisua koulutuskeskuksen yksikönpäälliköltä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Päätökseen, johon saa hakea oikaisua, ei saa hakea muutosta valittamalla.

25 §

Muutoksenhaku

Edellä 24 §:n 3 momentissa tarkoitettuun aikaisempien opintojen ja osaamisen hyväksi lukemista tai opintosuorituksen arviointia koskevaan oikaisumenettelyssä annettuun päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta.

Muutoin muutoksenhaussa hallintotuomioistuimeen sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään. Hallinto-oikeuden tässä laissa tarkoitettussa asiassa antamaan päätökseen ei saa kuitenkaan hakea muutosta valittamalla.

7 luku

Erinäiset säännökset

26 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset:

- 1) koulutuksen tarkoituksesta, tavoitteista ja sisällöstä;
- 2) tutkinnon rakenteesta, mitoitusperusteista, laajuudesta ja suoritusajasta;
- 3) tutkintosäännön ja opetussuunnitelman tarkemmasta sisällöstä;
- 4) koulutukseen valitsemisen menettelystä;
- 5) opetuksen antamisesta;
- 6) tutkinnon tuottamasta kelpoisuudesta.

8 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

27 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annettu laki 1316/2006, jäljempänä *kumottu laki*.

28 §

Viittaussäännös

Jos muussa laissa tai sen nojalla annetussa säännöksessä viitataan kumottuun lakiin, viittauksen katsotaan tarkoittavan viittausta tämän lain vastaavaan säännökseen.

29 §

Siirtymäsäännökset

Ennen tämän lain voimaantuloa aloitetut rikosseuraamusalan tutkintoon tähtäävät opinnot suoritetaan loppuun tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten ja määräysten mukaan.

Jos opiskelijaa koskeva päätös on tehty ennen lain voimaantuloa, sitä koskevan oikaisuvaatimuksen käsittelyssä ja muutoksenhaussa noudatetaan kumotun lain säännöksiä.

3.

Laki

vankeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan vankeuslain (767/2005) 1 luvun 8 ja 9 §, 2 luvun 10 §, 4 luvun 11 §:n 1 momentti, 5 luvun 9 §, 6 luvun 2 §:n 3 momentti ja 6 §, 7 luvun 7 §, 8 luvun 14 §, 9 luvun 9 §, 10 luvun 10 §:n 2 momentti, 11 luvun 8 §:n 2 momentti, 12 luvun 11 §, 13 luvun 17 §:n 1 momentti, 14 luvun 11 §, 15 luvun 16 §, 16 luvun 10 §, 17 luvun 6 §:n 1 momentti ja 8 §:n 2 momentti, 18 luvun 8 §, 19 luvun 11 §, 20 luvun 3 §:n 2 momentti sekä 21 luvun 2 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 1 luvun 8 ja 9 §:n 1 ja 3 momentti, 2 luvun 10 §, 4 luvun 11 §:n 1 momentti, 5 luvun 9 §:n 1 momentti, 6 luvun 2 §:n 3 momentti ja 6 §, 7 luvun 7 §, 8 luvun 14 §, 9 luvun 9 §:n 2–4 momentti, 10 luvun 10 §:n 2 momentti, 11 luvun 8 §:n 2 momentti, 12 luvun 11 §:n 1, 3 ja 4 momentti, 13 luvun 17 §:n 1 momentti, 14 luvun 11 §, 15 luvun 16 §:n 1–3 momentti, 16 luvun 10 §, 17 luvun 8 §:n 2 momentti, 18 luvun 8 §:n 1 momentti, 19 luvun 11 §, 20 luvun 3 §:n 2 momentti sekä 21 luvun 2 §:n 1 momentti laissa 222/2022, 1 luvun 9 §:n 2 momentti, 5 luvun 9 §:n 3 momentti ja 12 luvun 11 §:n 2 momentti laissa 115/2026, 5 luvun 9 §:n 2 momentti laissa 303/2023, 9 luvun 9 §:n 1 momentti laissa 393/2015, 15 luvun 16 §:n 4 momentti ja 18 luvun 8 §:n 2 momentti laissa 1302/2021 sekä 15 luvun 16 §:n 5 momentti laissa 809/2011, seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset vankeuden täytäntöönpanosta

8 §

Toimivallan määräytyminen Rikosseuraamuslaitoksessa

Tässä laissa tarkoitettua päätösvaltaa käyttäviä Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehiä ovat:

- 1) vastuualueen johtaja;
- 2) rikosseuraamuskeskuksen johtaja;
- 3) asiakasarviointiyksikön yksikönpäällikkö;
- 4) täytäntöönpanoyksikön yksikönpäällikkö;
- 5) vankilan johtaja;
- 6) yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja;
- 7) apulaisjohtaja;
- 8) (kumotaan)
- 9) ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies;
- 10) ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies;
- 11) muu Rikosseuraamuslaitoksen virkamies.

Asianomaisen vastuualueen johtajalla on oikeus yksittäistapauksessa ottaa ratkaistavakseen asia, josta päättäminen on tässä laissa uskottu 1 momentin 2–10 kohdassa tarkoitetulle virkamiehelle. Rikosseuraamuskeskuksen johtajalla on oikeus yksittäistapauksessa ottaa ratkaistavakseen asia, josta päättäminen on tässä laissa uskottu 1 momentin 5–10 kohdassa tarkoitetulle virkamiehelle. Vankilan johtajalla on oikeus yksittäistapauksessa ottaa ratkaistavakseen asia, josta päättäminen on uskottu 1 momentin 7–10 kohdassa tarkoitetulle

virkamiehelle. Apulaisjohtajalla on oikeus yksittäistapauksessa ottaa ratkaistavakseen asia, josta päättäminen on uskottu 1 momentin 9 ja 10 kohdassa tarkoitetulle virkamiehelle. Ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimivalla virkamiehellä on oikeus yksittäistapauksessa ottaa ratkaistavakseen asia, josta päättäminen on uskottu 1 momentin 10 kohdassa tarkoitetulle virkamiehelle.

Tuomioiden täytäntöönpanosta vastaa täytäntöönpanoyksikön virkamies (*täytäntöönpanosta vastaava virkamies*). Täytäntöönpanoyksikön yksikönpäälliköllä on oikeus yksittäistapauksessa ottaa ratkaistavakseen asia, josta päättäminen on uskottu muulle täytäntöönpanosta vastaavalle virkamiehelle.

9 §

Toimivalta virka-ajan ulkopuolella

Vankilan johtajalle kuuluvaa päätösvaltaa saa, jollei asia siedä viivytystä, virka-ajan ulkopuolella käyttää myös Rikosseuraamuslaitoksen päivystävä virkamies asiassa, joka koskee:

- 1) ulkoilun epäämistä;
- 2) tilapäiseen tutkimukseen tai hoitoon vankilan ulkopuolelle lähettämistä;
- 3) tärkeästä tai erittäin tärkeästä syystä myönnettävää poistumislupaa;
- 4) poistumisluvan peruuttamista;
- 5) vangen siirtämistä avolaitoksesta suljettuun vankilaan 6 luvun 2 §:n 2 momentin nojalla;
- 6) erityistarkastusta;
- 7) vangen henkilönkatsastusta;
- 8) säilössäpitoa;
- 9) 18 luvun 5 §:ssä tarkoitettua erillään pitämistä;
- 10) 19 luvun 1, 2, 4, 5 tai 8 §:ssä tarkoitettua ilmoitusta;
- 11) vangen päästämistä ehdonalaiseen vapauteen tai sakon muuntorangaistukseen tuomitun vapauttamista.

Rikosseuraamuslaitoksen päivystävä virkamies saa käyttää täytäntöönpanosta vastaavalle virkamiehelle kuuluvaa päätösvaltaa rangaistusaikaa koskevan päätöksen tekemisessä ja etsintäkuuluttamisessa, jollei asia siedä viivytystä.

Päivystävänä virkamiehenä saa toimia ainoastaan vankilan johtaja.

2 luku

Täytäntöönpanon aloittaminen

10 §

Päätösvalta

Asiakasarviointiyksikön yksikönpäällikkö tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty asiakasarviointiyksikön virkamies päättää 3 ja 4 §:ssä tarkoitetusta vankeusrangaistuksen ja sakon muuntorangaistuksen lykkäyksestä ja 6 §:ssä tarkoitetusta lykkäyksen peruuttamisesta. Terveydellisistä syistä anotusta lykkäyksestä on pyydetävä Vankiterveydenhuollon yksikön lausunto.

Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää tuomitun tai vangen etsintäkuuluttamisesta ja sen peruuttamisesta.

4 luku

Saapuminen ja sijoittaminen vankilaan

11 §

Päätösvalta

Rangaistusajan suunnitelmasta, vangen sijoittamisesta vankilaan ja vankilaan ilmoittautumisajankohdasta päättää asiakasarviointiyksikön yksikönpäällikkö tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty asiakasarviointiyksikön virkamies tai yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja.

5 luku

Sijoittaminen vankilassa

9 §

Päätösvalta

Varmuusosaston päiväjärjestyksen vahvistaa operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja. Muiden osastojen päiväjärjestyksen vahvistaa vankilan johtaja.

Osastolle sijoittamisesta päättää apulaisjohtaja taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Osastolle sijoittamisesta 1 §:n 4 momentin nojalla päättää kuitenkin asiakasarviointiyksikön yksikönpäällikkö tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty asiakasarviointiyksikön virkamies. Vangen erillään asumisesta omasta pyynnöstä päättää apulaisjohtaja taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Vankiterveydenhuollon yksikön sairaalaan ottamisesta ja sieltä poistamisesta päättää sairaalan toiminnasta vastaava ylilääkäri tai hänen määräämänsä lääkäri.

Vangen sijoittamisesta varmuusosastolle ja varmuusosastolle sijoittamisen jatkamisesta päättää operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja vankilan johtajan tai asiakasarviointiyksikön yksikönpäällikön esityksestä tai näitä kuultuaan.

6 luku

Siirtäminen vankilasta toiseen

2 §

Siirtäminen avolaitoksesta suljettuun vankilaan

Vanki, joka ilman pätevää syytä jättää saapumatta avolaitokseen määräaikana, on toimitettava asiakasarviointiyksikön osoittamaan vankilaan.

6 §

Päätösvalta

Vangin siirtämisestä päättää asiakasarvointiyksikön yksikönpäällikkö tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty asiakasarvointiyksikön virkamies. Asiakasarviointiyksikön yksikönpäällikkö voi siirtää päätösvaltaa asiassa myös rangaistusajan suunnitelmassa nimetylle vankilan johtajalle.

Vankilan johtaja taikka apulaisjohtaja päättää 5 §:n 2 momentissa tarkoitettua vangin päästämisestä vankilan ulkopuolelle. Jos vankilan ulkopuolella oleminen kestää pitempään kuin seitsemän vuorokautta, asiasta päättää asiakasarvointiyksikön yksikönpäällikkö tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty asiakasarvointiyksikön virkamies.

Vangin 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua välittömästä siirtämisestä toiseen vankilaan ja 3 a §:ssä tarkoitettua lyhytaikaisesta siirtämisestä toiseen vankilaan päättää vastaanottavan vankilan johtaja tai apulaisjohtaja sijoitusvankilan johtajaa kuultuaan.

Vangin siirtämisestä päättää 1 momentista poiketen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja, jos vanki sijoitetaan varmuusosastolle ja sijoittaminen edellyttää vangin siirtämistä toiseen vankilaan.

7 luku

Perushuolto ja asuminen

7 §

Päätösvalta

Vangin ulkoilun epäämisestä päättää vankilan johtaja tai apulaisjohtaja.

Vangin omien vaatteiden käytön rajoittamisesta 2 §:n 2 momentin perusteella päättää operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja. Vangin omien vaatteiden haltuun antamisen epäämisestä mainitun pykälän 3 momentin perusteella päättää apulaisjohtaja taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Vangin omien vaatteiden käytön rajoittamisesta mainitun pykälän 4 momentin perusteella päättää vankilan johtaja. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia vangin omia vaatteita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

Perusruokavaliosta poikkeamisesta päättää apulaisjohtaja. Ruokarahan maksamisesta päättää apulaisjohtaja taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

8 luku

Toimintaan osallistuminen

8 §

Koulutus

Vanki voi osallistua vankilassa tai sen ulkopuolella järjestettävään koulutukseen. Koulutukseen osallistumisesta vankilan ulkopuolella noudatetaan, mitä 9 ja 10 §:ssä säädetään. Rikosseuraamuskeskus tai vankila sopii vankilassa toteutettavasta tutkintoon johtavasta tai muusta koulutuksesta koulutuksen järjestäjien kanssa. Vankilassa järjestettävässä koulutuksessa noudatetaan lisäksi soveltuvin osin, mitä asianomaisesta koulutuksesta yleisesti säädetään. Vangille, joka ei ole suorittanut perusopetuksen oppimäärää, on annettava tilaisuus sen suorittamiseen.

14 §

Päätösvalta

Vankilan johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 4 §:n mukaisesta sijoittamisesta, 6 ja 9 §:n mukaisesta vankilan ulkopuoliseen toimintaan osallistumisesta, 7 §:n mukaisesta luvasta omaan työhön sekä 11 §:ssä tarkoitetun luvan tai sijoituksen peruuttamisesta.

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja päättää kuitenkin elinkautista vankeusrangaistusta ja rikoslain 2 c luvun 11 §:ssä tarkoitettua yhdistelmärangaistusta suorittavan vangin siviilityöluvasta, opintoluvasta, sijoituksesta ulkopuoliseen laitokseen ja luvasta valvottuun ulkopuoliseen toimintaan.

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtajan päätöksellä 2 momentissa tarkoitettu päätösvalta voidaan siirtää 1 momentissa tarkoitettulle virkamiehelle.

Edellä 13 §:ssä tarkoitettua osallistumisvelvollisuudesta vapauttamisesta päättää vankilan johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja, ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies taikka ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

9 luku

Vangin omaisuus ja tulot

9 §

Päätösvalta

Ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tekee päätöksen siitä, että omaisuutta ei anneta vangin haltuun. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia esineitä ja aineita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

Edellä 4 §:n 4 momentissa tarkoitettua rahan tai maksuvälineiden toimittamisesta vankilan ulkopuolelle tai toiselle vangille päättää vankilan johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja. Käyttörahan, toimintarahan, palkan ja työmatkakustannusten maksamisesta, toimintarahan suorittamatta jättämisestä ja toimintarahan ja palkan muuttamisesta päättää vankilan johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Edellä 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua vankilan ulkopuolelta tulevan rahan tai muiden maksuvälineiden käytön rajoittamisesta suljetussa vankilassa päättää operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja.

Edellä 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käytön valvonnasta päättää apulaisjohtaja taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

10 luku

Sosiaali- ja terveydenhuolto

10 §

Päätösvalta

Vankilan johtaja päättää kuultuaan mahdollisuuksien mukaan lääkäriä lähettamisestä 2 §:ssä tarkoitettuun hoitoon tai tutkimukseen. Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastualueen johtaja päättää vankilan esityksestä Vankiterveydenhuollon yksikön johtajana toimivaa lääkäriä kuultuaan 3 §:ssä tarkoitetusta vankilasta vapauttamisesta.

11 luku

Vapaa-aika

8 §

Päätösvalta

Luvan 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuun vapaa-ajan toimintaan ja 7 §:ssä tarkoitettuun kokoontumiseen myöntää vankilan johtaja taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja.

12 luku

Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä

11 §

Päätösvalta

Kirjeen ja muun postilähetysten tarkastamisesta 1 §:n 1 momentin nojalla sekä tällaisen lähetysten avaamisesta ja sen sisällön tarkastamisesta 1 §:n 2 momentin tai 4 §:n 2 momentin nojalla päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Kirjeen, muun postilähetysten tai viestin lukemisesta 2 §:n 1 momentin, 8 §:n 1 momentin tai 9 b §:n nojalla, 2 §:n 2 momentin mukaisesta lähettäjän selvittämisestä, 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua jäljennöksen ottamisesta, 2 a §:n 1 momentin mukaisesta lukemisesta ilmoittamisesta sekä lähetysten tai viestin 5 §:ssä tarkoitettua pidättämisestä päättää apulaisjohtaja taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Viestin saa kuitenkin antaa luettavaksi myös sellaiselle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle, jolla on oikeus käsitellä turvallisuustietorekisterin tietoja. Puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta päättää apulaisjohtaja taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Puhelimen käytön keskeyttämisestä tai epäämisestä päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Matkapuhelimen käyttöä koskevasta luvasta ja luvan peruuttamisesta sekä matkapuhelimen antamisesta vangen haltuun päättää vankilan johtaja taikka apulaisjohtaja.

Sähköpostin ja internetin käyttöä koskevasta luvasta ja luvan peruuttamisesta sekä tietokoneen antamisesta vangen haltuun päättää vankilan johtaja taikka apulaisjohtaja.

13 luku

Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle

17 §

Päätösvalta

Valvomattomasta tapaamisesta, asiamiehen tapaamisesta, lapsen tapaamisesta, vankien välisestä tapaamisesta, 3 §:n 2 momentissa tarkoitetusta valvotusta tapaamisesta, yhteydenpidosta videoyhteyden välityksellä sekä niiden peruuttamisesta päättää apulaisjohtaja taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Valvotun tapaamisen 2 §:n 3 momentin mukaisesta kuuntelusta teknisellä laitteella ja tallentamisesta päättää apulaisjohtaja. Tapaamiskiellon määrittämisestä päättää vankilan johtaja taikka apulaisjohtaja.

14 luku

Poistumislupa

11 §

Päätösvalta

Poistumisluvasta, sen peruuttamisesta, 3 §:n 3 momentissa tarkoitetusta aikaistamisesta ja 10 §:n 2 momentissa tarkoitetusta poistumislupamatkan kustannusten maksamisesta päättää vankilan johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja.

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja päättää kuitenkin poistumisluvasta ja poistumislupamatkan kustannusten maksamisesta, jos lupaa:

1) hakee elinkautista rangaistusta tai yhdistelmä-rangaistusta suorittava vanki 2–5 §:n perusteella; taikka

2) haetaan muuhun valtioon kuin Suomeen.

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja voi päätöksellään siirtää 2 momentissa tarkoitetun päätösvalan vankilan johtajalle.

15 luku

Vankilan järjestys ja kurinpito

16 §

Päätösvalta

Järjestyssäännön vahvistaa operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja.

Vankilan tilojen valvonnasta ja lukittuna pitämisestä päättää vankilan johtaja tai, jos asia ei siedä viivytystä, apulaisjohtaja taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Kurinpitorangaistuksesta päättää vankilan johtaja. Johtaja päättää myös, siirretäänkö rikos kurinpitorangaistuksen määrittämisen sijasta poliisin tutkittavaksi.

Järjestyksrikkomuksen selvittämisestä, kurinpitoasian käsittelyn lopettamisesta selvittämisen aikana 9 §:n 4 momentin nojalla ja huomautuksen antamisesta 9 §:n 5 momentin nojalla päättää apulaisjohtaja. Vangin 11 §:ssä tarkoitetusta erillään pitämisestä päättää apulaisjohtaja tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Esteellisyyteen sovelletaan, mitä esitutkintalain (805/2011) 2 luvun 7 ja 8 §:ssä säädetään.

16 luku

Vankilan tilojen ja vangin tarkastaminen

10 §

Päätösvalta

Vangin turvatarkastuksesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies taikka ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttumisesta, vangin henkilöntarkastuksesta ja muusta päihteettömyyden valvonnasta kuin 7 §:ssä tarkoitetusta verinäytteen ottamisesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Vankilan johtaja, rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja tai ohjauksen ja valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 7 §:ssä tarkoitetun verinäytteen ottamisesta.

Erityistarkastuksesta päättää vankilan johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja. Yksittäistapauksessa operatiivisen toiminnan vastuualueen johtajalla tai Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrättyllä operatiivisen toiminnan vastuualueen virkamiehellä on oikeus päättää erityistarkastuksen toimittamisesta.

Henkilönkatsastuksesta päättää vankilan johtaja.

Huumausaineiden etsintään koulutetun koiran ja sen ohjaajan antamisesta toisen viranomaisen käyttöön päättää vankilan johtaja tai apulaisjohtaja.

17 luku

Muun henkilön tarkastaminen

6 §

Kiinniottaminen ja säilössäpito

Vankilan johtajalla, apulaisjohtajalla, valvonnan esimiestehtävissä toimivalla virkamiehellä sekä ohjaus- tai valvontatehtävissä toimivalla virkamiehellä on vankilassa ja sen alueella oikeus ottaa kiinni siellä oleva henkilö, jos kiinniottaminen on välttämätöntä henkilölle tai omaisuudelle aiheutuvan vaaran torjumiseksi taikka rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi.

8 §

Päätösvalta

Tapaajan henkilöntarkastuksesta ja vankilasta poistamisesta päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Kiinni otetun henkilön säilössäpidosta päättää vankilan johtaja.

18 luku

Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö

8 §

Päätösvalta

Sitomisesta päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Tarkkailuun sijoittamisesta ja eristämistarkkailusta päättää apulaisjohtaja tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Vangin erillään pitämisestä päättää vankilan johtaja.

Ampuma-aseella uhkaamisesta ja laukauksen ampumisesta päättää apulaisjohtaja tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä taikka ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

19 luku

Ilmoitukset ja tiedon antaminen

11 §

Päätösvalta

Vankilan johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja päättää 1, 2, 4, 8 ja 8 a §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tai tiedon antamisesta. Lisäksi operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty operatiivisen toiminnan vastuualueen virkamies voi päättää 1 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tai tiedon antamisesta.

Vankilan johtaja, rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 5 §:n 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen antamisesta. Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen antamisesta.

20 luku

Muutoksenhaku

3 §

Oikaisuvaatimuksen päätösvalta ja käsittely

Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti seitsemän päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimus toimitetaan kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtajalle tai vankilan johtajalle. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä.

21 luku

Vapauttaminen

2 §

Päätösvalta

Vankilan johtaja päättää rikoslain 2 c luvun 9 §:n 1 momentin mukaisesta ehdonalaisen vapauttamisen lykkäämisestä. Vankilan johtaja päättää yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 70 §:ssä tarkoitetusta valvontaan asettamisesta. Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja päättää rikoslain 2 c

luvun 9 §:n 2 momentin mukaisesta ehdonalaisen vapauttamisen lykkäämisestä ilman vangin suostumusta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

tutkintavankeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan tutkintavankeuslain (768/2005) 3 luvun 9 §, 4 luvun 4 §, 5 luvun 8 §, 6 luvun 7 §:n 2 momentti, 8 luvun 9 §, 9 luvun 15 §:n 1 momentti, 10 luvun 16 §, 11 luvun 10 §, 12 luvun 6 §:n 1 momentti ja 8 §:n 2 momentti sekä 13 luvun 8 §,

sellaisina kuin niistä ovat 3 luvun 9 §:n 1 ja 3 momentti, 4 luvun 4 §, 5 luvun 8 §:n 2 ja 3 momentti, 6 luvun 7 §:n 2 momentti, 8 luvun 9 §, 9 luvun 15 §:n 1 momentti, 10 luvun 16 §:n 1–3 momentti, 11 luvun 10 §:n 2–4 momentti, 12 luvun 8 §:n 2 momentti ja 13 luvun 8 §:n 1 momentti laissa 223/2022, 3 luvun 9 §:n 2 momentti laissa 307/2023, 3 luvun 9 §:n 4 momentti laissa 116/2026, 5 luvun 8 §:n 1 momentti, 10 luvun 16 §:n 4 momentti, 11 luvun 10 §:n 1 momentti ja 13 luvun 8 §:n 2 momentti laissa 1303/2021 sekä 10 luvun 16 §:n 5 momentti laissa 808/2011, seuraavasti:

3 luku

Sijoittaminen vankilassa, perushuolto ja siirtäminen

9 §

Päätösvalta

Tutkintavangin ulkoilun epäämisestä päättää vankilan johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja. Tutkintavangin omien vaatteiden haltuun antamisen epäämisestä 3 §:n 2 momentin perusteella päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Vangin omien vaatteiden käytön rajoittamisesta 3 §:n 3 momentin perusteella päättää vankilan johtaja. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia vangin omia vaatteita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua. Perusruokavaliosta poikkeamisesta päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja.

Tutkintavangin sopimusosastolle sijoittamisesta ja erillään asumisesta omasta pyynnöstä päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Tutkintavangin osastolle sijoittamisesta 1 §:n 5 momentin nojalla ja siirtämisestä päättää asiakasarviointiyksikön yksikönpäällikkö tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty asiakasarviointiyksikön virkamies. Tutkintavangin 6 a §:ssä tarkoitetusta lyhytaikaisesta siirtämisestä toiseen vankilaan päättää vastaanottavan vankilan johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja sijoitusvankilan johtajaa kuultuaan.

Vankilan johtaja taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja päättää 8 §:ssä tarkoitetusta tutkintavangin päästämisestä vankilan ulkopuolelle. Jos vankilan ulkopuolella olo kestää pitempään kuin seitsemän vuorokautta, asiasta päättää asiakasarviointiyksikön yksikönpäällikkö.

Tutkintavangin sijoittamisesta varmuusosastolle ja varmuusosastolle sijoittamisen jatkamisesta päättää operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja vankilan johtajan tai asiakasarviointiyksikön yksikönpäällikön esityksestä tai näitä kuultuaan.

4 luku

Toiminta

4 §

Päätösvalta

Tutkintavangin osallistumisesta toimintaan ja 2 §:ssä tarkoitetusta omasta työstä päättää vankilan johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

5 luku

Tutkintavangin omaisuus ja tulot

8 §

Päätösvalta

Ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tekee päätöksen siitä, että omaisuutta ei anneta tutkintavangin haltuun. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa tutkintavangin haltuun sellaisia esineitä ja aineita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

Edellä 4 §:n 3 momentissa tarkoitetusta rahan tai maksuvälineiden käytön rajoittamisesta ja 4 momentissa tarkoitetusta rahan tai maksuvälineiden toimittamisesta vankilan ulkopuolelle tai toiselle vangille päättää vankilan johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja. Käyttörahan ja toimintarahan maksamisesta päättää vankilan johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Edellä 3 a §:n 2 momentissa tarkoitetusta Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käytön valvonnasta päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

6 luku

Sosiaali- ja terveydenhuolto

7 §

Päätösvalta

Vankilan johtaja päättää, kuultuaan mahdollisuuksien mukaan lääkäriä, lähettämisestä 2 §:ssä tarkoitettuun hoitoon tai tutkimukseen.

8 luku

Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä

9 §

Päätösvalta

Kirjeen ja muun postilähetyksen tarkastamisesta 1 §:n 2 momentin nojalla sekä tällaisen lähetyksen avaamisesta ja sen sisällön tarkastamisesta mainitun pykälän 3 momentin tai 4 §:n 2 momentin nojalla päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin lukemisesta 2 §:n 1 momentin nojalla, 2 §:n 2 momentin mukaisesta lähettäjän selvittämisestä, 2 §:n 3 momentissa tarkoitetusta jäljennöksen ottamisesta, 2 a §:n 1 momentin mukaisesta lukemisesta ilmoittamisesta sekä lähetyksen tai viestin 5 §:ssä tarkoitetusta pidättämisestä päättää apulaisjohtaja taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Viestin saa kuitenkin antaa luettavaksi myös sellaiselle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle, jolla on oikeus käsitellä turvallisuustietorekisterin tietoja. Puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta päättää apulaisjohtaja. Puhelimen käytön keskeyttämisestä tai epäämisestä päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Sähköpostin tai internetin käyttöä koskevasta luvasta ja luvan peruuttamisesta päättää vankilan johtaja tai apulaisjohtaja.

9 luku

Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle

15 §

Päätösvalta

Valvomattomasta tapaamisesta, asiamiehen tapaamisesta, lapsen tapaamisesta, vankien välisestä tapaamisesta, 1 §:n 4 momentissa tarkoitetusta valvotusta tapaamisesta, yhteydenpidosta videoyhteyden välityksellä sekä niiden peruuttamisesta päättää apulaisjohtaja taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Valvotun tapaamisen 1 §:n 3 momentin mukaisesta kuuntelusta teknisellä laitteella ja tallentamisesta päättää apulaisjohtaja. Tapaamiskiellon määrittämisestä päättää vankilan johtaja taikka apulaisjohtaja.

10 luku

Vankilan järjestys ja kurinpito

16 §

Päätösvalta

Järjestyssäännön vahvistaa operatiivisen toiminnan vastualueen johtaja.

Vankilan tilojen valvonnasta ja lukittuna pitämisestä päättää vankilan johtaja tai, jos asia ei siedä viivytystä, apulaisjohtaja taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Kurinpitorangaistuksesta päättää vankilan johtaja. Johtaja päättää myös, siirretäänkö rikos kurinpitorangaistuksen määrittämisen sijasta poliisin tutkittavaksi.

Järjestysrikkomuksen selvittämisestä, kurinpitoasian käsittelyn lopettamisesta selvittämisen aikana 9 §:n 4 momentin nojalla ja huomautuksen antamisesta 9 §:n 5 momentin nojalla päättää

apulaisjohtaja. Tutkintavangin 11 §:ssä tarkoitetusta erillään pitämisestä päättää apulaisjohtaja tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Esteellisyyteen sovelletaan, mitä esitutkintalain (805/2011) 2 luvun 7 ja 8 §:ssä säädetään.

11 luku

Vankilan tilojen ja tutkintavangin tarkastaminen

10 §

Päätösvalta

Tutkintavangin turvatarkastuksesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies taikka ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Tutkintavangin henkilöntarkastuksesta ja muusta päihitteettömyyden valvonnasta kuin 7 §:ssä tarkoitetusta verinäytteen ottamisesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Vankilan johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 7 §:ssä tarkoitetun verinäytteen ottamisesta.

Erityistarkastuksesta päättää vankilan johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja. Yksittäistapauksessa operatiivisen toiminnan vastuualueen johtajalla tai Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrättyllä operatiivisen toiminnan vastuualueen virkamiehellä on oikeus päättää erityistarkastuksen toimittamisesta.

Henkilönkatsastuksesta päättää vankilan johtaja.

12 luku

Muun henkilön tarkastaminen

6 §

Kiinniottaminen ja säilöissäpito

Vankilan johtajalla, apulaisjohtajalla, valvonnan esimiestehtävissä toimivalla virkamiehellä sekä ohjaus- tai valvontatehtävissä toimivalla virkamiehellä on vankilassa ja sen alueella oikeus ottaa kiinni siellä oleva henkilö, jos kiinniottaminen on välttämätöntä henkilölle tai omaisuudelle aiheutuvan vaaran torjumiseksi taikka rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi.

8 §

Päätösvalta

Tapaajan henkilöntarkastuksesta ja vankilasta poistamisesta päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Kiinni otetun henkilön säilöissäpidosta päättää vankilan johtaja.

13 luku

Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö

8 §

Päätösvalta

Sitomisesta päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Tarkkailuun sijoittamisesta ja eristämistarkkailusta päättää apulaisjohtaja tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Tutkintavangin erillään pitämisestä päättää vankilan johtaja.

Ampuma-aseella uhkaamisesta ja laukauksen ampumisesta päättää apulaisjohtaja tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä taikka ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

yhdykskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (400/2005) 30, 87 §:n 2 momentti ja 91 §,
sellaisina kuin ne ovat laissa 225/2022, seuraavasti:

30 §

Päätösvalta

Yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja päättää toimenpiteistä, joita 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettu törkeästä velvollisuuksien rikkomisesta aiheutuu.

Yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja päättää:

- 1) 16 §:ssä tarkoitettu täytäntöönpanon lykkäyksestä ja keskeytyksestä sekä lykkäyksen ja keskeytyksen peruuttamisesta;
- 2) 22 §:ssä tarkoitettua verinäytteen ottamisesta;
- 3) 24 a §:n 1 momentissa tarkoitettu huomautuksesta ja varoituksesta;
- 4) 25 §:n 2 momentissa tarkoitettu täytäntöönpanon aloittamisen kieltämisestä tai täytäntöönpanon keskeyttämisestä;
- 5) 60 §:n 4 momentissa ja 76 §:ssä tarkoitettu valvonnan lakkauttamisesta.

Yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty vastaava rikosseuraamustyöntekijä päättää:

- 1) 15 §:ssä tarkoitettu rangaistuksen suorittamisen alkamisajasta;
- 2) 17 ja 46 §:ssä tarkoitettu täsmennetystä rangaistusajan suunnitelmasta;
- 3) 24 §:ssä tarkoitettu noudon pyytämisestä.

Jos yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajan päätösvaltaan kuuluva asia ei siedä viivytystä, siitä voi päättää vastaava rikosseuraamustyöntekijä tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty vankilan johtaja.

Täytäntöönpanosta vastaava virkamies päättää valvontarangaistuksen rangaistusajan laskemisesta ja valvontarangaistuksesta ehdonalaan vapautteen päästämisestä. Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää 34 §:ssä tarkoitettu etsintäkuulutuksen antamisesta ja peruuttamisesta.

Valvoja tai muu rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä tehtävään määrätty Rikosseuraamuslaitoksen virkamies päättää:

- 1) 18 §:ssä tarkoitettu täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta;
- 2) muusta 22 §:ssä tarkoitettu päihitteettömyyden valvonnasta kuin verinäytteen ottamisesta;
- 3) 23 §:ssä tarkoitettu oikeudesta olla noudattamatta täsmennettyyn rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää velvollisuutta esteen vuoksi;
- 4) 24 a §:n 1 momentissa tarkoitettu huomautuksesta;
- 5) 32 §:ssä tarkoitettu matkakustannusten korvaamisesta;
- 6) 50 §:ssä tarkoitettu turvatarkastuksesta.

87 §

Oikaisuvaatimuksen päätösvalta ja käsittely

Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti seitsemän päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimus toimitetaan kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtajalle, yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajalle tai vankilan johtajalle. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä.

91 §

Oikaisuvaatimuksen ja valituksen vaikutus täytäntöönpanoon

Oikaisuvaatimuksen tai valituksen tekeminen ei keskeytä 86 §:n 7 ja 8 kohdassa tarkoitetun päätöksen täytäntöönpanoa, ellei oikaisuvaatimusta käsittelevä kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtaja tai valitusta käsittelevä tuomioistuin toisin päättä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

valvotusta koevapaudesta annetun lain 13 ja 32 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valvotusta koevapaudesta annetun lain (629/2013) 13 § ja 32 §,
sellaisina kuin niistä ovat 13 § laissa 224/2022 sekä 32 § laeissa 1305/2021 ja 224/2022,
seuraavasti:

13 §

Elinkautisvangin koevapauden valmistelu

Kun valmistellaan elinkautista vankeutta suorittavan vangin valvottua koevapautta, vankila antaa lausuntonsa koevapauden edellytysten täyttymisestä. Lausuntoon on liitettävä ehdotus koevapauden rangaistusajan suunnitelmaksi, arvio rangaistusajan suunnitelman toteutumisesta sekä muut tarpeelliset asiakirjat. Ehdotuksen rangaistusajan suunnitelmaksi on sisällettävä 14 §:ssä tarkoitetut tiedot. Asiakirjoihin liitetään vangin sekä 3 §:n 2 momentissa tarkoitettujen henkilöiden kirjallinen suostumus. Ehdotus rangaistusajan suunnitelmaksi, muut tarpeelliset asiakirjat ja vankilan lausunto toimitetaan asiakasarviointiyksikköön.

Asiakasarviointiyksikön on tarvittaessa oltava yhteydessä koevapauden täytäntöönpanoon liittyviin viranomaisiin, laitoksiin, yhteisöihin ja yksityisiin henkilöihin. Asiakasarviointiyksikkö antaa lausuntonsa siitä, ylläpitääkö ja edistääkö valvottu koevapaus elinkautista vankeutta suorittavan vangin valmiuksia sijoittua yhteiskuntaan, sekä selvittää muiden valvotun koevapauden edellytysten täyttymisen. Vankiterveydenhuollon yksikön lausunnosta säädetään erikseen.

32 §

Päätösvalta

Rikosseuraamuslaitoksen asiakasprosessien vastuualueen johtaja päättää elinkautista vankeutta suorittavan vangin valvottuun koevapauteen sijoittamisesta. Rikosseuraamuslaitoksen asiakasprosessien vastuualueen johtaja päättää 21 §:n 1 momentissa tarkoitetusta luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, jos lupa koskee poistumista Suomen valtion alueelta.

Vankilan johtaja päättää muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen vankien valvottuun koevapauteen sijoittamisesta. Vankilan johtaja päättää myös 22 §:n 3 momentissa tarkoitetun täytäntöönpanon tulevan uuden rangaistuksen vaikutuksesta koevapauden täytäntöönpanon jatkamiseen sekä 25 §:ssä ja 25 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetusta valvotun koevapauden peruuttamisesta kokonaan tai määräajaksi ja vankilaan palauttamisesta.

Vankiterveydenhuollon yksikön lääkäri päättää 4 §:ssä tarkoitetun lääkehoidon sekä muun hoidon ja tuen aloittamisesta, valvonnasta ja lopettamisesta. Kiireellisessä tapauksessa lääkehoidon voi tilapäisesti keskeyttää myös 20 §:ssä tarkoitetussa sairaalassa tai erityissairaanhoidon yksikössä toimiva lääkäri. Tieto hoidon väliaikaisesta keskeyttämisestä

välitetään viipymättä Vankiterveydenhuollon yksikön lääkärille, joka tekee lopullisen päätöksen lääkehoidosta.

Vankilan johtaja, yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja tai ylivartija päättää 14 §:ssä tarkoitetusta rangaistusajan suunnitelmasta, 16 §:ssä tarkoitetusta rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta, 19 §:ssä tarkoitetun verinäytteen ottamisesta, 21 §:n 1 momentissa tarkoitetusta luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, 23 §:ssä tarkoitetun suostumuksen peruuttamisen aiheuttamista seurauksista ja 25 a §:n 1 momentissa tarkoitetusta huomautuksesta ja varoituksesta.

Täytäntöönpanoyksikön yksikönpäällikkö tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty virkamies päättää rangaistusajan laskemisesta ja 28 §:ssä tarkoitetusta rangaistusajaksi lukemisesta. Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää 37 §:ssä tarkoitetun etsintäkuulutuksen antamisesta ja peruuttamisesta.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamies päättää muusta 19 §:ssä tarkoitetusta päihitteettömyyden valvonnasta kuin verinäytteen ottamisesta, 21 §:n 2 momentissa tarkoitetusta luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, 24 §:ssä tarkoitetusta turvatarkastuksesta sekä turvatarkastuksessa löydettyjen esineiden ja aineiden pois ottamisesta, 22 §:n 2 momentissa ja 26 §:ssä tarkoitetusta vankilaan toimittamisesta, 31 b §:ssä tarkoitetusta sitomisesta sekä 33 §:ssä tarkoitettujen matkakustannusten korvaamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (801/2017) 9 §:n 4 momentin ja 28 §:n suomenkielinen sanamuoto sekä 29 § ja 35 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 226/2022, seuraavasti:

9 §

Valvonta-ajan täytäntöönpanon valmistelu

Rikosseuraamuslaitoksen asiakasarviointiyksikön on ennen rangaistusajan suunnitelman määräysten vahvistamista pyydettävä Vankiterveydenhuollon yksiköltä arvio valvontaan sijoitettavan vangin riskistä syyllystyä väkivaltarikokseen.

28 §

Vankeudeksi muunnetun valvonta-ajan suorittaminen

Rikosseuraamuslaitos voi päästää tuomitun, jonka valvonta-aika on muunnettu vankeudeksi, uudestaan suorittamaan valvonta-aikaa, jos tuomitun edellytykset suoriutua valvonta-ajasta ovat parantuneet siten, että hänen voidaan perustellusti olettaa suoriutuvan valvonta-ajasta. Rikosseuraamuslaitoksen asiakasarviointiyksikkö antaa lausuntonsa valvonta-ajan suorittamisen edellytyksistä. Valvonta-ajasta suoritetaan tällaisessa tapauksessa ennen vankeudeksi muuntamista suorittamatta oleva osa, josta vankeutena suoritettu aika vähennetään.

Rikosseuraamuslaitoksen asiakasarviointiyksikön on arvioidessaan valvonta-ajan jatkamista tehtävä 8–10 §:ssä tarkoitetut toimenpiteet viimeistään kolmen kuukauden kuluttua valvonta-ajan muuntopäätöksestä ja sen jälkeen enintään kolmen kuukauden välein.

29 §

Päätösvalta

Rikosseuraamuslaitoksen asiakasarviointiyksikkö päättää 8 §:ssä tarkoitetusta rangaistusajan suunnitelmasta ja 15 §:ssä tarkoitetusta rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta.

Täytäntöönpanoyksikön yksikönpäällikkö tai Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty muu täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää rangaistusajan laskemisesta ja 22 §:ssä tarkoitetusta rangaistusajaksi lukemisesta. Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää 34 §:ssä tarkoitetun etsintäkuulutuksen antamisesta ja peruuttamisesta.

Vankilan johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja taikka yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty vastaava rikosseuraamustyöntekijä päättää:

- 1) 13 §:n 2 momentissa tarkoitetun verinäytteen ottamisesta;
- 2) 14 §:n 1 momentissa tarkoitetusta luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa;
- 3) 16 §:ssä tarkoitetusta selvityksestä ja esityksestä syyttäjälle;
- 4) 17 a §:n 1 momentissa tarkoitetusta huomautuksesta ja varoituksesta;
- 5) 19 §:n 2 momentissa tarkoitetusta törkeän velvollisuuksien rikkomista koskevan selvityksen toimittamisesta syyttäjälle;
- 6) 24 §:n 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen tekemisestä käräjäoikeudelle.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamies päättää muusta 13 §:ssä tarkoitetusta päihitteettömyyden valvonnasta kuin verinäytteen ottamisesta, 14 §:n 2 momentissa tarkoitetusta luvasta olla noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, 17 §:ssä tarkoitetusta turvatarkastuksesta sekä turvatarkastuksessa löydettyjen esineiden ja aineiden poisottamisesta, 18 §:n 1 momentissa tarkoitusta selvityksestä, 21 b §:ssä tarkoitetusta sitomisesta ja 33 §:ssä tarkoitettujen matkakustannusten korvaamisesta.

Pakkokeinolain 2 luvun 9 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää tämän lain 20 §:ssä tarkoitetusta noudosta Rikosseuraamuslaitoksen pyynnöstä sekä 16 ja 18 §:ssä tarkoitettua valvottavan säilöönnotosta.

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja päättää vankilan johtajan esityksestä 28 §:ssä tarkoitetusta tuomitun sijoittamisesta suorittamaan jäljellä olevaa valvonta-aikaa.

35 §

Muutoksenhaku

Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti seitsemän päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimus toimitetaan kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtajalle, yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajalle tai vankilan johtajalle. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä. Muutoin oikaisuvaatimuksen käsittelyyn sovelletaan, mitä yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 91 ja 92 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

pakkokeinolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan pakkokeinolain (806/2011) 2 luvun 12 h §:n 1 momentti ja 12 i §:n 1 momentti
sekä 4 luvun 4 §:n 1 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 2 luvun 12 h §:n 1 momentti ja 12 i §:n 1 momentti laissa 232/2022
sekä 4 luvun 4 §:n 1 momentti laissa 452/2023, seuraavasti:

2 luku

Kiinniottaminen, pidättäminen, vangitseminen ja tutkinta-aresti

12 h §

Poikkeushupa ja tutkinta-arestin sisällön muuttaminen

Vankilan johtaja tai yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja saa perustellusta syystä yksittäistapauksessa myöntää luvan vähäiseen poikkeamiseen tutkinta-arestia koskevassa ratkaisussa asetetusta velvollisuudesta. Tutkinta-arestiin määrätty voi saattaa poikkeusluvan epäämistä koskevan asian syyteasiassa toimivaltaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

12 i §

Velvollisuuksien rikkominen

Jos Rikosseuraamuslaitos tekemänsä selvityksen perusteella toteaa, että tutkinta-arestiin määrätty on rikkonut lievästi ja ilman 12 h §:n 2 momentissa tarkoitettua syytä hänelle asetettuja velvollisuuksia, Rikosseuraamuslaitos antaa hänelle kirjallisen varoituksen. Sen antamisesta päättää yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja.

4 luku

Yhteydenpidon rajoittaminen

4 §

Yhteydenpidon rajoittamisesta päättäminen

Yhteydenpidon rajoittamisesta kiinniottamisen ja pidättämisen aikana päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Tutkintavankeuteen liittyvästä yhteydenpidon rajoittamisesta ja sen voimassaolon jatkamisesta päättää pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai vankilan johtajan esityksestä vangitsemisesta päättävä tuomioistuin. Yhteydenpidon rajoittamisesta voi ennen tuomioistuimen ratkaisua väliaikaisesti päättää pidättämiseen oikeutetun virkamiehen

esityksestä vankilan johtaja tai, jos tutkintavanki on sijoitettu poliisin säilytystilaan, pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.

Laki

Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetun lain (1635/2015) 6 §, sellaisena kuin se on laeissa 189/2019, 229/2022 ja 721/2023, seuraavasti:

6 §

Potilasrekisterissä olevien tietojen luovuttaminen

Sen lisäksi, mitä potilastietojen luovuttamisesta säädetään asiakastietolain 8 luvussa tai muussa laissa, saa vankien ja tutkintavankien terveydenhuollosta vastaava lääkäri tai hänen ohjeidensa mukaan muu terveydenhuollon ammattihenkilö luovuttaa potilasrekisteriin tallennettuja tietoja seuraavasti:

1) asiakasarviointiyksikön yksikönpäällikölle tai vankilan johtajalle taikka Rikosseuraamuslaitoksen tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätylle Rikosseuraamuslaitoksen palveluksessa olevalle virkamiehelle sellaiset vangin tai tutkintavangin väkivalta-, itsemurha- tai tartuntatautiriskiä taikka muita vastaavia sairaudesta johtuvia riskejä koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä kyseisen henkilön hengen, terveyden tai turvallisuuden suojaamiseksi taikka muiden henkilöiden hengen, terveyden tai turvallisuuden vaarantumisen estämiseksi;

2) asiakasarviointiyksikön yksikönpäällikölle tai vankilan johtajalle taikka Rikosseuraamuslaitoksen tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätylle apulaisjohtajalle sellaiset työntekijän työturvallisuuden varmistamiseen liittyvät tiedot, jotka ovat välttämättömiä arvioitaessa vangin tai tutkintavangin työkykyä hänen sijoittamisekseen työhön, sekä sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä arvioitaessa vangin tai tutkintavangin toimintakykyä hänen sijoittamisekseen opiskeluun tai muuhun toimintaan;

3) asiakasarviointiyksikön yksikönpäällikölle tai Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätylle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle sellaiset vangin terveydentilaa ja hoitoa koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä arvioitaessa yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (400/2015) 70 §:n 1 momentin 5 ja 6 kohdassa tarkoitettua väkivalta- tai seksuaalirikokseen syyllistymisen riskiä;

4) vankilan johtajalle sellaiset 3 kohdassa tarkoitettuun väkivalta- tai seksuaalirikokseen syyllistymisen riskiä koskevaan arvioon sisältyvät vangin terveydentilaa ja hoitoa koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä päätettäessä yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 70 §:n nojalla ehdonalaiseen vapauteen päästettävän vangin asettamisesta koeajaksi valvontaan;

5) Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle, jonka virkatehtäviin kuuluu elinkautisvankien vapauttamismenettelystä annetun lain (781/2005) 1 §:n 2 momentissa tarkoitetun vangin vapauttamisasian käsitteleminen, mainitun asian käsittelemiseksi väkivaltariskiarvio sekä asiakasarviointiyksikön yksikönpäällikölle, vankilan tai yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajalle taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätylle apulaisjohtajalle arvioidun väkivaltariskin nojalla järjestettävän toiminnan suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi kirjallinen lausunto väkivaltariskiarvion johtopäätöksistä;

6) Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle, jonka virkatehtäviin kuuluu rikoslain 2 c luvun 11 §:ssä, sellaisena kuin se on laeissa 780/2005, 735/2015 ja 1718/2015, tarkoitettu koko rangaistusta vankilassa suorittavan vangin vapauttamisasian käsitteleminen, mainitun asian käsittelemiseksi vaarallisuusarvio sekä asiakasarviointiyksikön yksikönpäällikölle, vankilan tai yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajalle taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätyle apulaisjohtajalle arvioidun väkivaltariskin nojalla järjestettävän toiminnan suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi kirjallinen lausunto vaarallisuusarvion johtopäätöksistä;

7) Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle, jonka virkatehtäviin kuuluu yhdistelmä rangaistukseen tuomitun vangin valvonta-ajan valmistelu, valmistelua varten arvio vangin riskistä syylistyvä väkivaltarikokseen.

Ilman potilaan suostumusta potilasrekisteristä voidaan luovuttaa Rikosseuraamuslaitoksen palveluksessa oleville terveydenhuollon ammattihenkilöille heidän terveyden- tai sairaanhoidon tehtävissään välttämättömät tiedot.

Rikosseuraamuslaitoksen muulle henkilöstölle kuin terveydenhuollon ammattihenkilöille voidaan ilman rekisteröidyn kirjallista suostumusta ilmaista vain sellaisia 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja tietoja, joista ei ilmene sairauden laatu eikä muu terveydentilan tai hoidon yksityiskohta.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun asiakasarviointiyksikön laatiman väkivalta- tai seksuaalirikokseen syylistymisen riskiä koskevan arvion johtopäätöksistä saa luovuttaa kirjallisen lausunnon yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajalle tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätyle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle suunniteltaessa ja toteutettaessa arvion edellyttämää ehdonalaisten vapauden valvontaan sisältyvää toimintaa.

Edellä 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä varten saa luovuttaa myös tietoja oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 37 §:ssä tarkoitettuun rikosasian vastaajan mielentilan tutkimukseen perustuvaan lausuntoon sisältyvästä arviosta siitä, onko syytettyä pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

10.

Laki

oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäymiskaaren (4/1734) 25 luvun 6 §,
sellaisena kuin se on laissa 230/2022, seuraavasti:

25 luku

Muutoksenhaku käräjäoikeudesta hovioikeuteen

6 §

Vangittu taikka vankeusrangaistusta tai muuntorangaistusta suorittava henkilö saa rikosasiassa ilmoittaa tyytymättömyyttä vankilan johtajalle. Jos tyytymättömyyden ilmoittamisen määräaika päättyy tällaisen henkilön ollessa oikeudenkäynnin tai vanginkuljetuksen vuoksi rangaistuslaitoksen ulkopuolella, hän saa ilmoittaa tyytymättömyyttä vankilaan saapumisensa jälkeisenä päivänä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

11.

Laki

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain (1379/2010) 6 §,
sellaisena kuin se on laissa 235/2022, seuraavasti:

6 §

Yhteistyö Rikosseuraamuslaitoksen kanssa

Vankeuslain (767/2005) 5 luvun 8 §:ssä tarkoitetun päiväjärjestyksen valmistelee Rikosseuraamuslaitos yhteistyössä vankilan perheosaston henkilökunnan kanssa, ja sen vahvistaa vankilan johtaja.

Lastensuojelun toteuttamiseksi järjestetään neuvotteluja lastensuojelulain 31 §:n mukaisesti. Jos vanhemman tilanteessa tapahtuu muutoksia, jotka saattavat edellyttää lapsen asiakassuunnitelman tarkistamista, vankilan johtajan on viipymättä ilmoitettava asiasta lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 19.3.2026

Pääministeri

Petteri Orpo

Oikeusministeri Leena Meri

1.

Laki

Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain (221/2022) 2 §, 3 §:n 4 momentti, 4 §:n 2 momentti, 5 §:n 3 momentti ja 6 §, sekä
lisätään lakiin uusi 7 a luku seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

Rikosseuraamuslaitoksen tehtävät ja organisaatio

2 §

Rikosseuraamuslaitoksen tehtävät

Rikosseuraamuslaitoksen tehtävänä on ehdolliseen vankeusrangaistukseen tuomittujen valvonta, nuorisorangaistuksen, yhdyskuntapalvelun, valvontarangaistuksen, ehdottoman vankeusrangaistuksen, sakon muuntorangaistuksen ja yhdistelmärankaistuksen täytäntöönpano, ehdonalaiseen vapauteen päästettyjen valvonta sekä tutkintavankeuden toimeenpano. Lisäksi Rikosseuraamuslaitos hoitaa muut sille säädetyt tehtävät.

3 §

Rikosseuraamuslaitoksen organisaatio

Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavaan vastuualueeseen kuuluu Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetussa laissa

1 luku

Rikosseuraamuslaitoksen tehtävät ja organisaatio

2 §

Rikosseuraamuslaitoksen tehtävät

Rikosseuraamuslaitoksen tehtävänä on ehdolliseen vankeusrangaistukseen tuomittujen valvonta, nuorisorangaistuksen, yhdyskuntapalvelun, valvontarangaistuksen, ehdottoman vankeusrangaistuksen, sakon muuntorangaistuksen, ja yhdistelmärankaistuksen ja varmuusvankeuden täytäntöönpano, ehdonalaiseen vapauteen päästettyjen valvonta sekä tutkintavankeuden toimeenpano. Lisäksi Rikosseuraamuslaitos hoitaa muut sille säädetyt tehtävät.

3 §

Rikosseuraamuslaitoksen organisaatio

Rikosseuraamuslaitoksen kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavaan vastuualueeseen kuuluu rikosseuraamusalan tutkintoon johtavaa koulutusta ja täydennyskoulutusta

Voimassa oleva laki

Ehdotus

(1316/2006) tarkoitettu Rikosseuraamusalan
koulutuskeskus.

*antava Rikosseuraamusalan koulutuskeskus -
niminen yksikkö.*

4 §

Rikosseuraamuskeskuksen tehtävät

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, rikosseuraamuskeskuksen tehtävänä on suorittaa muut Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueiden sille erikseen määräämät tehtävät. Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueet voivat määrätä rikosseuraamuskeskuksen tehtäväksi toisen rikosseuraamuskeskuksen tehtäviä, jos se on tarpeen rangaistusten täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon tavoitteiden saavuttamisen, työn tasaamisen, erityisosaamisen tai muun erityisen syyn vuoksi.

4 §

Rikosseuraamuskeskuksen tehtävät

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, rikosseuraamuskeskuksen tehtävänä on suorittaa muut Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueiden sille erikseen määräämät tehtävät. Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueet voivat määrätä rikosseuraamuskeskuksen tehtäväksi toisen rikosseuraamuskeskuksen tai vastuualueen tehtäviä sekä vastuualueen tehtäväksi rikosseuraamuskeskuksen tehtäviä, jos se on tarpeen rangaistusten täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon tavoitteiden saavuttamisen, työn tasaamisen, erityisosaamisen tai muun erityisen syyn vuoksi.

2 luku

**Rikosseuraamuslaitoksen johtaminen ja
asioiden ratkaiseminen**

5 §

Johtaminen

Rikosseuraamuskeskusta johtaa rikosseuraamuskeskuksen johtaja. Yhdyskuntaseuraamustoimistoa, vankilaa ja rikosseuraamuskeskuksen muuta yksikköä johtaa yksikönpäällikkö.

6 §

Asioiden ratkaiseminen

2 luku

**Rikosseuraamuslaitoksen johtaminen ja
asioiden ratkaiseminen**

5 §

Johtaminen

Rikosseuraamuskeskusta johtaa rikosseuraamuskeskuksen johtaja. Yhdyskuntaseuraamustoimistoa johtaa yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja. Vankilaa johtaa vankilan johtaja. Rikosseuraamuskeskuksen muuta yksikköä johtaa yksikönpäällikkö.

6 §

Asioiden ratkaiseminen

Pääjohtaja ratkaisee koko Rikosseuraamuslaitosta koskevat, vastualueen johtaja vastuualuetta koskevat, rikosseuraamuskeskuksen johtaja rikosseuraamuskeskusta koskevat ja rikosseuraamuskeskuksen yksikönpäällikkö yksikköä koskevat asiat, jollei niitä ole säädetty taikka Rikosseuraamuslaitoksen tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty muun virkamiehen ratkaistaviksi.

Pääjohtaja voi yksittäistapauksessa pidättää itselleen päätösvallan asiassa, jonka ratkaiseminen on muualla kuin laissa uskottu laitoksen muulle virkamiehelle. Vastualueen johtaja sekä rikosseuraamuskeskuksen johtaja ja yksikönpäällikkö voivat yksittäistapauksessa pidättää itselleen päätösvallan asiassa, jonka ratkaiseminen on muualla kuin laissa uskottu hänen alaiselleen virkamiehelle.

(uusi)

(uusi)

Pääjohtaja ratkaisee koko Rikosseuraamuslaitosta koskevat, vastualueen johtaja vastuualuetta koskevat, rikosseuraamuskeskuksen johtaja rikosseuraamuskeskusta koskevat sekä yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja, vankilan johtaja ja rikosseuraamuskeskuksen muun yksikön yksikönpäällikkö omaa yksikköään koskevat asiat, jollei niitä ole säädetty taikka Rikosseuraamuslaitoksen tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty muun virkamiehen ratkaistaviksi.

Pääjohtaja voi yksittäistapauksessa pidättää itselleen päätösvallan asiassa, jonka ratkaiseminen on muualla kuin laissa uskottu laitoksen muulle virkamiehelle. Vastualueen johtaja sekä rikosseuraamuskeskuksen johtaja sekä yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja, vankilan johtaja ja rikosseuraamuskeskuksen muun yksikön yksikönpäällikkö voivat yksittäistapauksessa pidättää itselleen päätösvallan asiassa, jonka ratkaiseminen on muualla kuin laissa uskottu hänen alaiselleen virkamiehelle.

2 a luku

Julkisen hallintotehtävän siirtäminen yksityiselle palveluntuottajalle

7 a §

Palvelun hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta

Rikosseuraamuslaitos voi hankkia vangin tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan vankeuslaissa (767/2005), valvotusta koevapaudesta annetussa laissa (629/2013), yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa (400/2015) ja yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetussa laissa (801/2017) tarkoitetun rangaistusajan suunnitelman tavoitteiden edistämisessä sekä tutkintavangin tutkintavankeuslaissa (768/2005) tarkoitetun toimintamahdollisuuden järjestämisessä tarvittavia työhön, opiskeluun, kuntoutukseen, vapaa-ajantoimintaan tai muuhun vastaavaan

toimintaan liittyviä, Rikosseuraamuslaitoksen omaa toimintaa tukevia ja avustavia palveluita yksityiseltä palveluntuottajalta sopimukseen perustuen, jos palvelun hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Tässä tarkoitetussa tukevassa ja avustavassa toiminnassa ei hoideta tehtäviä, joihin kuuluu rikosseuraamusten täytäntöönpanoa tai tutkintavankeuden toimeenpanoa koskevaa päätöksentekovaltaa.

Rikosseuraamuslaitos voi hankkia vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa tarkoitetun ruokahuollon, elintarvikkeiden ja henkilökohtaisten käyttöesineiden hankkimisen sekä vankien ja tutkintavankien kuljettamisessa tarvittavan kuljetuspalvelun ja ajoneuvon yksityiseltä palveluntuottajalta sopimukseen perustuen, jos palvelun hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehet osallistuvat edellä tarkoitettuun vanginkuljetukseen, vastaavat kuljetuksen valvonnasta ja vartioinnista sekä käyttävät heille laissa säädettyjä toimivaltuuksia, joilla varmistetaan kuljetuksen asianmukainen sujuminen. Yksityinen palveluntuottaja vastaa siitä, että tässä tarkoitettuja vanginkuljetustehtäviä hoitavat työntekijät täyttävät tehtävän edellyttämät ajotaitovaatimukset ja että palveluun kuuluva kuljetuskalusto täyttää tehtävän edellyttämät turvallisuustekniset vaatimukset.

Rikosseuraamuslaitos voi hankkia omaa toimintaansa tukevia ja avustavia hallinnollisia palveluita yksityiseltä palveluntuottajalta sopimukseen perustuen, jos palvelun hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Tässä tarkoitettu hankinta voi koskea myös vuokrattua henkilöstöä, joka ei ole työsuhteessa Rikosseuraamuslaitokseen, mutta joka toimii työsopimuslain (55/2001) 1 luvun 7 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla Rikosseuraamuslaitoksen johdon ja valvonnan alaisena.

Rikosseuraamuslaitos ohjaa ja valvoo yksityiseltä palveluntuottajalta hankkimaansa palvelua. Rikosseuraamuslaitos pitää luetteloa tässä luvussa tarkoitetuista palveluntuottajista.

Yksityinen palveluntuottaja vastaa palvelun lainmukaisesta sekä hankinnasta tehdyn sopimuksen ja Rikosseuraamuslaitoksen ohjeiden mukaisesta tuottamisesta.

(uusi)

7 b §

Yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset

Yksityisellä palveluntuottajalla on oltava palvelun sisältöön ja laajuuteen nähden riittävä osaaminen, palveluksessaan toiminnan edellyttämä ammattihenkilöstö sekä muut riittävät toimintaedellytykset. Yksityisen palveluntuottajan on nimettävä toiminnasta vastaava vastuuhenkilö, jonka tehtävänä on varmistaa, että lain- ja sopimuksenmukaiset vaatimukset täyttyvät palvelua tuottaessa.

(uusi)

7 c §

Hankittavan palvelun sopimusehdot

Kun Rikosseuraamuslaitos hankkii 7 a §:n 1–3 momentissa tarkoitetun palvelun vastikkeellisena, Rikosseuraamuslaitoksen ja yksityisen palveluntuottajan välisessä sopimuksessa on sovittava:

1) hankittavien palvelujen sisällöstä, määrästä, laadusta ja toteutuksesta;

2) tehtäviä suorittavien henkilöiden riittävän ammattitaidon varmistavista menettelyistä;

3) palveluntuottajan toiminnan yhteydessä syntyneiden henkilötietojen lainmukaisen käsittelyn yksityiskohdista;

4) käytännön järjestelyistä, joilla Rikosseuraamuslaitos huolehtii yksityisen

palveluntuottajan toteuttaman palvelun ohjaamisesta ja valvonnasta;

5) yksityisen palveluntuottajan vakavaraisuuden ehdoista ja toteamisesta;

6) sopimuksen mukaisesta korvauksesta sekä korvauksen alentamisesta ja sen maksamisesta pidättäytymisestä yksityisen palveluntuottajan virheen perusteella;

7) osapuolten velvollisuudesta ilmoittaa palvelua koskevista muutoksista, joilla voi olla olennaista vaikutusta sopimuksen mukaisten tehtävien hoitamiseen;

8) sopimuskaudesta sekä sopimuksen irtisanomisesta ja purkamisesta;

9) sopimuksen päättymiseen, sopimuksen rikkomis- ja häiriötilanteeseen, muihin häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin liittyvästä varautumisesta ja toiminnan jatkuvuudesta.

Kun Rikosseuraamuslaitos hankkii 7 a §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetun palvelun vastikkeettomana tai 3 momentissa tarkoitettuna henkilöstön vuokrauksena, Rikosseuraamuslaitoksen ja palveluntuottajan välisessä sopimuksessa on sovittava 1 momentin 1, 3, 4, 7 ja 8 kohtien mukaisista asioista.

Kun Rikosseuraamuslaitos hankkii 7 a §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetun vähäisenä pidettävän palvelun kertaluonteisesti tai satunnaisesti, Rikosseuraamuslaitoksen ja yksityisen palveluntuottajan välisessä sopimuksessa on sovittava palvelun sisältö huomioon ottaen riittävästä rikosseuraamusta suorittavien ja tutkintavankien valvontaa ja yksityisyydensuojaa koskevista seikoista.

(uusi)

7 d §

Yksityisen palveluntuottajan ja sen henkilöstön velvollisuudet

Edellä 7 a §:ssä tarkoitetun yksityisen palveluntuottajan ja sen henkilöstön on tämän lain mukaisessa toiminnassaan noudatettava:

1) omaa toimialaansa, rikosseuraamusten täytäntöönpanoa, tutkintavankeuden toimeenpanoa ja henkilötietojen käsittelyä koskevassa sekä muussa lainsäädännössä

säädettyjä toiminnan sisältö- ja laatuvaatimuksia;

2) palvelujen tuottamisesta tehtyä sopimusta;

3) Rikosseuraamuslaitoksen antamia ohjeita.

Palveluntuottaja on velvollinen antamaan Rikosseuraamuslaitokselle sopimuksen noudattamisen valvontaa varten tarpeelliset tiedot toiminnastaan.

Palveluntuottaja eikä sen palveluksessa oleva henkilö saa ilmaista sivulliselle tässä luvussa tarkoitettua tehtävää hoitaessaan saamaansa salassa pidettävää tietoa.

(uusi)

7 e §

Oikeus saada tietoja

Rikosseuraamuslaitoksella on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada yksityisen palveluntuottajan työntekijältä kyseiseen toimintaan osallistuvaa rikosseuraamusta suorittavaa henkilöä tai tutkintavankia koskevia tietoja, jotka ovat tarpeen Rikosseuraamuslaitoksen kyseiselle henkilölle järjestämän toiminnan toteuttamiseksi tai rikosseuraamuksen täytäntöönpanon taikka tutkintavankeuden toimeenpanon turvallisuuden varmistamiseksi.

Yksityisen palveluntuottajan työntekijällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada Rikosseuraamuslaitokselta rikosseuraamusta suorittavaa henkilöä tai tutkintavankia koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä 7 a §:ssä tarkoitetun toiminnan toteuttamiseksi.

(uusi)

7 f §

Yksityiseltä palveluntuottajalta hankittavaa palvelua koskevat viittaussäännökset

Yksityisen palveluntuottajalle ja hänen palveluksessaan oleville, tässä luvussa tarkoitetuissa tehtävissä toimiville työntekijöille tehtävästä

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*turvallisuus selvityksestä säädetään
turvallisuus selvitys laissa (726/2014).*

*Yksityisen palveluntuottajan palveluksessa
olevien hoitaessa 7 a §:ssä tarkoitettuja
tehtäviä heihin sovelletaan rikoslain
(39/1889) 40 luvun rikosoikeudellista
virkavastuuta koskevia säännöksiä,
viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta.*

*Vahingonkorvaus vastuusta säädetään
vahingonkorvaus laissa (412/1974).*

*Yksityiseltä palveluntuottajalta hankittavien
palvelujen hankintamenettelystä säädetään
julkisista hankinnoista ja
käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa
(1397/2016).*

(uusi)

7 g §

Palvelun hankkimisesta päättäminen

Rikosseuraamuslaitoksen puolesta päätöksen valtakunnallisen palvelun hankkimisesta yksityiseltä palveluntuottajalta tekee asianomaisen vastuualueen johtaja ja rikosseuraamuskeskusta koskevan palvelun hankkimisesta kyseisen rikosseuraamuskeskuksen johtaja. Hankintapäätöksessä tulee perustella palvelun hankinnan tarkoituksenmukaisuus.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Mitä muualla laissa säädetään yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäälliköstä, koskee tässä laissa tarkoitettua yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajaa ja mitä muualla laissa säädetään vankilan yksikönpäälliköstä, koskee tässä laissa tarkoitettua vankilan johtajaa.

Tämän lain tullessa voimaan yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikön käsiteltävinä olevat asiat siirtyvät yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajan ja vankilan yksikönpäällikön käsiteltävinä olevat asiat siirtyvät vankilan johtajan käsiteltäviksi.

Päätökset virkojen muuttamisesta ja henkilöstön sijoittamisesta tekee ennen lain voimaantuloa pääjohtaja tai Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty Rikosseuraamuslaitoksen muu virkamies.

Tämän lain voimaan tullessa Rikosseuraamuslaitoksen yksityisten palveluntuottajien kanssa tekemät voimassa olevat sopimukset tulee tehdä tämän lain 7 c §:n mukaisiksi vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

3.

Laki

vankeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vankeuslain (767/2005) 1 luvun 8 ja 9 §, 2 luvun 10 §, 4 luvun 11 §:n 1 momentti, 5 luvun 9 §, 6 luvun 2 §:n 3 momentti ja 6 §, 7 luvun 7 §, 8 luvun 14 §, 9 luvun 9 §, 10 luvun 10 §:n 2 momentti, 11 luvun 8 §:n 2 momentti, 12 luvun 11 §, 13 luvun 17 §:n 1 momentti, 14 luvun 11 §, 15 luvun 16 §, 16 luvun 10 §, 17 luvun 6 §:n 1 momentti ja 8 §:n 2 momentti, 18 luvun 8 §, 19 luvun 11 §, 20 luvun 3 §:n 2 momentti sekä 21 luvun 2 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 1 luvun 8 ja 9 §:n 1 ja 3 momentti, 2 luvun 10 §, 4 luvun 11 §:n 1 momentti, 5 luvun 9 §:n 1 momentti, 6 luvun 2 §:n 3 momentti ja 6 §, 7 luvun 7 §, 8 luvun 14 §, 9 luvun 9 §:n 2–4 momentti, 10 luvun 10 §:n 2 momentti, 11 luvun 8 §:n 2 momentti, 12 luvun 11 §:n 1, 3 ja 4 momentti, 13 luvun 17 §:n 1 momentti, 14 luvun 11 §, 15 luvun 16 §:n 1–3 momentti, 16 luvun 10 §, 17 luvun 8 §:n 2 momentti, 18 luvun 8 §:n 1 momentti, 19 luvun 11 §, 20 luvun 3 §:n 2 momentti sekä 21 luvun 2 §:n 1 momentti laissa 222/2022, 1 luvun 9 §:n 2 momentti, 5 luvun 9 §:n 3 momentti ja 12 luvun 11 §:n 2 momentti laissa 115/2026, 5 luvun 9 §:n 2 momentti laissa 303/2023, ja 9 luvun 9 §:n 1 momentti laissa 393/2015, 15 luvun 16 §:n 4 momentti ja 18 luvun 8 §:n 2 momentti laissa 1302/2021 sekä 15 luvun 16 §:n 5 momentti laissa 809/2011, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

1 luku

Yleiset säännökset vankeuden täytäntöönpanosta

Yleiset säännökset vankeuden täytäntöönpanosta

8 §

8 §

*Toimivallan määräytyminen
Rikosseuraamuslaitoksessa*

*Toimivallan määräytyminen
Rikosseuraamuslaitoksessa*

Tässä laissa tarkoitettua päätösvaltaa käyttäviä Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehiä ovat:

- 1) vastualueen johtaja;
- 2) rikosseuraamuskeskuksen johtaja;
- 3) asiakasarvioinnin yksikön yksikönpäällikkö;
- 4) täytäntöönpanoyksikön yksikönpäällikkö;
- 5) vankilan yksikönpäällikkö;
- 6) yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikkö;

Tässä laissa tarkoitettua päätösvaltaa käyttäviä Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehiä ovat:

- 1) vastualueen johtaja;
- 2) rikosseuraamuskeskuksen johtaja;
- 3) asiakasarviointiyksikön yksikönpäällikkö;
- 4) täytäntöönpanoyksikön yksikönpäällikkö;
- 5) vankilan johtaja;
- 6) yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja;

7) vankilan toimintojen järjestämisestä vastaava virkamies (*toiminnoista vastaava virkamies*);

8) vankilan järjestyksestä ja turvallisuudesta vastaava virkamies (*turvallisuudesta vastaava virkamies*);

9) ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies;

10) ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies;

11) muu Rikosseuraamuslaitoksen virkamies.

Asianomaisen vastuualueen johtajalla on oikeus yksittäistapauksessa ottaa ratkaistavakseen asia, josta päättäminen on tässä laissa uskottu 1 momentin 2–10 kohdassa tarkoitettulle virkamiehelle. Rikosseuraamuskeskuksen johtajalla on oikeus yksittäistapauksessa ottaa ratkaistavakseen asia, josta päättäminen on tässä laissa uskottu 1 momentin 5–10 kohdassa tarkoitettulle virkamiehelle. Vankilan yksikönpäälliköllä on oikeus yksittäistapauksessa ottaa ratkaistavakseen asia, josta päättäminen on uskottu 1 momentin 7–10 kohdassa tarkoitettulle virkamiehelle. Turvallisuudesta vastaavalla virkamiehellä on oikeus yksittäistapauksessa ottaa ratkaistavakseen asia, josta päättäminen on uskottu 1 momentin 9 ja 10 kohdassa tarkoitettulle virkamiehelle. Ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimivalla virkamiehellä on oikeus yksittäistapauksessa ottaa ratkaistavakseen asia, josta päättäminen on uskottu 1 momentin 10 kohdassa tarkoitettulle virkamiehelle.

Tuomioiden täytäntöönpanosta vastaa täytäntöönpanoyksikön virkamies (täytäntöönpanosta vastaava virkamies). Täytäntöönpanoyksikön yksikönpäälliköllä on oikeus yksittäistapauksessa ottaa ratkaistavakseen asia, josta päättäminen on uskottu muulle täytäntöönpanosta vastaavalle virkamiehelle.

7) *apulaisjohtaja*;

8) (kumotaan)

9) ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies;

10) ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies;

11) muu Rikosseuraamuslaitoksen virkamies.

Asianomaisen vastuualueen johtajalla on oikeus yksittäistapauksessa ottaa ratkaistavakseen asia, josta päättäminen on tässä laissa uskottu 1 momentin 2–10 kohdassa tarkoitettulle virkamiehelle. Rikosseuraamuskeskuksen johtajalla on oikeus yksittäistapauksessa ottaa ratkaistavakseen asia, josta päättäminen on tässä laissa uskottu 1 momentin 5–10 kohdassa tarkoitettulle virkamiehelle. Vankilan johtajalla on oikeus yksittäistapauksessa ottaa ratkaistavakseen asia, josta päättäminen on uskottu 1 momentin 7–10 kohdassa tarkoitettulle virkamiehelle. *Apulaisjohtajalla* on oikeus yksittäistapauksessa ottaa ratkaistavakseen asia, josta päättäminen on uskottu 1 momentin 9 ja 10 kohdassa tarkoitettulle virkamiehelle. Ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimivalla virkamiehellä on oikeus yksittäistapauksessa ottaa ratkaistavakseen asia, josta päättäminen on uskottu 1 momentin 10 kohdassa tarkoitettulle virkamiehelle.

Tuomioiden täytäntöönpanosta vastaa täytäntöönpanoyksikön virkamies (täytäntöönpanosta vastaava virkamies). Täytäntöönpanoyksikön yksikönpäälliköllä on oikeus yksittäistapauksessa ottaa ratkaistavakseen asia, josta päättäminen on uskottu muulle täytäntöönpanosta vastaavalle virkamiehelle.

9 §

Toimivalta virka-ajan ulkopuolella

Vankilan yksikönpäällikölle kuuluvaa päätösvaltaa saa, jollei asia siedä viivytystä, virka-ajan ulkopuolella käyttää myös Rikosseuraamuslaitoksen päivystävä virkamies asiassa, joka koskee:

- 1) ulkoilun epäämistä;
- 2) tilapäiseen tutkimukseen tai hoitoon vankilan ulkopuolelle lähettämistä;
- 3) tärkeästä tai erittäin tärkeästä syystä myönnettävää poistumislupaa;
- 4) poistumisluvan peruuttamista;
- 5) vangin siirtämistä avolaitoksesta suljettuun vankilaan 6 luvun 2 §:n 2 momentin nojalla;
- 6) erityistarkastusta;
- 7) vangin henkilönkatsastusta;
- 8) säilössäpitoa;
- 9) 18 luvun 5 §:ssä tarkoitettua erillään pitämistä;
- 10) 19 luvun 1, 2, 4, 5 tai 8 §:ssä tarkoitettua ilmoitusta;
- 11) vangin päästämistä ehdonalaiseen vapauteen tai sakon muuntorangaistukseen tuomitun vapauttamista.

Rikosseuraamuslaitoksen päivystävä virkamies saa käyttää täytäntöönpanosta vastaavalle virkamiehelle kuuluvaa päätösvaltaa rangaistusaikaa koskevan päätöksen tekemisessä ja etsintäkuuluttamisessa, jollei asia siedä viivytystä.

Päivystävänä virkamiehenä saa toimia ainoastaan vankilan yksikönpäällikkö.

2 luku

Täytäntöönpanon aloittaminen

10 §

Päätösvalta

Asiakasarvioinnin
yksikönpäällikkö tai

yksikön
muu

9 §

Toimivalta virka-ajan ulkopuolella

Vankilan johtajalle kuuluvaa päätösvaltaa saa, jollei asia siedä viivytystä, virka-ajan ulkopuolella käyttää myös Rikosseuraamuslaitoksen päivystävä virkamies asiassa, joka koskee:

- 1) ulkoilun epäämistä;
- 2) tilapäiseen tutkimukseen tai hoitoon vankilan ulkopuolelle lähettämistä;
- 3) tärkeästä tai erittäin tärkeästä syystä myönnettävää poistumislupaa;
- 4) poistumisluvan peruuttamista;
- 5) vangin siirtämistä avolaitoksesta suljettuun vankilaan 6 luvun 2 §:n 2 momentin nojalla;
- 6) erityistarkastusta;
- 7) vangin henkilönkatsastusta;
- 8) säilössäpitoa;
- 9) 18 luvun 5 §:ssä tarkoitettua erillään pitämistä;
- 10) 19 luvun 1, 2, 4, 5 tai 8 §:ssä tarkoitettua ilmoitusta;
- 11) vangin päästämistä ehdonalaiseen vapauteen tai sakon muuntorangaistukseen tuomitun vapauttamista.

Rikosseuraamuslaitoksen päivystävä virkamies saa käyttää täytäntöönpanosta vastaavalle virkamiehelle kuuluvaa päätösvaltaa rangaistusaikaa koskevan päätöksen tekemisessä ja etsintäkuuluttamisessa, jollei asia siedä viivytystä.

Päivystävänä virkamiehenä saa toimia ainoastaan vankilan johtaja.

2 luku

Täytäntöönpanon aloittaminen

10 §

Päätösvalta

Asiakasarviointiyksikön yksikönpäällikkö
tai Rikosseuraamuslaitoksen
muu

Voimassa oleva laki

Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty asiakasarvioinnin yksikön virkamies päättää 3 ja 4 §:ssä tarkoitetusta vankeusrangaistuksen ja sakon muuntorangaistuksen lykkäyksestä ja 6 §:ssä tarkoitetusta lykkäyksen peruuttamisesta. Terveydellisistä syistä anotusta lykkäyksestä on pyydetty Vankiterveydenhuollon yksikön lausunto.

Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää tuomitun tai vangin etsintäkuuluttamisesta ja sen peruuttamisesta.

4 luku

Saapuminen ja sijoittaminen vankilaan

11 §

Päätösvalta

Rangaistusajan suunnitelmasta, vangin sijoittamisesta vankilaan ja vankilaan ilmoittautumisajankohdasta päättää asiakasarvioinnin yksikön yksikönpäällikkö tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty asiakasarvioinnin yksikön virkamies tai yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikkö.

5 luku

Sijoittaminen vankilassa

9 §

Päätösvalta

Varmuusosaston päiväjärjestyksen vahvistaa operatiivisen toiminnan vastualueen johtaja. Muiden osastojen

Ehdotus

työjärjestyksessä määrätty *asiakasarviointiyksikön* virkamies päättää 3 ja 4 §:ssä tarkoitetusta vankeusrangaistuksen ja sakon muuntorangaistuksen lykkäyksestä ja 6 §:ssä tarkoitetusta lykkäyksen peruuttamisesta. Terveydellisistä syistä anotusta lykkäyksestä on pyydetty Vankiterveydenhuollon yksikön lausunto.

Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää tuomitun tai vangin etsintäkuuluttamisesta ja sen peruuttamisesta.

4 luku

Saapuminen ja sijoittaminen vankilaan

11 §

Päätösvalta

Rangaistusajan suunnitelmasta, vangin sijoittamisesta vankilaan ja vankilaan ilmoittautumisajankohdasta päättää *asiakasarviointiyksikön* yksikönpäällikkö tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty *asiakasarviointiyksikön* virkamies tai yhdyskuntaseuraamustoimiston *johtaja*.

5 luku

Sijoittaminen vankilassa

9 §

Päätösvalta

Varmuusosaston päiväjärjestyksen vahvistaa operatiivisen toiminnan vastualueen johtaja. Muiden osastojen päiväjärjestyksen vahvistaa vankilan *johtaja*.

päiväjärjestyksen vahvistaa vankilan yksikönpäällikkö.

Osastolle sijoittamisesta päättää toiminnoista vastaava taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Osastolle sijoittamisesta 1 §:n 4 momentin nojalla päättää kuitenkin asiakasarvioinnin yksikön yksikönpäällikkö tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty asiakasarvioinnin yksikön virkamies. Vangin erillään asumisesta omasta pyynnöstä päättää toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Vankiterveydenhuollon yksikön sairaalaan ottamisesta ja sieltä poistamisesta päättää sairaalan toiminnasta vastaava ylilääkäri tai hänen määräämänsä lääkäri.

Vangin sijoittamisesta varmuusosastolle ja varmuusosastolle sijoittamisen jatkamisesta päättää operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja vankilan yksikönpäällikön tai asiakasarvioinnin yksikön yksikönpäällikön esityksestä tai näitä kuultuaan.

Osastolle sijoittamisesta päättää *apulaisjohtaja* taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Osastolle sijoittamisesta 1 §:n 4 momentin nojalla päättää kuitenkin *asiakasarviointiyksikön* yksikönpäällikkö tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty *asiakasarviointiyksikön* virkamies. Vangin erillään asumisesta omasta pyynnöstä päättää *apulaisjohtaja* taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Vankiterveydenhuollon yksikön sairaalaan ottamisesta ja sieltä poistamisesta päättää sairaalan toiminnasta vastaava ylilääkäri tai hänen määräämänsä lääkäri.

Vangin sijoittamisesta varmuusosastolle ja varmuusosastolle sijoittamisen jatkamisesta päättää operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja vankilan *johtajan* tai *asiakasarviointiyksikön* yksikönpäällikön esityksestä tai näitä kuultuaan.

6 luku

Siirtäminen vankilasta toiseen

2 §

Siirtäminen avolaitoksesta suljettuun vankilaan

Vanki, joka ilman pätevää syytä jättää saapumatta avolaitokseen määräaikana, on toimitettava asiakasarvioinnin yksikön osoittamaan vankilaan.

6 luku

Siirtäminen vankilasta toiseen

2 §

Siirtäminen avolaitoksesta suljettuun vankilaan

Vanki, joka ilman pätevää syytä jättää saapumatta avolaitokseen määräaikana, on toimitettava *asiakasarviointiyksikön* osoittamaan vankilaan.

6 §

Päätösvalta

Vangin siirtämisestä päättää asiakasarvioinnin yksikön yksikönpäällikkö tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty asiakasarvioinnin yksikön virkamies. Asiakasarvioinnin yksikön yksikönpäällikkö voi siirtää päätösvaltaa asiassa myös rangaistusajan suunnitelmassa nimetylle vankilan yksikönpäällikölle.

Vankilan yksikönpäällikkö taikka turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies päättää 5 §:n 2 momentissa tarkoitettua vangin päästämistä vankilan ulkopuolelle. Jos vankilan ulkopuolella olemisen kestää pitempään kuin seitsemän vuorokautta, asiasta päättää asiakasarvioinnin yksikön yksikönpäällikkö tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty asiakasarvioinnin yksikön virkamies.

Vangin 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua välittömästä siirtämisestä toiseen vankilaan ja 3 a §:ssä tarkoitettua lyhytaikaisesta siirtämisestä toiseen vankilaan päättää vastaanottavan vankilan yksikönpäällikkö tai turvallisuudesta vastaava virkamies sijoitusvankilan yksikönpäällikköä kuultuaan.

Vangin siirtämisestä päättää 1 momentista poiketen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja, jos vanki sijoitetaan varmuusosastolle ja sijoittaminen edellyttää vangin siirtämistä toiseen vankilaan.

7 luku

Perushuolto ja asuminen

7 §

Päätösvalta

Vangin ulkoilun epämisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

6 §

Päätösvalta

Vangin siirtämisestä päättää asiakasarviointiyksikön yksikönpäällikkö tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty asiakasarviointiyksikön virkamies. Asiakasarviointiyksikön yksikönpäällikkö voi siirtää päätösvaltaa asiassa myös rangaistusajan suunnitelmassa nimetylle vankilan johtajalle.

Vankilan johtaja taikka apulaisjohtaja päättää 5 §:n 2 momentissa tarkoitettua vangin päästämistä vankilan ulkopuolelle. Jos vankilan ulkopuolella olemisen kestää pitempään kuin seitsemän vuorokautta, asiasta päättää asiakasarviointiyksikön yksikönpäällikkö tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty asiakasarviointiyksikön virkamies.

Vangin 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua välittömästä siirtämisestä toiseen vankilaan ja 3 a §:ssä tarkoitettua lyhytaikaisesta siirtämisestä toiseen vankilaan päättää vastaanottavan vankilan johtaja tai apulaisjohtaja sijoitusvankilan johtajaa kuultuaan.

Vangin siirtämisestä päättää 1 momentista poiketen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja, jos vanki sijoitetaan varmuusosastolle ja sijoittaminen edellyttää vangin siirtämistä toiseen vankilaan.

7 luku

Perushuolto ja asuminen

7 §

Päätösvalta

Vangin ulkoilun epämisestä päättää vankilan johtaja tai apulaisjohtaja.

Vangin omien vaatteiden käytön rajoittamisesta 2 §:n 2 momentin perusteella päättää operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja. Vangin omien vaatteiden haltuun antamisen epäämisestä mainitun pykälän 3 momentin perusteella päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Vangin omien vaatteiden käytön rajoittamisesta mainitun pykälän 4 momentin perusteella päättää vankilan yksikönpäällikkö. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia vangin omia vaatteita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

Perusruokavaliosta poikkeamisesta päättää toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies. Ruokarahan maksamisesta päättää toiminnoista vastaava virkamies taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

8 luku

Toimintaan osallistuminen

8 §

Koulutus

Vanki voi osallistua vankilassa tai sen ulkopuolella järjestettävään koulutukseen. Koulutukseen osallistumisesta vankilan ulkopuolella noudatetaan, mitä 9 ja 10 §:ssä säädetään. Rikosseuraamusalue tai vankila sopii vankilassa toteutettavasta tutkintoon johtavasta tai muusta koulutuksesta koulutuksen järjestäjien kanssa. Vankilassa järjestettävässä koulutuksessa noudatetaan lisäksi soveltuvin osin, mitä asianomaisesta koulutuksesta yleisesti säädetään. Vangille, joka ei ole suorittanut perusopetuksen oppimäärää, on annettava tilaisuus sen suorittamiseen.

Vangin omien vaatteiden käytön rajoittamisesta 2 §:n 2 momentin perusteella päättää operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja. Vangin omien vaatteiden haltuun antamisen epäämisestä mainitun pykälän 3 momentin perusteella päättää *apulaisjohtaja* taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Vangin omien vaatteiden käytön rajoittamisesta mainitun pykälän 4 momentin perusteella päättää vankilan *johtaja*. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia vangin omia vaatteita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

Perusruokavaliosta poikkeamisesta päättää *apulaisjohtaja*. Ruokarahan maksamisesta päättää *apulaisjohtaja* taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

8 luku

Toimintaan osallistuminen

8 §

Koulutus

Vanki voi osallistua vankilassa tai sen ulkopuolella järjestettävään koulutukseen. Koulutukseen osallistumisesta vankilan ulkopuolella noudatetaan, mitä 9 ja 10 §:ssä säädetään. *Rikosseuraamuskeskus* tai vankila sopii vankilassa toteutettavasta tutkintoon johtavasta tai muusta koulutuksesta koulutuksen järjestäjien kanssa. Vankilassa järjestettävässä koulutuksessa noudatetaan lisäksi soveltuvin osin, mitä asianomaisesta koulutuksesta yleisesti säädetään. Vangille, joka ei ole suorittanut perusopetuksen oppimäärää, on annettava tilaisuus sen suorittamiseen.

14 §

Päätösvalta

Vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 4 §:n mukaisesta sijoittamisesta, 6 ja 9 §:n mukaisesta vankilan ulkopuoliseen toimintaan osallistumisesta, 7 §:n mukaisesta luvasta omaan työhön sekä 11 §:ssä tarkoitetun luvan tai sijoituksen peruuttamisesta.

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja päättää kuitenkin elinkautista vankeusrangaistusta ja rikoslain 2 c luvun 11 §:ssä tarkoitettua yhdistelmärangaistusta suorittavan vangin siviilityöluvasta, opintoluvasta, sijoituksesta ulkopuoliseen laitokseen ja luvasta valvottuun ulkopuoliseen toimintaan.

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtajan päätöksellä 2 momentissa tarkoitettu päätösvalta voidaan siirtää 1 momentissa tarkoitetulle virkamiehelle.

Edellä 13 §:ssä tarkoitetusta osallistumisvelvollisuudesta vapauttamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista vastaava virkamies, ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies taikka ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

9 luku

Vangin omaisuus ja tulot

9 §

Päätösvalta

Ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tekee päätöksen siitä, että omaisuutta ei anneta vangin haltuun. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi

14 §

Päätösvalta

Vankilan johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty *apulaisjohtaja* taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 4 §:n mukaisesta sijoittamisesta, 6 ja 9 §:n mukaisesta vankilan ulkopuoliseen toimintaan osallistumisesta, 7 §:n mukaisesta luvasta omaan työhön sekä 11 §:ssä tarkoitetun luvan tai sijoituksen peruuttamisesta.

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja päättää kuitenkin elinkautista vankeusrangaistusta ja rikoslain 2 c luvun 11 §:ssä tarkoitettua yhdistelmärangaistusta suorittavan vangin siviilityöluvasta, opintoluvasta, sijoituksesta ulkopuoliseen laitokseen ja luvasta valvottuun ulkopuoliseen toimintaan.

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtajan päätöksellä 2 momentissa tarkoitettu päätösvalta voidaan siirtää 1 momentissa tarkoitetulle virkamiehelle.

Edellä 13 §:ssä tarkoitetusta osallistumisvelvollisuudesta vapauttamisesta päättää vankilan johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty *apulaisjohtaja*, ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies taikka ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

9 luku

Vangin omaisuus ja tulot

9 §

Päätösvalta

Ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tekee päätöksen siitä, että omaisuutta ei anneta vangin haltuun. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi

antaa vangin haltuun sellaisia esineitä ja aineita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

Edellä 4 §:n 4 momentissa tarkoitettua rahan tai maksuvälineiden toimittamisesta vankilan ulkopuolelle tai toiselle vangille päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies. Käyttörahan, toimintarahan, palkan ja työmatkakustannusten maksamisesta, toimintarahan suorittamatta jättämisestä ja toimintarahan ja palkan muuttamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Edellä 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua vankilan ulkopuolelta tulevan rahan tai muiden maksuvälineiden käytön rajoittamisesta suljetussa vankilassa päättää operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja.

Edellä 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käytön valvonnasta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

10 luku

Sosiaali- ja terveydenhuolto

10 §

Päätösvalta

Vankilan yksikönpäällikkö päättää kuultuaan mahdollisuuksien mukaan lääkäriä lähettämisestä 2 §:ssä tarkoitettuun hoitoon tai tutkimukseen. Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja päättää vankilan esityksestä Vankiterveydenhuollon yksikön johtajana

antaa vangin haltuun sellaisia esineitä ja aineita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

Edellä 4 §:n 4 momentissa tarkoitettua rahan tai maksuvälineiden toimittamisesta vankilan ulkopuolelle tai toiselle vangille päättää vankilan johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja. Käyttörahan, toimintarahan, palkan ja työmatkakustannusten maksamisesta, toimintarahan suorittamatta jättämisestä ja toimintarahan ja palkan muuttamisesta päättää vankilan johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Edellä 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua vankilan ulkopuolelta tulevan rahan tai muiden maksuvälineiden käytön rajoittamisesta suljetussa vankilassa päättää operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja.

Edellä 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käytön valvonnasta päättää apulaisjohtaja taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

10 luku

Sosiaali- ja terveydenhuolto

10 §

Päätösvalta

Vankilan johtaja päättää kuultuaan mahdollisuuksien mukaan lääkäriä lähettämisestä 2 §:ssä tarkoitettuun hoitoon tai tutkimukseen. Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja päättää vankilan esityksestä Vankiterveydenhuollon yksikön johtajana

Voimassa oleva laki

Ehdotus

toimivaa lääkäriä kuultuaan 3 §:ssä tarkoitettua vankilasta vapauttamisesta.

toimivaa lääkäriä kuultuaan 3 §:ssä tarkoitettua vankilasta vapauttamisesta.

11 luku

Vapaa-aika

8 §

Päätösvalta

Luvan 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuun vapaa-ajan toimintaan ja 7 §:ssä tarkoitettuun kokoontumiseen myöntää vankilan yksikönpäällikkö taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

12 luku

Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä

11 §

Päätösvalta

Kirjeen ja muun postilähetyksen tarkastamisesta 1 §:n 1 momentin nojalla sekä tällaisen lähetyksen avaamisesta ja sen sisällön tarkastamisesta 1 §:n 2 momentin tai 4 §:n 2 momentin nojalla päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin lukemisesta 2 §:n 1 momentin, 8 §:n 1 momentin tai 9 b §:n nojalla, 2 §:n 2 momentin mukaisesta lähettäjän selvittämisestä, 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua jäljennöksen ottamisesta, 2 a §:n

11 luku

Vapaa-aika

8 §

Päätösvalta

Luvan 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuun vapaa-ajan toimintaan ja 7 §:ssä tarkoitettuun kokoontumiseen myöntää vankilan johtaja taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty *apulaisjohtaja*.

12 luku

Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä

11 §

Päätösvalta

Kirjeen ja muun postilähetyksen tarkastamisesta 1 §:n 1 momentin nojalla sekä tällaisen lähetyksen avaamisesta ja sen sisällön tarkastamisesta 1 §:n 2 momentin tai 4 §:n 2 momentin nojalla päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin lukemisesta 2 §:n 1 momentin, 8 §:n 1 momentin tai 9 b §:n nojalla, 2 §:n 2 momentin mukaisesta lähettäjän selvittämisestä, 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua jäljennöksen ottamisesta, 2 a §:n

1 momentin mukaisesta lukemisesta ilmoittamisesta sekä lähetyksen tai viestin 5 §:ssä tarkoitetusta pidättämisestä päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Viestin saa kuitenkin antaa luettavaksi myös sellaiselle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle, jolla on oikeus käsitellä turvallisuustietorekisterin tietoja. Puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Puhelimen käytön keskeyttämisestä tai epäämisestä päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Matkapuhelimen käyttöä koskevasta luvasta ja luvan peruuttamisesta sekä matkapuhelimen antamisesta vangin haltuun päättää vankilan yksikönpäällikkö taikka turvallisuudesta tai toiminnasta vastaava virkamies.

Sähköpostin ja internetin käyttöä koskevasta luvasta ja luvan peruuttamisesta sekä tietokoneen antamisesta vangin haltuun päättää vankilan yksikönpäällikkö taikka turvallisuudesta tai toiminnasta vastaava virkamies.

13 luku

Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle

17 §

Päätösvalta

Valvomattomasta tapaamisesta, asiamiehen tapaamisesta, lapsen tapaamisesta, vankien välisestä tapaamisesta, 3 §:n 2 momentissa tarkoitetusta valvotusta tapaamisesta, yhteydenpidosta videoyhteyden välityksellä sekä niiden peruuttamisesta päättää toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

1 momentin mukaisesta lukemisesta ilmoittamisesta sekä lähetyksen tai viestin 5 §:ssä tarkoitetusta pidättämisestä päättää *apulaisjohtaja* taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Viestin saa kuitenkin antaa luettavaksi myös sellaiselle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle, jolla on oikeus käsitellä turvallisuustietorekisterin tietoja. Puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta päättää *apulaisjohtaja* taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Puhelimen käytön keskeyttämisestä tai epäämisestä päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Matkapuhelimen käyttöä koskevasta luvasta ja luvan peruuttamisesta sekä matkapuhelimen antamisesta vangin haltuun päättää vankilan *johtaja* taikka *apulaisjohtaja*.

Sähköpostin ja internetin käyttöä koskevasta luvasta ja luvan peruuttamisesta sekä tietokoneen antamisesta vangin haltuun päättää vankilan *johtaja* taikka *apulaisjohtaja*.

13 luku

Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle

17 §

Päätösvalta

Valvomattomasta tapaamisesta, asiamiehen tapaamisesta, lapsen tapaamisesta, vankien välisestä tapaamisesta, 3 §:n 2 momentissa tarkoitetusta valvotusta tapaamisesta, yhteydenpidosta videoyhteyden välityksellä sekä niiden peruuttamisesta päättää *apulaisjohtaja* taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Valvotun tapaamisen 2 §:n 3 momentin

Valvotun tapaamisen 2 §:n 3 momentin mukaisesta kuuntelusta teknisellä laitteella ja tallentamisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies. Tapaamiskiellon määrittämisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö taikka toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

mukaisesta kuuntelusta teknisellä laitteella ja tallentamisesta päättää *apulaisjohtaja*. Tapaamiskiellon määrittämisestä päättää vankilan *johtaja* taikka *apulaisjohtaja*.

14 luku

Poistumislupa

11 §

Päätösvalta

Poistumisluvasta, sen peruuttamisesta, 3 §:n 3 momentissa tarkoitettua aikaistamisesta ja 10 §:n 2 momentissa tarkoitettua poistumislupamatkan kustannusten maksamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies.

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja päättää kuitenkin poistumisluvasta ja poistumislupamatkan kustannusten maksamisesta, jos lupaa:

1) hakee elinkautista rangaistusta tai yhdistelmärankaistusta suorittava vanki 2–5 §:n perusteella; taikka

2) haetaan muuhun valtioon kuin Suomeen.

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja voi päätöksellään siirtää 2 momentissa tarkoitettua päätösvaltaa vankilan yksikönpäällikölle.

15 luku

Vankilan järjestys ja kurinpito

14 luku

Poistumislupa

11 §

Päätösvalta

Poistumisluvasta, sen peruuttamisesta, 3 §:n 3 momentissa tarkoitettua aikaistamisesta ja 10 §:n 2 momentissa tarkoitettua poistumislupamatkan kustannusten maksamisesta päättää vankilan *johtaja* tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty *apulaisjohtaja*.

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja päättää kuitenkin poistumisluvasta ja poistumislupamatkan kustannusten maksamisesta, jos lupaa:

1) hakee elinkautista rangaistusta tai yhdistelmärankaistusta suorittava vanki 2–5 §:n perusteella; taikka

2) haetaan muuhun valtioon kuin Suomeen.

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja voi päätöksellään siirtää 2 momentissa tarkoitettua päätösvaltaa vankilan *johtajalle*.

15 luku

Vankilan järjestys ja kurinpito

16 §

Päätösvalta

Järjestyssäännön vahvistaa operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja.

Vankilan tilojen valvonnasta ja lukittuna pitämisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö tai, jos asia ei siedä viivytystä, turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Kurinpitorangaistuksesta päättää vankilan yksikönpäällikkö. Yksikönpäällikkö päättää myös, siirretäänkö rikos kurinpitorangaistuksen määräämisen sijasta poliisiin tutkittavaksi.

Järjestysrikkomuksen selvittämisestä, kurinpitoasian käsittelyn lopettamisesta selvittämisen aikana 9 §:n 4 momentin nojalla ja huomautuksen antamisesta 9 §:n 5 momentin nojalla päättää turvallisuudesta vastaava virkamies. Vangin 11 §:ssä tarkoitetusta erillään pitämisestä päättää turvallisuudesta vastaava virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Esteellisyyteen sovelletaan, mitä esitutkintalain (805/2011) 2 luvun 7 ja 8 §:ssä säädetään.

16 luku

Vankilan tilojen ja vangin tarkastaminen

10 §

Päätösvalta

Vangin turvatarkastuksesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies taikka ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Miehitettömän kulkuneuvon kulkuun puuttumisesta, vangin henkilöntarkastuksesta ja muusta päihitteettömyyden valvonnasta kuin 7 §:ssä tarkoitetusta verinäytteen ottamisesta

16 §

Päätösvalta

Järjestyssäännön vahvistaa operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja.

Vankilan tilojen valvonnasta ja lukittuna pitämisestä päättää vankilan johtaja tai, jos asia ei siedä viivytystä, *apulaisjohtaja* taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Kurinpitorangaistuksesta päättää vankilan johtaja. Johtaja päättää myös, siirretäänkö rikos kurinpitorangaistuksen määräämisen sijasta poliisiin tutkittavaksi.

Järjestysrikkomuksen selvittämisestä, kurinpitoasian käsittelyn lopettamisesta selvittämisen aikana 9 §:n 4 momentin nojalla ja huomautuksen antamisesta 9 §:n 5 momentin nojalla päättää *apulaisjohtaja*. Vangin 11 §:ssä tarkoitetusta erillään pitämisestä päättää *apulaisjohtaja* tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Esteellisyyteen sovelletaan, mitä esitutkintalain (805/2011) 2 luvun 7 ja 8 §:ssä säädetään.

16 luku

Vankilan tilojen ja vangin tarkastaminen

10 §

Päätösvalta

Vangin turvatarkastuksesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies taikka ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Miehitettömän kulkuneuvon kulkuun puuttumisesta, vangin henkilöntarkastuksesta ja muusta päihitteettömyyden valvonnasta kuin 7 §:ssä tarkoitetusta verinäytteen ottamisesta

päätää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Vankilan yksikönpäällikkö, rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies tai ohjauksen ja valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 7 §:ssä tarkoitetun verinäytteen ottamisesta.

Erityistarkastuksesta päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies. Yksittäistapauksessa operatiivisen toiminnan vastuualueen johtajalla tai Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrättyllä operatiivisen toiminnan vastuualueen virkamiehellä on oikeus päättää erityistarkastuksen toimittamisesta.

Henkilönkatsastuksesta päättää vankilan yksikönpäällikkö.

Huumausaineiden etsintään koulutetun koiran ja sen ohjaajan antamisesta toisen viranomaisen käyttöön päättää vankilan yksikönpäällikkö tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

17 luku

Muun henkilön tarkastaminen

6 §

Kiinniottaminen ja säilöissäpito

Vankilan johtajalla, turvallisuudesta vastaavalla virkamiehellä, valvonnan esimiestehtävissä toimivalla virkamiehellä sekä ohjaus- tai valvontatehtävissä toimivalla virkamiehellä on vankilassa ja sen alueella oikeus ottaa kiinni siellä oleva henkilö, jos kiinniottaminen on välttämätöntä henkilölle tai omaisuudelle aiheutuvan vaaran torjumiseksi taikka rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi.

päätää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Vankilan johtaja, rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty *apulaisjohtaja* tai ohjauksen ja valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 7 §:ssä tarkoitetun verinäytteen ottamisesta.

Erityistarkastuksesta päättää vankilan johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty *apulaisjohtaja*. Yksittäistapauksessa operatiivisen toiminnan vastuualueen johtajalla tai Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrättyllä operatiivisen toiminnan vastuualueen virkamiehellä on oikeus päättää erityistarkastuksen toimittamisesta.

Henkilönkatsastuksesta päättää vankilan johtaja.

Huumausaineiden etsintään koulutetun koiran ja sen ohjaajan antamisesta toisen viranomaisen käyttöön päättää vankilan johtaja tai *apulaisjohtaja*.

17 luku

Muun henkilön tarkastaminen

6 §

Kiinniottaminen ja säilöissäpito

Vankilan johtajalla, *apulaisjohtajalla*, valvonnan esimiestehtävissä toimivalla virkamiehellä sekä ohjaus- tai valvontatehtävissä toimivalla virkamiehellä on vankilassa ja sen alueella oikeus ottaa kiinni siellä oleva henkilö, jos kiinniottaminen on välttämätöntä henkilölle tai omaisuudelle aiheutuvan vaaran torjumiseksi taikka rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi.

8 §

Päätösvalta

Tapaajan henkilöntarkastuksesta ja vankilasta poistamisesta päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Kiinni otetun henkilön säilöissäpidosta päättää vankilan yksikönpäällikkö.

18 luku

Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö

8 §

Päätösvalta

Sitomisesta päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Tarkkailuun sijoittamisesta ja eristämistarkkailusta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Vangin erillään pitämisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö.

Ampuma-aseella uhkaamisesta ja laukauksen ampumisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä taikka ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

19 luku

Ilmoitukset ja tiedon antaminen

8 §

Päätösvalta

Tapaajan henkilöntarkastuksesta ja vankilasta poistamisesta päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Kiinni otetun henkilön säilöissäpidosta päättää vankilan johtaja.

18 luku

Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö

8 §

Päätösvalta

Sitomisesta päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Tarkkailuun sijoittamisesta ja eristämistarkkailusta päättää *apulaisjohtaja* tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Vangin erillään pitämisestä päättää vankilan *johtaja*.

Ampuma-aseella uhkaamisesta ja laukauksen ampumisesta päättää *apulaisjohtaja* tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä taikka ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

19 luku

Ilmoitukset ja tiedon antaminen

11 §

11 §

Päätösvalta

Päätösvalta

Vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies päättää 1, 2, 4, 8 ja 8 a §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tai tiedon antamisesta. Lisäksi operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty operatiivisen toiminnan vastuualueen virkamies voi päättää 1 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tai tiedon antamisesta.

Vankilan johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty *apulaisjohtaja* päättää 1, 2, 4, 8 ja 8 a §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tai tiedon antamisesta. Lisäksi operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty operatiivisen toiminnan vastuualueen virkamies voi päättää 1 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tai tiedon antamisesta.

Vankilan yksikönpäällikkö, rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 5 §:n 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen antamisesta. Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen antamisesta.

Vankilan johtaja, rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty *apulaisjohtaja* taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 5 §:n 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen antamisesta. Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen antamisesta.

20 luku

20 luku

Muutoksenhaku

Muutoksenhaku

3 §

3 §

Oikaisuvaatimuksen päätösvalta ja käsittely

Oikaisuvaatimuksen päätösvalta ja käsittely

Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti seitsemän päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimus toimitetaan kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtajalle tai vankilan yksikönpäällikölle. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä.

Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti seitsemän päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimus toimitetaan kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtajalle tai vankilan johtajalle. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

21 luku

Vapauttaminen

2 §

Päätösvalta

Vankilan yksikönpäällikkö päättää rikoslain 2 c luvun 9 §:n 1 momentin mukaisesta ehdonalaisen vapauttamisen lykkäämisestä. Vankilan yksikönpäällikkö päättää yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 70 §:ssä tarkoitetusta valvontaan asettamisesta. Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja päättää rikoslain 2 c luvun 9 §:n 2 momentin mukaisesta ehdonalaisen vapauttamisen lykkäämisestä ilman vangin suostumusta.

21 luku

Vapauttaminen

2 §

Päätösvalta

Vankilan *johtaja* päättää rikoslain 2 c luvun 9 §:n 1 momentin mukaisesta ehdonalaisen vapauttamisen lykkäämisestä. Vankilan *johtaja* päättää yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 70 §:ssä tarkoitetusta valvontaan asettamisesta. Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja päättää rikoslain 2 c luvun 9 §:n 2 momentin mukaisesta ehdonalaisen vapauttamisen lykkäämisestä ilman vangin suostumusta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

tutkintavankeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan tutkintavankeuslain (768/2005) 3 luvun 9 §, 4 luvun 4 §, 5 luvun 8 §, 6 luvun 7 §:n 2 momentti, 8 luvun 9 §, 9 luvun 15 §:n 1 momentti, 10 luvun 16 §, 11 luvun 10 §, 12 luvun 6 §:n 1 momentti ja 8 §:n 2 momentti sekä 13 luvun 8 §,

sellaisina kuin niistä ovat 3 luvun 9 §:n 1 ja 3 momentti, 4 luvun 4 §, 5 luvun 8 §:n 2 ja 3 momentti, 6 luvun 7 §:n 2 momentti, 8 luvun 9 §, 9 luvun 15 §:n 1 momentti, 10 luvun 16 §:n 1–3 momentti, 11 luvun 10 §:n 2–4 momentti, 12 luvun 8 §:n 2 momentti ja 13 luvun 8 §:n 1 momentti laissa 223/2022, 3 luvun 9 §:n 2 momentti laissa 307/2023, 3 luvun 9 §:n 4 momentti laissa 116/2026, 5 luvun 8 §:n 1 momentti, 10 luvun 16 §:n 4 momentti, 11 luvun 10 §:n 1 momentti ja 13 luvun 8 §:n 2 momentti laissa 1303/2021 sekä 10 luvun 16 §:n 5 momentti laissa 808/2011, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 luku

3 luku

Sijoittaminen vankilassa, perushuolto ja siirtäminen

Sijoittaminen vankilassa, perushuolto ja siirtäminen

9 §

9 §

Päätösvalta

Päätösvalta

Tutkintavangin ulkoilun epäämisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies. Tutkintavangin omien vaatteiden haltuun antamisen epäämisestä 3 §:n 2 momentin perusteella päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Vangin omien vaatteiden käytön rajoittamisesta 3 §:n 3 momentin perusteella päättää vankilan yksikönpäällikkö. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia vangin omia vaatteita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua. Perusruokavaliosta poikkeamisesta päättää rikosseuraamuskeskuksen

Tutkintavangin ulkoilun epäämisestä päättää vankilan *johtaja* tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty *apulaisjohtaja*. Tutkintavangin omien vaatteiden haltuun antamisen epäämisestä 3 §:n 2 momentin perusteella päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty *apulaisjohtaja* taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Vangin omien vaatteiden käytön rajoittamisesta 3 §:n 3 momentin perusteella päättää vankilan *johtaja*. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia vangin omia vaatteita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua. Perusruokavaliosta poikkeamisesta päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty *apulaisjohtaja*.

työjärjestyksessä määrätty toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

Tutkintavangin sopimusosastolle sijoittamisesta ja erillään asumisesta omasta pyynnöstä päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Tutkintavangin osastolle sijoittamisesta 1 §:n 5 momentin nojalla ja siirtämisestä päättää asiakasarvioinnin yksikön yksikönpäällikkö tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty asiakasarvioinnin yksikön virkamies. Tutkintavangin 6 a §:ssä tarkoitetusta lyhytaikaisesta siirtämisestä toiseen vankilaan päättää vastaanottavan vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies sijoitusvankilan yksikönpäällikköä kuultuaan.

Vankilan yksikönpäällikkö taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies päättää 8 §:ssä tarkoitetusta tutkintavangin päästämisestä vankilan ulkopuolelle. Jos vankilan ulkopuolella olo kestää pitempään kuin seitsemän vuorokautta, asiasta päättää asiakasarvioinnin yksikön yksikönpäällikkö.

Tutkintavangin sijoittamisesta varmuusosastolle ja varmuusosastolle sijoittamisen jatkamisesta päättää operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja vankilan yksikönpäällikön tai asiakasarvioinnin yksikön yksikönpäällikön esityksestä tai näitä kuultuaan.

Tutkintavangin sopimusosastolle sijoittamisesta ja erillään asumisesta omasta pyynnöstä päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty *apulaisjohtaja* taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Tutkintavangin osastolle sijoittamisesta 1 §:n 5 momentin nojalla ja siirtämisestä päättää *asiakasarviointiyksikön* yksikönpäällikkö tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty *asiakasarviointiyksikön* virkamies. Tutkintavangin 6 a §:ssä tarkoitetusta lyhytaikaisesta siirtämisestä toiseen vankilaan päättää vastaanottavan vankilan *johtaja* tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty *apulaisjohtaja* sijoitusvankilan *johtajaa* kuultuaan.

Vankilan *johtaja* taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty *apulaisjohtaja* päättää 8 §:ssä tarkoitetusta tutkintavangin päästämisestä vankilan ulkopuolelle. Jos vankilan ulkopuolella olo kestää pitempään kuin seitsemän vuorokautta, asiasta päättää *asiakasarviointiyksikön* yksikönpäällikkö.

Tutkintavangin sijoittamisesta varmuusosastolle ja varmuusosastolle sijoittamisen jatkamisesta päättää operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja vankilan *johtajan* tai *asiakasarviointiyksikön* yksikönpäällikön esityksestä tai näitä kuultuaan.

4 luku

Toiminta

4 luku

Toiminta

4 §

Päätösvalta

Tutkintavangin osallistumisesta toimintaan ja 2 §:ssä tarkoitettua omasta työstä päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

5 luku

Tutkintavangin omaisuus ja tulot

8 §

Päätösvalta

Ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tekee päätöksen siitä, että omaisuutta ei anneta tutkintavangin haltuun. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa tutkintavangin haltuun sellaisia esineitä ja aineita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

Edellä 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua rahan tai maksuvälineiden käytön rajoittamisesta ja 4 momentissa tarkoitettua rahan tai maksuvälineiden toimittamisesta vankilan ulkopuolelle tai toiselle vangille päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies. Käyttörahan ja toimintarahan maksamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Edellä 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käytön valvonnasta päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

4 §

Päätösvalta

Tutkintavangin osallistumisesta toimintaan ja 2 §:ssä tarkoitettua omasta työstä päättää vankilan johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

5 luku

Tutkintavangin omaisuus ja tulot

8 §

Päätösvalta

Ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tekee päätöksen siitä, että omaisuutta ei anneta tutkintavangin haltuun. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa tutkintavangin haltuun sellaisia esineitä ja aineita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

Edellä 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua rahan tai maksuvälineiden käytön rajoittamisesta ja 4 momentissa tarkoitettua rahan tai maksuvälineiden toimittamisesta vankilan ulkopuolelle tai toiselle vangille päättää vankilan johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja. Käyttörahan ja toimintarahan maksamisesta päättää vankilan johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Edellä 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käytön valvonnasta päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

6 luku

Sosiaali- ja terveydenhuolto

7 §

Päätösvalta

Vankilan yksikönpäällikkö päättää, kuultuaan mahdollisuuksien mukaan lääkäriä, lähettamisestä 2 §:ssä tarkoitettuun hoitoon tai tutkimukseen.

8 luku

Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä

9 §

Päätösvalta

Kirjeen ja muun postilähetysten tarkastamisesta 1 §:n 2 momentin nojalla sekä tällaisen lähetysten avaamisesta ja sen sisällön tarkastamisesta mainitun pykälän 3 momentin tai 4 §:n 2 momentin nojalla päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Kirjeen, muun postilähetysten tai viestin lukemisesta 2 §:n 1 momentin nojalla, 2 §:n 2 momentin mukaisesta lähettäjän selvittämisestä, 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua jäljennöksen ottamisesta, 2 a §:n 1 momentin mukaisesta lukemisesta ilmoittamisesta sekä lähetysten tai viestin 5 §:ssä tarkoitettua pidättämisestä päättää

6 luku

Sosiaali- ja terveydenhuolto

7 §

Päätösvalta

Vankilan johtaja päättää, kuultuaan mahdollisuuksien mukaan lääkäriä, lähettamisestä 2 §:ssä tarkoitettuun hoitoon tai tutkimukseen.

8 luku

Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä

9 §

Päätösvalta

Kirjeen ja muun postilähetysten tarkastamisesta 1 §:n 2 momentin nojalla sekä tällaisen lähetysten avaamisesta ja sen sisällön tarkastamisesta mainitun pykälän 3 momentin tai 4 §:n 2 momentin nojalla päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Kirjeen, muun postilähetysten tai viestin lukemisesta 2 §:n 1 momentin nojalla, 2 §:n 2 momentin mukaisesta lähettäjän selvittämisestä, 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua jäljennöksen ottamisesta, 2 a §:n 1 momentin mukaisesta lukemisesta ilmoittamisesta sekä lähetysten tai viestin 5 §:ssä tarkoitettua pidättämisestä päättää

turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Viestin saa kuitenkin antaa luettavaksi myös sellaiselle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle, jolla on oikeus käsitellä turvallisuustietorekisterin tietoja. Puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies. Puhelimen käytön keskeyttämisestä tai epäämisestä päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Sähköpostin tai internetin käyttöä koskevasta luvasta ja luvan peruuttamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö tai turvallisuudesta taikka toiminnoista vastaava virkamies.

9 luku

Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle

15 §

Päätösvalta

Valvomattomasta tapaamisesta, asiamiehen tapaamisesta, lapsen tapaamisesta, vankien välisestä tapaamisesta, 1 §:n 4 momentissa tarkoitettusta valvotusta tapaamisesta, yhteydenpidosta videoyhteyden välityksellä sekä niiden peruuttamisesta päättää toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Valvotun tapaamisen 1 §:n 3 momentin mukaisesta kuuntelusta teknisellä laitteella ja tallentamisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies. Tapaamiskiellon määrittämisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö taikka toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

apulaisjohtaja taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Viestin saa kuitenkin antaa luettavaksi myös sellaiselle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle, jolla on oikeus käsitellä turvallisuustietorekisterin tietoja. Puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta päättää *apulaisjohtaja*. Puhelimen käytön keskeyttämisestä tai epäämisestä päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Sähköpostin tai internetin käyttöä koskevasta luvasta ja luvan peruuttamisesta päättää vankilan *johtaja* tai *apulaisjohtaja*.

9 luku

Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle

15 §

Päätösvalta

Valvomattomasta tapaamisesta, asiamiehen tapaamisesta, lapsen tapaamisesta, vankien välisestä tapaamisesta, 1 §:n 4 momentissa tarkoitettusta valvotusta tapaamisesta, yhteydenpidosta videoyhteyden välityksellä sekä niiden peruuttamisesta päättää *apulaisjohtaja* taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Valvotun tapaamisen 1 §:n 3 momentin mukaisesta kuuntelusta teknisellä laitteella ja tallentamisesta päättää *apulaisjohtaja*. Tapaamiskiellon määrittämisestä päättää vankilan *johtaja* taikka *apulaisjohtaja*.

10 luku

10 luku

Vankilan järjestys ja kurinpito**Vankilan järjestys ja kurinpito**

16 §

16 §

*Päätösvalta**Päätösvalta*

Järjestyssäännön vahvistaa operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja.

Järjestyssäännön vahvistaa operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja.

Vankilan tilojen valvonnasta ja lukittuna pitämisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö tai, jos asia ei siedä viivytystä, turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Vankilan tilojen valvonnasta ja lukittuna pitämisestä päättää vankilan *johtaja* tai, jos asia ei siedä viivytystä, *apulaisjohtaja* taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Kurinpitorangeistuksesta päättää vankilan yksikönpäällikkö. Yksikönpäällikkö päättää myös, siirretäänkö rikos kurinpitorangeistuksen määrittämisen sijasta poliisiin tutkittavaksi.

Kurinpitorangeistuksesta päättää vankilan *johtaja*. *Johtaja* päättää myös, siirretäänkö rikos kurinpitorangeistuksen määrittämisen sijasta poliisiin tutkittavaksi.

Järjestysrikkomuksen selvittämisestä, kurinpitoasian käsittelyn lopettamisesta selvittämisen aikana 9 §:n 4 momentin nojalla ja huomautuksen antamisesta 9 §:n 5 momentin nojalla päättää turvallisuudesta vastaava virkamies. Tutkintavangin 11 §:ssä tarkoitettu erillään pitämisestä päättää turvallisuudesta vastaava virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Järjestysrikkomuksen selvittämisestä, kurinpitoasian käsittelyn lopettamisesta selvittämisen aikana 9 §:n 4 momentin nojalla ja huomautuksen antamisesta 9 §:n 5 momentin nojalla päättää *apulaisjohtaja*. Tutkintavangin 11 §:ssä tarkoitettu erillään pitämisestä päättää *apulaisjohtaja* tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Esteellisyyteen sovelletaan, mitä esitutkintalain (805/2011) 2 luvun 7 ja 8 §:ssä säädetään.

Esteellisyyteen sovelletaan, mitä esitutkintalain (805/2011) 2 luvun 7 ja 8 §:ssä säädetään.

11 luku

11 luku

Vankilan tilojen ja tutkintavangin tarkastaminen**Vankilan tilojen ja tutkintavangin tarkastaminen**

10 §

10 §

*Päätösvalta**Päätösvalta*

Tutkintavangin turvatarkastuksesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies taikka ohjaus- tai

Tutkintavangin turvatarkastuksesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies taikka ohjaus- tai

valvontatehtävissä toimiva virkamies. Tutkintavangin henkilöntarkastuksesta ja muusta päihitteettömyyden valvonnasta kuin 7 §:ssä tarkoitettu verinäytteen ottamisesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 7 §:ssä tarkoitetun verinäytteen ottamisesta.

Erityistarkastuksesta päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies. Yksittäistapauksessa operatiivisen toiminnan vastuualueen johtajalla tai Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrättyllä operatiivisen toiminnan vastuualueen virkamiehellä on oikeus päättää erityistarkastuksen toimittamisesta.

Henkilönkatsastuksesta päättää vankilan yksikönpäällikkö.

valvontatehtävissä toimiva virkamies. Tutkintavangin henkilöntarkastuksesta ja muusta päihitteettömyyden valvonnasta kuin 7 §:ssä tarkoitettu verinäytteen ottamisesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Vankilan johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty *apulaisjohtaja* taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 7 §:ssä tarkoitetun verinäytteen ottamisesta.

Erityistarkastuksesta päättää vankilan johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty *apulaisjohtaja*. Yksittäistapauksessa operatiivisen toiminnan vastuualueen johtajalla tai Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrättyllä operatiivisen toiminnan vastuualueen virkamiehellä on oikeus päättää erityistarkastuksen toimittamisesta.

Henkilönkatsastuksesta päättää vankilan johtaja.

12 luku

Muun henkilön tarkastaminen

6 §

Kiinniottaminen ja säilöissäpito

Vankilan johtajalla, turvallisuudesta vastaavalla virkamiehellä, valvonnan esimiestehtävissä toimivalla virkamiehellä sekä ohjaus- tai valvontatehtävissä toimivalla virkamiehellä on vankilassa ja sen alueella oikeus ottaa kiinni siellä oleva henkilö, jos kiinniottaminen on välttämätöntä henkilölle tai omaisuudelle aiheutuvan vaaran torjumiseksi taikka rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi.

12 luku

Muun henkilön tarkastaminen

6 §

Kiinniottaminen ja säilöissäpito

Vankilan johtajalla, *apulaisjohtajalla*, valvonnan esimiestehtävissä toimivalla virkamiehellä sekä ohjaus- tai valvontatehtävissä toimivalla virkamiehellä on vankilassa ja sen alueella oikeus ottaa kiinni siellä oleva henkilö, jos kiinniottaminen on välttämätöntä henkilölle tai omaisuudelle aiheutuvan vaaran torjumiseksi taikka rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi.

8 §

Päätösvalta

Tapaajan henkilöntarkastuksesta ja vankilasta poistamisesta päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Kiinni otetun henkilön säilöissäpidosta päättää vankilan yksikönpäällikkö.

8 §

Päätösvalta

Tapaajan henkilöntarkastuksesta ja vankilasta poistamisesta päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Kiinni otetun henkilön säilöissäpidosta päättää vankilan johtaja.

13 luku

Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö

8 §

Päätösvalta

Sitomisesta päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Tarkkailuun sijoittamisesta ja eristämistarkkailusta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Tutkintavangin erillään pitämisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö.

Ampuma-aseella uhkaamisesta ja laukauksen ampumisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä taikka ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

13 luku

Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö

8 §

Päätösvalta

Sitomisesta päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Tarkkailuun sijoittamisesta ja eristämistarkkailusta päättää *apulaisjohtaja* tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Tutkintavangin erillään pitämisestä päättää vankilan johtaja.

Ampuma-aseella uhkaamisesta ja laukauksen ampumisesta päättää *apulaisjohtaja* tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä taikka ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

yhdykskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (400/2005) 30, 87 §:n 2 momentti ja 91 §, sellaisina kuin ne ovat laissa 225/2022, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

30 §

30 §

Päätösvalta

Päätösvalta

Yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikkö päättää toimenpiteistä, joita 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettua törkeästä velvollisuuksien rikkomisesta aiheutuu.

Yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikkö päättää:

1) 15 §:ssä tarkoitettua rangaistuksen suorittamisen alkamisajasta;

2) 16 §:ssä tarkoitettua täytäntöönpanon lykkäyksestä ja keskeytyksestä sekä lykkäyksen ja keskeytyksen peruuttamisesta;

3) 17 ja 46 §:ssä tarkoitettua täsmennetystä rangaistusajan suunnitelmasta;

4) 22 §:ssä tarkoitettua verinäytteen ottamisesta;

5) 24 §:ssä tarkoitettua noudon pyytämisestä;

6) 24 a §:n 1 momentissa tarkoitettua huomautuksesta ja varoituksesta;

7) 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua täytäntöönpanon aloittamisen kieltämisestä tai täytäntöönpanon keskeyttämisestä;

8) 60 §:n 4 momentissa ja 76 §:ssä tarkoitettua valvonnan lakkauttamisesta.
(uusi)

Yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja päättää toimenpiteistä, joita 24 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettua törkeästä velvollisuuksien rikkomisesta aiheutuu.

Yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja päättää:

1) 16 §:ssä tarkoitettua täytäntöönpanon lykkäyksestä ja keskeytyksestä sekä lykkäyksen ja keskeytyksen peruuttamisesta;

2) 22 §:ssä tarkoitettua verinäytteen ottamisesta;

3) 24 a §:n 1 momentissa tarkoitettua huomautuksesta ja varoituksesta;

4) 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua täytäntöönpanon aloittamisen kieltämisestä tai täytäntöönpanon keskeyttämisestä;

5) 60 §:n 4 momentissa ja 76 §:ssä tarkoitettua valvonnan lakkauttamisesta.

Yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty vastaava rikosseuraamustyöntekijä päättää:

Jos asia ei siedä viivytystä, siitä voi päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty vankilan yksikönpäällikkö, apulaisjohtaja tai rikosseuraamusesimies.

Täytäntöönpanosta vastaava virkamies päättää valvontarangaistuksen rangaistusajan laskemisesta ja valvontarangaistuksesta ehdonalaiseen vapauteen päästämisestä. Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää 34 §:ssä tarkoitetun etsintäkuulutuksen antamisesta ja peruuttamisesta.

Valvoja tai muu rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä tehtävään määrätty Rikosseuraamuslaitoksen virkamies päättää:

- 1) 18 §:ssä tarkoitetusta täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta;
- 2) muusta 22 §:ssä tarkoitetusta päihitteettömyyden valvonnasta kuin verinäytteen ottamisesta;
- 3) 23 §:ssä tarkoitetusta oikeudesta olla noudattamatta täsmennettyyn rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää velvollisuutta esteen vuoksi;
- 4) 24 a §:n 1 momentissa tarkoitetusta huomautuksesta;
- 5) 32 §:ssä tarkoitetusta matkakustannusten korvaamisesta;
- 6) 50 §:ssä tarkoitetusta turvatarkastuksesta.

87 §

Oikaisuvaatimuksen päätösvalta ja käsittely

Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti seitsemän päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimus

1) 15 §:ssä tarkoitetusta rangaistuksen suorittamisen alkamisajasta;

2) 17 ja 46 §:ssä tarkoitetusta täsmennetystä rangaistusajan suunnitelmasta;

3) 24 §:ssä tarkoitetun noudon pyytämisestä.

Jos yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajan päätösvaltaan kuuluva asia ei siedä viivytystä, siitä voi päättää vastaava rikosseuraamustyöntekijä tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty vankilan johtaja.

Täytäntöönpanosta vastaava virkamies päättää valvontarangaistuksen rangaistusajan laskemisesta ja valvontarangaistuksesta ehdonalaiseen vapauteen päästämisestä. Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää 34 §:ssä tarkoitetun etsintäkuulutuksen antamisesta ja peruuttamisesta.

Valvoja tai muu rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä tehtävään määrätty Rikosseuraamuslaitoksen virkamies päättää:

- 1) 18 §:ssä tarkoitetusta täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta;
- 2) muusta 22 §:ssä tarkoitetusta päihitteettömyyden valvonnasta kuin verinäytteen ottamisesta;
- 3) 23 §:ssä tarkoitetusta oikeudesta olla noudattamatta täsmennettyyn rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää velvollisuutta esteen vuoksi;
- 4) 24 a §:n 1 momentissa tarkoitetusta huomautuksesta;
- 5) 32 §:ssä tarkoitetusta matkakustannusten korvaamisesta;
- 6) 50 §:ssä tarkoitetusta turvatarkastuksesta.

87 §

Oikaisuvaatimuksen päätösvalta ja käsittely

Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti seitsemän päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimus

Voimassa oleva laki

toimitetaan kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtajalle, yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikölle tai vankilan yksikönpäällikölle. Jos kyse on 86 §:n 7 kohdassa tarkoitetusta valvontarangaistuksen rangaistusaikaa koskevasta päätöksestä, oikaisuvaatimus toimitetaan täytäntöönpanoyksikön yksikönpäällikölle. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä.

91 §

Oikaisuvaatimuksen ja valituksen vaikutus täytäntöönpanoon

Oikaisuvaatimuksen tai valituksen tekeminen ei keskeytä 86 §:n 7 ja 8 kohdassa tarkoitetun päätöksen täytäntöönpanoa, ellei oikaisuvaatimusta käsittelevä kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtaja tai täytäntöönpanoyksikön yksikönpäällikkö taikka valitusta käsittelevä tuomioistuin toisin päättä.

Ehdotus

toimitetaan kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtajalle, yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajalle tai vankilan johtajalle. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä.

91 §

Oikaisuvaatimuksen ja valituksen vaikutus täytäntöönpanoon

Oikaisuvaatimuksen tai valituksen tekeminen ei keskeytä 86 §:n 7 ja 8 kohdassa tarkoitetun päätöksen täytäntöönpanoa, ellei oikaisuvaatimusta käsittelevä kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtaja tai valitusta käsittelevä tuomioistuin toisin päättä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

valvotusta koevapaudesta annetun lain 13 ja 32 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valvotusta koevapaudesta annetun lain (629/2013) 13 § ja 32 §,
sellaisina kuin niistä ovat 13 § laissa 224/2022 sekä 32 § laeissa 1305/2021 ja 224/2022,
seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

13 §

13 §

Elinkautisvangin koevapauden valmistelu

Elinkautisvangin koevapauden valmistelu

Kun valmistellaan elinkautista vankeutta suorittavan vangen valvottua koevapautta, vankila antaa lausuntonsa koevapauden edellytysten täyttymisestä. Lausuntoon on liitettävä ehdotus koevapauden rangaistusajan suunnitelmaksi, arvio rangaistusajan suunnitelman toteutumisesta sekä muut tarpeelliset asiakirjat. Ehdotuksen rangaistusajan suunnitelmaksi on sisällettävä 14 §:ssä tarkoitetut tiedot. Asiakirjoihin liitetään vangen sekä 3 §:n 2 momentissa tarkoitettujen henkilöiden kirjallinen suostumus. Ehdotus rangaistusajan suunnitelmaksi, muut tarpeelliset asiakirjat ja vankilan lausunto toimitetaan asiakasarvioinnin yksikköön.

Asiakasarvioinnin yksikön on tarvittaessa oltava yhteydessä koevapauden täytäntöönpanoon liittyviin viranomaisiin, laitoksiin, yhteisöihin ja yksityisiin henkilöihin. Asiakasarvioinnin yksikkö antaa lausuntonsa siitä, ylläpitääkö ja edistääkö valvottu koevapaus elinkautista vankeutta suorittavan vangen valmiuksia sijoittua yhteiskuntaan, sekä selvittää muiden valvotun koevapauden edellytysten täyttymisen. Vankiterveydenhuollon yksikön lausunnosta säädetään erikseen.

Kun valmistellaan elinkautista vankeutta suorittavan vangen valvottua koevapautta, vankila antaa lausuntonsa koevapauden edellytysten täyttymisestä. Lausuntoon on liitettävä ehdotus koevapauden rangaistusajan suunnitelmaksi, arvio rangaistusajan suunnitelman toteutumisesta sekä muut tarpeelliset asiakirjat. Ehdotuksen rangaistusajan suunnitelmaksi on sisällettävä 14 §:ssä tarkoitetut tiedot. Asiakirjoihin liitetään vangen sekä 3 §:n 2 momentissa tarkoitettujen henkilöiden kirjallinen suostumus. Ehdotus rangaistusajan suunnitelmaksi, muut tarpeelliset asiakirjat ja vankilan lausunto toimitetaan asiakasarviointiyksikköön.

Asiakasarviointiyksikön on tarvittaessa oltava yhteydessä koevapauden täytäntöönpanoon liittyviin viranomaisiin, laitoksiin, yhteisöihin ja yksityisiin henkilöihin. Asiakasarviointiyksikkö antaa lausuntonsa siitä, ylläpitääkö ja edistääkö valvottu koevapaus elinkautista vankeutta suorittavan vangen valmiuksia sijoittua yhteiskuntaan, sekä selvittää muiden valvotun koevapauden edellytysten täyttymisen. Vankiterveydenhuollon yksikön lausunnosta säädetään erikseen.

32 §

Päätösvalta

Rikosseuraamuslaitoksen asiakasprosessien vastuualueen johtaja päättää elinkautista vankeutta suorittavan vangin valvottuun koevapauteen sijoittamisesta. Rikosseuraamuslaitoksen asiakasprosessien vastuualueen johtaja päättää 21 §:n 1 momentissa tarkoitettua luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, jos lupa koskee poistumista Suomen valtion alueelta.

Vankilan yksikönpäällikkö päättää muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen vankien valvottuun koevapauteen sijoittamisesta. Vankilan yksikönpäällikkö päättää myös 22 §:n 3 momentissa tarkoitettua täytäntöönpanoon tulevan uuden rangaistuksen vaikutuksesta koevapauden täytäntöönpanon jatkamiseen sekä 25 §:ssä ja 25 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettua valvotun koevapauden peruuttamisesta kokonaan tai määräajaksi ja vankilaan palauttamisesta.

Vankiterveydenhuollon yksikön lääkäri päättää 4 §:ssä tarkoitettua lääkehoidon sekä muun hoidon ja tuen aloittamisesta, valvonnasta ja lopettamisesta. Kiireellisessä tapauksessa lääkehoidon voi tilapäisesti keskeyttää myös 20 §:ssä tarkoitettussa sairaalassa tai erityissairaanhoidon yksikössä toimiva lääkäri. Tieto hoidon väliaikaisesta keskeyttämisestä välitetään viipymättä Vankiterveydenhuollon yksikön lääkärille, joka tekee lopullisen päätöksen lääkehoidosta.

Vankilan yksikönpäällikkö, yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikkö, rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja tai rikosseuraamusesimies päättää 14 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelmasta, 16 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta, 19 §:ssä tarkoitettua verinäytteen ottamisesta, 21 §:n 1 momentissa tarkoitettua luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, 23 §:ssä tarkoitettua

32 §

Päätösvalta

Rikosseuraamuslaitoksen asiakasprosessien vastuualueen johtaja päättää elinkautista vankeutta suorittavan vangin valvottuun koevapauteen sijoittamisesta. Rikosseuraamuslaitoksen asiakasprosessien vastuualueen johtaja päättää 21 §:n 1 momentissa tarkoitettua luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, jos lupa koskee poistumista Suomen valtion alueelta.

Vankilan johtaja päättää muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen vankien valvottuun koevapauteen sijoittamisesta. Vankilan johtaja päättää myös 22 §:n 3 momentissa tarkoitettua täytäntöönpanoon tulevan uuden rangaistuksen vaikutuksesta koevapauden täytäntöönpanon jatkamiseen sekä 25 §:ssä ja 25 a §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettua valvotun koevapauden peruuttamisesta kokonaan tai määräajaksi ja vankilaan palauttamisesta.

Vankiterveydenhuollon yksikön lääkäri päättää 4 §:ssä tarkoitettua lääkehoidon sekä muun hoidon ja tuen aloittamisesta, valvonnasta ja lopettamisesta. Kiireellisessä tapauksessa lääkehoidon voi tilapäisesti keskeyttää myös 20 §:ssä tarkoitettussa sairaalassa tai erityissairaanhoidon yksikössä toimiva lääkäri. Tieto hoidon väliaikaisesta keskeyttämisestä välitetään viipymättä Vankiterveydenhuollon yksikön lääkärille, joka tekee lopullisen päätöksen lääkehoidosta.

Vankilan johtaja, yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja tai ylivartija päättää 14 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelmasta, 16 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta, 19 §:ssä tarkoitettua verinäytteen ottamisesta, 21 §:n 1 momentissa tarkoitettua luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, 23 §:ssä tarkoitettua suostumuksen peruuttamisen aiheuttamista

suostumuksen peruuttamisen aiheuttamista seurauksista ja 25 a §:n 1 momentissa tarkoitettu huomautuksesta ja varoituksesta.

Täytäntöönpanoyksikön yksikönpäällikkö tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty virkamies päättää rangaistusajan laskemisesta ja 28 §:ssä tarkoitettu rangaistusajaksi lukemisesta. Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää 37 §:ssä tarkoitetun etsintäkuulutuksen antamisesta ja peruuttamisesta.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamies päättää muusta 19 §:ssä tarkoitetusta päihitteettömyyden valvonnasta kuin verinäytteen ottamisesta, 21 §:n 2 momentissa tarkoitettu luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, 24 §:ssä tarkoitettu turvatarkastuksesta sekä turvatarkastuksessa löydettyjen esineiden ja aineiden pois ottamisesta, 22 §:n 2 momentissa ja 26 §:ssä tarkoitettu vankilaan toimittamisesta, 31 b §:ssä tarkoitettu sitomisesta sekä 33 §:ssä tarkoitettujen matkakustannusten korvaamisesta.

seurauksista ja 25 a §:n 1 momentissa tarkoitettu huomautuksesta ja varoituksesta.

Täytäntöönpanoyksikön yksikönpäällikkö tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty virkamies päättää rangaistusajan laskemisesta ja 28 §:ssä tarkoitettu rangaistusajaksi lukemisesta. Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää 37 §:ssä tarkoitetun etsintäkuulutuksen antamisesta ja peruuttamisesta.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamies päättää muusta 19 §:ssä tarkoitettu päihitteettömyyden valvonnasta kuin verinäytteen ottamisesta, 21 §:n 2 momentissa tarkoitettu luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, 24 §:ssä tarkoitettu turvatarkastuksesta sekä turvatarkastuksessa löydettyjen esineiden ja aineiden pois ottamisesta, 22 §:n 2 momentissa ja 26 §:ssä tarkoitettu vankilaan toimittamisesta, 31 b §:ssä tarkoitettu sitomisesta sekä 33 §:ssä tarkoitettujen matkakustannusten korvaamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (801/2017) 9 §:n 4 momentin ja 28 §:n suomenkielinen sanamuoto sekä 29 § ja 35 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 226/2022, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

Valvonta-ajan täytäntöönpanon valmistelu

Rikosseuraamuslaitoksen asiakasarvioinnin yksikön on ennen rangaistusajan suunnitelman määräysten vahvistamista pyydetty Vankiterveydenhuollon yksiköltä arvio valvontaan sijoitettavan vangin riskistä syyllistyä väkivaltarikokseen.

28 §

Vankeudeksi muunnetun valvonta-ajan suorittaminen

Rikosseuraamuslaitos voi päästää tuomitun, jonka valvonta-aika on muunnettu vankeudeksi, uudestaan suorittamaan valvonta-aikaa, jos tuomitun edellytykset suoriutua valvonta-ajasta ovat parantuneet siten, että hänen voidaan perustellusti olettaa suoriutuvan valvonta-ajasta. Rikosseuraamuslaitoksen asiakasarvioinnin yksikkö antaa lausuntonsa valvonta-ajan suorittamisen edellytyksistä. Valvonta-ajasta suoritetaan tällaisessa tapauksessa ennen vankeudeksi muuntamista suorittamatta oleva osa, josta vankeutena suoritettu aika vähennetään.

Rikosseuraamuslaitoksen asiakasarvioinnin yksikön on arvioidessaan valvonta-ajan jatkamista tehtävä 8–10 §:ssä tarkoitetut

9 §

Valvonta-ajan täytäntöönpanon valmistelu

Rikosseuraamuslaitoksen asiakasarviointiyksikön on ennen rangaistusajan suunnitelman määräysten vahvistamista pyydetty Vankiterveydenhuollon yksiköltä arvio valvontaan sijoitettavan vangin riskistä syyllistyä väkivaltarikokseen.

28 §

Vankeudeksi muunnetun valvonta-ajan suorittaminen

Rikosseuraamuslaitos voi päästää tuomitun, jonka valvonta-aika on muunnettu vankeudeksi, uudestaan suorittamaan valvonta-aikaa, jos tuomitun edellytykset suoriutua valvonta-ajasta ovat parantuneet siten, että hänen voidaan perustellusti olettaa suoriutuvan valvonta-ajasta. Rikosseuraamuslaitoksen asiakasarviointiyksikkö antaa lausuntonsa valvonta-ajan suorittamisen edellytyksistä. Valvonta-ajasta suoritetaan tällaisessa tapauksessa ennen vankeudeksi muuntamista suorittamatta oleva osa, josta vankeutena suoritettu aika vähennetään.

Rikosseuraamuslaitoksen asiakasarviointiyksikön on arvioidessaan valvonta-ajan jatkamista tehtävä 8–10 §:ssä

toimenpiteet viimeistään kolmen kuukauden kuluttua valvonta-ajan muuttopäätöksestä ja sen jälkeen enintään kolmen kuukauden välein.

tarkoitettut toimenpiteet viimeistään kolmen kuukauden kuluttua valvonta-ajan muuttopäätöksestä ja sen jälkeen enintään kolmen kuukauden välein.

29 §

29 §

Päätösvalta

Päätösvalta

Rikosseuraamuslaitoksen asiakasarvioinnin yksikkö päättää 8 §:ssä tarkoitettusta rangaistusajan suunnitelmasta ja 15 §:ssä tarkoitettusta rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta.

Rikosseuraamuslaitoksen asiakasarviointiyksikkö päättää 8 §:ssä tarkoitettusta rangaistusajan suunnitelmasta ja 15 §:ssä tarkoitettusta rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta.

Täytäntöönpanoyksikön yksikönpäällikkö tai Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty muu täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää rangaistusajan laskemisesta ja 22 §:ssä tarkoitettusta rangaistusajaksi lukemisesta. Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää 34 §:ssä tarkoitetun etsintäkuulutuksen antamisesta ja peruuttamisesta.

Täytäntöönpanoyksikön yksikönpäällikkö tai Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty muu täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää rangaistusajan laskemisesta ja 22 §:ssä tarkoitettusta rangaistusajaksi lukemisesta. Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää 34 §:ssä tarkoitetun etsintäkuulutuksen antamisesta ja peruuttamisesta.

Vankilan yksikönpäällikkö, rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies taikka yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja päättää:

Vankilan johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja taikka yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty vastaava rikosseuraamustyöntekijä päättää:

- 1) 13 §:n 2 momentissa tarkoitetun verinäytteen ottamisesta;
- 2) 14 §:n 1 momentissa tarkoitetusta luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa;
- 3) 16 §:ssä tarkoitettusta selvityksestä ja esityksestä syyttäjälle;
- 4) 17 a §:n 1 momentissa tarkoitettusta huomautuksesta ja varoituksesta;
- 5) 19 §:n 2 momentissa tarkoitettusta törkeän velvollisuuksien rikkomista koskevan selvityksen toimittamisesta syyttäjälle;
- 6) 24 §:n 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen tekemisestä käräjäoikeudelle.

- 1) 13 §:n 2 momentissa tarkoitetun verinäytteen ottamisesta;
- 2) 14 §:n 1 momentissa tarkoitetusta luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa;
- 3) 16 §:ssä tarkoitettusta selvityksestä ja esityksestä syyttäjälle;
- 4) 17 a §:n 1 momentissa tarkoitettusta huomautuksesta ja varoituksesta;
- 5) 19 §:n 2 momentissa tarkoitettusta törkeän velvollisuuksien rikkomista koskevan selvityksen toimittamisesta syyttäjälle;
- 6) 24 §:n 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen tekemisestä käräjäoikeudelle.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamies päättää muusta 13 §:ssä tarkoitettua päihitteettömyyden valvonnasta kuin verinäytteen ottamisesta, 14 §:n 2 momentissa tarkoitettua luvasta olla noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, 17 §:ssä tarkoitettua turvatarkastuksesta sekä turvatarkastuksessa löydettyjen esineiden ja aineiden poisottamisesta, 18 §:n 1 momentissa tarkoitettua selvityksestä, 21 b §:ssä tarkoitettua sitomisesta ja 33 §:ssä tarkoitettujen matkakustannusten korvaamisesta.

Pakkokeinolain 2 luvun 9 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää tämän lain 20 §:ssä tarkoitettua noudosta Rikosseuraamuslaitoksen pyynnöstä sekä 16 ja 18 §:ssä tarkoitettua valvottavan säilöönnotosta.

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja päättää vankilan yksikönpäällikön esityksestä 28 §:ssä tarkoitettua tuomitun sijoittamisesta suorittamaan jäljellä olevaa valvonta-aikaa.

35 §

Muutoksenhaku

Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti seitsemän päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimus toimitetaan kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtajalle, yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikölle tai vankilan yksikönpäällikölle. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä. Muutoin oikaisuvaatimuksen käsittelyyn sovelletaan, mitä yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 91 ja 92 §:ssä säädetään.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamies päättää muusta 13 §:ssä tarkoitettua päihitteettömyyden valvonnasta kuin verinäytteen ottamisesta, 14 §:n 2 momentissa tarkoitettua luvasta olla noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, 17 §:ssä tarkoitettua turvatarkastuksesta sekä turvatarkastuksessa löydettyjen esineiden ja aineiden poisottamisesta, 18 §:n 1 momentissa tarkoitettua selvityksestä, 21 b §:ssä tarkoitettua sitomisesta ja 33 §:ssä tarkoitettujen matkakustannusten korvaamisesta.

Pakkokeinolain 2 luvun 9 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää tämän lain 20 §:ssä tarkoitettua noudosta Rikosseuraamuslaitoksen pyynnöstä sekä 16 ja 18 §:ssä tarkoitettua valvottavan säilöönnotosta.

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja päättää vankilan johtajan esityksestä 28 §:ssä tarkoitettua tuomitun sijoittamisesta suorittamaan jäljellä olevaa valvonta-aikaa.

35 §

Muutoksenhaku

Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti seitsemän päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimus toimitetaan kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtajalle, yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajalle tai vankilan johtajalle. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä. Muutoin oikaisuvaatimuksen käsittelyyn sovelletaan, mitä yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 91 ja 92 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

pakkokeinolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan pakkokeinolain (806/2011) 2 luvun 12 h §:n 1 momentti ja 12 i §:n 1 momentti
sekä 4 luvun 4 §:n 1 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 2 luvun 12 h §:n 1 momentti ja 12 i §:n 1 momentti laissa 232/2022
sekä 4 luvun 4 §:n 1 momentti laissa 452/2023, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 luku

2 luku

**Kiinniottaminen, pidättäminen,
vangitseminen ja tutkinta-aresti**

**Kiinniottaminen, pidättäminen,
vangitseminen ja tutkinta-aresti**

12 h §

12 h §

*Poikkeuslupa ja tutkinta-arestin sisällön
muuttaminen*

*Poikkeuslupa ja tutkinta-arestin sisällön
muuttaminen*

Vankilan yksikönpäällikkö tai
yhdyskuntaseuraamustoimiston
yksikönpäällikkö saa perustellusta syystä
yksittäistapauksessa myöntää luvan vähäiseen
poikkeamiseen tutkinta-arestia koskevassa
ratkaisussa asetetusta velvollisuudesta.
Tutkinta-arestiin määrätty voi saattaa
poikkeusluvan epäämistä koskevan asian
syyteasiassa toimivaltaisen tuomioistuimen
käsiteltäväksi.

Vankilan johtaja tai
yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja saa
perustellusta syystä yksittäistapauksessa
myöntää luvan vähäiseen poikkeamiseen
tutkinta-arestia koskevassa ratkaisussa
asetetusta velvollisuudesta. Tutkinta-arestiin
määrätty voi saattaa poikkeusluvan epäämistä
koskevan asian syyteasiassa toimivaltaisen
tuomioistuimen käsiteltäväksi.

12 i §

12 i §

Velvollisuuksien rikkominen

Velvollisuuksien rikkominen

Jos Rikosseuraamuslaitos tekemänsä
selvityksen perusteella toteaa, että tutkinta-
arestiin määrätty on rikkonut lievästi ja ilman
12 h §:n 2 momentissa tarkoitettua syytä
hänelle asetettuja velvollisuuksia,
Rikosseuraamuslaitos antaa hänelle kirjallisen
varoituksen. Sen antamisesta päättää

Jos Rikosseuraamuslaitos tekemänsä
selvityksen perusteella toteaa, että tutkinta-
arestiin määrätty on rikkonut lievästi ja ilman
12 h §:n 2 momentissa tarkoitettua syytä
hänelle asetettuja velvollisuuksia,
Rikosseuraamuslaitos antaa hänelle kirjallisen
varoituksen. Sen antamisesta päättää
yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

yhdyskuntaseuraamustoimiston
yksikönpäällikkö.

4 luku

Yhteydenpidon rajoittaminen

4 §

Yhteydenpidon rajoittamisesta päättäminen

Yhteydenpidon rajoittamisesta kiinniottamisen ja pidättämisen aikana päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Tutkintavankeuteen liittyvästä yhteydenpidon rajoittamisesta ja sen voimassaolon jatkamisesta päättää pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai vankilan yksikönpäällikön esityksestä vangitsemisesta päättävä tuomioistuin. Yhteydenpidon rajoittamisesta voi ennen tuomioistuimen ratkaisua väliaikaisesti päättää pidättämiseen oikeutetun virkamiehen esityksestä vankilan yksikönpäällikkö tai, jos tutkintavanki on sijoitettu poliisin säilytystilaan, pidättämiseen oikeutettu virkamies.

4 luku

Yhteydenpidon rajoittaminen

4 §

Yhteydenpidon rajoittamisesta päättäminen

Yhteydenpidon rajoittamisesta kiinniottamisen ja pidättämisen aikana päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Tutkintavankeuteen liittyvästä yhteydenpidon rajoittamisesta ja sen voimassaolon jatkamisesta päättää pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai vankilan johtajan esityksestä vangitsemisesta päättävä tuomioistuin. Yhteydenpidon rajoittamisesta voi ennen tuomioistuimen ratkaisua väliaikaisesti päättää pidättämiseen oikeutetun virkamiehen esityksestä vankilan johtaja tai, jos tutkintavanki on sijoitettu poliisin säilytystilaan, pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.

Laki

Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetun lain (1635/2015) 6 §, sellaisena kuin se on laeissa 189/2019, 229/2022 ja 721/2023, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

Potilasrekisterissä olevien tietojen luovuttaminen

Sen lisäksi, mitä potilastietojen luovuttamisesta säädetään asiakastietolain 8 luvussa tai muussa laissa, saa vankien ja tutkintavankien terveydenhuollosta vastaava lääkäri tai hänen ohjeidensa mukaan muu terveydenhuollon ammattihenkilö luovuttaa potilasrekisteriin tallennettuja tietoja seuraavasti:

1) asiakasarvioinnin yksikön yksikönpäällikölle tai vankilan yksikönpäällikölle taikka Rikosseuraamuslaitoksen tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätylle Rikosseuraamuslaitoksen palveluksessa olevalle virkamiehelle sellaiset vangin tai tutkintavangin väkivalta-, itsemurha- tai tartuntatautiriskiä taikka muita vastaavia sairaudesta johtuvia riskejä koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä kyseisen henkilön hengen, terveyden tai turvallisuuden suojaamiseksi taikka muiden henkilöiden hengen, terveyden tai turvallisuuden vaarantumisen estämiseksi;

2) asiakasarvioinnin yksikön yksikönpäällikölle tai vankilan yksikönpäällikölle taikka Rikosseuraamuslaitoksen tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätylle toiminnoista vastaavalle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle sellaiset työntekijän työturvallisuuden

6 §

Potilasrekisterissä olevien tietojen luovuttaminen

Sen lisäksi, mitä potilastietojen luovuttamisesta säädetään asiakastietolain 8 luvussa tai muussa laissa, saa vankien ja tutkintavankien terveydenhuollosta vastaava lääkäri tai hänen ohjeidensa mukaan muu terveydenhuollon ammattihenkilö luovuttaa potilasrekisteriin tallennettuja tietoja seuraavasti:

1) *asiakasarviointiyksikön* yksikönpäällikölle tai vankilan *johtajalle* taikka Rikosseuraamuslaitoksen tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätylle Rikosseuraamuslaitoksen palveluksessa olevalle virkamiehelle sellaiset vangin tai tutkintavangin väkivalta-, itsemurha- tai tartuntatautiriskiä taikka muita vastaavia sairaudesta johtuvia riskejä koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä kyseisen henkilön hengen, terveyden tai turvallisuuden suojaamiseksi taikka muiden henkilöiden hengen, terveyden tai turvallisuuden vaarantumisen estämiseksi;

2) *asiakasarviointiyksikön* yksikönpäällikölle tai vankilan *johtajalle* taikka Rikosseuraamuslaitoksen tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätylle *apulaisjohtajalle* sellaiset työntekijän työturvallisuuden varmistamiseen liittyvät tiedot, jotka ovat välttämättömiä arvioitaessa vangin tai tutkintavangin

varmistamiseen liittyvät tiedot, jotka ovat välttämättömiä arvioitaessa vangin tai tutkintavangin työkykyä hänen sijoittamiseen työhön, sekä sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä arvioitaessa vangin tai tutkintavangin toimintakykyä hänen sijoittamiseen opiskeluun tai muuhun toimintaan;

3) asiakasarvioinnin yksikön yksikönpäällikölle tai Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätyle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle sellaiset vangin terveydentilaa ja hoitoa koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä arvioitaessa yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (400/2015) 70 §:n 1 momentin 5 ja 6 kohdassa tarkoitettua väkivalta- tai seksuaalirikokseen syylistymisen riskiä;

4) vankilan yksikönpäällikölle sellaiset 3 kohdassa tarkoitettuun väkivalta- tai seksuaalirikokseen syylistymisen riskiä koskevaan arvioon sisältyvät vangin terveydentilaa ja hoitoa koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä päätettäessä yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 70 §:n nojalla ehdonalaiseen vapauteen päästettävän vangin asettamisesta koeajaksi valvontaan;

5) Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle, jonka virkatehtäviin kuuluu elinkautisvankien vapauttamismenettelystä annetun lain (781/2005) 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua vangin vapauttamisasian käsitteleminen, mainitun asian käsittelemiseksi väkivaltariskiarvio sekä asiakasarvioinnin yksikön, vankilan tai yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikölle taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätyle toiminnoista vastaavalle virkamiehelle arvioitua väkivaltariskin nojalla järjestettävän toiminnan suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi kirjallinen lausunto väkivaltariskiarvion johtopäätöksistä;

6) Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle, jonka virkatehtäviin kuuluu rikoslain 2 c luvun 11 §:ssä, sellaisena kuin se on laeissa

työkykyä hänen sijoittamiseen työhön, sekä sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä arvioitaessa vangin tai tutkintavangin toimintakykyä hänen sijoittamiseen opiskeluun tai muuhun toimintaan;

3) *asiakasarviointiyksikön* yksikönpäällikölle tai Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätyle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle sellaiset vangin terveydentilaa ja hoitoa koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä arvioitaessa yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (400/2015) 70 §:n 1 momentin 5 ja 6 kohdassa tarkoitettua väkivalta- tai seksuaalirikokseen syylistymisen riskiä;

4) vankilan *johtajalle* sellaiset 3 kohdassa tarkoitettuun väkivalta- tai seksuaalirikokseen syylistymisen riskiä koskevaan arvioon sisältyvät vangin terveydentilaa ja hoitoa koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä päätettäessä yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 70 §:n nojalla ehdonalaiseen vapauteen päästettävän vangin asettamisesta koeajaksi valvontaan;

5) Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle, jonka virkatehtäviin kuuluu elinkautisvankien vapauttamismenettelystä annetun lain (781/2005) 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua vangin vapauttamisasian käsitteleminen, mainitun asian käsittelemiseksi väkivaltariskiarvio sekä *asiakasarviointiyksikön* yksikönpäällikölle, vankilan tai yhdyskuntaseuraamustoimiston *johtajalle* taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätyle *apulaisjohtajalle* arvioitua väkivaltariskin nojalla järjestettävän toiminnan suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi kirjallinen lausunto väkivaltariskiarvion johtopäätöksistä;

6) Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle, jonka virkatehtäviin kuuluu rikoslain 2 c luvun 11 §:ssä, sellaisena kuin se on laeissa

780/2005, 735/2015 ja 1718/2015, tarkoitettu koko rangaistusta vankilassa suorittavan vangin vapauttamisasian käsitteleminen, mainitun asian käsittelemiseksi vaarallisuusarvio sekä asiakasarvioinnin yksikön, vankilan tai yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikölle taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätylle toiminnoista vastaavalle virkamiehelle arvioidun väkivaltariskin nojalla järjestettävän toiminnan suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi kirjallinen lausunto vaarallisuusarvion johtopäätöksistä;

7) Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle, jonka virkatehtäviin kuuluu yhdistelmärangaistukseen tuomitun vangin valvonta-ajan valmistelu, valmistelua varten arvio vangin riskistä syyllystyä väkivaltarikokseen.

Ilman potilaan suostumusta potilasrekisteristä voidaan luovuttaa Rikosseuraamuslaitoksen palveluksessa oleville terveydenhuollon ammattihenkilöille heidän terveyden- tai sairaanhoidon tehtävissään välttämättömät tiedot.

Rikosseuraamuslaitoksen muulle henkilöstölle kuin terveydenhuollon ammattihenkilöille voidaan ilman rekisteröidyn kirjallista suostumusta ilmaista vain sellaisia 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja tietoja, joista ei ilmene sairauden laatu eikä muu terveydentilan tai hoidon yksityiskohta.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua asiakasarvioinnin yksikön laatiman väkivalta- tai seksuaalirikokseen syyllystymisen riskiä koskevan arvion johtopäätöksistä saa luovuttaa kirjallisen lausunnon yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikölle tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätylle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle suunniteltaessa ja toteutettaessa arvion edellyttämää ehdonalaista vapauden valvontaan sisältyvää toimintaa.

Edellä 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä varten saa luovuttaa myös tietoja

780/2005, 735/2015 ja 1718/2015, tarkoitettu koko rangaistusta vankilassa suorittavan vangin vapauttamisasian käsitteleminen, mainitun asian käsittelemiseksi vaarallisuusarvio sekä asiakasarviointiyksikön yksikönpäällikölle, vankilan tai yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajalle taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätylle *apulaisjohtajalle* arvioidun väkivaltariskin nojalla järjestettävän toiminnan suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi kirjallinen lausunto vaarallisuusarvion johtopäätöksistä;

7) Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle, jonka virkatehtäviin kuuluu yhdistelmärangaistukseen tuomitun vangin valvonta-ajan valmistelu, valmistelua varten arvio vangin riskistä syyllystyä väkivaltarikokseen.

Ilman potilaan suostumusta potilasrekisteristä voidaan luovuttaa Rikosseuraamuslaitoksen palveluksessa oleville terveydenhuollon ammattihenkilöille heidän terveyden- tai sairaanhoidon tehtävissään välttämättömät tiedot.

Rikosseuraamuslaitoksen muulle henkilöstölle kuin terveydenhuollon ammattihenkilöille voidaan ilman rekisteröidyn kirjallista suostumusta ilmaista vain sellaisia 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja tietoja, joista ei ilmene sairauden laatu eikä muu terveydentilan tai hoidon yksityiskohta.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua *asiakasarviointiyksikön* laatiman väkivalta- tai seksuaalirikokseen syyllystymisen riskiä koskevan arvion johtopäätöksistä saa luovuttaa kirjallisen lausunnon yhdyskuntaseuraamustoimiston *johtajalle* tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätylle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle suunniteltaessa ja toteutettaessa arvion edellyttämää ehdonalaista vapauden valvontaan sisältyvää toimintaa.

Edellä 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä varten saa luovuttaa myös tietoja

Voimassa oleva laki

oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 37 §:ssä tarkoitettuun rikosasian vastaajan mielentilan tutkimukseen perustuvaan lausuntoon sisältyvästä arviosta siitä, onko syytettyä pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle.

Ehdotus

oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 37 §:ssä tarkoitettuun rikosasian vastaajan mielentilan tutkimukseen perustuvaan lausuntoon sisältyvästä arviosta siitä, onko syytettyä pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

10.

Laki

oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäymiskaaren (4/1734) 25 luvun 6 §,
sellaisena kuin se on laissa 230/2022, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

25 luku

25 luku

**Muutoksenhaku käräjäoikeudesta
hovioikeuteen**

**Muutoksenhaku käräjäoikeudesta
hovioikeuteen**

6 §

6 §

Vangittu taikka vankeusrangaistusta tai muuntorangaistusta suorittava henkilö saa rikosasiassa ilmoittaa tyytymättömyyttä vankilan yksikönpäällikölle. Jos tyytymättömyyden ilmoittamisen määräaika päättyy tällaisen henkilön ollessa oikeudenkäynnin tai vanginkuljetuksen vuoksi rangaistuslaitoksen ulkopuolella, hän saa ilmoittaa tyytymättömyyttä vankilaan saapumisensa jälkeisenä päivänä.

Vangittu taikka vankeusrangaistusta tai muuntorangaistusta suorittava henkilö saa rikosasiassa ilmoittaa tyytymättömyyttä vankilan johtajalle. Jos tyytymättömyyden ilmoittamisen määräaika päättyy tällaisen henkilön ollessa oikeudenkäynnin tai vanginkuljetuksen vuoksi rangaistuslaitoksen ulkopuolella, hän saa ilmoittaa tyytymättömyyttä vankilaan saapumisensa jälkeisenä päivänä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

11.

Laki

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain (1379/2010) 6 §,
sellaisena kuin se on laissa 235/2022, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

Yhteistyö Rikosseuraamuslaitoksen kanssa

Vankeuslain (767/2005) 5 luvun 8 §:ssä tarkoitetun päiväjärjestyksen valmistelee Rikosseuraamuslaitos yhteistyössä vankilan perheosaston henkilökunnan kanssa, ja sen vahvistaa vankilan yksikönpäällikkö.

Lastensuojelun toteuttamiseksi järjestetään neuvotteluja lastensuojelulain 31 §:n mukaisesti. Jos vanhemman tilanteessa tapahtuu muutoksia, jotka saattavat edellyttää lapsen asiakassuunnitelman tarkistamista, vankilan yksikönpäällikön on viipymättä ilmoitettava asiasta lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

6 §

Yhteistyö Rikosseuraamuslaitoksen kanssa

Vankeuslain (767/2005) 5 luvun 8 §:ssä tarkoitetun päiväjärjestyksen valmistelee Rikosseuraamuslaitos yhteistyössä vankilan perheosaston henkilökunnan kanssa, ja sen vahvistaa vankilan *johtaja*.

Lastensuojelun toteuttamiseksi järjestetään neuvotteluja lastensuojelulain 31 §:n mukaisesti. Jos vanhemman tilanteessa tapahtuu muutoksia, jotka saattavat edellyttää lapsen asiakassuunnitelman tarkistamista, vankilan *johtajan* on viipymättä ilmoitettava asiasta lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valtioneuvoston asetus

Rikosseuraamuslaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti
muutetaan Rikosseuraamuslaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (290/2022) 1 §:n 6 momentti, 4–7 §, 9 §:n 3 momentti, 11 §:n 1 momentti, 12 ja 13 §, sellaisena kuin niistä on 7 § osaksi valtioneuvoston asetuksessa 156/2024, seuraavasti:

1 §

Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueet

Kehittämisestä ja ohjauksesta vastaavalla vastuualueella on oikeusyksikkö, joka vastaa Rikosseuraamuslaitoksen oikeudellisesta ohjauksesta ja laillisuusvalvonnasta sekä Rikosseuraamusalan koulutuskeskus, joka järjestää rikosseuraamusalan tutkintoon johtavaa koulutusta ja täydennyskoulutusta. Asiakasprosesseista vastaavalla vastuualueella on asiakasarviointiyksikkö, joka vastaa asiakas- ja vankiarvioinnista ja rangaistusajan suunnittelutyöstä, sekä täytäntöönpanoyksikkö, joka vastaa muodollisesta täytäntöönpanosta ja täytäntöönpanon kansainvälisistä tehtävistä. Rikosseuraamuslaitoksen vastuualueen muiden yksiköiden perustamisesta ja lakkauttamisesta määrätään Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain (221/2022) 12 §:n 1 momentin perusteella Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä.

4 §

Edustus viranomaisissa

Rikosseuraamuslaitosta edustaa tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa pääjohtaja. Rikosseuraamuskeskusta edustaa kuitenkin rikosseuraamuskeskuksen johtaja. Yhdyskuntaseuraamustoimistoa edustaa yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja, vankilaa edustaa vankilan johtaja ja rikosseuraamuskeskuksen muuta yksikköä edustaa yksikönpäällikkö. Edellä tarkoitetut virkamiehet voivat valtuuttaa muun virkamiehen toimimaan edustajana. Tuomioistuimessa asianajaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja voi edustaa pääjohtajan valtuuttamana Rikosseuraamuslaitosta ja rikosseuraamuskeskuksen johtajan valtuuttamana rikosseuraamuskeskusta.

5 §

Henkilöstö

Rikosseuraamuslaitoksessa on pääjohtajan virka sekä vastuualueen johtajan ja yksikönpäällikön virkoja. Vastuualueen johtajan virkojen perustamisesta, siirtämisestä, lakkauttamisesta ja muuttamisesta päättää pääjohtaja. Vastuualueen yksikönpäällikön virkojen perustamisesta, siirtämisestä, lakkauttamisesta ja muuttamisesta päättää vastuualueen johtaja. Lisäksi vastuualueilla on laitoksen johtamista, ohjaamista, kehittämistä sekä muuta toimintaa varten muita virkoja sekä työsopimussuhteista henkilöstöä. Näiden virkojen perustamisesta,

siirtämisestä, lakkauttamisesta ja muuttamisesta päättää vastuualueen johtaja tai Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty vastuualueen muu virkamies.

Rikosseuraamuskeskuksessa on johtajan sekä yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajan, vankilan johtajan ja muun yksikön yksikönpäällikön virat sekä muita virkoja ja työsopimussuhteista henkilöstöä. Rikosseuraamuskeskuksen johtajan virkojen perustamisesta, siirtämisestä, lakkauttamisesta ja muuttamisesta päättää pääjohtaja. Rikosseuraamuskeskuksen yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajan, vankilan johtajan ja yksikönpäällikön virkojen perustamisesta, siirtämisestä, lakkauttamisesta ja muuttamisesta päättää pääjohtaja tai Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksen määräyksen perusteella operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja. Rikosseuraamuskeskuksen muiden virkojen perustamisesta, siirtämisestä, lakkauttamisesta ja muuttamisesta päättää rikosseuraamuskeskuksen johtaja.

Virkojen muuttamisesta ja niiden siirtämisestä rikosseuraamuskeskusten tai vastuualueen ja rikosseuraamuskeskuksen välillä päättää operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja tai Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty vastuualueen muu virkamies.

6 §

Vankeuslaissa tarkoitetut päätösvaltaa käyttävät Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehet

Vankeuslain (767/2005) 1 luvun 8 §:n 1 momentin 7–10 kohdassa ja 3 momentissa tarkoitettuja virkamiehiä ovat:

- 1) täytäntöönpanosta vastaavana virkamiehenä täytäntöönpanoyksikön yksikönpäällikkö, notaari tai Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty muu täytäntöönpanoyksikön virkamies;
- 2) toiminnoista vastaavana virkamiehenä apulaisjohtaja;
- 3) turvallisuudesta vastaavana virkamiehenä apulaisjohtaja;
- 4) ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimivana virkamiehenä ylivartija;
- 5) ohjaus- tai valvontatehtävissä toimivana virkamiehenä erityisohjaaja, ohjaaja, työtoiminnan ohjaaja ja vartija.

7 §

Virkamiesten erityiset kelpoisuusvaatimukset

Sen lisäksi, mitä valtion virkamieslain (750/1994) 8 §:ssä säädetään, kelpoisuusvaatimuksena on:

- 1) vastuualueen johtajalla ja yksikönpäälliköllä ylempi korkeakoulututkinto, käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus;
- 2) rikosseuraamuskeskuksen johtajalla, yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajalla, vankilan johtajalla ja rikosseuraamuskeskuksen muun yksikön yksikönpäälliköllä ylempi korkeakoulututkinto, käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus;
- 3) apulaisjohtajalla ja opinto-ohjaajalla ylempi korkeakoulututkinto;
- 4) notaarilla korkeakoulututkinto;
- 5) ylivartijalla, erikoissuunnittelijalla, erityisohjaajalla, vastaavalla rikosseuraamustyöntekijällä ja rikosseuraamustyöntekijällä soveltuva korkeakoulututkinto;
- 6) vartijalla rikosseuraamusalan tutkinto tai soveltuva korkeakoulututkinto;
- 7) ohjaajalla ja työtoiminnan ohjaajalla soveltuva toisen asteen ammatillinen tutkinto tai soveltuva korkeakoulututkinto;
- 8) lehtorilla opetettavan alan mukaan soveltuva ylempi korkeakoulututkinto;
- 9) opettajalla opetettavan alan mukaan soveltuva korkeakoulututkinto;
- 10) evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluvalla pastorilla pastoraalitutkinto.

Edellä 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettusta vartijan kelpoisuusvaatimuksesta voidaan työharjoittelun turvaamiseksi, työvoiman kausiluonteisen saatavuuden varmistamiseksi tai muusta vastaavasta syystä poiketa määräaikaaisessa, yhteensä enintään kahden vuoden pituisessa virkasuhteessa. Tällöinkin vartijalta vaaditaan sellainen taito ja kyky, jota tehtävän menestyksellinen hoitaminen edellyttää. Kahden vuoden määräaikaan ei lueta määräaikaaisessa vartijan virkasuhteessa toteutettavaa rikosseuraamusalan tutkinnon suorittamiseen liittyvää opiskelua, työssä oppimista, työharjoittelua eikä opiskelun aikaista työskentelyä.

Edellä 1 momentin 8 ja 9 kohdassa tarkoitettuun lehtorin ja opettajan virkaan voidaan nimittää pysyvästi vain henkilö, joka on suorittanut vähintään 35 opintoviikon laajuisen opettajankoulutuksen. Opettajankoulutus on suoritettava kolmen vuoden kuluessa määräaikaaisen virkasuhteen alkamisesta.

9 §

Nimitystoimivalta

Vastuualueen virkamiehet nimittää sekä työsopimussuhteisen henkilöstön ottaa kunkin vastuualueen johtaja. Yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajan, vankilan johtajan ja rikosseuraamuskeskuksen muun yksikön päällikön nimittää kuitenkin rikosseuraamuskeskuksen johtaja. Yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja, vankilan johtaja ja rikosseuraamuskeskuksen muun yksikön päällikkö nimittävät yksikkönsä virkamiehet ja ottavat työsopimussuhteisen henkilöstön.

11 §

Pastorin nimittäminen

Evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluvan pastorin nimittämisestä Rikosseuraamuslaitokseen säädetään kirkkojärjestyksessä (657/2023). Laitoksen yhteisiin virkoihin kuuluvaa pastorin virkaa tai määräaikaista virkasuhdetta täytettäessä operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja antaa viranhakijoista lausuntonsa nimittävälle viranomaiselle.

12 §

Virkavapauden myöntäminen

Virkavapauden vastuualueen johtajalle myöntää pääjohtaja. Virkavapauden vastuualueen virkamiehelle myöntää vastuualueen johtaja tai muu Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty virkamies.

Virkavapauden yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajalle, vankilan johtajalle ja rikosseuraamuskeskuksen muun yksikön päällikölle myöntää rikosseuraamuskeskuksen johtaja. Yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja, vankilan johtaja ja rikosseuraamuskeskuksen muun yksikön päällikkö myöntää virkavapauden alaiselleen virkamiehelle.

13 §

Muiden toimintayksiköiden tehtävien hoitaminen

Pääjohtaja tai Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty vastualueen johtaja tai yksikönpäällikkö voi määrätä vastualueen hoitamaan toisen vastualueen tehtäviä. Operatiivisen toiminnan vastualueen johtaja tai Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty vastualueen yksikönpäällikkö voi määrätä rikosseuraamuskeskuksen hoitamaan myös vastualueen tai toisen rikosseuraamuskeskuksen tehtäviä.

Vastualueen johtaja voi määrätä alaisensa virkamiehen hoitamaan toisen vastualueen tai rikosseuraamuskeskuksen tehtäviä. Rikosseuraamuskeskuksen johtaja voi määrätä alaisensa virkamiehen hoitamaan toisen rikosseuraamuskeskuksen tehtäviä.

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2027.

Tämän asetuksen voimaan tullessa Rikosseuraamuslaitoksessa apulaisjohtajan, notaarin tai pastorin virkaan tai määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitettynä oleva säilyttää kelpoisuutensa vastaaviin virkoihin ja määräaikaisiin virkasuhteisiin Rikosseuraamuslaitoksessa. Tämän asetuksen voimaan tullessa rikosseuraamusesimiehen virkaan tai määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitettynä oleva on kelpoinen ylivartijan ja vastaavan rikosseuraamustyöntekijän virkaan. Ennen tämän asetuksen voimaantuloa vankeinhoitotutkinnon tai sitä vastaavan aikaisemman tutkinnon suorittanut on kelpoinen ylivartijan virkaan. Edellä tarkoitettu kelpoisuus säilyy sen ajan, kun henkilö on virkasuhteessa Rikosseuraamuslaitokseen.